

Инвестираме във
Вашето бъдеще

Министерство на околната
среда и водите

Решения за
по-добър живот

Регионална инспекция -Русе
ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ОКОЛНА СРЕДА 2007 – 2013 г.”
Проект: “Дейности по устойчиво управление на ПР “Сребърна” и Р “Бели Лом”

УТВЪРДИЛ:

МИНИСТЪР НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

/...../

РЕГИОНАЛНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ – РУСЕ

7000 гр. Русе, „Придунавски булевард” № 20, ПК 26

тел: (+35982) 820 772 факс: (+35982) 820 779, e-mail: riosv@riosv-ruse.org, www.riosv-ruse.org

**ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА
ЗАЩИТЕНА МЕСТНОСТ „ЛОМИЯ”**

2015 г.

Съдържание

РЕЧНИК НА СПЕЦИФИЧНИ ДУМИ И СЪКРАЩЕНИЯ	6
РЕЗЮМЕ	19
ЧАСТ 0: ВЪВЕДЕНИЕ.....	26
0.1. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПЛАНА	26
0.2. ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ – УЧАСТНИЦИ	27
0.2.1. КОЛЕКТИВ ЕКСПЕРТИ, УЧАСТВАЛ В РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПЛАНА, В СЪОТВЕТНИТЕ ОБЛАСТИ	27
0.2.2. ПРОЦЕС НА ИЗГОТВЯНЕ НА ПЛАНА ЗА УПРАВЛЕНИЕ - ОСНОВНИ ЕТАПИ И ВСИЧКИ УЧАСТНИЦИ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ.	27
0.2.3. ПРЕВЕДЕНИ РАБОТНИ СРЕЩИ И КОНСУЛТАЦИИ, ОБСЪЖДАНЯ – НЕФОРМАЛНИ И РАБОТНИ СРЕЩИ С УЧАСТИЕТО НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ДЪРЖАВНИ ОРГАНИ И ИНСТИТУЦИИ, НАУЧНИ, ОБЩЕСТВЕНИ И НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ	28
0.3. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕНОСТИ НА ПЛАНА	29
0.3.1. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ПЛАНА, ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА:.....	30
0.3.2. ГЛАВНИ ОСОБЕНОСТИ НА ПУ, ОТЧИТАЩИ СПЕЦИФИКАТА НА ЗТ, КАТО СЕ ИМАТ В ПРЕДВИД	31
ЧАСТ 1: ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ.....	34
ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ	34
1.0. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ.....	34
1.0.1 МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ СПОРЕД ФИЗИКОГЕОГРАФСКОТО РАЙОНИРАНЕ, АДМИНИСТРАТИВНОТО ДЕЛЕНИЕ, КАКТО И БЛИЗКИ СЕЛИЩНИ ОБРАЗОВАНИЯ, ГРАДОВЕ, СЕЛА И ОСОБЕНОСТИ.....	34
1.0.2 ОБЗОРНА ЕДРОМАЩАБНА КАРТА С РАЗПОЛОЖЕНИЕТО НА ЗМ.....	34
1.0.3 ГРАНИЦИ НА ЗМ СЪГЛАСНО ЗАПОВЕДА ЗА ОБЯВЯВАНЕТО МУ	34
1.0.4 КАРТА, ВКЛЮЧВАЩА ПЛОЩТА, ПРЕДМЕТ НА ПЛАНИРАНЕ, КАКТО И СВЪРЗАНИТЕ С НЕЯ РЕЗЕРВАТ “БЕЛИ ЛОМ” И ДР. ПРИЛЕЖАЩИ ТЕРИТОРИИ С ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ТЯХ И ВРЪЗКИТЕ НА ЗМ СЪС СЪСЕДНИ НАСЕЛЕНИ МЕСТА, СЕЛИЩНИ ОБРАЗОВАНИЯ, ОБЕКТИ И СЪОРЪЖЕНИЯ, ПЪТНА МРЕЖА И МАРШРУТИ, ДРУГИ ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗОНИ, ОБЕКТИ НА ТУРИЗМА - ХИЖИ, ЗАСЛОНИ, СЪОРЪЖЕНИЯ И МАРШРУТИ, ВОДНИ ПЛОЩИ, СЪСЕДНИ ОБЛАСТНИ, ОБЩИНСКИ И ЗЕМЛИЩНИ ГРАНИЦИ.....	35
1.0.5 ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАЛИЧИЕТО НА АЕРОФОТО ЗАСНЕМАНЕ.	35
1.0.6 АКТУАЛНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГОРСКИТЕ И ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ И ГОРИТЕ И БЕЗЛЕСНИТЕ ЗОНИ В ТЕХНИЯ ОБХВАТ. ОТБЕЛЯВАНЕ НА ГРАНИЦИТЕ НА ТЕРЕН.....	35
1.1 ПЛОЩ НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ	36
1.2 ФОНДОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ	37
1.3 ЗАКОНОВ СТАТУТ.....	37
1.3.1 ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД НА СТАТУТА И ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕТО НА ТЕРИТОРИЯТА В МИНАЛОТО.	37
1.3.2 КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА ПРИЧИНИТЕ И СЪПЪРЖАЩИТЕ ЗА ОБЯВЯВАНЕТО НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ.	37
1.3.3 ПРАВНА РАМКА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗМ, КОЕТО ВКЛЮЧВА:	38
1.4 СОБСТВЕНОСТ	44
1.5 УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА	44
1.5.1 ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА И АДМИНИСТРАЦИЯ	47
1.5.2 ПЕРСОНАЛ – ФУНКЦИИ.....	50
1.5.3 МАТЕРИАЛНО-ТЕХНИЧЕСКО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ.....	51
1.5.4 ФИНАНСИРАНЕ.....	52
1.6 СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРОЕКТНИ РАЗРАБОТКИ	52
1.6.1 ПРИЕТИ И/ИЛИ ИЗПЪЛНЕНИ, ИЛИ В ПРОЦЕС НА ИЗПЪЛНЕНИЕ ПРОЕКТНИ РАЗРАБОТКИ ЗА ПОСЛЕДНИТЕ 15 ГОДИНИ, СВЪРЗАНИ СЪС СТРОИТЕЛСТВО, ПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИ И ДРУГИ ДЕЙНОСТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ЗМ, КАТО УСТРОЙСТВЕНИ И ТЕХНИЧЕСКИ ПЛАНОВЕ И ПРОЕКТИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ВИДА И ОБЕМА НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИРОДНИ РЕСУРСИ, УСТРОЙСТВОТО, СТРОИТЕЛСТВОТО И ДРУГИ	52
1.6.2 ДА СЕ ДАДЕ ОПИС НА ДРУГИ РАЗРАБОТКИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО НАУЧНИ, ПРОГРАМИ И ДР., СВЪРЗАНИ С БИОЛОГИЧНОТО	

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

РАЗНООБРАЗИЕ, РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ, ТУРИЗМА И ДР. НА РАЗЛИЧНИ НИВА, ИМАЩИ НЯКАКВА ВРЪЗКА СЪС ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ	55
1.6.3 Да се даде опис на други разработки и програми, свързани със стратегиите, плановете и програмите за провеждане на държавната политика за регионалното развитие, проекти и програми, свързани с туризъм и др., Плановете за управление на речните басейни и др. на различни нива и по различни сегменти, отнасящи се и за ЗМ	55
1.7 Съществуващо функционално зонироване и режими на защитената местност	57
1.7.1 Зони и режими съгласно утвърдени проекти, вкл. тяхното функционално предназначение, режими, норми и препоръки. Да се предложат места за спортен риболов, поставянето на пчелини и др.	57
1.7.2 Режим на обекта съгласно заповедта за обявяване и последващата заповед за актуализацията му...	58
1.7.3 Тенденции в установените нарушения на режимите	58
1.7.4 Наличие на определени режими, произтичащи от законови и подзаконови нормативни актове	58
ХАРАКТЕРИСТИКА НА АБИОТИЧНИТЕ ФАКТОРИ	59
1.8 КЛИМАТ	59
1.8.1 ФАКТОРИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА МЕСТНИЯ КЛИМАТ	59
1.8.2 ЕЛЕМЕНТИ НА КЛИМАТА	60
1.9 ГЕОЛОГИЯ И ГЕОМОРФОЛОГИЯ	71
1.9.1 ГЕОЛОЖКИ СТРОЕЖ, МОРФОСТРУКТУРИ И МОРФОМЕТРИЯ	71
1.9.2 ГЕОМОРФОЛОГИЯ НА РЕЛЕФА	77
1.10 ХИДРОЛОГИЯ И ХИДРОБИОЛОГИЯ. ВОДНИ РЕСУРСИ.	81
1.10.1 Хидрология и хидрография	81
1.10.2 Хидрохимия	86
1.10.3 Хидробиология	90
1.11 ПОЧВИ	91
1.11.1 РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПОЧВИТЕ	91
1.11.2 ПОЧВЕНИ ПРОЦЕСИ	93
БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА	95
1.12 ЕКОСИСТЕМИ И БИОТОПИ (ПРИРОДНИ МЕСТООБИТАНИЯ)	95
1.12.1 ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА БИОТОПИТЕ НА ВИДОВО И ЕКОСИСТЕМНО РАВНИЩЕ	95
1.13 РАСТИТЕЛНОСТ	107
1.13.1 КЛАСИФИКАЦИЯ НА РАСТИТЕЛНОСТТА	107
1.13.2 ХАРАКТЕРИСТИКА НА ГОРСКОДЪРВЕСНА РАСТИТЕЛНОСТ	111
1.14 ФЛОРА	112
1.14.1 НИСШИ РАСТЕНИЯ И ГЪБИ	112
1.14.2 ВИСШИ РАСТЕНИЯ	116
1.14.3 ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ	121
1.15 ФАУНА	124
1.15.1 БЕЗГРЪБНАЧНИ ЖИВОТНИ	125
1.15.2 РИБИ	126
1.15.3 ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ.	127
1.15.4 ПТИЦИ	129
1.15.5 БОЗАЙНИЦИ	130
КУЛТУРНА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	138
1.16 ПОЛЗВАНЕ НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ	138
1.16.1. НАСЕЛЕНИЕ И ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА (ВКЛ. ТРУДОВА ЗАЕТОСТ И ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА) НА ОБЩИНА ВЕТОВО, ОБЛАСТ РУСЕ И НА ОБЩИНА ЦАР КАЛОЯН, ОБЛАСТ РАЗГРАД.	138
1.16.2. СЕЛИЩНА МРЕЖА	151
1.16.3. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА, ЗАСТРОЕНИ ПЛОЩИ И СГРАДИ	152
1.16.4. СЕЛСКО СТОПАНСТВО	160

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

1.16.5.	ГОРСКО СТОПАНСТВО	164
1.16.6.	ЛОВ, РИБОЛОВ, СЪБИРАНЕ НА ПРИРОДНИ ПРОДУКТИ.	166
1.16.7.	ТУРИЗЪМ, РЕКРЕАЦИЯ, СПОРТ, УСЛУГИ	174
1.16.8.	ПО-ЗНАЧИМИ ДЕЙНОСТИ И ЗАНАЯТИ В РАЙОНА.	179
1.16.9.	ИНФОРМИРАНОСТ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА ЗА ЗМ И ОТНОШЕНИЕТО КЪМ НЕЯ	179
1.16.10.	ПРЕВЕНЦИЯ И БОРБА С ПОЖАРИТЕ	180
1.16.11.	НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ДЕЙНОСТИ	180
1.16.12.	РЕГИОНАЛНИ ПЛАНОВЕ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ С ОТНОШЕНИЕ КЪМ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЗМ "ЛОМИЯ". 180	
1.17.	НАСТОЯЩО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ	180
1.17.1.	НАСЕЛЕНИЕ И ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	180
1.17.2.	СЕЛИЩНА МРЕЖА НА ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ	180
1.17.3.	ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА, ЗАСТРОЕНИ ПЛОЩИ И СГРАДИ	181
1.17.4.	СЕЛСКО СТОПАНСТВО	181
1.17.5.	ГОРСКО СТОПАНСТВО	181
1.17.6.	ЛОВ И РИБОЛОВ, СЪБИРАНЕ НА ПРИРОДНИ ПРОДУКТИ.....	181
1.17.7.	ТУРИЗЪМ, РЕКРЕАЦИЯ, СПОРТ И УСЛУГИ	184
1.17.8.	ПРОМИШЛЕННОСТ	184
1.17.9.	РЕГИОНАЛНИ ПЛАНОВЕ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА ПРИЛЕЖАЩИТЕ НА ЗМ ТЕРИТОРИИ	184
1.18	КУЛТУРНО – ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО	184
1.18.1.	КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ И АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РЕСУРСИ В РАЙОНА НА ЗМ „ЛОМИЯ“ И СЕ ОТРАЗЯТ ОТЧЕТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИ В РАЙОНА АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ЕКСПЕДИЦИИ, АКО ИМА ТАКИВА.	184
1.18.2.	ДА СЕ АКТУАЛИЗИРА ИНФОРМАЦИЯТА КАТО СЕ ОПИШАТ ЗАПАЗЕНИТЕ МЕСТНИ ТРАДИЦИОННИ И СЪЗДАДЕНИТЕ И ПРАКТИКУВАНИ СЪВРЕМЕННИ ПРАЗНИЦИ - ФЕСТИВАЛИ, СЪБОРИ И ДР. В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА ОТ РАЙОНА ОКОЛО ЗМ.	186
1.19	ЛАНДШАФТ	187
1.19.1.	СТРУКТУРА НА ЛАНДШАФТА.	187
1.19.2.	ЕСТЕТИЧЕСКИ КАЧЕСТВА	188
1.20	СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	188
ПЪРВА ОЦЕНКА		189
1.21	ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА	189
1.21.1	Уязвимост	189
1.21.2	Рядкост.....	194
1.21.3	Естественоост	196
1.21.4	Типичност.....	198
1.21.5	Размери	199
1.21.6	Биологично разнообразие.	200
1.21.7	Стабилност и нестабилност.	203
1.22	СОЦИАЛНА И ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА.....	205
1.22.1.	УРБАНИЗИРАНА СРЕДА	205
1.22.2.	СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ УСЛОВИЯ	208
1.22.3.	Собственост	212
1.22.4.	УПРАВЛЕНИЕ	213
1.22.5.	ФОРМИРАНЕ НА ОСНОВНИТЕ И НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ПРОБЛЕМИ НА ТЕРИТОРИЯТА	216
1.23.	ПОТЕНЦИАЛНА СТОЙНОСТ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	217
Ч А С Т 2: ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ		221
2.1.	ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ	221
2.1.1.	ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ГЛАВНИТЕ ЦЕЛИ.....	221
2.2.	ОГРАНИЧЕНИЯ	223
2.2.1.	ТЕНДЕНЦИИ ОТ ЕСТЕСТВЕН ХАРАКТЕР.....	223
2.2.2.	ТЕНДЕНЦИИ ОТ АНТРОПОГЕНЕН ХАРАКТЕР	228

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ВТОРА ОЦЕНКА	234
2.3. ЕФЕКТ НА ОГРАНИЧЕНИЯТА ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЦЕЛИ	234
2.4. ПОТЕНЦИАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ	242
2.4.1. Възможности на ЗМ за реализиране и ползване на ресурса по отношение на:	242
2.4.2. Оценка на потенциала и допустимостта от природозащитна точка на реализирането на допълнителните функции на защитената местност:	243
ЧАСТ 3: НОРМИ, РЕЖИМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ.....	245
3.1. ЗОНИРАНЕ И ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ЗОНИТЕ	245
3.2. РЕЖИМИ И НОРМИ	245
ЧАСТ 4: ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ	247
4.1 ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ.....	247
4.2 ПРОГРАМИ.....	248
4.2.1 Програма „Опазване, поддържане и/или възстановяване на биоразнообразието и ландшафта“.....	249
4.2.2 ПРОГРАМА „НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И КОМПЛЕКСЕН МОНИТОРИНГ“.	249
4.2.3 Програма „Развитие на туризъм“.	250
4.2.4 Програма „Институционално развитие, Връзки с обществеността и образование“....	251
4.3 ПРОЕКТИ	252
4.4 ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ	257
4.5 РАБОТЕН ПЛАН	259
ЧАСТ 5: ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ	264
5.1. ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЦЕЛИТЕ	264
5.2. ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ	265
ПРИЛОЖЕНИЯ	266

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

РЕЧНИК НА СПЕЦИФИЧНИ ДУМИ И СЪКРАЩЕНИЯ

Специфични думи

Абиотични фактори	Условията на неживата природа, които въздействат върху организмите и имат пряко значение за живота им.
Аборигенен, автохтонен	Първичен, местен.
Автохтонен вид	Съществуващ вид в ареала на видообразуването
Антропогенен	Предизвикан от човека.
Антропогенни фактори	Съвкупност от разнообразни човешки дейности, които действат върху живата и неживата природа.
Ареал	Територия на географско разпространение на таксони живи организми (вид, род, семейство и т.н.) или съобщества (синтаксони от различен ранг).
Асоциация	Основна синтаксономична единица при класификация на растителността.
Безпокойство	Резултата от различни човешки дейности върху дивите животни, изразяващ се в уплашено, възбудено или раздразнено състояние и невъзможност да осъществяват присъщите им поведенчески действия в заетата от тях зона. Води до отрицателен за животното резултат - от изменения в поведението до напускане на естествения му район на обитаване.
Биологично разнообразие	Многообразието на живите организми на видово и надвидово равнище, многообразието на съобщества, местообитания и екосистеми от различни равнища.
Биотичен	Свързан с живите организми и живата природа.
Биотични фактори	Взаимодействия между организмите при съвместния им живот.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Браконьерство	<p>Нарушаване на законовите норми за опазване на природните ценности с цел лично облагодетелстване. Включва всички форми на посегателства към всички типове природни ценности, включително:</p> <ul style="list-style-type: none"> - убиването, улавянето, преследването и нараняването на диви животни; вземане, пренасяне и превозване на намерени ранени и убити животни или разпознаваеми части от тях; събиране на яйца и индивиди; търговия с диви животни; - престой или движение на лица на територията на парка с извадени от калъф и сглобени гладкоцевни и нарезни пушки, огнестрелно оръжие с автоматична и полуавтоматична стрелба. <p>Браконьерството представлява престъпление по Наказателно-процесуалния кодекс с изключение на маловажните случаи, които се считат за административни нарушения.</p>
Вид	Група популации, индивидите в които обменят генетичен материал свободно помежду си, но не с индивиди от популации от други видове.
Възможност за възстановяване	<p>Усилие (във време и ресурси) за възстановяване в ЗГ на вид или хабитат (EUROSITE).</p> <p>Чрез този критерий се установява стойността на елемента: колкото по-трудно е възстановяването, толкова по-важно е опазването на съответния елемент.</p>
Възстановяване	Пресъздаването на цели съобщества от организми и местообитания по модел на естествено възникващите.
Генетични ресурси	Материали от растителен, животински или микроорганизмов произход, съдържащи функционални единици на наследственост и имащи реална или потенциална стойност.
Гола сеч	Изсичането на цялата дървесна растителност върху площ над 1 декар или сливането на голи сечища, чиято обща площ е над 1 декар.
Гори	<p>Земя, заета от горскодървесна растителност с площ над 1 декар.</p> <p>(ЗГ, чл.2, ал1.)</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Горски територии	Всяка територия извън строителните граници на населените места, предназначена основно за гори и обхващаща гори, храсти, земи за залесяване, недървопроизводителни земи, посочени в единния кадастър, с изключение на горите, създадени върху земи от поземления фонд (чл.2,(2),(3) от Закона за горите).
Демутация	Естествено възстановяване на природната растителност на мястото на деградирана или унищожена от човека растителност.
Дендробионт	Организъм, живеещ върху даден дървесен вид растение.
Диагностични видове	Група от видове с оптимално развитие в рамките на определен синтаксон.
Дива природа	Участък от природата, който не е нарушен от дейността на човека, естествен ландшафт с характерни диви растения и животни и съобщества от тях.
Доминантен вид	Вид, който преобладава по численост, оказва съществено влияние върху средата и обмяна на енергия в биоценозата.
Едификатор	Вид, който обуславя условията за живот в съобществото.
Екологичен коридор	Територия, която осигурява връзката на популации, съобщества, екосистеми или местообитания и осигурява безпрепятствената миграция на индивиди и генетичен материал.
Екологични групи растения	Групи от растения със сходни приспособителни признаци, които се образуват предимно под влияние на един доминиращ фактор в дадените условия (влажност, температура, светлина, механичен и химичен състав на почвата и др.).
Екологична ниша	Пространствено и функционално място на вида в екосистемата; съвкупността от условията на живот в екосистемата, съответстващи на изискванията, към средата от ценопопулациите на даден вид.
Екологично равновесие	Състояние на балансираност в екосистемата между биоценозата и биотопа на всички надорганизмови равнища.
Екологична сукцесия	Последователна смяна на една екосистема с друга под въздействието на фактори, които съществено изменят или разрушават първоначалната и се създават условия за развитието на друга екосистема, по-приспособена към новите условия.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Екосистема	Динамичен комплекс от растителни, животински и микроорганизмови съобщества и тяхната нежива околна среда, които си взаимодействат като функционална единица.
Екотонна зона	Гранична зона между две екосистеми.
Експлеренти	Растения, които имат слаба конкурентноспособност, но способни много бързо да заемат освободените от силните конкуренти територии.
Ендемит	Вид, който се среща само в определен географски район.
Епигеобионти	Обитатели на горния приземен слой.
Естественост	Незасегнатост от човешка дейност; липса на окултуряване или опитомяване (EUROSITE).
Застрашен вид	Вид, който е заплашен от изчезване в целия си ареал или в голяма част от него.
Застрашен таксон	Таксон, чиято численост на популациите и област на разпространение намаляват по начин, по който в определен обозрим период може да престане да се среща в дадения район (локално застрашен), в страната (национално застрашен) или на планетата (глобално, световно застрашен); съществуват подробни международно признати класификации на степените на застрашеност и критериите на определянето им.
Защитен таксон	Таксон, поставен под режим на опазване със закон или друг нормативен документ, за който се забраняват всички действия, които могат да нанесат вреди на индивидите, на гнездата или леговищата им, на местата, които те обитават, включително безпокойство, взимане на намерени мъртви индивиди, пренасяне и т.н.
Зониране	Разделяне на защитената територия на части, наричани зони, които се използват за целите на управлението, обикновено временно (продължителността на съществуването им може да бъде по-малка от периода на действие на плана). Във всяка зона предписанията за управление са приблизително еднакви и се различават по тип и интензивност от тези в другите зони на плана.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Идеална цел	Изказ, който полага идеалното управление на територията, при условие че отсъстват ограничители и модифициращи фактори и управляващата организация има пълен контрол над територията (EUROSITE).
Интерпретативни дейности	Дейности, които имат за цел да представят ценностите на ЗТ, проблемите на управление и важността му за отделния човек. Състоят се в съчетание от послания чрез "екскурзоводски" беседи, печатни, визуални и други материали, примери и човешко взаимодействие, илюстриращо значимостта на територията. Извършват се главно в защитената територия, но в някои случаи и извън нея. Най-често терминът се използва за дейностите по обслужване на посетителите.
Климакс	Последен, относително устойчив стадий на естествено развитие на съобществото и на екосистемата като цяло, който най-пълно съответства на екологичните условия в дадената местност в съответния период.
Конкуренция	Взаимоотношение между популациите, възникващо при използване на общ хранителен ресурс.
Консервационно значим	Вид или друг таксон, съобщество, екосистема, природно местообитание, признати в научно издание за застрашени в някаква степен или притежаващи съществена екологична роля (например включени в национални или международни червени книги или списъци, в приложения към конвенции или директиви и други подобни документи).
Ксерофилен	Сухолюбив, приспособен към живот в условия на недостиг на вода и понижена влажност.
Ландшафт	Обособена територия, появата на някои от елементите на която е възникнала като резултат на действия и взаимодействия между природни и/или човешки фактори.
Мезофил	Организъм, предпочитащ средни (умерени) условия на овлажнение на въздуха и почвата.
Местообитание на вид	Районът, определен от специфични абиотични и биотични фактори, в който този вид се намира в някои от стадията на своя жизнен цикъл.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма "Околна среда 2007-2013 г."

План за управление на защитена местност „Ломия“

Мониторинг	Продължително във времето еднотипно проследяване състоянието на даден показател, фактор, структура и т.н., с цел оценка, прогнозиране, контрол и въздействие за тяхното оптимизиране; система за наблюдения.
Насаждение	Гора или горски участък, заети (покрити) с горскодървесна растителност.
Нестабилност	Степен на променливост на ЗТ и отделните и елементи (EUROSITE).
Обилие	Показател за количественото участие на вида, изразен пряко или косвено.
Ограничител (ограничителен фактор)	Дейност, фактор или действие, които могат да попречат на управляващата организация да постигне целите си (EUROSITE).
Одит	Преглед на изпълнението на плана или част от него, за установяване качеството на плана или на неговото приложение, извършен от управляващата организация (вътрешен одит) или от външна независима институция, която не е свързана директно с територията (външен одит), обикновено при покана от управляващата организация (EUROSITE).
Оперативна цел	Идеална цел, трансформирана от реално действащите ограничители и стимулатори. Реалистична цел, която управляващата организация се стреми да постигне при дадените обстоятелства (EUROSITE).
Организъм	Всяко живо тяло, което е съставено от съгласувано действащи органи и съществува самостоятелно. Организмът е индивид в популация на отделен вид.
Орнитологично важно място	Природозащитно значима територия или акватория, определена по международно признати цифрови критерии на BirdLife International и включена в световната мрежа от такива места; местата са признати като елементи на европейските екологични мрежи по Директивата за птиците и директивата за хабитатите; в България има 50 ОБМ, идентифицирани и обект на Мониторинг от Българското дружество за защита на птиците.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Оценка	Оценка на набавената информация, водеща до определяне на значението на отделните абиотични, биотични и социално-икономически фактори.
Пластични видове	Видове с големи адаптивни възможности.
Подвид	Подразделение на вида, което се състои от група популации, придобили в процеса на еволюцията устойчиви белези и особености, изолационни бариери от пространствен или времеви тип и други белези, по които се отличават незначително от другите групи от същия вид, но с които могат да дават плодовито потомство в природата.
Поддържащи и възстановителни дейности	Комплекс от мерки и действия, които целят осигуряването на условия за поддържане настоящото състояние на дадени компоненти на природната среда или възстановяване на желано предишно тяхно състояние (напр. възстановяване на увредени находища на растителни видове и местообитания на животински видове; паша; рекултивация на ерозирани участъци чрез зачимяване или затревяване).
Популация	Група от индивиди на даден вид, които населяват определено пространство, взаимно се кръстосват, имат общи морфологични, физиологични и поведенчески особености и са свързани функционално помежду си/ група от индивиди с общ произход, които обменят генетичен материал помежду си много повече, отколкото с индивиди от друга подобна група.
Посетителски център	Нов тип място за почивка, забавление, обучение и възпитание.
Потенциал на територията	Възможностите на територията в екологичен, социален, културен или икономически план (EUROSITE).
Потенциално застрашен вид	Вид, за който е вероятно скорошното му преминаване в категорията на застрашените видове, ако факторите, причинили заплахата продължават да съществуват.
Преглед	Дейност, чрез която се извършва серия от количествени наблюдения като разпределение, качество, плътност и честота на природните характеристики, за да се направи оценка на ЗТ (EUROSITE).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Приоритетен вид, Приоритетно местообитание	Видове или местообитания, които поради своята биологическа ценност се нуждаят от специални мерки за опазване, или са определени като такива по силата на международни споразумения.
Природно местообитание	Естествени или близки до естествените сухоземни или акваториални територии, характеризиращи се със специфични географски, абиотични и биотични особености.
Програма	Група проекти, с които се изпълнява определена оперативна цел/цели в определен период от време.
Програма CORINE Biotopes	Общоевропейска програма, експериментален проект за събиране, координация и осигуряване на съгласуваност на информацията за състоянието на околната среда и природните ресурси в Общността, лансирана от Европейската комисия през 1985 г.; в България функционира от 1994 г., природозащитно значимите места са идентифицирани в 141 сайта.
Програма "Човек и биосфера"	Известна още като Програма MAB (Man and Biosphere), програма на UNESCO от 1970 г. за развиване в природозащитните, обществените и държавните институции на основа за разумно ползване на природните ресурси; лансирала е концепцията за "биосферни резервати".
Работен план	План за действие за специфичен период от време (обикновено година и не повече от пет).
Размер	Достатъчност на площта на територията за поддържане на жизнени популации от най-важните компоненти на нейната биота (EUROSITE).
Разнообразие	Степен на разнообразие на хабитати и хабитатни структури, биологични групи и видове в регионален и национален план (EUROSITE).
Ревизия	Оценка на ефективността на целия план или част от него в постигането на изказаните цели. Предприема се обикновено от персонала на управляващата организация (EUROSITE).
Регулиране числеността на животинските видове	Целенасочена промяна в броя на техните индивиди (увеличаване или намаляване).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма "Околна среда 2007-2013 г."

Редки видове	Видове, чиито популации са малки и ако не непосредствено, то косвено или потенциално са застрашени.
Режим на опазване	Съвкупността от разрешени и забранени действия за дадена територия, определени от закона и целите, функциите и предназначението на въпросната територия.
Реликт	Таксон, който е преживял до днешно време от минали геологични епохи.
Реликтен вид	Вид, който в миналите геологични епохи е имал широко разпространение, а днес заема неголеми територии.
Рудерализация	Разпространение на антропофити при деградация на местообитанията.
Рядкост	Малочисленост на популацията и ограничено териториално разпространение на вида.
Рядък таксон	Таксон, чиято численост на популацията е сведена до минимум или има силно разпръснато разпространение; една от категориите застрашени таксони, напоследък избягвана поради трудности в категоричното ѝ определяне и припокриване с другите.
Сайт	В CORINE Biotopes Project - място, район, територия от особена природозащитна ценност, определена на базата, на международно признати критерии.
Серия	Съвкупност от взаимносвързаните растителни съобщества в определен сукцесионен ред, които достига до климакс.
Синтаксон	Тип фитоценоза от определена синтаксономична категория; основна синтаксономична категория е асоциацията.
Синузия	Пространствено и екологично обособена част от фитоценозата, съставена от растения принадлежащи към една или няколко близки жизнени форми.
Специален интерес	Атрактивност на елементите на територията (местообитания, видове) за посетителите (EUROSITE).
Стабилност	Степен на устойчивост на ЗТ и отделните и елементи към природните процеси и антропогенната намеса (EUROSITE).
Стенобионтен	Организъм, който живее при постоянни, непроменящи се стойности на факторите на средата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Стенотопен	Организъм, който може да съществува само в строго специфични, много силно ограничени условия на средата. Организъм с тесни екологични изисквания.
Сциофити	Сенколюбиви растения, които не понасят пълно осветление и техният оптимум е при по-слаба интензивност на светлината.
Субдоминант	Растителен вид, който взема главно участие в състава и изграждането на определен етаж от дадена фитоценоза, но е с по-малко обилие от доминантния вид във фитоценозата.
Субендемит	Таксон, който освен в дадена област има изолирани находища и в друга близка географска област.
Съобщество (Биоценоза)	Система от съвместно живеещи в границите на определено пространство организми, представени от своите индивиди и популации; в рамките на биоценозата могат да се разграничат няколко подсистеми, в които участват различни групи организми: растения (фитоценоза), животни (зооценоза), гъби (микоценоза), водорасли (алгоценоза), бактерии (бактериоценоза).
Таксон	Съвкупност от организми, разглеждани като формални обединения на съответните нива от йерархичната класификация; наименование на класификационните единици, отразяващи мястото в системата на даден организъм (основни таксони - форма/вариетет, подвид, вид, род, семейство, разред, клас, тип, царство).
Типичност	Обичайна реакция на растителните и животински съобщества към местните абиотични фактори (геоложки, почвени, климатични особености и воден режим) и определени ползвания в рамките на дълъг период от време (EUROSITE).
Троглобионт	Вид, постоянен обитател на пещери и подземни убежища.
Трудна възстановимост	Възстановяването на вида или хабитата е възможно при усърдно управление в рамките на 10-15г.
Туризм	Икономическа дейност, която е насочена към създаването, предлагането и реализирането на стоки и услуги, формиращи туристическия продукт.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Управление	<p>Единен и научно обоснован комплекс от мерки, целящ постигане на определените по закон цели, функции и предназначение на защитената територия (включително охрана, контрол, преки природозащитни действия на терена, регулиране на ползванията, природозащитно образование и осведомяване на обществеността и т.н.);</p> <p><i>1.Контрол на процесите в ЗТ в съответствие с плана за управление</i></p> <p><i>2.Практическото приложение на плана за управление</i></p> <p><i>3.Предприемане на всякакво действие или проект, идентифициран в плана за управление, в т.ч. идентифициране на нови възможности (EUROSITE).</i></p>
Устойчиво управление	<p>Управление на ползването, развитието и опазването на природните ресурси по начин и степен, които дават възможност на настоящите поколения и общности да си осигуряват социални, икономически и културни блага, без да се:</p> <p>а) намалява възможността на бъдещите поколения и общности да задоволяват социални, икономически и културни нужди;</p> <p>б) нарушава способността на екосистемите да осъществяват своите почвозащитни и климаторегулиращи функции;</p> <p>в) намалява значително биологичното разнообразие.</p>
Устройствени и технически планове и проекти	Устройствените проекти, планове и програми, техническите проекти за борба с ерозията, териториално-устройствени планове, строителни планове и други, предмет на други закони.
Уязвим таксон	Една от категориите застрашени таксони, отнасяща се до таксони, чиито екологични и биологични особености обуславят рязко влошаване на състоянието на популациите им, дори при еднократни или незначителни изменения на средата или човешки въздействия.
Уязвимост (крехкост)	Степен на чувствителност на ЗТ и нейните елементи към определени процеси и явления (EUROSITE).
Фитоценоза (Растително съобщество)	Всяка конкретна растителна групировка, на известно пространство еднородна по състав, структура и взаимодействия между съставлящите я растения и между тях и средата. Фитоценозата е съставна част на биоценоза и екосистемата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Фауна	Всички таксони животни на определена площ.
Флора	Всички таксони растения на определена площ.
Хабитат	Виж Природно местообитание.
Хабитус	Външен вид, съвкупност от признаци, характеризиращи типа структура или телосложение на отделния индивид.
Хелиофити	Светлолюбиви растения, които се развиват оптимално при пълна слънчева светлина.
Хемисциофити	Сенкоиздръжливи растения, които се развиват при пълна слънчева светлина, но могат да понасят и голямо засенчване.
Хидробионт	Вид, който е приспособен към живот единствено във водна среда.
Хидрофил	Водолубив.
Хищничество	Взаимоотношение между популациите, при което един вид живее за сметка на друг.
Хранителна верига	Поредица от видове организми, в която всеки организъм е храна на следващия от веригата.
Численост на Популацията	Броят на индивидите в популацията на дадена територия или в даден обем.

Съкращения

БАН	Българска академия на науките
БДУВДР	Басейнова дирекция Дунавски район
БДЗП	Българско Дружество за Защита на Птиците
БПК	Биохимична потребност от кислород
БК	Бернска конвенция
ГИС	Географска информационна система
ГСП	Горскостопански план
ДГС	Държавно горско стопанство
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ДП	Директива за птиците
ДХ	Директива за хабитатите
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗМ	Защитена местност
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗТ	Защитена територия
ЗУТ	Закон за устройство на територията

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
ИБЕИ	Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания
ИПП	Инструмент за предприсъединителна помощ
КВС	Карта на възстановената собственост
КОПС	Комитет за опазване на природната среда
КТ	Консервационна тежест
ЛТУ	Лесотехнически Университет
МВР	Министерство на вътрешните работи
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МС	Министерски съвет
НИМХ	Национален институт по метеорология и хидрология
НПО	Неправителствени организации
НСЗП	Национална служба за защита на природата
НСИ	Национален статистически институт
ОПОС	Оперативна програма околна среда
ОУП	Общ устройствен план
ПК	Поземлена комисия
ПР	Поддържан резерват
ПУ	План за управление
ПУДООС	Предприятие за управление дейностите по опазване на околната среда
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУП	Подробен Устройствовен План
Р	Резерват
РБ	Република България
РДВР	Регионална дирекция на вътрешните работи
РДГ	Регионална дирекция по горите
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПУ	Районно полицейско управление
РСПБЗН	Районна служба „Пожарна и аварийна безопасност“
ТП	Териториално поделение
DD	Недостатъчно данни
EURO BATS	Споразумение за опазване на популациите на европейските прилепи
GPS	Глобална система за позициониране
IUCN	Международен съюз за защита на природата

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

РЕЗЮМЕ

Защитена местност „Ломия“ (ЗМ) попада на територията на две области: Русе и Разград, съответно в землищата на село Кривня и гр. Ветово, община Ветово и град Цар Калоян, община Цар Калоян.

Режимът на използване и управление на ЗМ „Ломия“ е определен от Закона за защитените територии, Заповед на министъра на околната среда и водите за обявяване на ЗМ и плана за управление на ЗМ.

Финансиране

Възложител на плана за управление е РИОСВ-Русе. Изготвянето на ПУ се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“.

Задание

Разработването на ПУ се предхожда от Задание за изготвяне на ПУ, утвърдено от Министъра на околната среда и водите. Заданието определя обхвата и съдържанието на ПУ.

ПУ е резултат от планови и целенасочени проучвания, проведени през 2014 г.

При изготвянето на ПУ бе осигурено активно участие на заинтересованите институции и лица: областна и общинска администрация, МОСВ, РИОСВ-Русе, РДГ, ДГС, НПО, собственици, и др..

Част 1 Описание и оценка на ЗТ

Направени са основни характеристики и оценки. Представена е основната изходна информация, отнасяща се до дадености и особености на ЗМ във физико-географски, исторически, биологически, правен и социален аспект.

➤ **Абиотични фактори – включва данни за:**

- климат;
- геология и геоморфология;
- хидрология;
- хидробиология;
- почви.

Резултатите от анализите са коментирани с кратки обяснителни текстове. Данните от тях са представени в подходящ вид в приложение към ПУ.

➤ **Биологична характеристика – включва данни за:**

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

- екосистеми, биотопи и местообитания;
- растителност и горскодървесна растителност (таксация, инвентаризация и др.);
- флора (нисши растения и гъби – мъхообразни, лишей, макромикети, висши растения, лечебни растения);
- фауна (безгръбначни животни, риби, земноводни и влечуги, птици, бозайници, вкл. прилепи).

➤ **Културна и социално-икономическа характеристика – включва данни за:**

- ползване на защитената местност и социално-икономически аспекти;
- настоящо ползване на прилежащите територии;
- културно-историческо наследство;
- ландшафт.

На базата на събраната информация и анализи е описано състоянието на околната среда по компоненти.

ПЪРВА ОЦЕНКА

Направена е екологична оценка на базата на събраната информация за абиотичните и биотичните елементи и социално-икономическата характеристика, по следните критерии:

➤ уязвимост;	➤ размери;
➤ рядкост;	➤ биологично разнообразие;
➤ естественост;	➤ стабилност и нестабилност.
➤ типичност;	

Направена е социално-икономическа оценка и е определена потенциалната стойност на защитената територия по значимост.

Част 2 Дългосрочни цели и ограничения

Определяне на главни и второстепенни цели.

Определянето на дългосрочните цели и ограничения е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

На базата на констатациите и оценките в Част 1 от ПУ са формулирани главните цели, към постигането на които трябва да се насочат управленските решения и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

конкретните дейности в защитената местност през следващите 10 години.

Формулираните главни и второстепенни цели са следните:

Главна цел 1: Опазване на естественото състояние и целостта на природните местообитания и местообитания на растителни и животински видове.

Второстепенни цели и подцели:

- Съхраняване на приоритетни за опазване природни местообитания и видове.
- Опазване на съществуващото фитоценотично разнообразие на растителността и благоприятното природозащитно състояние на природните местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР.
- Опазване естествения характер на екосистемите в защитената местност.
- Запазване естественото състояние на горските местообитания.
- Намеса в развитието на екосистемите при доказана нежелана промяна, свързана с присъствие на инвазивни видове.
- Изследователска дейност за установяване на насоките на протичащи сукцесии и поддържане на естествения характер на горските екосистеми.
- Ненамеса в горските екосистеми с изключение на потушаване на пожари, санитарни мероприятия в горите, увредени вследствие на природни бедствия и каламитети в случаите, регламентирани в ЗЗТ, и недопускане навлизането на инвазивни видове.
- Подобряване състоянието на сенокосните ливади.
- Мониторинг на природните местообитания.

Главна цел 2: Опазване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове.

Второстепенни цели и подцели:

- Запазване на естествените местообитания на популациите на двата балкански ендемитни растителни вида.
- Запазване на естествените местообитания на популациите на световно защитени животински видове бозайници, птици, земноводни и влечуги – по IUCN, по CITES, по Бернска конвенция, по Дир 92/43 и Дир. 2009/147 на ЕС и прилепи по Бонска конвенция.
- Предотвратяване на безпокойството, браконьерството и нераглементираната сеч.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Опазване биоразнообразието на генетично, популационно, видово, екосистемно и хабитатно ниво.
- Запазване и поддържане природозащитното състояние на популациите и находищата на видовете и особено на консервационно значимите такива.
- Ограничаване и премахване на неместна флора и фауна.
- Мониторинг на състоянието на популациите на уязвимите видове.

Главна цел 3: Опазване и съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.

Второстепенни цели и подцели:

- Опазване на характерните горски и пасищни ландшафти.
- Недопускане на техническа инфраструктура в границите на ЗМ, с единствено изключение на такава, която допринася за неговото опазване и управление.
- Съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.

Главна цел 4: Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности, туризъм и институционално развитие.

Второстепенни цели и подцели:

- Осигуряване развитието на природосъобразен туризъм в съответствие със значимостта и предназначението на ЗМ, чрез създаване на оптимални условия за естетична наслада, духовно обогатяване и досег с дивата природа.
- Управление на посетителите в ЗМ, осигуряващо приемливо антропогенно въздействие върху защитената територия.
- Предоставяне на възможности за научни изследвания, образователна дейност и екологичен мониторинг.
- Организиране на комплексен мониторинг.
- Повишаване екологичната култура на местното население и посетителите;
- Подобряване и поддържане обществената информираност за възможностите, значимостта и ценността на ЗМ.
- Усъвършенстване на управлението.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Постигане на дълготрайна подкрепа на местните общности за реализиране на целите на управлението.
- Развиване възможностите за привличане и работа с доброволци, особено такива от селищата в близост до ЗМ.
- Постигане на дълготрайна подкрепа на ключови партньори за целите на консервацията и устойчивото развитие на територията.

Ограничения

Систематизирани са тенденциите и факторите, ограничаващи възможностите за постигане на целите на ПУ. Влиянието им е оценено по скала, съгласно Заданието за изготвяне на ПУ.

ВТОРА ОЦЕНКА

Ограниченията и заплахите за постигане на главните и второстепенни цели, съответстват на направените констатации и оценки. Оценката е направена като се използват един или свободно съчетание на подходящи критерии.

Оценен и анализиран е ефектът на ограниченията върху главните и второстепенните цели. Оценени са тенденциите, както от естествен (абиотични и биотични), така и от антропогенен характер.

Определени са потенциалните възможности на ЗМ. Оценката на потенциалните възможности е направена в съответствие с определените цели. Тя е основа за определяне на програми и проекти в Част 4 от ПУ.

Част 3 Режими, норми, условия и препоръки за осъществяване на дейностите

В тази част са определени режимите за дейностите и свързаните с тях норми, условия и препоръки.

Предложените режими и норми са определени на базата на нормативно определени изисквания и аналитичната информация и оценки, представени в Част 1 от ПУ. Тяхното налагане цели преодоляване или ограничаване на въздействието на заплахите, идентифицирани в Част 2, осигуряване на условия за контрол и взимане на гъвкави управленски решения.

Зониране

Местоположението, характерът на територията и биологичното разнообразие не налагат зониране.

Част 4 Оперативни задачи и предписания за опазване и ползване

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

В тази част са степенувани по приоритет основните направления на работа за 10 годишния период на действие на ПУ.

За постигането на главните и второстепенни цели, се определят следните приоритетни задачи:

- Създаване на форма на управление на ЗМ, упражняваща стриктен контрол за спазване на специфични правила и нормативи за устройство и застрояване на защитена местност „Ломия“;
- Определяне на превантивни мерки за безопасност и мониторинг на състоянието на природните местообитанията и местообитанията на видове;
- Ограничаване разпространението на инвазивни видове;
- Определяне на мерки за райони, които са засегнати от антропогенна дейност, оптимизиране развитието на туристическата инфраструктура;
- Развитие на възможностите за балансиран екотуризм и образователни екологични дейности;
- Възможности за финансови постъпления;
- Изграждане на система от партньорство за устойчиви дейности между всички заинтересовани страни от територията на ЗМ;
- Създаване на система от програми за обучение на различни групи ползватели, посетители и квалификация на кадри (лица, отговорни за управлението на ЗМ).

Изпълнението на тези задачи ще създаде необходимите условия за реализиране на дългосрочните цели и оперативните задачи на плана за управление на защитена местност „Ломия“.

Програмите са обвързани с определените дългосрочни и оперативни цели. Те дават насоки за проекти и дейности, които водят до преодоляване на заплахи и ограничения за постигане на управленските цели, определени в Част 2, и осигуряват развитие на защитената територия в съответствие с нейното предназначение.

С Програмите се постигат целите на управлението. Групирани са в 4 направления. За всяка от програмите са посочени проекти, които могат да се изпълняват през целия период на действие на Плана за управление.

Програмите и проектите са групирани по цели, като за всеки включен в

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

програмите проект са определени: наименование, обхват, очакван резултат, метод. Всички посочени данни са основа за изготвяне на подробни задания за проектите, след осигуряване на необходимото финансиране. При стартиране на даден проект се определя и съответният експерт от управляващата институция, който участва в дългосрочните мониторингови програми и следи постигането на целите на проекта.

Тъй като ЗМ „Ломия” е функционално свързана с резерват „Бели Лом” разработените програми и проекти в максимална степен са обвързани с дейностите, предвидени за изпълнение в резервата.

Предвидени са следните програми и проекти:

1. **Програма** „Опазване, поддържане и/или възстановяване на биоразнообразието и ландшафта” - включва 3 проекта;
2. **Програма** „Научни изследвания и комплексен мониторинг” - включва 4 проекта;
3. **Програма** „Развитие на туризъм” - включва 2 проекта;
4. **Програма** „Институционално развитие, Връзки с обществеността и образование” - включва 3 проекта.

Разработен е работен план, включващ дейности и проекти за първите 3 години от действие на ПУ. В него са включени проектите от всички програми, които следва да се изпълняват от началото на действие на плана.

Част 5 Преглед на изпълнението на целите и задачите

Предложена е схема за извършване на прегледа на целите, включваща участници и критерии.

Разработена е схема за текущ годишен преглед на задачите, оценка и отчет на изпълнението на задачите, дейностите и проектите.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Неразделна част от ПУ са приложенията, съгласно Заданието за изготвяне на ПУ на ЗМ, вкл. тематични карти, цифров модел на територията и база данни.

ЧАСТ 0: ВЪВЕДЕНИЕ

0.1. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПЛАНА

Основна предпоставка за разработване на настоящия план за управление е необходимостта от съвременен подход за ефективно управление на категорията защитена местност, съгласно общоевропейските изисквания за опазване на защитените територии и приобщаването им като част от екологична мрежа Натура 2000.

От изключителна важност е необходимостта да се формулират и конкретизират приоритетите в реалното управление на територията, през следващият планов период. Оптимизиране на прилаганите мерки в съответствие с националните и европейски политики във връзка с опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие и ефективното функциониране на мрежата от защитени територии в България.

Като основни нормативни и административни предпоставки за разработването на Плана, както и определяне на структурата и съдържанието му, критериите за оценка, режимите и нормите за управление на ЗМ ”Ломия”, могат да се посочат:

- Закон за защитените територии (обн. в ДВ бр. 133 от 11.11.1998 г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013 г.);
- Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии (обн., ДВ, бр. 13/15.02.2000 г., изм. и доп., бр. 55 от 20.07.2012 г., в сила от 20.07.2012 г.);
- Заповеди за обявяване и промени в територията на ЗМ:
 - *Заповед № 764 от 19.08.1987 г. на председателя на Комитет по опазване на природната среда (КОПС);*
 - *Заповед № № РД-520 от 12.07.2007 г. на Министъра на околната среда и водите;*
 - *Заповед № № РД-606 от 18.08.2011 г. на Министъра на околната среда и водите;*
- Писмо на МОСВ за съгласуване изготвянето на План за управление на ЗМ “Ломия” по чл. 10, ал. 3 от Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии;
- Договор за възлагане изготвянето на План за управление на ЗМ „Ломия” № ОПОС-22-УПРР от 30.04.2014 г., сключен между изпълнителя „П-Юнайтед“ ООД и Възложителя Регионалната инспекция по околната среда и водите-Русе

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

➤ Задание за разработване на ПУ на ЗМ „Ломия“, утвърдено от Министъра на околната среда и водите.

В Приложение № 0.1-1 е представено Задание за разработване на ПУ на защитена местност „Ломия“, утвърдено от Министъра на околната среда и водите. В Приложение № 0.1-2 са дадени копия от заповеди Заповеди № 764, РД-520 и РД-606.

Основание за разработване на ПУ на защитена местност „Ломия“ е необходимостта от:

- Съвременно управление на категорията „защитена местност“ в съответствие с националните и международни изисквания;
- Координирането на усилията на оторизираните държавни органи с правата и интересите на ползвателите за опазване на разнообразието в защитената местност;
- Създаване и стимулиране на регионален и национален интерес към ценностите на защитената местност.

0.2. ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ – УЧАСТНИЦИ

0.2.1. Колектив експерти, участвал в разработването на плана, в съответните области

Планът за управление е разработен от колектив от високо квалифицирани експерти в съответните области, вкл. експерт лесовъд и биолог. Всички експерти са високо квалифицирани, с богат опит в областта, в която работят, и изготвянето на ПУ на защитени територии, и са без конфликт на интереси.

В Приложение 0.2-1 е представен списък на колектива експерти, които са участвали в разработването на плана за управление.

0.2.2. Процес на изготвяне на плана за управление - основни етапи и всички участници и заинтересовани страни.

Процесът на изготвяне на плана е съобразен с условията и реда определени в Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии и следва поставените изисквания в Заданието, утвърдено от МОСВ.

В процеса на разработването на ПУ са спазени максимално изискванията на утвърденото **“Задание за разработване на ПУ на ЗМ ”Ломия”** – по отношение на: теренни проучвания; провеждане на работни срещи и обсъждания за всеки етап от работата; анализите; методите; оценките; зонироването и перспективните, планове, програми и проекти, както и по отношение на оформянето и представянето на проекта и картния материал към него и др..

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Изготвянето на ПУ започва в края на м. Април 2014 г. Началото е поставено с подписването на Договор № ОПОС-22-УПРР, между РИОСВ-Русе и „П-Юнайтед“ ООД на 30.04.2014 г.

Последваща стъпка е окончателното сформирание на експертни екипи; издаване на необходимите разрешителни за извършване на работата по проекта; идентифициране на заинтересованите институции и субекти; провеждане на работни срещи; идентифициране и набиране на съществуващата информация; извършване теренната работа от експертните екипи, вкл. таксация на горските територии; набиране на необходимата допълнителна информация. До края на м. Август 2014 г. се извършиха теренни проучвания и експедиции, свързани със събиране на информация и материали, проведеха се работни срещи – както официални, така и в оперативен порядък.

На базата на наличната информация и проведените теренни проучвания през 2014 г. се извърши анализ на данните и оценка на екологичната и социално-икономическата значимост на ЗМ, отчетени бяха основните заплахи и набелязани дългосрочните цели и ограничения. За осъществяване дейностите на територията на ЗМ бяха набелязани дългосрочни и краткосрочни програми, планове и проекти.

Последователността на процесите “Стъпка по стъпка” на изготвяне на ПУ, както и План-график за действие и организация по изпълнението на проекта, са представени в **Приложение № 0.2-2.**

0.2.3. Проведени работни срещи и консултации, обсъждания – неформални и работни срещи с участието на заинтересованите държавни органи и институции, научни, обществени и неправителствени организации

ПУ на ЗМ „Ломия“ е разработен със съдействието и помощта на:

- Министерство на околната среда и водите;
- ИАОС;
- Регионална инспекция на околната среда и водите гр. Русе;
- Басейнова Дирекция за управление на водите Дунавски район с център Плевен;
- Община Ветово и община Цар Калоян;
- РДГ Русе;
- ДГС;
- Областна администрация гр. Русе и гр. Разград;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Общинска администрация община Ветово и община Цар Калоян;
- Обществени институции и организации;
- Неправителствени организации и др.

За да осигури активно участие на заинтересованите страни - МОСВ, местни институции и ведомства (Общинска, Областна администрация, РИОСВ, РДГ, ДГС, ПК, ВиК, Електроснабдяване и др.) и заинтересованите неправителствени организации, в процеса на разработване на ПУ, “П-Юнайтед” ООД организира и проведе редица както официални срещи, така и такива в оперативен порядък, различни консултации и обсъждания.

Включването на заинтересованите страни и обществеността в разработването на плана за управление осигурява балансиране между обществените и частни интереси, както и оптимално съотношение между опазването на природните и културни дадености, ползването на ресурсите и възможностите, които предоставя. Съгласието между всички заинтересовани страни е предпоставка за успешното прилагане и изпълнение на плана за управление.

В **Приложение № 0.1-3** е представена справка за проведените официални и неформални срещи, обсъждания и консултации, както и кратко описание на постигнатите резултати от тях.

0.3. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕНОСТИ НА ПЛАНА

Планът за управление (ПУ) на ЗМ е инструмент за институциите, които по Закона за защитените територии са отговорни за неговото управление – МОСВ и РИОСВ. В ПУ се посочват взаимовръзките между целите на природозащитата, регионалното развитие, баланса на интересите и координация на институциите и други заинтересовани лица, към които е насочен. Конкретните цели за управлението на територията са насочени и съобразени със спецификата на ЗМ.

С ПУ се осигурява ефективно опазване на природните ресурси на територията на ЗМ. Целта е, на базата на съществуващите познания и информация за структурата и функционирането на природните екосистеми да се направлява и контролира опазването и използването на природните ресурси в защитената територия.

Планът за управление е важно средство за конкретизиране на нуждите и приоритетите, с цел създаване на необходимата организация за бъдещи действия.

Планът за управление на ЗТ е условие за финансиране на предвидените в него дейности от правителството, национални и външни спонсори и инвеститори.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Залагането на партньорски проекти, където РИОСВ ще се явява координатор, дава възможност да се постигне интегрирано управление на територията чрез включване на всички заинтересовани лица и институции в нейното управление.

ПУ е основният документ, който регламентира режимите, нормите и действията на защитената територия.

0.3.1. Предназначение на Плана, от гледна точка на:

0.3.1.1 Опазване на флористичното и фаунистично разнообразие, както и на взаимосвързаните с тях специфични ландшафтни и екосистемни условия

С проучванията при разработването на ПУ се осигурява достатъчна осведоменост и знания за флората и фауната, за тяхното състояние и взаимосвързка. В значителна степен се допълва информацията за условията, в които видовете съществуват.

С провежданите теренни проучвания и наблюдения, се дава възможност да се потвърдят съществуващите данни и да се получат нови.

Информацията за растителността, екосистемите, биотопите и ландшафтите, осигурява достатъчно съпоставима аналитична, а в отделни случаи и интерпретирана информация за състоянието на наблюдаваните видове и техните местообитания.

ПУ осигурява необходимата информация за типовете природни местообитания и видове, предмет на европейски директиви.

0.3.1.2 Перспективи за природосъобразно управление и оценка за научната и образователна стойност на ЗМ

С ПУ са създадени достатъчно предпоставки за ефективното изпълнение на дейността по управление на ЗМ и съхранение на биологичното разнообразие и естествените процеси, които протичат в тях. Това превръща територията в такава с висока стойност за научни и образователни дейности.

ПУ осигурява необходимата гъвкавост при вземане на решения в процеса на планиране, като позволява адаптиране на плана в съответствие с промените в общите условия (напр. законодателство, биологично разнообразие и др.).

0.3.1.3 Осигуряване на база от данни за ЗМ „Ломия“ и набелязване на мониторингови схеми за нейното допълване

Чрез направените проучвания се допълва съществуващата база данни и се създава ГИС за ЗМ по отношение на екосистемите, биотопите, флористичното и фаунистично разнообразие, както и на взаимосвързаните с тях ландшафтни.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Набраната база от данни гарантира информационната основа за провеждане на ефективна природозащитна политика и ще обслужва обществените нужди от информация за състоянието на биологичното разнообразие в ЗТ. Видове и местообитания, които имат местно и регионално значение ще се предложат за включване в НСМБР.

ПУ осигурява база данни и Географска информационна система за ЗТ.

Чрез направените изследвания се поставя началото или се допълва създадената вече база данни за ЗТ, което е и основата за предвидения мониторинг на най-важните елементи на ЗТ.

0.3.2. Главни особености на ПУ, отчитащи спецификата на ЗТ, като се имат в предвид

0.3.2.1 Локалните биотични и абиотични условия

В ПУ е взето предвид, че ЗМ представлява ценен ресурс от гледна точка на съществуващото биологично и ландшафтно разнообразие и възможността за практикуване на природен и опознавателен туризъм. Както и, че ЗТ има значение за опазване на биологичното разнообразие на национално и международно ниво. ЗМ е включена в Екологичната мрежа Натура 2000 - “Ломовете” (код BG 0000608) – Защитена зона по Директивата 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания както и зона „Ломовете” код (BG0002025) Защитена зона по Директивата за птиците 2009/147/ЕЕС. Също така е отчетено, че уникалните повърхни форми в ЗМ и прилежащите територии, са много атрактивни. Съществуват ярко изразени земеповърхни форми в речните корита на обширната заливна тераса. Карстовите форми, пещерите, нишите и др. са също специфични особености на природния комплекс.

0.3.2.2 Местните социално-икономически и културни условия

Връзката между култура и устойчиво развитие все по-ясно се очертава като фундаментален принцип на местните политики.

Защитените територии са предназначени както за опазване на биологичното разнообразие и природните ресурси, така и за свързаните с тях културни ценности. Това поражда и необходимостта от използването на най-подходящ инструмент за ефективното им управление. ПУ на ЗТ се налага като документ, който се разработва с цел регламентиране на действията по опазване на природата и устойчивото ползване на нейните ресурси и свързаните с нея културни ценности.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ЗМ има потенциал за развитие на устойчив туризъм на основата на съхраненото природно и културно – историческо наследство и водните ресурси в региона, отличаваща се с привлекателни релефни форми.

В ПУ са взети в предвид местните социално-икономически и културни условия, които са важна предпоставка за развитието на района, в който попада ЗТ, както и за интереса, който представлява.

0.3.2.3 Значението на ЗМ за формирането на цялостен природен комплекс заедно със намиращия се в съседство резерват "Бели Лом" и други прилежащи територии

Взаимовръзката между биотичните и абиотичните компоненти, добре съхранената природна среда в ЗМ и възможността за опазването ѝ, позволяват тя да бъде част от цялостен природен комплекс заедно с резервата и други прилежащи територии. Не се прогнозира особени изменения в естествено протичащите релефообразуващи и релефоизменящи процеси, които са особеност на комплекса. С бавни темпове ще протичат карстовите процеси, дооформянето на някои каньонови участъци с възникването на нови карстови каверни и пукнатини. Дълбочинната водна ерозия ще протича бавно в приточните долове. Не се очакват и съществени изменения в ландшафтните при съществуващия режим на ползване. Това са предпоставки за развитието на екологичен туризъм, създаване на възможности за екологично образование и природозащитно поведение.

ПУ решава основните проблеми, свързани с опазването на биологичното и ландшафтното разнообразие, рекреационни дейности и др..

0.3.2.4 Регламентиран достъп за преминаване по туристическите маршрути и рекреационно ползване на територията на ЗМ "Ломия" (бивша буферна зона)

ПУ определя лицата и институциите, отговорни за различните аспекти в управлението на ЗТ. Предназначение на ПУ е и да обоснове и включи система от основни дейности и мерки, включително и за регламентиран достъп за устойчиво туристическо и рекреационно ползване на ЗТ.

0.3.2.5 Създаване на възможности за екологично образование и природозащитно поведение за различни възрастови групи

Предназначение на ПУ е и да обоснове и включи система от основни дейности и мерки, включително и за създаване на възможности за екологично образование и природозащитно поведение за различни възрастови групи.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма "Околна среда 2007-2013 г."

Отчитайки дългосрочните цели и фактори, които оказват влияние върху тяхното изпълнение, в ПУ са формулирани основни приоритети по отношение на устройство, организация и управление през 10-годишния период на действие на Плана за управление на ЗТ, включително и приоритет за природозащитно образование.

В ПУ, значението на ЗТ за формирането на цялостен природен комплекс заедно с други прилежащи територии, е разгледано от гледна точка създаване на възможности за екологично образование и природозащитно поведение.

0.3.2.6 Особеност на плана за управление е необходимостта от идентифициране на всички потенциални заплахи, произтичащи от близостта до обработваеми земи и лесен достъп до ЗМ и необходимостта от преодоляването им с цел недопускането на негативни необратими промени в състоянието ѝ

ПУ определя режимите и нормите за ползване на територията, както и приоритети и мерки за развитие и ползване и действия за изпълнението на поставените задачи. Осигурява необходимата информация за приоритетни програми и проекти.

В ПУ са идентифицирани всички потенциални заплахи и необходимостта от преодоляването им, с цел недопускането на негативни необратими промени в състоянието на ЗТ.

ЧАСТ 1: ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

1.0. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ

1.0.1 Местоположение на защитената местност според физикогеографското райониране, административното деление, както и близки селищни образувания, градове, села и особености.

Защитена местност “Ломия” (ЗМ) попада на територията на две области: Русе и Разград, съответно в землищата на село Кривня и гр. Ветово, община Ветово и град Цар Калоян, община Цар Калоян.

Защитена местност “Ломия” е бивша буферна зона на резерват “Бели Лом”. Прекатегоризирана е в защитена местност през 2007 г.

ЗМ попада на територията на Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) Русе, РДГ Русе.

Община Ветово е разположена в Североизточна България, на 40 km. от гр. Русе и 35 km. от гр. Разград. Тя граничи с общините Русе, Цар Калоян, Иваново, Кубрат, Разград. Територията на Община Ветово обхваща част от Дунавската хълмиста равнина. Заема западната част от Лудогорието и западните склонове на разградските височини.

Община Цар Калоян е разположена в Североизточна България, част от област Разград. Граничи с общините Разград, Ветово, Иваново и Попово.

1.0.2 Обзорна едромащабна карта с разположението на ЗМ

В Приложение № 1.0-1 (Карта № 1) е представена обзорна едромащабна карта с разположението на ЗМ.

1.0.3 Граници на ЗМ съгласно Заповедта за обявяването му

Съгласно Заповед № 764 от 19.08.1987 г., на председателя на Комитет по опазване на природната среда (КОПС), ЗМ обхваща следните територии:

1. Горски фонд с обща площ 239 ha, както следва:

а/ на ГС-Русе – по лесоустройствен проект от 1978 г. отдели: 122-д, 4; 127-д, 3, 4; 130 – а, б, в, г, д, е, ж, 1, 2, с площ 62,2 ha.

б/ на ГС-Разград – по лесоустройствен проект от 1974 г. отдели: 89-а, б, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 93; 94-б, в, г, 3, 4; парково пасище VIII (част 15 ha), с площ 111 ha.

в/ на ГС-Кубрат – по лесоустройствен проект от 1982 г., отдели 257-б (част 2 ha), г (част 7,1 ha), е (част 4,7 ha; 261-е; 264-н, о, с площ 27,4 ha.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

г/ гори от АПК „Димитър Благоев“ – Русе, по лесоутроитвен проект от 1987 г.,
отдел 16-а, 1, 2 с площ 38,4 ha.

2. Селскостопански фонд с обща площ 39,3 ha, както следва:

а/ на АПК-Сеново, земл. на с. Кривня, кадастрални номера – 66, 67, 68, 69, 70, 74,
79, 88, 89, 90, 91, с площ 27, 2 ha

б/ на АПК – Ветово, кадастрални номера 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 180 с
площ 12,1 ha.

В Приложение № 1.0-2 е представен списък с координатите на граничните точки
на включените имоти.

1.0.4 Карта, включваща площта, предмет на планиране, както и свързаните с нея резерват “Бели Лом” и др. прилежащи територии с обща информация за тях и връзките на ЗМ със съседни населени места, селищни образувания, обекти и съоръжения, пътна мрежа и маршрути, други защитени територии и зони, обекти на туризма - хижи, заслони, съоръжения и маршрути, водни площи, съседни областни, общински и землищни граници

Картата е представена в Приложение № 1.0-1 (Карта № 1).

1.0.5 Информация за наличието на аерофото заснемане.

Има налични данни от аерофото заснемане на територията от облитане 2010-2011г.

1.0.6 Актуална информация за горските и земеделските територии в защитената местност и горите и безлесните зони в техния обхват. Отбелязване на границите на терен.

На терена са ограничени границите на защитена местност “Ломия” от външна страна на гръдно-диаметрова височина 1,30 m от с две успоредни линии с широчина 3 cm – горна бяла и долна светлочервена, заемащи ½ от диаметъра на дървото, всеки две съседни бои поставени на видимо разстояние една от друга, съгласно Приложение № 3 към чл. 14, ал. 2 на Наредба №6/05.02.2004 год. За устройство на горите и земите от горския фонд и на ловностопанските райони в Република България. На характерни пресечни точки с границите на обектите са поставени площадки от бяла боя с надпис върху нея с червена боя «ЗМ» - защитена местност.

Не са констатирани несъответствия при теренните проучвания между КВС, КК и действителното положение на терена.

В Приложение № 1.0-1 е представена карта (Карта № 1) с нанесени границите на защитената местност и на резервата, прилежащите населени места, основни пътища

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

около и в защитената местност, основни туристически обекти, основни водни течения и площи, главните входно-изходни пунктове в защитената местност, противопожарни пътища, местонахождението на административни сгради и др.

1.1 ПЛОЩ НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ

Съгласно Заповед № 764 от 19.08.1987 г. на председателя на Комитет по опазване на природната среда (КОПС), на основание чл. 3 от Наредба № 4 на Комитета за опазване на природната среда при министерски съвет /ДВ, бр. 77 от 1980г./, се обявява буферна зона около резерват „Бели Лом“ с обща площ 278,3 ha. Буферната зона обхваща следните територии:

1. Горски фонд с обща площ 239 ha, както следва:

а/ на ГС-Русе – по лесоустройствен проект от 1978 г. отдели: 122-д, 4; 127-д, 3, 4; 130 – а, б, в, г, д, е, ж, 1, 2, с площ 62,2 ha.

б/ на ГС-Разград – по лесоустройствен проект от 1974 г. отдели: 89-а, б, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; 93; 94-б, в, г, 3, 4; парково пасище VIII (част 15 ha), с площ 111 ha.

в/ на ГС-Кубрат – по лесоустройствен проект от 1982 г., отдели 257-б (част 2 ha), г (част 7,1 ha), е (част 4,7 ha; 261-е; 264-н, о, с площ 27,4 ha.

г/ гори от АПК „Димитър Благоев“ – Русе, по лесоустройствен проект от 1987 г., отдел 16-а,1,2 с площ 38,4 ha.

2. Селскостопански фонд с обща площ 39,3 ha, както следва:

а/ на АПК-Сеново, земл. на с. Кривня, кадастрални номера – 66, 67, 68, 69, 70, 74, 79, 88, 89, 90, 91, с площ 27, 2 ha

б/ на АПК – Ветово, кадастрални номера 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 180 с площ 12,1 ha.

Съгласно Заповед № РД-520 от 12.07.2007 г. на министъра на околната среда и водите, буферната зона се прекатегоризира в защитена местност „Ломия“. Защитена местност „Ломия“ запазва обхвата, границите и режимите, определени със Заповед № 764/ 19.08.1987 г. на председателя на КОПС.

Съгласно Заповед № РД-606 от 18.08.2011 г. на министъра на околната среда и водите, на основание чл. 42, ал. 6 от Закона за защитените територии във връзка с извършени по-точни замервания, се актуализира площта на защитена местност „Ломия“.

В границите на защитена местност „Ломия“, определени с акта за обявяване по т. 1, попадат имоти, както следва:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

1. Имоти с номера: 000686, 000687, 000688, 000689, 000690, 000691, 000692, 000693, 000694, 000695, 000696, 000697, 000698, 000719, 000720, 000721, 000722, 000723, 000724, 000725, 000726, 000727, 000728, 000729, 000730, 000916, съгласно Картата на възстановената собственост на землището на гр. Ветово, с ЕКАТТЕ 10803, община Ветово, област Русе, с площ 1 101,799 dka.

2. Имоти с номера: 000149, 000170, 000425, 000484, 000489, 000490, 081001, 128040, 128165, 128167, 128172, 128176, 128194, 128195, 128196, 129042, 129176, 129177, 129178, 130048, 130049, 130170, 130171, 130173, 130174, съгласно Картата на възстановената собственост на землището на гр. Цар Калоян, с ЕКАТТЕ 77308, община Цар Калоян, област Разград, с площ 1 138, 831 dka.

В **Приложение 1.0-1 (Карта № 2)** е представена карта с обозначени имоти по КВС, вкл. и резерват „Бели Лом“ с определените със Заповед № РД-377/29.03.2005 г. на министъра на околната среда и водите пътеки за посетители.

1.2 ФОНДОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

Подробна информация за фондовата и административната принадлежност на ЗМ е представена в **Приложение 1.2-1**.

Приложението съдържа информация за вида територия, начина на трайно ползване, вида собственост, площ и др. на имотите, включени в обхвата на ЗМ „Ломия“.

1.3 ЗАКОНОВ СТАТУТ

1.3.1 Исторически преглед на статута и предназначението на територията в миналото.

В първоначалната си форма разглежданата територия е обявена като буферна зона на резерват „Бели Лом“ на основание чл. 3 от Наредба №4 на КОПС (ДВ бр. 77 от 1980 год.) със Заповед № 764 от 19.08.1987 година на председателя на КОПС с обща площ 278,3 ha. Буферната зона обхваща горски фонд с обща площ 239 ha и селскостопански фонд с площ 39,3 ha.

1.3.2 Кратък преглед на причините и стъпките за обявяването на защитената територия.

Със Заповед № РД-520/12.07.2007 год. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 72 от 2007 год.) се прекатегоризира буферната зона в защитена местност „Ломия“. Защитена местност „Ломия“ запазва обхвата, границите и режимите, определени със Заповед № 764/19.08.1987 год. (ДВ бр.74/1987 год.) на председателя на КОПС.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

На основание чл. 42, ал. 6 от Закона за защитените територии във връзка с извършени по-точни измервания със Заповед № РД-606/18.08.2011 год. (ДВ бр.80/14.10.2011 год.) на министъра на околната среда и водите се актуализира площта на защитена местност „Ломия“ в землищата на град Ветово и село Кривня, община Ветово, област Русе и град Цар Калоян, община Цар Калоян, област Разград от 278,3 ha на 277,5 ha.

Карта с местоположението и границите на защитена местност „Ломия“ е представена в **Приложение № 1.0-1 (Карта № 1)**.

1.3.3 Правна рамка за управление на ЗМ, което включва:

Съгласно Заповед № РД-520/12.07.2007 г. на МОСВ буферната зона към резерват „Бели Лом“ е прекатегоризирана в ЗМ „Ломия“, която запазва обхвата, границите и режимите, определени със Заповед № 764/19.08.1987 г. на Председателя на КОПС при МС.

Съгласно ЗЗТ (ДВ бр.133/1998 г.), чл. 33 (1) за защитени местности се обявяват:

- територии с характерни или забележителни ландшафти, включително такива, които са резултат на хармонично съжителство на човека и природата;
- местообитания на застрашени, редки или уязвими растителни и животински видове и сообщества.

Защитените местности се управляват с цел:

- запазване на компонентите на ландшафта;
- опазване, поддържане или възстановяване на условия в местообитанията, отговарящи на екологичните изисквания на видовете и сообществата - обект на защита;
- предоставяне на възможности за научни изследвания, образователна дейност и екологичен мониторинг;
- предоставяне на възможности за туризъм и за духовно обогатяване.

В защитените местности се забраняват дейности, противоречащи на изискванията за опазване на конкретните обекти, предмет на защита.

В защитена местност „Ломия“ се забранява:

- Строителство на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа;
- Разкриване на кариери, промяна на водния режим и на естествения облик на местността;
- Лагеруване и палене на огън извън определените места;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

- Ловуване;
- Залесяване с неприсъщи за района дървесни видове.
- Създаване на частни пчелини.

В границите на ЗМ се разрешават:

- Извеждане на сечи, предвидени в горите със специални функции;
- Провеждане на ловностопански мероприятия;
- Паша на домашни животни (без кози) в определените с ГСП пасищни площи;
- Селскостопанска дейност, традиционно провеждана в района.

Законов статут на територията, произтичащ от Закона за биологичното разнообразие (ДВ, бр.77/09.08.2002 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр.62/10.08.2010 г., изм. ДВ. Бр. 26 Юли 2013).

Законът урежда отношенията между държавните, общинските, юридическите и физическите лица по опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в Р България. В приложения са дадени видовете и местообитанията за опазване и защита.

Съгласно Закона, буферните зони около резервати и поддържани резервати, без тези, попадащи в национални паркове, обявени по реда на отменения Закон за защита на природата, запазват своите граници и режими, освен ако не са променени по реда на глава втора, раздел IV на този закон. Буферните зони около резервати, попадащи в национални паркове, се заличават с този закон.

Охраната на отделни резервати и поддържани резервати, извън границите на националните паркове, може да се предоставя от министъра на околната среда и водите на други органи на изпълнителната власт или на общини.

Законов статут на територията, произтичащ от Закона за лечебните растения (ДВ, бр. 29/07.04.2000 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр.103/29.12.2009 г., изм. ДВ. Бр. от 26 Юли 2013 г.)

Законът урежда отношенията, свързани с управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки. Съществува официален списък съдържащ всички лечебни растения в България. Използването на тези природни ресурси изисква специални разрешителни и заплащане на различни такси Законът се прилага се от

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Министерство на околната среда и водите, Министерство на земеделието и горите, местни власти, регионални администрации.

Чл. 50 от Закона за лечебните растения гласи, че: „За опазване и устойчиво ползване на лечебните растения се разработват: раздел "...Лечебни растения" към планове за управление съгласно Закона за защитените територии - по задание от министъра на околната среда и водите...“.

Съгласно Закона за лечебните растения, собствениците на земи, гори, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения, са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени от съответните планове, програми и проекти по чл. 50, т. 2, 3 и 4.

За находища на лечебни растения, намиращи се в защитени територии, се прилагат режимите и нормите, установени със Закона за защитените територии, заповедите за обявяване и планове за управление на защитените територии, а по отношение на опазването и ползването - разпоредбите на този закон.

Специализираните карта и регистър на лечебните растения осигуряват данни за местоположение, граници, размери, собственост на находищата, състояние на лечебните растения, количествени запаси и степен на ползване на ресурсите им.

При създаването и поддържането на специализираните карта и регистър се използват данни от раздел "Лечебни растения" към планове, програмите и проектите по чл. 50, т. 2, 3 и 4.

Регионалните инспекции по околната среда и водите контролират изпълнението на предвижданията на плановите документи по чл. 50 от закона.

Законов статут на територията, произтичащ от Закона за устройство на територията (Обн. ДВ. бр.1 от 2 Януари 2001 г., изм. и доп. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014 г.)

Този закон урежда обществените отношения, свързани с устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България, и определя ограниченията върху собствеността за устройствени цели.

Съгласно чл. 8 от Закона, конкретното предназначение на поземлените имоти се определя с подробния устройствен план и може да бъде: „...в защитени територии - за природозащита (природни резервати, национални паркове, природни забележителности, поддържани резервати, природни паркове, защитени местности, плажове, дюни, водоизточници със санитарно-охранителните им зони, водни площи, влажни зони,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

защитени крайбрежни ивици) и за опазване на обектите на културно-историческото наследство (археологически резервати, отделни квартали или поземлени имоти в населени места с културно-историческо, етнографско или архитектурно значение)...“.

Законов статут на територията, произтичащ от Закона за водите (ДВ, бр. 67/27.07.1999 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр. 61/06.08..2010 г., изм. ДВ бр 53 от 27 Юни 2014)

Този закон урежда собствеността и управлението на водите на територията на Р България като общонационален неделим природен ресурс и собствеността на водностопанските системи и съоръжения.

Съгласно чл. 119а от Закона, зоните за защита на водите са:

1. водните тела и санитарно-охранителните зони по чл. 119, ал. 4;
2. зоните с води за къпане;
3. зоните, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително:
 - а) уязвими зони;
 - б) чувствителни зони;
4. зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;
5. **защитените територии и зони**, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

Съгласно чл. 119 б от Закона, за териториите и зоните по чл. 119 а, ал. 1, т. 5 могат да бъдат определени специфични изисквания към състоянието на водите, които трябва да се постигнат и/или поддържат според:

1. заповедта за обявяването, издадена по реда на Закона за защитените територии или Закона за биологичното разнообразие;
2. влязъл в сила план за управление на защитена територия или защитена зона;
3. влязъл в сила план за действие за растителен или животински вид.

Законов статут на територията, произтичащ от Закона за държавната собственост (ДВ, бр.44/22.05.1996 г., последни изменения и допълнения, бр. 41/02.06.2009 г.) и Правилник за прилагането му (ДВбр.78/26.09.2006 г. последни изменения и допълнения ДВ, бр.18/05.03.2010 г., изм. ДВ бр 40 от 13 Май 2014 г.)

С този закон се уреждат придобиването, управлението и разпореждането с имоти и движими вещи - държавна собственост, както и актуването на имоти - държавна собственост.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

В закона няма конкретни текстове, ограничения, забрани, условия и други, които касаят защитените територии, вкл. резерватите и ЗМ.

Законов статут на територията, произтичащ от Закона за лова и опазване на дивеча (Обн. ДВ. бр.78 от 26 Септември 2000 г., изм. ДВ. бр.26 от 20 Март 2001 г., изм. ДВ. бр.62 от 12 Юли 2013 г.)

Законът урежда отношенията, свързани със собствеността, опазването и стопанисването на дивеча, организацията на ловното стопанство, правото на лов и търговията с дивеч и дивечови продукти.

Съгласно чл. 7 от закона, ловната площ на страната се разпределя на ловностопански райони, независимо от фондовите граници и собствеността върху земите, горите и водните площи.

Не се обособяват ловностопански райони върху природни резервати.

В защитените територии стопанисването на дивеча се извършва съгласно техния режим и план за управление.

В Закона за защитените територии в чл. 14 се създава ал. 4, която гласи, че: "Заграждане на площи в защитени територии, без тези в резерватите и националните паркове, се допуска за изграждане на бази за развъждане на дивеч след съгласуване с министъра на околната среда и водите."

Изпълнението на Закона за лова и опазване на дивеча се възлага на министъра на земеделието и храните. В защитените територии - изключителна държавна собственост, обявени със Закона за защитените територии, изпълнението на закона се възлага на министъра на околната среда и водите.

Законов статут на територията, произтичащ от Закона за рибарството и аквакултурите (Обн. ДВ. бр.41 от 24 Април 2001 г., изм. ДВ. бр.88 от 4 Ноември 2005 г., ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014 г.)

С този закон се уреждат отношенията, свързани със собствеността, организацията, управлението, ползването и опазването на рибните ресурси във водите на Република България, търговията с риба и други водни организми.

Законът има за цел да осигури:

- Устойчиво използване на рибните ресурси в това число възстановяването и защитата на биологичното равновесие във водните екосистеми; Устойчиво развитие на риболовния сектор (индустриален и развлекателен риболов, развъждане на риби и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма "Околна среда 2007-2013 г."

аквакултури);

- Изпълнение на правилата на риболовните практики;
- Увеличаване на консумацията на риба и рибни продукти.

Законът се прилага се от Министерство на околната среда и водите, Министерство на земеделието и горите, ИАРА, местни власти, регионални администрации.

Съгласно чл. 12 от закона, риболовът се организира и провежда по начин, който не пречат естественото възпроизводство на рибните ресурси и техните миграционни пътища, не застрашава устойчивото развитие на техните запаси и благоприятства опазването на биоразнообразието.

Риболовът в рибностопанските обекти, които са в границите на защитените територии, обявени по Закона за защитените територии, се извършва съгласно плана за управление на съответната територия и установения за нея режим.

Изпълнението на този закон се възлага на министъра на земеделието и храните, а в защитените територии - изключителна държавна собственост - на министъра на околната среда и водите.

Международни нормативни документи

Дългосрочните ангажименти на управлението на ЗМ „Ломия“ са свързани с ангажиментите, поети от България при ратифицирането на редица конвенции и документи.

➤ **Конвенция за биологичното разнообразие** (Ратифицирана, ДВ, бр. 22/15.03.1996 г., влязла в сила за България – 16.07.1996 г., обн., ДВ, бр. 19/02.03.1999 г.)

➤ **Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природни местообитания** (Ратифицирана, ДВ, бр. 13/1991 г., в сила за България от 01.05.1991 г., обн., ДВ, бр. 23/10.03.1995 г.)

➤ **Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство** (обн., ДВ, бр. 44/27.05.2005 г., приета с Решение №13 на Министерския съвет, 04.02.1974, в сила за Р България от 17.09.1975 г.). ЗМ „Ломия“ не е включена в списъка на световното природно и културно наследство. Не е включена и в списъка на природните територии по програмата „Човек и биосфера“ на ЮНЕСКО.

Във връзка с хармонизацията на европейското и българското законодателство в сферата на околната среда, важно място заема пълното транспониране на Директивата за

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

птиците и Директивата за местообитанията на ЕС, които регламентират създаването на общоевропейска екологична мрежа Натура 2000. Изискванията са транспонирани в ЗБР.

➤ **Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21.05.1992г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна.**

➤ **Директива 79/409/ЕИО на Съвета от 02.04.1979г. относно опазването на дивите птици.**

➤ **Европейска конвенция за ландшафта (Ратифицирана, ДВ, бр. 94/22.10.2004 г., в сила за България от 01.03.2005 г., обн., ДВ, бр. 22/15.03.2005 г.).**

Посочените конвенции и Европейски директиви са отправните точки при определяне на основните цели и мерки, залегнали в настоящия ПУ.

1.4 СОБСТВЕНОСТ

Съгласно чл.10, ал.1 от ЗЗТ, собствеността на държавата, която не е изключителна държавна собственост, и на общините върху горите, земите и водните площи, включени в защитените територии по ЗЗТ, е публична.

В Конституцията на Република България са формулирани общите принципи и задължения по опазването и възпроизводството на околната среда; поддържане на равновесието на живата природа; разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната.

Не е установена неправомерна собственост и/или несъответстващата на нормативните изисквания собственост.

Съгласно ЗЗТ, собствениците и ползвателите на имоти, попадащи в ЗМ, са длъжни да спазват режимите, да я охраняват и опазват.

Подробна информация за собствеността по имоти е представена в **Приложение № 1.2-1.**

1.5 УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА

Защитената територия няма изградена самостоятелна управленска структура.

Съгласно чл. 52, ал. 1 от Закона за защитените територии, физическите и юридическите лица и общините - собственици на гори, земи и водни площи в защитените територии извън тези, които са изключителна държавна собственост, осъществяват тяхното стопанисване и охрана, съгласно разпоредбите на този и други специални закони.

Според ЗЗТ, охраната се осъществява от собствениците (чл. 52, ал. 1).

В **Таблица 1.5.1-1** са представени функциите на институциите, които заемат

отношение към защитената местност.

Таблица 1.5-1 Институции и техните функции в района на защитената местност

Институция	Функции
МОСВ чрез РИОСВ	Управленски
МЗХ чрез ИАГ	Стопанисване, опазване и охрана
РДГ/ДГС/ДЛС	Охрана в защитената местност
Регионални звена на МВР	Помощ и съдействие при охрана на обектите
Главна Дирекция противопожарна безопасност и защита на населението	Превенция и борба с пожарите
Община Ветово и Община Цар Калоян	Включване на защитената местност като основен обект за екотуризъм, повишаване на квалификацията на местни хора в посока познаване и опазване на биологичното разнообразие
ИАОС	Контрол по отношение опазването на околната среда
БДУВ Дунавски район	Води регистър за зоните за защита на водите

Съгласно чл. 52 (1) от ЗЗТ Министерството на земеделието и храните, Изпълнителната агенция по горите, както и физическите и юридическите лица на общините – собственици на гори, земи и водни площи в защитените територии, извън тези, които са изключителна държавна собственост, осъществяват тяхното стопанисване, опазване и охрана.

Съгласно чл. 14 от Закона за лова и опазване на дивеча Министърът на земеделието и храните чрез Изпълнителната агенция по горите контролира:

- организацията на ловното стопанство;
- опазването, възпроизводството, разселването и ползването на дивеча;
- придобиването и упражняването на правото на лов;
- провеждането на организиран ловен туризъм;
- търговията с дивеч и дивечови продукти;

Компетентни органи по смисъла на Закона за опазване на околната среда, освен МОСВ и РИОСВ, са и Изпълнителната агенция по околната среда, Басейнова Дирекция Дунавски район, кметовете на общините Ветово и Цар Калоян, областните управители

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

на Област Русе и Област Разград (чл. 10 (1) от ЗООС).

Изпълнителната агенция по околна среда е администрация към МОСВ за осъществяване на ръководни, координиращи и информационни функции по отношение на контрола и опазването на околната среда. Тя проектира и управлява Националната система за мониторинг на околната среда.

Регионална лаборатория Русе е структурирана като офис към Изпитвателна лаборатория (ИЛ) Главна Дирекция „Лабораторно аналитична дейност“ към ИАОС. Нейният териториален обхват на дейност са области Русе, Разград и Силистра. Лабораторията извършва вземане на проби, измервания и изпитвания по компоненти и фактори на околната среда – води, въздух, почви, шум.

В РЛ Русе са обособени лаборатории „Води“, „Въздух“ с подлаборатории „Емисии на вредни вещества в атмосферния въздух“ и „Контрол качеството на атмосферния въздух и шум“, „Инструментални методи“ с подлаборатории „Хроматография“ и „Атомна абсорбция“ и лаборатория „Почви“.

Дейността, структурата, организацията на работа и съставът на Изпълнителната агенция по околна среда се определят с устройствен правилник, приет от Министерския съвет (чл. 13 (1) от ЗООС).

Басейнова Дирекция Дунавски район изпълнява управленски, регулаторни, информационни и контролни функции. При осъществяването на тези функции дирекцията провежда и участва в дейности, свързани с политиката на държавата в областта на управлението на водите. Съгласно чл. 119а от Закона за водите Директорите на Басейновите дирекции водят регистър за зоните за защита на водите (тук попадат и защитените територии).

Дирекция „Административен контрол, регионално развитие и държавна собственост“ към областна администрация на Област Русе координира и подпомага осъществяването на дейностите в областта на опазването на околната среда.

Една от основните функции на звената и службите към МВР, определени със ЗМВР е осигуряване на пожарна безопасност и защита на населението при пожари, бедствия и извънредни ситуации (чл.6 (4)). Дейността по осигуряване на пожарна безопасност се осъществява от органите по пожарна безопасност по реда на ЗМВР и ЗЗБ. По чл. 17 (1) от ЗМВР тази дейност се осъществява чрез:

- превантивна дейност;
- държавен противопожарен контрол и превантивен контрол;

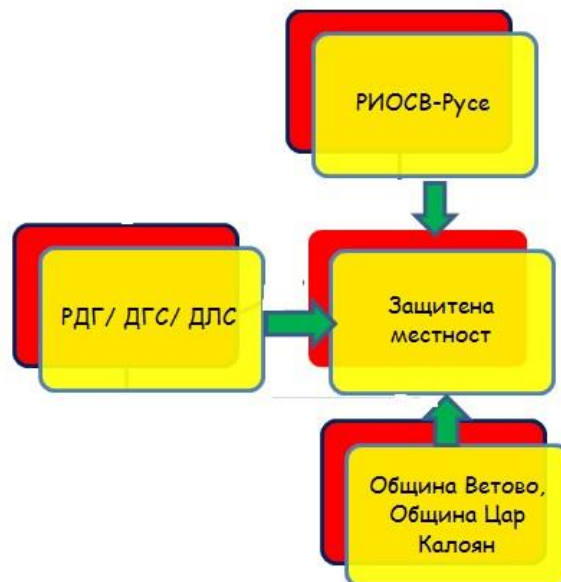
Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

- пожарогасителна и спасителна дейност;

Съгласно чл. 3 (1) от ЗЗБ органите на изпълнителната власт, юридическите лица и едноличните търговци организират защита при бедствия в изпълнение на възложените им функции чрез:

- провеждане на превантивна дейност;
- провеждане на дейности по защитата при възникване на бедствия;
- подпомагане и възстановяване;
- ресурсно осигуряване;
- предоставяне и приемане на помощи.

На **Фигура 1.5.1-1** са показани институциите, които имат отговорност по отношение охрана на земите, горите и водните площи в защитената местност.

Фигура 1.5.1-1 Отговорности по отношение охраната на земите, горите и водните площи в защитената местност

РДГ-Русе, ДГС-Разград, ДЛС-Сеслав и ДЛС-Дунав осигуряват охрана на горските територии, а общините осигуряват охрана на селскостопанския фонд и съоръжения.

1.5.1 Организационна структура и администрация

Министерство на околната среда и водите

Законовата база, която определя компетенциите и се прилага от МОСВ (РИОСВ), включва: *Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие, Закона за опазване на околната среда, Закон за чистотата на атмосферния въздух,*

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Закона за водите. С други закони, като Закона за лова и опазване на дивеча, Закона за лечебните растения и Закона за рибарството и аквакултурите се определят правомощията на МОСВ (РИОСВ) в съответните специализирани направления. Министерството на околната среда и водите отговаря за държавната политика в сферата на опазването на околната среда (Постановление 278 на Министерския съвет, 1.07.1997г., анекс към чл.1, §1). Задачите на МОСВ включват **“опазване на биологичното разнообразие и защитената природна среда”, “опазването и природосъобразното ползване на природните ресурси”**.

Специализирана структура за управление на защитените територии в България се явява Дирекция **“Национална служба за защита на природата”** (НСЗП) към МОСВ.

По-важни компетенции на МОСВ са:

- Поддържа Националната екологична мрежа;
- Координира дейностите на други министерства, ведомства, общини, обществени организации, научни и академични институти по опазване на биологичното разнообразие;
- Разработва и прилага механизми за стимулиране на дейности на собствениците или ползвателите, НПО, сдружения и др., насочени към опазването, поддържането и възстановяването на биологичното разнообразие;
- Организира системата за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие и създава база данни и ГИС за регистриране състоянието и установяване измененията в биологичното разнообразие, осигурява достъп и обмен на данни по опазване на биологичното разнообразие;
- Контролира състоянието на околната среда на територията на страната;
- Утвърждава норми за емисии и концентрации на вредни вещества и ползването на възобновими и невъзобновими природни ресурси;
- Упражнява изключителното право на МС за управление на водите на национално ниво;
- Разработва политика на държавата в областта на използването и опазването на водите и защитата им от вредно въздействие;
- Разработва национален водностопански план, национална програма за устойчиво ползване на водите и утвърждава ПУ на речните басейни;
- Организира и ръководи НС за мониторинг на водите и обобщава водностопанския кадастър;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

➤ Организира изготвянето на НС за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения.

РИОСВ-Русе

РИОСВ-Русе функционира в рамките на областите Русе, Разград и Силистра с обща площ над 8 200 km². Обхваща 22 общини с 306 населени места и над 560 хиляди жители.

По отношение опазването на биологичното разнообразие, защитените територии и горските екосистеми РИОСВ-Русе има контролни, регулиращи и информационни функции.

В РИОСВ-Русе няма обособен специализиран персонал за управление и охрана на ЗМ „Ломия“. Контролът върху режима се осъществява от експертите, които са в направление „Биологично разнообразие“, а именно: двама младши експерти.

Функциите на РИОСВ по отношение на биологичното разнообразие и защитените територии са определени в **Закона за защитените територии чл. 50 и Правилник за устройство дейността на РИОСВ.**

Конкретните функции и задачи на РИОСВ по отношение опазването на биологичното разнообразие и защитените територии са посочени в Правилника за устройство на дейността на РИОСВ. В най-общи линии те се свеждат до регулиращи, контролни функции, свързани с превантивен, текущ и последващ контрол върху стопанисването и опазването на възобновимите и невъзобновимите природни ресурси; контрол по опазване на биологичното разнообразие.

По-важни функции на РИОСВ по други закони са:

- Контролира спазването на изискванията за опазване на биологичното разнообразие при осъществяване на дейностите на собствениците или ползвателите на земи, гори и водни площи, включени в Националната екологична мрежа;
- Координира и контролира прилагането на ПУ, включително и интегрирането му в общинските планове и програми;
- Контролира опазването на растителните и животински видове, предмет на ЗБ;
- Обслужва общините по опазване на околната среда чрез писмени предписания и заповеди;
- Контролира изпълнението на плановите документи, свързани с ползването на лечебни растения, дейността на билкопроизводителите, видът и количеството на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

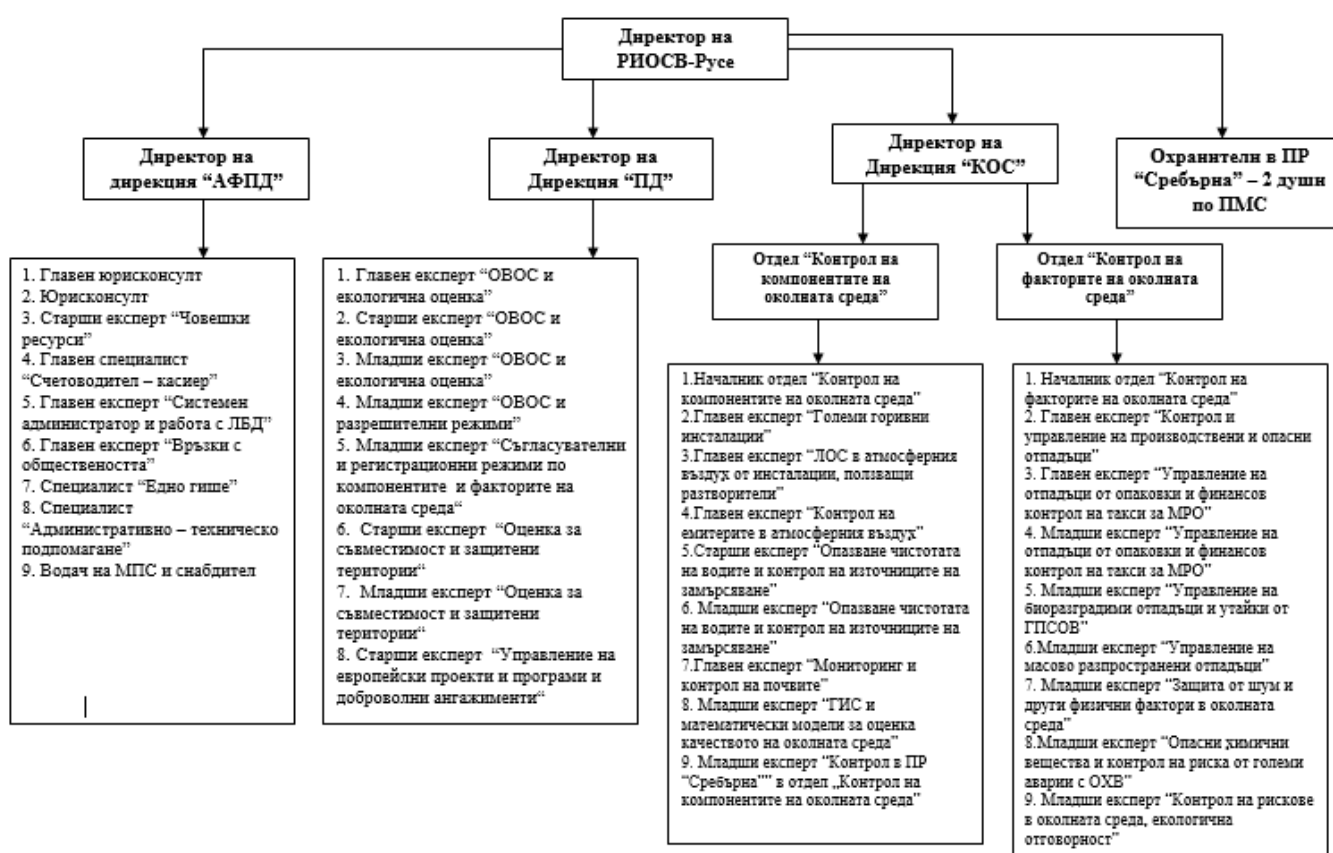
билките за преработка, опазването на находищата на лечебни растения.

В изпълнение на своите правомощия директорите на регионалните органи на МОСВ в своите райони осъществяват и организират управлението на ЗТ (чл. 50, т.1).

1.5.2 Персонал – функции

При провеждане на своята дейност РИОСВ-Русе има регулиращи, контролни и информационни функции, произтичащи от законовите и подзаконовите нормативни актове. Задълженията и компетенциите на регионалните инспекции, както и организационната структура са регламентирани в Правилника за устройството и дейността на РИОСВ.

На **Фигура 1.5.2-1** е представена йерархията в структурата на управление на РИОСВ-Русе.

Фигура 1.5.2-1 Разпределение на длъжностите, взаимовръзките между тях и йерархичната им структура

Общата администрация на РИОСВ-Русе е представена от Дирекция „Административно-финансови и правни дейности“. Тя подпомага осъществяването на правомощията на директора, създава условия за осъществяване на дейността на специализираната администрация и извършва техническите дейности по

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

административното обслужване. Обща администрация осигурява информационните връзки и комуникации, организира и провежда на територията на РИОСВ-Русе кампании за повишаване на общественото съзнание и култура в областта на околната среда на регионално ниво.

Специализираната администрация в РИОСВ-Русе е представена от Дирекциите „Контрол на околната среда“ и „Превантивна дейност“. Те подпомагат осъществяването на правомощията на директора на РИОСВ, свързани с неговата компетентност.

Дирекция „Контрол на околната среда“ извършва контрол по опазване на компонентите на околната среда и факторите, които ѝ влияят, налага принудително-административни мерки съгласно нормативните актове, участва в съдебни дела във връзка с дейността на РИОСВ, анализира резултатите от измерванията от пунктовете на НАСЕМ, за състоянието на атмосферния въздух и водите, и предоставя информация на МОСВ; прилага изискванията за екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети; контролира обектите, работещи с опасни химични вещества (ОХВ).

Дирекция „Превантивна дейност“ провежда процедури по ОВОС, ЕО и ОС, издава становища по ЕО и др. съгласувателни документи, необходими при одобряването на инвестиционни предложения (ИП), планове и програми; изготвя регистрационни и разрешителни документи; поддържа регистри с база данни съгласно специализираното законодателство.

1.5.3 Материално-техническо обезпечаване

За управлението на ЗМ няма самостоятелна сграда. Единствено в сградата на РИОСВ-Русе в град Русе са ситуирани работните места на служителите, свързани със ЗМ.

За управлението на ЗМ няма изрично закупено офис оборудване.

За управлението на ЗМ няма изрично закупени транспортни средства, а се използват автомобилите за контролната дейност в РИОСВ-Русе.

За управлението на ЗМ няма изрично закупени телефонни апарати, както и не е изградена изрично интернет връзка.

В Приложение № 1.5-3 е приложена Обобщена справка на материално-техническото обезпечаване на ЗМ.

1.5.4 Финансиране

Информация по източници на финансиране - държавен бюджет, ПУДООС и други, изразходвани за периода от 2002 до 2012 г. за дейности, оборудване и др.

➤ **От ПУДООС:**

- В резерват “Бели Лом” е извършено геодезическо заснемане на двете пешеходни пътеки за посетители през 2013 г. и същите са отразени в Картата на възстановената собственост.

- Финансирано е отразяването на границите на резервата и защитената местност в Картата на възстановената собственост през 2005 г.

1.6 СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРОЕКТНИ РАЗРАБОТКИ

1.6.1 Приети и/или изпълнени, или в процес на изпълнение проектни разработки за последните 15 години, свързани със строителство, ползване на ресурси и други дейности на територията на ЗМ, като устройствени и технически планове и проекти за определяне на вида и обема на дейностите по ползване на природни ресурси, устройството, строителството и други

По данни на РИОСВ-Русе, на територията на двете общини, в които попада защитената местност (Ветово и Цар Калоян), за периода 2003-2014 г., има 88 инвестиционни предложения, разпределени по години както следва: 2003 г. – 2; 2004 г. – 5; 2005 г. – 6; 2006 г. – 6; 2007 г. – 2; 2008 г. – 24; 2009 г. – 9; 2010 г. – 8; 2011 г. – 6; 2012 г. – 6; 2013 г. – 8; 2014 г. – 6.

Разпределени по общини, тези 88 инвестиционни предложения, попадат в: община Цар Калоян – 67 инвестиционни предложения и 21 в община Ветово.

Инвестиционните предложения, които попадат в землището на гр. Цар Калоян, са 63, в землището на с. Кривня – 15, а на гр. Ветово - няма.

Местоположението и характерът на инвестиционните предложения, представени в информацията от РИОСВ-Русе, не предполагат въздействие върху територията на резерват „Бели Лом“ и ЗМ „Ломия“ и не засягат пряко или косвено територията на резервата и ЗМ. Няма ИП, които могат да засегнат целите на опазване на резервата и ЗМ.

Преобладаващата част от инвестиционните предложения попадат в областта на леката промишленост, селското стопанство и инфраструктурата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Има процедирано инвестиционно предложение от МОСВ за „Възстановяване и доизграждане на съществуващ рибарник за интензивно риборазвъждане в ПК №№ 130048, 130049, 130170, 130171 и 130173 в землището на с. Кривня ЕКАТТЕ 39832, община Ветово“, в ЗМ „Ломия“ (Решение № 23-ПР/2012 г.).

Пълна справка за планове, програми, проекти и инвестиционни предложения в общини Ветово и Цар Калоян, е представена в **Приложение № 1.6-1**.

Планове и стратегии, които са в процедура на изработване или изпълнение, в района на защитената местност:

Към момента на разработване на ПУ, няма одобрени общи устройствени планове за община Ветово и община Цар Калоян.

Областна Стратегия за развитие на Област Русе 2014 – 2020 г.;

Областна стратегия за развитие на Област Русе за периода 2005 – 2015 г.;

Общински план за развитие на Община Ветово 2006-2015 г.;

Общински план за развитие на Община Ветово за периода 2014 – 2020 г.;

План за контролната дейност на РИОСВ – Русе през 2014 г.

План за управление на Природен парк Русенски Лом – област гр. Русе;

Проучване и анализ на квалификацията и нуждите от обучение по ВЕИТ в Община Ветово;

Стратегия за развитие на Община Цар Калоян 2007-2013 г.;

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Цар Калоян (2011 – 2015);

„Актуализация и набиране на нова информация за социално-икономическото развитие на Област Разград и изготвяне на социално-икономически анализ на областта“ по Проект „Мисия Благоденствие“ на Областна администрация Разград;

Екологична оценка на проект на План за управление на речните басейни в Дунавски район за басейново управление;

Проект „Осигуряване на адекватна политическа и стратегическа планова основа за развитието на Община Цар Калоян в периода 2014-2020 г.“ - финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ с рег. № 13-13-38/08.11.2013 г.,

Проект “Дейности по устойчиво управление на поддържан резерват “Сребърна” и резерват “Бели Лом”, се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и държавния бюджет на Р България чрез оперативна програма „Околна среда 2007-2013”, приоритетна ос 3.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

По данни на МОСВ (писмо с изх. № 26-00-2574/17.09.2014 г.), не са установени проекти по Life+, чието изпълнение да е пряко свързано и да засяга територията на резервата и ЗМ „Ломия“. Има 3 проекта, които засягат 33 по Натура 2000 с код BG0000608 „Ломовете“ за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна и BG0002025 „Ломовете“ за опазване на дивите птици, в чиито обхват попадат двете защитени територии, както следва:

- Проект „Свободни територии“ – възстановяване на защитени речни обитатели и миграционните им пътища в зони по Натура 2000 – LIFE12 NAT/BG 001011; Продължителност – от 01.09.2013 г. до 30.09.2017 г.; Бенефициенти – WWF България – Дунавско-Карпатска Програма, Дирекция на Природен парк „Русенски Лом“;
- Проект „Опазване и възстановяване на 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в 10 Натура 2000 места в българските гори – LIFE08NAT/BG/000281; Продължителност – от 01.01. 2010г. до 30.06.2014 г.; Бенефициент: Изпълнителна агенция по горите (ИАГ), WWF – България;
- Проект „Помощ за египетския лешояд“ – LIFE10NAT/BG/000152; Продължителност – от 01.10.2011 г. до 31.12.2016 г.; Бенефициенти – Проектът обединява 4 партньора от 3 страни: Българско дружество за защита на птиците (БДЗП), Гръцкото орнитологично дружество (HOS), WWF Гърция, Кралското дружество за защита на птиците (RSPB). Координатор на проекта е БДЗП.

Пълна справка за изпълняваните по Life+, по оперативни програми и други проекти, вкл. Изпълнител, продължителност и др., е представена в **Приложение № 1.6-3**.

ИБЕИ при БАН изпълнява специален проект за възстановяване на Червения ангъч, който е един от видовете птици с доказана намаляваща численост в Североизточна България.

През месец Септември 2014 г., на публична церемония край х. Кривня бяха представени двете пешеходни пътеки за посетители в резерват „Бели Лом“, регламентирани със Заповед РД – 377/29.03.2005 г. на Министъра на околната среда и водите.

Пътеките са почистени от саморасла растителност, обезпаразитени са и са обособени 4 места за отдих. Поставени са кошчета за отпадъци, дървени маси и пейки. Обособени са два навеса по двете пътеки - м. „Исток чешма“ - хижа „Кривня“ и м.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

„Исток чешма” - м. „Кривненски път”. Допълнително ще се поставят 4 информационни табла с актуална информация.

Проектът е финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г.”, и се изпълнява от РИОСВ-Русе.

Настоящият проект “Дейности по устойчиво управление на поддържан резерват “Сребърна” и резерват “Бели Лом” е в процес на разработка.

Проектите и консервационните дейности по програмата „Life +” включващи разнообразни дейности за опазване Ловен сокол и Египетски лешояд са в процес на разработка.

Проектът за възстановяване на Червения ангъч, който е един от видовете птици с доказана намаляваща численост в Североизточна България е текущ.

Проект „Осигуряване на адекватна политическа и стратегическа планова основа за развитието на Община Цар Калоян в периода 2014-2020 г.“ включва „Разработване на механизъм за наблюдение, контрол и последваща оценка на конкретна политика за развитие на община Цар Калоян за периода 2014-2020г. Изготвяне на стратегическа рамка за развитие на община Цар Калоян за периода 2014-2020г. и структурирането и в Общински план за развитие 2014-2020 г., съгласно изискванията на Закона за регионалното развитие и извършване на подробен социално-икономически анализ на наличните потенциали, ресурси и проблеми на територията на община Цар Калоян“ – текущ.

РИОСВ-Русе не е била бенефициент и не е изпълнявала дейности в ЗМ.

1.6.2 Да се даде опис на други разработки, включително научни, програми и др., свързани с биологичното разнообразие, регионалното развитие, туризма и др. на различни нива, имащи някаква връзка със защитената местност

Територията на ЗМ е сравнително слабо проучена. Няма провеждани значими научни изследвания в ЗМ. Има провеждани единични проучвания и публикации.

Списък на научните разработки, свързани с територията на ЗМ и резервата, е представен в **Приложение № 1.6-2.**

Списък на използваната литература е представен в приложение **Приложение № 1.6-4.**

1.6.3 Да се даде опис на други разработки и програми, свързани със стратегиите, плановете и програмите за провеждане на държавната политика за регионалното развитие, проекти и програми, свързани с туризъм и др., Плановете

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

за управление на речните басейни и др. на различни нива и по различни сегменти, отнасящи се и за ЗМ

В процеса на изготвяне на ПУ, бе поискана информация от съответните административни структури за разработки, планове, програми, проекти и др., които се изпълняват на територията на резервата, защитената местност, землищата и общините, в които те попадат.

Изпратени бяха редица писма, от които над 15 конкретно за искане на информация за разработки, проекти, програми, имащи отношение със защитената местност, съответно до:

1. РИОСВ-Русе, Възложител на проекта за изпълнение на ПУ;
2. Министерство на околната среда и водите, Главна Дирекция „ОПОС“, **Управляващ орган на ОП Околна среда**;
3. Министерство на икономиката и енергетиката, Главна Дирекция „Европейски фондове за Конкурентоспособност“, **Управляващ орган на ОП Развитие на конкурентоспособността на българската икономика**;
4. Министерство на земеделието и храните, Дирекция „Развитие на селските райони“, **Управляващ орган на Програма за развитие на селските райони**;
5. Министерство на регионалното развитие, Главна Дирекция „Програмиране на регионалното развитие“, **Управляващ орган на ОП „Регионално развитие“**;
6. Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Дирекция „Координация на програми и проекти“, **Управляващ орган на ОП „Транспорт“**;
7. Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури, Дирекция „Европейски фонд за рибарство“, **Управляващ орган на ОП за развитие на сектор „Рибарство“**;
8. Министерство на финансите, Дирекция „ОП Административен капацитет“, **Управляващ орган на ОП „Административен капацитет“**;
9. Министерство на финансите, **Управляващ орган на ОП „Техническа помощ“**;
10. Министерство на труда и социалната политика, Главна Дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти“, **Управляващ орган на ОП „Развитие на човешките ресурси“**;
11. Министерство на околната среда и водите, Отдел „Натура 2000“, Дирекция „Национална служба за защита на природата“, **Управляващ орган на Програма Life +**;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

12. Министерство на околната среда и водите, **Управляващ орган на:** Програма ИСПА/КФ, Българо-швейцарска програма за сътрудничество, Финансов механизъм на европейското икономическо пространство, Норвежка програма за сътрудничество, Програми за териториално сътрудничество;

13. Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда, **Управляващ орган на** Проекти, финансирани от ПУДОС;

14. Министерство на регионалното развитие, Главна Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“, Управляващ орган на Програма за трансгранично сътрудничество по ИПП България-Сърбия; Програма за трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013;

15. Други.

Резултатите от събраната информация показват, че няма разработки, планове, програми, проекти, които по обхват попадат в границите на ЗМ, с изключение на проекти, изпълнявани от РИОСВ-Русе, в съответствие със ЗЗТ. В **Приложение № 1.6-3** е представена подробна справка за изпратените писма с искане за информация и получената информация.

1.7 СЪЩЕСТВУВАЩО ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ И РЕЖИМИ НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ

1.7.1 Зони и режими съгласно утвърдени проекти, вкл. тяхното функционално предназначение, режими, норми и препоръки. Да се предложат места за спортен риболов, поставянето на пчелини и др.

Към момента няма съществуващо функционално зонироване на ЗМ, поради което Карта на съществуващото функционално зонироване и режими не е представена.

Местоположението, характерът на територията и биологичното разнообразие не налагат зонироване.

В границите на ЗМ няма условия за риболов. Ограничения за извършване на спортен риболов в река Бели лом няма.

Разполагането на пчелини в ЗМ „Ломия“ не е териториално ограничено. При тяхното поставяне трябва да се спазват режимите и нормите, разписани в т. 3 от настоящия ПУ.

1.7.1.1 Карта на съществуващото функционално зонироване и режими в подходящ мащаб на площите на ЗМ;

Няма съществуващо функционално зонироване в ЗМ.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

1.7.1.2 Функционалното зонироване и режима на зоните да се опишат и отразят с площ и процентно участие спрямо общата площ на ЗМ.

Няма съществуващо функционално зонироване и режими в ЗМ.

1.7.2 Режим на обекта съгласно заповедта за обявяване и последващата заповед за актуализацията му

Информация за режимите на обекта съгласно заповедта за обявяване и последващите заповеди е представена в **точка 1.3** от ПУ.

1.7.3 Тенденции в установените нарушения на режимите

Няма документираните нарушения на режимите.

При проведените терени проучвания са установени следи от браконьерство и незаконни сечи.

1.7.4 Наличие на определени режими, произтичащи от законови и подзаконови нормативни актове

Информация за режимите на обекта съгласно заповедта за обявяване и последващите заповеди е представена в **точка 1.3** от ПУ.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА АБИОТИЧНИТЕ ФАКТОРИ

За характеристиката на абиотичните фактори са използвани актуални данни от проучванията и резултатите, както и други литературни и картни източници, сведения от стационарни хидроложки и климатични проучвания и мониторинг през последните 20 г. При установяване на недостатъчно информация, са извършвани нови проучвания.

1.8 КЛИМАТ

1.8.1 Фактори за формиране на местния климат

Географското положение е основен климатичен фактор, тъй като определя слънчевото греење, атмосферния пренос с неговите сезонни изменения и формира типа климат в съответния климатичен пояс. Страната ни е разположена в южната част на умерения климатичен пояс и на прехода към субтропичния пояс. Географското положение определя континентално и океанско климатично влияние.

Съгласно климатичното райониране на България ЗМ попада в Умерено-континенталната подобласт на Европейско-континенталната климатична област, климатичен район на Крайдунавски низини и Лудогорско-Добруджански район. Климатът се формира под влияние на океанските въздушни маси на умерените ширини, нахлуващи от северозапад и континенталните въздушни маси от североизток. Най-силно е проявен континенталният характер на климата.

Релефът е важен климатообразуващ фактор. Той трансформира или спира въздушните маси чрез надморската си височина, разположението и разчленението си. Релефът може да видоизменя характера на въздушните маси, например от влажни в сухи чрез изваляването им, когато те срещнат преграда. Поради голямата отдалеченост на района от Стара планина, орографското ѝ въздействие почти не се чувства. Откритостта на Дунавската хълмиста равнина на север и североизток създава благоприятни условия за безпрепятствено нахлуване през зимата на студените континентални въздушни маси от източните райони на Европа, поради което зимата е доста студена, пролетните мразове са често явление, лятото е сравнително топло, а есента е по-топла от пролетта.

Водните басейни оказват локално въздействие на климата: увеличават влажността на въздуха, честотата на мъглите, смекчават температурните амплитуди и др.

Характерът на растителността оказва влияние върху климатичните особености на резервата и върху качеството на въздушната среда. Горската растителност е с най-осезаемо въздействие, определяйки в значителна степен микроклиматичните условия.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Без растителност амплитудата между максималните и минимални температури е индивидуално широка, варирането на влажността и сумата на евапорацията е най-висока.

Резкият контраст между зимните и летните условия характеризират климата в района на защитената местност като подчертано континентален. Това се потвърждава и от средната годишна амплитуда, която е около 26⁰С и е най-голямата за страната.

В отделни части на района преобладават различни ветрове на северозапад - североизточни и югозападни, на югоизток – югозападни и югоизточни. Малката разлика в надморските височини предопределя сравнително постоянни и еднакви параметри на климатичните елементи.

1.8.2 Елементи на климата

Температура на въздуха:

Температурата на въздуха се явява следствие на радиационния и топлинния баланс. Тя се променя, следвайки измененията в тези баланси през отделните сезони. За характеризирането на температурата се използват редица показатели, като най-често за даден многогодишен период това са средногодишните и средномесечните температури.

Таблица 1.8.2-1 Средномесечна и годишна температура на въздуха в ⁰С (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
Русе	-2,1	0,7	5,6	13,0	18,1	21,8	24,1	23,6	19,2	13,0	7,1	1,2	12,1
Разград	-1,8	0,6	4,3	11,0	16,2	19,7	21,4	21,6	17,3	11,7	6,7	1,2	10,8

По данни от станция Русе (**Таблица 1.8.2-1**), средната януарска температура на въздуха е – 2,1⁰С, но под влияние на релефа температурните условия са твърде различни, като в речните долини и големите долове са значително по-ниски, отколкото в издигнатите и платовидни места. Средната температура на въздуха през юли е 24,1⁰С. Средната годишна температура е 12,1⁰С.

По данни от станция Разград, средната януарска температура на въздуха е – 1,8⁰С, а средната температура на въздуха през юли е 21,4⁰С. Средната годишна температура е 10,8⁰С.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.8.2-2 Средна максимална температура на въздуха в °C (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
Русе	1,0	4,5	10,8	18,8	24,1	27,5	30,0	29,8	25,7	19,1	10,9	4,3	17,2
Разград	2,3	5,2	10,2	17,6	22,7	26,2	28,8	29,1	24,7	18,5	11,5	5,0	16,9

Средномесечната максимална температура на въздуха по данни от станция Русе (Таблица 1.8.2-2) достига най-високи стойности през месец юли – 30,0⁰C, а най-ниска е през месец януари – съответно 1,0⁰C. Средната максимална температура на въздуха за годината е 17, 2⁰C.

По данни от станция Разград, средномесечната максимална температура на въздуха е най-висока през месец август – 29,1⁰C. Средната максимална температура на въздуха за годината е 16,9⁰C.

Таблица 1.8.2-3 Средна минимална температура на въздуха в °C (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
Русе	-5,5	-3,0	1,0	7,5	12,6	16,1	18,0	17,2	13,3	8,2	3,5	-1,7	7,3
Разград	-6,0	-4,2	-1,2	4,0	9,1	12,5	14,1	13,6	9,9	5,3	2,0	-3,1	4,7

По данни от станция Русе (Таблица 1.8.2-3) , най-студен е месец Януари със средна минимална температура на въздуха – 5,5⁰C, през месец Юли тази стойност е 18⁰C, а годишната средна минимална температура е 7,3⁰C.

По данни от станция Разград, най-студен е месец Януари със средна минимална температура на въздуха – 6,0⁰C, през месец Юли тази стойност е 14,1⁰C, а годишната средна минимална температура е 4,7⁰C.

Таблица 1.8.2-4 Дневна температурна амплитуда (°C)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
Русе	6,5	7,5	9,2	11,3	11,5	11,4	12,0	12,6	12,4	10,9	7,4	6,0	9,9

Съгласно данни от станция Русе (Таблица 1.8.2-4), най-ярка е температурната амплитуда през месец Август – 12,6⁰C. Най-ниската температурна амплитуда се наблюдава през месец Януари – 6,5 ⁰C.

Най-ниските минимални температури при антициклонално време и снежна покривка достигат до 18⁰C под нулата, а в много студени зими те могат да спаднат до

26,8⁰С под нулата. Зимните застудявания обикновено са придружени с чести ветрове, които в тази част на района са основно от североизток. В някои случаи минималните температури в ниските места на речната долина могат да бъдат с 5 – 6⁰С по-ниски в сравнение със съседните им възвишения.

За района на област Разград, средната годишна температурна амплитуда е около 26⁰С и е една от най-големите за страната.

Продължителност на вегетационния период:

За района на община Русе и община Разград, средната денонощна температура се покачва над 5⁰С около средата на месец март. Продължителността на вегетационния период е около 6.5 до 7 месеца.

Таблица 1.8.2-5 Продължителност (дни) на периодите с устойчиво задържане на температурата на въздуха над 0, 5, 10 и 15⁰С и набрани температурни суми

Станция	Продължителност (дни)				Температурна сума (С x дни)			
	0 ⁰ С	5 ⁰ С	10 ⁰ С	15 ⁰ С	0 ⁰ С	5 ⁰ С	10 ⁰ С	15 ⁰ С
Русе	322	258	209	160	4485	4345	3970	3350
Разград	321	250	198	140	4010	3845	3455	2730

От Таблица 1.8.2-5 се вижда, че по данни от станция Русе, броят на дните с устойчиво задържане на температурата на въздуха над 10⁰С е 209. Най-малко са дните с температура на въздуха над 15⁰С – 160 дена. За периода с устойчиво задържане на температурата над 10⁰С температурната сума е 3970.

По данни от станция Разград, броят на дните с устойчиво задържане на температурата на въздуха над 10⁰С е 198. За периода с устойчиво задържане на температурата над 10⁰С температурната сума е 3455.

Таблица 1.8.2-6 Дата на начало и край на периодите с устойчиво задържане на температурата на въздуха над 0, 5, 10 и 15⁰С

Станция	0 ⁰ С		5 ⁰ С		10 ⁰ С		15 ⁰ С	
	начало	край	начало	край	начало	край	начало	край
Русе	7.II	27.XII	12.III	26.XI	3.IV	30.X	27.IV	5.X

По данни от станция Русе (Таблица 1.8.2-6), температурата на въздуха започва устойчиво да се задържа над 10⁰С в началото на месец април (3.IV) и това продължава

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

до края на месец октомври (30.X), което определя и продължителността на вегетационния период.

За района на Разград, температурата на въздуха започва да се задържа над 10⁰С около 7 март и това продължава до 10-15 октомври.

Валежи:

Валежите са резултат от влажността на въздуха и облачността. Те зависят от особеностите на атмосферната циркулация, надморската височина и формите на релефа. Във височина се наблюдава увеличение на относителната влажност през всички сезони. Максимумът на относителната влажност е през пролетта, а минимумът – в началото на летния сезон. В **Таблица 1.8.2-7** е представено средномесечно и годишно количество на валежите от станциите Русе и Разград.

Таблица 1.8.2-7 Количество валежи в mm (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
Русе	44	36	39	52	64	80	60	45	37	36	46	46	585
Разград	37	31	29	48	73	79	60	48	33	38	45	43	564

Климатът в района на ЗМ е сравнително сух, като средната годишна сума на валежите по данни от станция Русе е 585 mm, а средногодишният брой на дните с валежи е 138,9 дни. По данни от станция Разград, средната годишна сума на валежите е 564 mm.

Средногодишният валеж за района е по-нисък, отколкото средният за страната. Максималното количество валежи и с най-голяма интензивност пада през юни, а най-малко - през Февруари и Октомври. През вегетационния период пада основната част от валежите. Засушаванията са често явление за района като най-често в края на лятото и началото на есента, а по това време те са най-продължителни.

Таблица 1.8.2-8 Сезонна сума на валежите /mm/

Станция	Зима	Пролет	Лято	Есен
Русе	126	155	185	119
Разград	111	150	187	116

Сезонното разпределение на валежите се характеризира с летен максимум и есенен-зимен минимум – **Таблица 1.8.2-8**.

Влажност на въздуха:

В годишния ход на относителната влажност максимумът в равнинните райони

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

изпреварва минимума на температурата на въздуха. През Декември, когато добре овлажнената почва все още не е замръзнала, въздухът все още се обогатява с водна пара за сметка на изпарението. Близостта на р. Дунав също е предпоставка за относително високата степен на влажност на въздуха.

Таблица 1.8.2-9 Средна месечна и годишна относителна влажност (%)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	85	81	73	65	65	66	63	62	64	73	82	85	72
Разград	85	83	77	69	71	70	66	64	67	75	83	85	75

Както се вижда от **Таблица 1.8.2-9** средната годишна относителна влажност за района около Русе е 72 %. Минимумът е през месец Август – 62 %, а най-висока е относителната влажност през месеците Декември и Януари – 85 %.

За района на Разград, средната годишна относителна влажност е 75 %.

Снежна покривка:

Първата снежна покривка обикновено се образува към средата на месец Декември. В отделни изключителни години първата снежна покривка може да се образува значително по-рано – още в първата половина на Ноември. Въпреки студената зима снежната покривка общо взето е нестабилна и се задържа главно през отделни периоди от по няколко дни. Тя се характеризира с дебелина около 14 cm, а средният годишен брой на дните със снежна покривка е 48,4.

Таблица 1.8.2-10 Средна десетдневна височина на снежната покривка (cm)

Станция	IX			X			XI			XII			I			II			III			IV			V			VI		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Русе							4	5	6	5	4	3	3									
Разград							.	.	.	4	6	6	9	8	5	4										

Средната десетдневна височина на снежната покривка е най-висока през месец Януари (**Таблица 1.8.2-10**), когато достига височина от 6 cm по данни от станция Русе и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

9 см по данни от станция Разград.

Таблица 1.8.2-11 Брой дни със снежна покривка по десетдневия

Станци	IX			X			XI			XII			I			II			III			IV			V			VI		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Русе							5	7	9	10	8	7	7									
Разград						4	5	4	5	5	4	3	2							

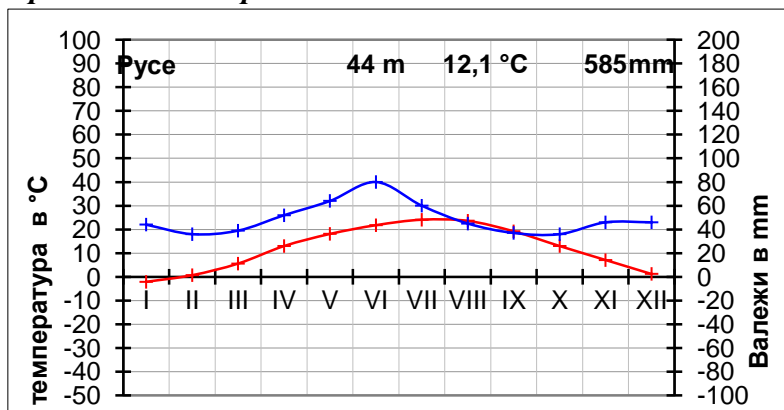
По данни от станция Русе, третото десетдневие на месец Януари се характеризира с най-голям брой дни със снежна покривка – 10, както се вижда от Таблица 1.8.2-11. През месец Декември има 5 дни със снежна покривка през третото десетдневие.

По данни от станция Разград, периодът от третото десетдневие на декември до края на януари се характеризира с най-голям брой дни със снежна покривка, както се вижда от Таблица 1.8.2-11.

Индекс на засушаването по де Мартон:

Индексът на засушаването по де Мартон се изчислява по следната формула: $P/(T+10)$, където P е средна годишна сума на валежите, а T е средногодишна температура на въздуха. За територията, на която попада защитената местност, съгласно посочената формула, индексът на засушаването по де Мартон е 26,4. За граница на засушливостта се приема стойност < 20 , т.е. изследваната територия не е засушлива.

Климатограма по Валтер:

Фигура 1.8.2-1 Климатограма по Валтер

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Мъгли:

За района на защитената местност средният годишен брой на дните с мъгла е 51,4 като месеците с най-голям брой дни с мъгла са декември - 11,4 и януари - 10,8 (**Таблица 1.8.2-12**). През пролетта броят на дните с мъгла намалява, докато достигне своя минимум през летните месеци - 0,2 през юни и юли. Появата на мъгли в околността се обяснява с близостта до р. Дунав. Мъглата затруднява транспорта и производствената дейност.

Таблица 1.8.2-12 Брой дни с мъгла по месеци, полугодия и годишно

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	IV-IX	X-III	Годишно
Русе	10,8	7,3	4,3	0,8	0,5	0,2	0,2	0,7	1,2	5,2	8,7	11,4	3,6	47,2	51,4

В **Таблица 1.8.2-13** са представени средните месечни стойности на случаите с мъгла. Броят на случаите с мъгла за година е 47,2.

Таблица 1.8.2-13 Брой на случаи с мъгла по месеци, полугодия и годишно

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	IV-IX	X-III	Годишно
Русе	10,3	6,2	4,3	0,8	0,5	0,2	0,2	0,7	1,1	5,3	7,9	9,7	3,5	43,7	47,2

От таблицата се вижда, че най-много случаи с мъгли има през месеците Декември и Януари, съответно – 9,7 и 10,3. Най-малко мъгли има през летните месеци Юни и Юли.

Влажност на въздуха:

В годишния ход на относителната влажност максимумът в равнинните райони изпреварва минимума на температурата на въздуха. През декември, когато добре овлажнената почва все още не е замръзнала, въздухът все още се обогатява с водна пара за сметка на изпарението. Близостта на р. Дунав също е предпоставка за относително високата степен на влажност на въздуха.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.8.2-14 Средна месечна и годишна относителна влажност (%)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	85	81	73	65	65	66	63	62	64	73	82	85	72

Средната годишна относителна влажност за района около Русе е 72 %. Минимумът е през месец август – 62 %, а най-висока е относителната влажност през месеците декември и януари – 85 %.

В **Таблица 1.8.2-15** са представени стойностите за абсолютна минимална относителна влажност, изразени в процент:

Таблица 1.8.2-15 Абсолютна минимална относителна влажност (%)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	29	31	22	13	18	18	20	17	18	20	27	37	13

Абсолютната минимална относителна влажност е най-ниска през месец април -13 %. Същият е и годишният процент.

Вятър:

В района на ЗМ североизточните и югозападните ветрове са с почти еднаква повтораемост. От направените наблюдения е установено, че само 28% от общия брой случаи времето е било тихо. През зимата преобладават югозападните ветрове - 37,6%, през пролетта североизточните - 29,4%, през лятото - североизточните и югозападните - 22 и 23%, а през есента - североизточните 32,9%. Средният годишен брой на дните със силни ветрове /над 14 m/s/ е 58. През лятото се появяват ветрове с големи скорости - до 40 m/s. Те винаги са свързани с градушки и гръмотевици.

В следващата **Таблица 1.8.2-16** е представена средната скорост на вятъра от станция Русе.

Таблица 1.8.2-16 Средна скорост на вятъра в m/s по месеци

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	1,1	1,0	1,1	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6	0,8	0,9	1,0	0,9

Средната скорост на вятъра за района на Разград е 1-2 m/s. През голяма част от годината (около 27%) преобладава тихо време, безветрие със скорост на вятъра < 1 m/s.

В **Таблица 1.8.2-17** е представена максималната скорост на вятъра с различна обезпеченост, изразена в m/s.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.8.2-17 Максимална скорост на вятъра с различна обезпеченост (m/s)

Станция	Скорост на вятъра, която е възможна един път на <i>n</i> -години							
	1	5	10	15	20	25	50	100
Русе	28	35	37	40	42	44	46	50
Разград	15	20	21	23	24	25	26	28

Максималната скорост, която може да достигне вятърът в района един път на сто години е 50 m/s, по данни от станция Русе.

По данни от станция Разград, максималната скорост, която може да достигне вятърът в района, един път на сто години е 28 m/s.

В **Таблица 1.8.2-18** е представена вероятността на преобладаващия вятър по посока и честота.

Таблица 1.8.2-18 Вероятност на преобладаващия вятър

Станция	Характеристика	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	Посока	SW 12	SW 12	NE 9	SW 11	NE 12	SW 13	SW 15	SW 19	NE 7	NE 9	NE 11	SW 12	SW 13
	Честота	52,5	48,7	44,4	39,4	36,0	42,9	45,6	38,2	40,9	43,4	45,2	48,7	41,4
	Посока			SW 15	NE 12	SW 15			NE 3			SW 12		NE 9
	Честота			37,2	36	35,1			34,3			40,8		37,5

За района на Разград преобладават северозападни ветрове, следвани от северни и североизточни.

Слънчево греене:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Важен фактор и климатичен елемент се явява слънчевата радиация. Преминавайки през атмосферата, тя претърпява значителна трансформация и само около половината от нея достига до земната повърхност.

Интензивността на сумарната слънчева радиация /образувана от пряка и разсеяна слънчева радиация/ е в пряка зависимост от височината на слънцето над хоризонта и от прозрачността на атмосферата, характеризирана главно чрез облачността. Сумарната слънчева радиация има характерен дневен и годишен ход с максимум по обяд и през лятото при напълно ясно небе.

Продължителността на слънчевото греене е сравнително висока (**Таблица 1.8.2-19**). През различните сезони тя е различна и зависи от два основни фактора – режим на облачност и продължителност на деня.

Таблица 1.8.2-19 Продължителност на слънчевото греене (часове)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	60	78	128	187	245	267	316	295	234	174	81	55	2120
Разград	78	89	126	172	241	283	324	308	231	177	92	68	2189

По данни от станция Русе, годишната продължителност на слънчевото греене е 2120 часа. Най-малък брой часове на слънчево греене има месец декември – 55 часа, последван от месец януари с 60 часа. Продължителността на слънчевото греене се характеризира с най-голям брой часове през юли и август, съответно – 316 и 295 часа.

Слънчевото греене средно годишно за района на Разград е относително високо – около 2189 часа, т.е. около 48 % от светлата част на денонощието за годината.

Таблица 1.8.2-20 Относителна продължителност на слънчевото греене (%)

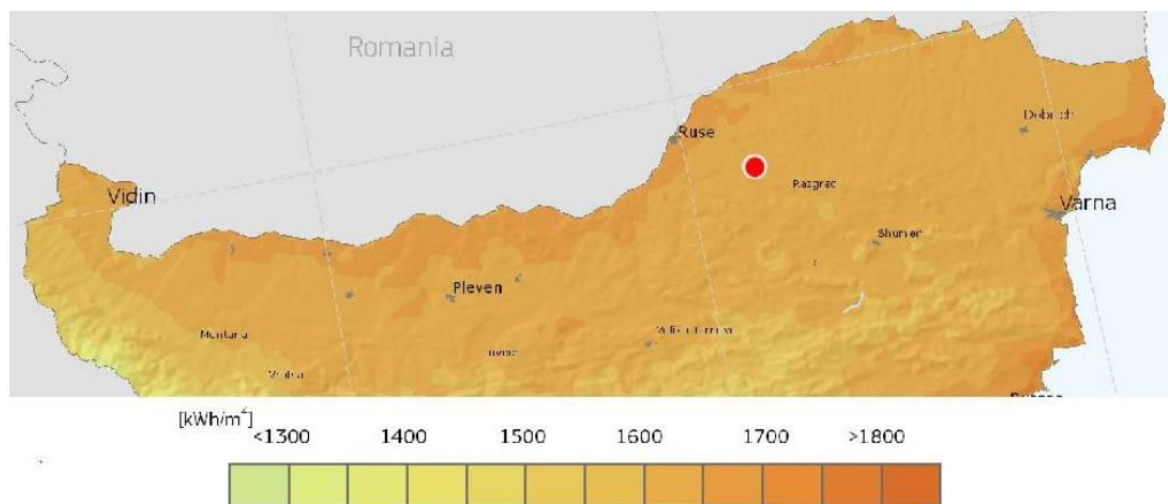
Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	20	27	35	46	52	58	68	68	62	51	28	20	47

Както се вижда от **Таблица 1.8.2-20**, по данни от станция Русе, аналогично на продължителността на слънчевото греене, изразена в часове, относителната продължителност, изразена в процент е най-висока през месеците юли и август – съответно 68 %. Относителната продължителност на слънчевото греене за годината е 47 %.

Резултатите от проучванията показват, че региона на Община Ветово разполага със сравнително добър енергиен потенциал от слънчева енергия (**Фигура 1.8.2-1**).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Фигура 1.8.2-1 Годишно ниво на слънчевата енергия

Общото количество слънчева радиация, попадащо върху 1 m² е между 1 500 и 1650 kW за година.

Облачност:

Характерна за този район е високата покритост на небето с облаци - средната месечна облачност през зимата е от 6,9 до 7,3 бала.

В **Таблица 1.8.2-21** е представена средната месечна и годишна облачност за Станция Русе.

Таблица 1.8.2-21 Средна месечна и годишна обща облачност

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	7,0	6,7	6,2	5,6	5,3	4,8	3,5	3,0	3,4	4,7	6,9	7,3	5,4

Средната годишна облачност е 5,4. Най-висока е облачността през зимните месеци – ноември, декември и януари, съответно – 6,9; 7,3 и 7,0, а най-ниска е облачността през месец август – 3,0.

В следващите две **Таблицы** – **1.8.2-22** и **1.8.2-23** е представено разпределението на облачността по месеци и за годината по срокове в балове, съответно при ясно и мрачно небе.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.8.2-22 Месечен и годишен брой на случаите с ясно небе (0-2 бала) по срокове по ниска облачност

Станция	Срок	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	7	10,8	11,4	16,3	19,1	21,0	22,6	24,1	24,0	22,4	19,1	12,7	10,0	213,5
	14	13,6	14,6	16,6	14,4	12,8	11,6	13,9	18,1	18,1	20,5	13,8	11,7	179,7
	21	13,6	15,2	19,7	20,6	19,6	20,4	22,5	23,9	23,9	22,3	15,7	12,0	230,1

Таблица 1.8.2-23 Месечен и годишен брой на случаите с мрачно небе в балове

Станция	Срок	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Русе	7	18,8	14,8	12,9	8,5	6,8	4,8	4,9	4,2	5,1	9,0	15,1	18,8	122,3
	14	15,7	10,7	9,9	7,1	5,9	4,0	3,3	2,3	4,0	5,8	12,4	17,0	98,1
	21	14,2	12,4	10,2	7,9	6,8	4,8	4,4	3,5	4,4	7,2	13,1	18,1	107,0

Влияние на топлинните условия върху развитието на растителността.

Ясно подчертаният континентален характер на климата в този район предопределя благоприятни условия за развитие на степна растителност (зърнени култури), лозарство и овощарство.

В Приложение 1.0-1 са приложени карти на:

- Температурния режим /средногодишни стойности - картен слой М 1:10 000 в ГИС; карта в М 1: 10 000 (**Карта № 8**);
- Валежите - картен слой М 1:10 000 в ГИС; карта в М 1: 10 000 (**Карта № 9**);
- Ветровете - картен слой М 1:10 000 в ГИС; карта в М 1: 10 000 (**Карта № 10**).

1.9 ГЕОЛОГИЯ И ГЕОМОРФОЛОГИЯ

1.9.1 Геоложки строеж, морфоструктури и морфометрия

1.9.1.1 Основна скала и преобладаващи морфоструктури и съставлящите ги скални формации, мезоформи на съвременния релеф

ЗМ е разположена в южната част на Лудогоро-Добруджанския район.

Геоложка изученост

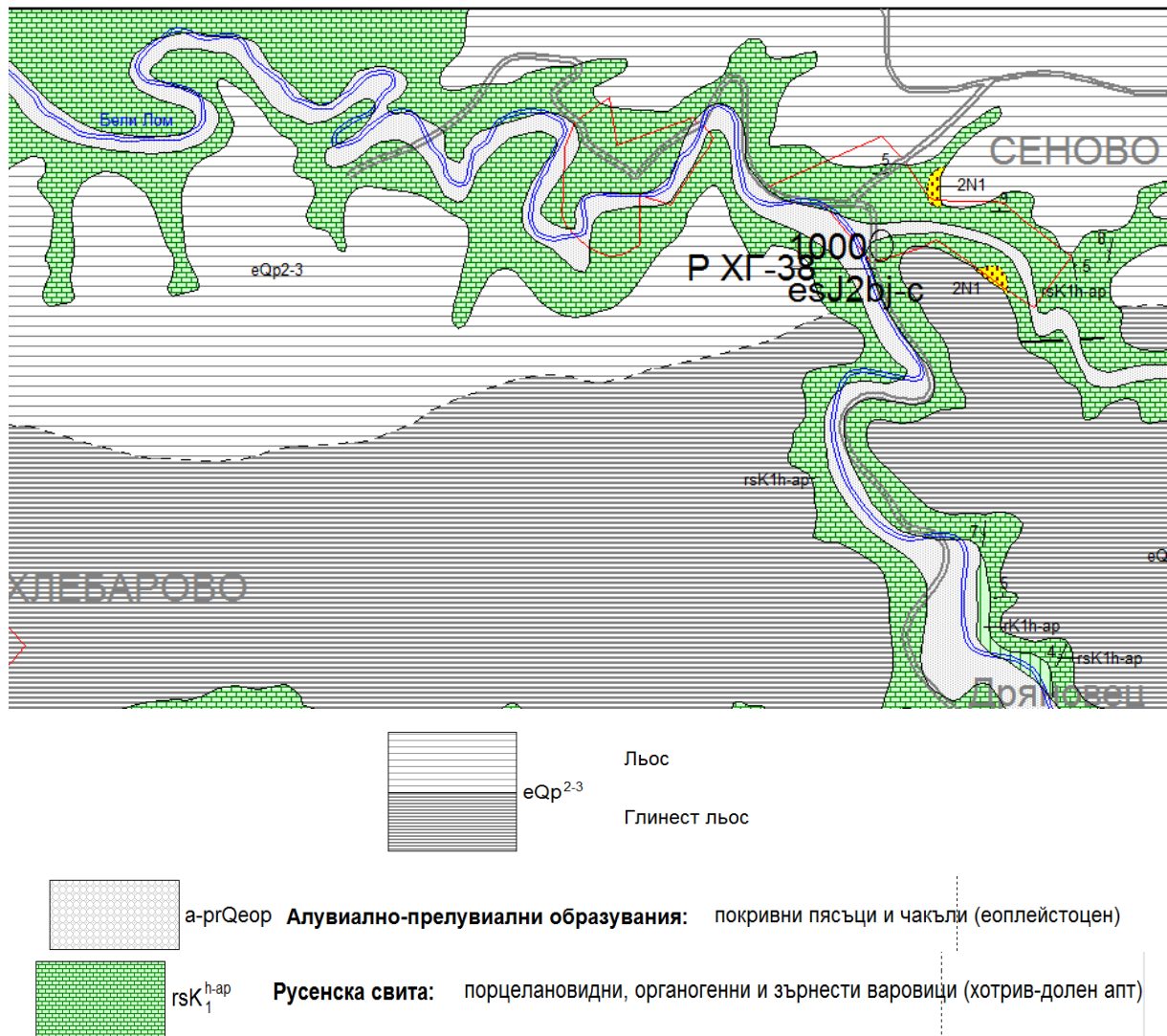
Защитена местност „Ломия“ се намира в район, който е бил обект на проведени регионални (дребно и средномащабни) и специализирани (детайлни) геоложки изследвания. Те обхващат периода 1948 – 1975 г. Информация за техните резултати може да се намери в издадената Геоложка карта на Р. България М 1: 100 000 /к. л. Попово, 1994/ и геоложките доклади, съхраняващи се в Националния Геофонд на Министерство на околната среда и водите.

Фундаментът на територията на ЗМ е изграден от седиментни скали във

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

възрастов диапазон долна креда – кватернер.

Фигура 1.9.1-1 Геоложка карта в района на ЗМ

Кредна система

Русенска свита

Най-старите скали, разкриващи се на територията на ЗМ, са представени от долнокредни, аптски варовици, които изграждат мощен комплекс по долината на р. Бели Лом. Принадлежат на Русенската свита /Николов, Рускова, 1987/, която е част от северната варовикова провинция.

В литоложкия състав на свитата участват порцелановидни, органични, зърнести и псевдооолитни варовици, които латерално и вертикално прехождат едни в други. Порцелановидните варовици са бели до кремави с различни оттенъци и имат най-широко разпространение. Те са здрави, плътни с полумидест лом и съдържат

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

прекрystalизирали организмови останки. Органогенните варовици са дебелопластови с масивен изглед. Изградени са от многобройни организмови останки, споени с дребнозърнест калцит. При изветряне стават меки и шуплести. Зърнестите варовици имат ограничено разпространение. Те се характеризират с тебеширенобял цвят, ниска твърдост и ронливост при изветряне.

Обща особеност на варовиците, изграждащи Русенската свита е тяхната напуканост и кавернозност, предопределяща създаването на морфогенетичен карстов релеф. Дебелината им се променя в широки граници, от 50 до 410 m.

Кватернерна система

Кватернерните отложения имат най-широко разпространение. Те се отнасят към различни литогенетични типове, а в хроностратиграфско отношение принадлежат към еоплейстоцена, плейстоцена и холоцена.

Еоплейстоценска серия

Алувиално – пролувиални образувания

Към тях се отнасят т.н. “покривни чакъли” / Бончев, 1923/. Същите материали са описани като долен плейстоцен – вилафранк от Яранов /1961/, Попов /1964/, Минков /1968/, Филипов и Микова /1967, 1977/. През 1985 г. Дончев и др. на базата на морфогенетични признаци ги приемат за еоплейстоценски / В: Обяснителна записка към Геоложка карта на Р. България М 1: 100 000 – к. л. Попово /.

Покривните чакъли имат алувиално - пролувиален произход и се установяват на относителна височина 80 – 100m от съвременните речни нива. Разполагат се върху размита и неравна повърхност на долнокредните седименти или върху неогенската пясъчно-каолинова задруга. Покриват се от червените подлъсови глини или направо от лъоса.

В състава на алувиално-пролувиалните образувания – продуктивен хоризонт участват неспоени чакъли, изградени от различни по големина, заоблени, едностранно или двустранно сплеснати късове от бял кварц, кремък, флинт и порцелановидни варовици. В повечето случаи те са примесени с жълтеникави до ръждиво-жълтеникави, едро до среднозърнести кварцови пясъци. Големината на късовете е от яйце до човешка глава, а общата дебелина е непостоянна – от 0,50 до 15-17 m.

Плейстоценска серия

През плейстоцена се формират различни по генезис и литоложки състав образувания: еолично-алувиални, еолични, еолично-алувиално-делувиални и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

алувиални.

Еолично-алувиални образувания

Върху груботеригенните кластични материали на продуктивния хоризонт залягат песъчливи червенокафяви глини. В долната си част те са набогатени на теригенна компонента и включват гравийни и чакълни късове от подложката. Най-често плейстоценските глини залягат направо върху пъстър фундамент от докватернерни скали. Границата е рязка и неравна, на много места с ясно изразени денудационни повърхнини. Покриват се от еоличните образувания, представени от лъос и представляват негова постоянна подложка, поради което са наречени “подлъосови глини“. Горната граница не винаги е ясна и рязко изразена. В редица случаи се наблюдават постепенни преходи, изразяващи се в своеобразно смесване на червеникава глинеста и жълтеникава лъосова компонента.

Еолични образувания

Еоличните образувания представени от лъосовия комплекс имат широко разпространение. Те се разполагат с постепенен преход над долноплейстоценските червени глини под формата на една непрекъсната покривка, която на север е поцялостна и мощна, а на юг изтънява и се разкъсва от речните долини и дълбоки долове. Наличието на погребани почвени хоризонти доказва, че процесът на формиране е имал цикличен характер.

Лъосът представлява белезникаво-жълтеникава до сиво-жълтеникава на цвят финозърнеста, лека, порьозна, слабо споена глинесто-алевритова скала. На базата на процентното съотношение на изграждащите го основни съставки – глина : алеврит : пясък, се отделят се отделят песъчлив, типичен и глинест лъос и лъосовидни глини.

Едно от най-характерните свойства на лъоса е да намалява обема си при навлажняване. Това качество е обусловено от голямата му пористост и силна вертикална пропускливост.

Холоценска серия

Към холоцена се отнасят елувиалните, делувиалните, алувиалните отложения и почвите, а така също и смесените генетични типове.

Долният холоцен е представен от материалите на ниската и висока заливна тераса на река Бели Лом. В състава им участват добре огладени дребно- до среднокъсови чакълни късове от варовик и флинт, примесени със средно- до едрозърнести кварцови пясъци. Обикновено най-отгоре се разполага преотложен алувиален лъос, с единични

чакълни късове. Дебелината на алувиалните материали е в границите 3 – 10m.

Горният холоцен обхваща делувиалните и пролувиални материали и съвременния почвен слой. Първите два генетични типа са представени от глинесто-песъчливи наслаги, преотложен лъос и различни по големина ръбати до недобре огладени чакълни късове от варовик и флинт. Наблюдават се в подножията на по стръмните склонове и приустиевите части на големите долове /наносни конуси/. Дебелината им не надвишава 3 – 5 m.

➤ Основни морфометрични показатели

Тектонски и геоложки строеж на територията на ЗМ, около която протича р. Бели Лом, обуславя равнинен релеф, слабо разчленен, със скални образувания по поречието.

Точката с най-голяма надморска височина е 277,7 m н.в., а най-ниската е с надморска височина 127m. н.в. Разликата от 150,7 m говори за равнинния релеф на ЗМ.

За илюстриране на релефа се използват **морфометричните показатели:**

- абсолютна надморска височина –277,7 m
- минимална надморска височина -127 m
- средна надморска височина –182,7 m
- разлика между най-висока и най-ниска точка -150,7 m

Един от най-важните морфометрични показатели е разчленеността на релефа. Тя се диференцира на хоризонтална и вертикална.

Хоризонтална разчлененост представлява гъстотата на талвеговата мрежа и се изразява чрез дължината на речните долини, долове, суходолия в границите на квадрати с лице 1km² и се отчита в метри на 1m².

Вертикалното разчленение на релефа се определя от интензивното врязване на речнодолинната мрежа. То представлява разликата от минималната и максимална височина в квадрати с площ 1кв.м и се отчита в метри на 1 m².

Разчленеността на релефа на в района на ЗМ е малка. Хоризонталното разчленение е от 0 до 0.5 km/km².

Вертикалното разчленение е средно около 10 m/km². Дълбочината на врязване е малка, наклони на склоновете са под 1°.

1.9.1.2 Фактори, формирали съвременния релеф през геологичните епохи, вкл. проследяване на палеогеографското развитие на територията на ЗМ

Развитието на съвременния релеф в обхвата на ЗМ започва от неогенския период, т.е. след образуването на младонагънатата Старопланинска верижна система.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Независимо от огромния тектонски натиск от юг долнокредните карбонатни пластове почти запазват хоризонталното си положение в северозападната периферия на Северобългарската подутина. Варовиковите пластове реагират на тектонското напрежение при което в тях се образуват многобройни разноразмерни и разнопосочни пукнатини /диаклази/. В резултат на това последвалото по-късно окаряване, предимно чрез химическо изветряне на карбонатния фундамент, дава началото на образуването на характерния за поречието на р. Бели Лом типичен карстов релеф.

На прехода между плиоцена и плеистоцена /Плиоплеистоценския период/, преди около два милиона години, е протекла река Дунав. Понижаването на нейния ерозионен базис е станало при хлътването на Черноморската котловина. Дунавските притоци също активизират врязването си в плосконаслоения карбонатен субстрат и впоследствие образуват характерните за ЗМ каньоновидни долини, които са и твърде атрактивни.

1.9.1.3 Тип и разрядност на основните платформени морфоструктури, върху които се намира ЗМ

През неоген – кватернера се формират основните морфоструктури в България. В своята същност морфоструктурите представляват едри форми на релефа, възникнали на определен етап от тектонското развитие на земната кора под въздействието на вътрешните релефообразуващи процеси. На територията на нашата страна се отделят следните основни морфоструктури: Мизийска плоча (платформа), Балканиди, Краищиди и Рило – Родопски.

На средно хипсометрично ниво могат да се разграничат следните главни морфоструктури:

- Дунавска епиплатформена равнина;
- Старопланинска епигеосинклинална планинска система;
- Преходна (Краищидно-Средногорска) блоково-разломна област;
- Македоно-Родопски срединен планински масив;
- Черноморска дълбоководна депресия.

Територията на ЗМ “Ломия” попада върху първоразрядната морфоструктура на Мизийската платформа /плоча/. В морфоструктурния строеж на Мизийската пластова платформа, в северозападната част на която се намира ЗМ, е налична тънка земна кора с дебелина 30-35 km. Нейният строеж е двукомпонентен - фундамент /тектонска основа/ и седиментен слой над нея - литоложка надстройка/. Фундаментът е изграден от допалеозойски и палеозойски скали, характерен с висока степен на блоково

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

разломяване. Над него се намира седиментен слой от мезозойски /триаски, юрски, кредни/ и неозойски скали. Този слой е с мощност до 12 km, който в района на парка в съответна степен изтънява.

1.9.1.4 Съвременното тектонско поведение на територията - издигания, потъвания, земетръсност (сеизмичен район – оценка и прогноза)

Районът на ЗМ принадлежи към източните отдели на Мизийската платформа, намиращ се респективно в западния склон на Севернобългарското сводово издигане. В тази част е представен карбонатния тип платформен фациес на долнокредните седименти. Те се характеризират с почти хоризонтални пластове с общ регионален наклон на север от порядъка на 4 - 6°. Разседната тектоника е представена от малки разломни нарушения с незначителна амплитуда.

Според сеизмотектонската карта на България територията на ЗМ попада в област на устойчиво издигане, продължаващо и в съвременната епоха, което следва да се включи в тектонското поведение. В този смисъл може да се приеме, че това поведение крие известна потенциалност в сеизмично отношение.

Прогнозната карта на земетръсната сътресаемост за период от 1000 години показва, че на територията на ЗМ възможните земетресения са с интензивност от VII до IX степен. По картата на възможните огнищни зони районът на зоната попада в областта с магнитуд под 4 /Енциклопедия “България”, 1981/. От разрушителните земетресения в България, след 1900 година, в най-голяма близост до територията на зоната е земетресението в планината Вранча в Румъния на 4 март 1977 с магнитуд по скалата на Рихтер $M = 7,1$.

1.9.2 Геоморфология на релефа

1.9.2.1 Принадлежност на територията спрямо геоморфоложкото деление на страната

ЗМ „Ломия“ попада в:

Северобългарска (Понто - Каспийска) провинция,

Област на Дунавската равнина (А),

Лудогорско – Добруджанска подобласт (Ав).

(Физическа география на България 1997г.- геоморфоложко райониране)

1.9.2.2 Характеристика на всички налични форми на съвременния релеф и характерни релефоизменящи процеси

Съвременният природно-географски облик на района на ЗМ е резултат от

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

продължително и сложно развитие, началото на което е поставено в далечното палеогеографско минало. Основният фактор в това развитие е морфотектонският, т.е. движенията на земната кора и свързаното с тях релефообразуване. Промените в характера на тектонските движения са довеждали до съответни изменения не само в релефа, но и в цялостната природно-географска /ландшафтна/ структура на района.

➤ **Денудационни форми**

От геоморфоложка гледна точка най-старата и най-широко развитата форма в съвременния релеф се приема полицикличната сарматско-понтийска денудационна заравненост, чиято височина постепенно намалява от юг на север към Дунава. Тази заравненост следва да се приеме като инициална повърхнина за развитието и цялостното оформяне на съвременния релеф. Понастоящем това са равнинните части на релефа между долините на ЗМ.

➤ **Денудационно – ерозионни форми**

Речни тераси

Отделните етапи в оформянето на релефа през Кватернера в запад-северозападната част на Източна Дунавска равнина (Русенско-Разградския район) могат да се проследят чрез добре запазените речни тераси по долините на реките Бели Лом и Черни Лом.

За формирането на каньоновидните долини, значителна роля имат геохимичният минерален състав и хоризонталното положение на напуканите варовикови пластове. При изветрянето си тези пластове винаги образуват отвесни откоси с височина десетки метри. Най-характерен от всички каньони е този на р. Бели Лом в най-северната част на резерват „Бели Лом“. Подобен генезис и стръмносклонест изглед имат приточните ерозионни, на места имащи каньоновиден характер, долове. Техните приустиеви части завършват до заливната речна тераса на главната река.

Меандри и старици

Меандрите са широко развити земеповърхни форми в съвременния релеф. Въпреки равнинния характер на релефа каньоновидният генезис на речната долина на р. Бели Лом, на места е оформил дълбоко всечени меандри. В тези завои на реката са образувани характерни обходни възвишения, които на някои места са трудно достъпни. Особено добре изразени са тези ерозионни форми по долината на р. Бели Лом.

Формата “старица”, като изоставено речно легло не се наблюдава в обхвата на ЗМ.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Карстови форми

Карстовите процеси и форми в обхвата на р. Бели Лом са представени основно от пещери, пропасти, понори, въртопи, карни повърхнини и др. От тях твърде характерни са пещерите. По генезис те са в повечето случаи естествени, но има и такива за които човекът е допринесъл за оформянето им.

Броят на естествените пещери е значително по-голям. Размерите и формата им са твърде различни и са разположени етажирено по долинните склонове. Най – високият етаж е третият, разполагащ се на около 15m под горния ръб на каньоновия склон. Пещерите в този етаж са малки. Най-обширни са пещерите от втория етаж, разположен по средата на склоновете. Пещерите от по-ниския, първия етаж, са разположени непосредствено над заливната тераса. Пещерите с отвесно развитие - карстовите пропасти - са слабо развити и са плитки, представляващи дупки в варовиковите скали. Там където те са много плитки, оформени по пукнатини във варовиците на малки площи се наблюдават и определят в геоморфологията като карни повърхнини.

Общият брой на известните пещери в района на Поломието е над 200 бр., като в близост до защитената местност, разпределени по общини, са както следва:

- Ветово – 43 бр, в т.ч. Писанец – 30 бр.
- Цар Калоян – 15 бр., в т.ч. Сваленик – 15 бр.

Дълбочината им е 10 - 30 m. Част от тях имат досиета във архива на Българска федерация по спелеология с данни за местност, надморска височина, геоложка формация, план и разреди.

Денудационно-гравитационни: срутища, свлачища

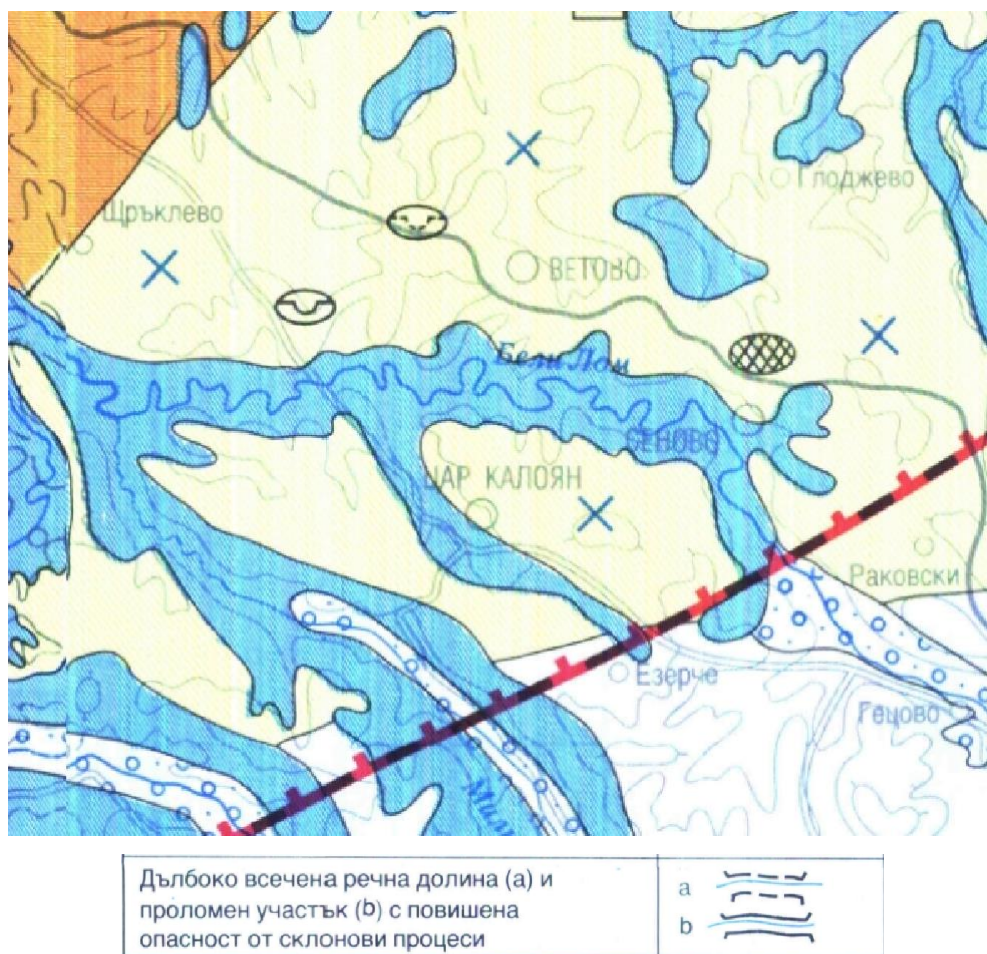
Свлачищата са един от основните елементи, формиращи геоложката опасност на страната. Те са широко, но неравномерно проявени на нейната територията. Основни фактори, обуславящи свлачищната активност са вертикалните движения, земетресенията, абразията, ерозията, валежите, колебанията на речния отток и техногенната дейност.

Срутищата се проявяват предимно в райони по стръмни до отвесни склонове, изградени от здрави, но напукани скални разновидности. Размерите им се обуславят от наклона и височината на склоновете и напукаността на масивите. Малките срутища са по-често срещани и с по- малки последствия. При големите срутища значителната по обем скална маса с внезапното си раздвижване може да нанесе големи щети и разрушения.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Загубата на устойчивост на склоновете се дължи на различни фактори— изветряне, ерозия и абразия, обилни валежи, земетресения. Срутищата често се предизвикват и от техногенни въздействия — взривни работи, подкопаване и др. Подходящи условия за възникване на срутища са скални склонове, засегнати от разломи, с наличие на наклонени пластове, затъващи по посока на склона, периферните зони на плата, а така също високи каньоновидни или тесни речни проломи. Размерите на обрушените скални блокове в голяма степен се определят от напукаността на скалите, степента на изветрянето и тектонската им преработка.

Фигура 1.9.2-1 Карта на геоложката опасност в района на ЗМ „Ломия“

Както се вижда от картата на геоложката опасност в България, районът на ЗМ „Ломия“ попада в проломен участък с повишена опасност от склонови процеси. На терена няма установени такива.

Антропогенни

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Произтичат от социално-икономическите системи (население, производство, инфраструктура), които антропогенизират природните ландшафти. Такива фактори са битът на населението, селското и горското стопанство, урбанизацията, хидротехническите комплекси, транспортът, строителството и др. На територията на ЗМ такива практически няма.

1.9.2.3 Оценка и прогноза на развитието на съвременния релеф

Уникалните повърхните форми представляват най-голямата атрактивност в защитената местност и я квалифицират като несравним защитен природен обект в нашата страна. Най-ярко изразената земеповърхна форма в речното корито е обширната заливна тераса, в сред която лъкатушат бавните и извивливи водни течения на р. Бели Лом. Карстовите форми, пещерите, нишите и др. трябва да се съхранят.

Тенденции:

- В режима на консервация на настоящето състояние и функциониране на съвременния релеф не може да се прогнозира особени изменения в естествено протичащите релефообразуващи и релефоизменящи процеси.
- С бавни темпове ще протичат карстовите процеси, дооформянето на някои каньонови участъци с възникването на нови карстови каверни и пукнатини.
- Под някои каньоновидни скални откоси или стръмни долинни склонове са възможни денудационно-гравитационни процеси, в резултат на които в тила на заливната тераса биха се образували нови срутища и каменопади.
- Дълбочинната водна ерозия ще протича бавно в приточните долове, но на някои места, изградени от по-неустойчиви или изветрели скали, страничната ерозия в тях може да се извършва по-интензивно.

1.9.2.4 Карта на скалния фундамент и карта на релефа

Карта на скалния фундамент (**Карта № 4**) и Карта на релефа (**Карта № 3**) са представени в **Приложение 1.0-1**.

1.10 ХИДРОЛОГИЯ И ХИДРОБИОЛОГИЯ. ВОДНИ РЕСУРСИ.

Територията на ЗМ „Ломия“ е разположен по поречието и в близост до р. Бели Лом в Черноморската водосборна област, с административно управление от Басейнова дирекция Дунавски район, гр. Плевен.

1.10.1 Хидрология и хидрография

1.10.1.1 Основна хидроложка и хидрографска характеристика, включваща: водния

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

режим на територията на защитената местност; гъстота на речната мрежа; годишния приток на отделните водни течения, река Дунав в района на ЗМ.

➤ **Повърхностни води**

Основният воден обект в района на ЗМ е р. Бели Лом, която води началото си от извор Дайчешме, разположен на около 3 km северозападно от с. Манастирско. До вливането ѝ в р. Русенски Лом, дължината на р. Бели Лом е 140 km, а водосборната ѝ област се простира на 1276 km². Характеризира се с два обособени периода във водния ѝ режим-пролетно пълноводие от месец януари до юни, и лятно-есенно маловодие от юли до септември

Река Русенски Лом се образува от сливането на Бели с Черни Лом. Р. Бели Лом води началото си южно от гр. Разград, а р. Черни Лом — югоизточно от гр. Попово.

Обща характеристика на водосборната област:

- Среден наклон – 1,7 0/00
- Гъстота на речната мрежа – 0,3 km/km²
- Залесеност на поречието – 26 %

Вътрешногодишното разпределение на оттока в поречието на р. Бели Лом се определя от преобладаващите климатични, релефни и почвено-геоложките особености на района: типичен умерено-континентален климат с не много обилни валежи през есента и зимата. Стопеният сняг през зимата не дава висок речен отток, поради равнинно-хълмистия терен, наличието на лъсови почви и карст. Пълноводието в горните части на басейна е съсредоточено предимно през пролетта (Април-Юни), когато падат интензивни дъждове. През зимата (Януари-Март) има слабо покачване на оттока, по-значително в средната и долна част на басейна.

Маловодието е през лятно-есенния период и главно през месеците Август - Ноември, когато се явяват и минималните средномесечни стойности на оттока.

На лице са ниски годишни валежни количества от порядъка на 400 - 500 mm. Климатичните условия, в съчетание с наличието на множество пещери и скални ниши на карбонатна основа, както и слабата овлажненост на водосборната област, способстват трансформирането на голяма част от валежните води в подземен воден отток.

По химичен състав водите и са хидрокарбонатно-калциево-сулфатни. Средният максимален модул на оттока е под 50 l/s на 1 km². По степен на поройност реката е класифицирана като слабопоройна със средна честота 4-6 случая за 1 година.

Повърхностният воден отток на територията на ЗМ се движи в диапазона от 0,5 до 5,0 dm³ s-1 km-2, а многогодишният ход на речния отток се характеризира със

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

значителни промени във времето.

Река Бели Лом е с нисък наклон на поречието и средната скорост на течението е едва 30 cm s-1, при което се формират множество меандри.

На територията на ЗМ „Ломия“ няма речни водохващания за питейно-битово водоснабдяване от повърхностни водни обекти.

Съгласно ПУРБ 2010 резерват „Бели Лом“ попада в следното повърхностно водно тяло:

Име на водното тяло	Код на водното тяло	Екологично състояние / потенциал	Химично състояние	Екологична цел
Бели Лом	BG1RL900R012	Лошо	Добро	Предотвратяване влошаването на екологичното състояние и постигане на добро до 2012 г. Запазване и подобряване на доброто химично състояние.

► Підземні води

Районът на ЗМ „Ломия“, съгласно хидрогеоложкото райониране на страната, е разположен в Севернобългарския артезиански басейн, Силистренски подрайон.

Фигура 1.10.1-1 *Хидрогеоложко райониране на България*

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

В района на ЗМ са разпространени различни по тип води.

Води в кватернерните образувания на междуречията

Кватернерните отложения имат повсеместно разпространение във водосбора на р. Бели Лом. Представени са от различни генетични типове: пролувиални, делувиални, колувиални, алувиални и смесени по тип наслаги, както и различни формации еолични образувания.

Пролувиалните и делувиални отложения са ограничени по площ, предимно в подножията на склоновете, в периферията на терасите на реките. Представени са от несортирани, обикновено плоски, чакълесто-отломъчни материали с глинесто-песъчлив запълнител, най-често под формата на поройни конуси или от преотложени льосовидни материали. Дебелината им варира в широки граници, но рядко надхвърля 5-6 m. Хидрогеоложкото им значение е ограничено. Обикновено в тях се формират порови по тип, ненапорни до слабонапорни по характер води със спорадично разпространение или образуващи отделни потоци с генерално направление към речно-овражната система.

Колувиалните (сипейни) отложения имат ограничено разпространение на отделни склонове. Представени са от дребно- до среднокъсов скален материал с глинест запълнител. Дебелината им достига до 2-4 m, но нямат самостоятелно хидрогеоложко значение. Разпространени са в горното течение на р. Бели Лом. Представени са от смесени глинесто-песъчливи материали с различни, често “плаващи” в общата маса скални късове. Дебелината им варира от 2-3 m до над 15-20 m. В тях се формират предимно порови по тип, ненапорни по характер подземни води със спорадично разпространение, които образуват отделни временни потоци.

В алувиалните несвързани чакъли и пясъци се формират порови по тип, ненапорни до слабонапорни по характер подземни води, които образуват общ, но пространствено прекъснат водоносен хоризонт. Хидравлически той е свързан с водните стоежи на р. Бели Лом и притоците ѝ, но тази връзка е затруднена поради заглинеността на алувиалните отложения и кияорекцията на голяма част от речното корито. Подхранването на подземните води е предимно от инфилтрация на валежи, речни и повърхностни води. Дренирането е от реката при ниски водни стоежи и от ограничен брой вододобивни съоръжения

Съгласно ПУРБ 2010 ЗМ „Лом“ попада в следните подземни водни тела:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Подземни водни тела - име	Подземни водни тела - код	Химично състояние	Количествено състояние	Екологична цел
Порови води в Квартернера – р. Русенски Лом и притоците му	BG1G0000QAL021	добро	добро	Запазване на доброто състояние на подземните води
Карстови води в Русенската формация	BG1G0000K1B041	лошо	добро	Постигане на доброто състояние на подземните води
Карстови води в Малм-Влажанския басейн	BG1G0000J3K051	добро	добро	Запазване на доброто състояние на подземните води

Зони за защита на водите, съгласно чл. 119а, ал. 1 от Закона за водите

Вид на зоната за защита на водите	Код и/или име на зоната за защита на водите	Състояние на зоната за защита на водите
За защита на питейните води	BG1DGW0000QAL021	добро
За защита на питейните води	BG1DGW0000K1B041	лошо
За защита на питейните води	BG1DGW0000J3K051	добро
В която водите са чувствителни към биогенни елементи	Чувствителна зона	съгласно Заповед № РД-970/28.07.2003 г. на Министъра на околната среда и водите
Защитени територии и зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.	BG0000608 - Ломове	неприложимо
	BG0002025 - Ломове	неприложимо

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

За зоните за защита на питейните води специфичната екологична цел е: „Намаляване на необходимостта от пречистване на водите преди тяхното използване и осигуряване на проектното количество във водоземните съоръжения до 2015 г.“.

За чувствителните зони специфичната екологична цел е: „Намаляване и/или предотвратяване на по-нататъшното замърсяване с биогенни елементи на повърхностните води в чувствителните зони до 2015 г.“.

1.10.1.2 *Хидрографската мрежа да се илюстрира с Карта в подходящ мащаб, на която да се покажат, при наличие, и съществуващи хидротехнически съоръжения.*

Хидрографската мрежа е представена на карта, дадена в **Приложение № 1.0-1 (Карта № 1)**. В границите на ЗМ няма съществуващи хидротехнически съоръжения.

1.10.1.3 *Карта на геоложкия строеж и геолого-хидрогеоложки разреза в подходящ мащаб на района на ЗМ.*

Картата е представена в **Приложение № 1.0-1 (Карта № 4)**.

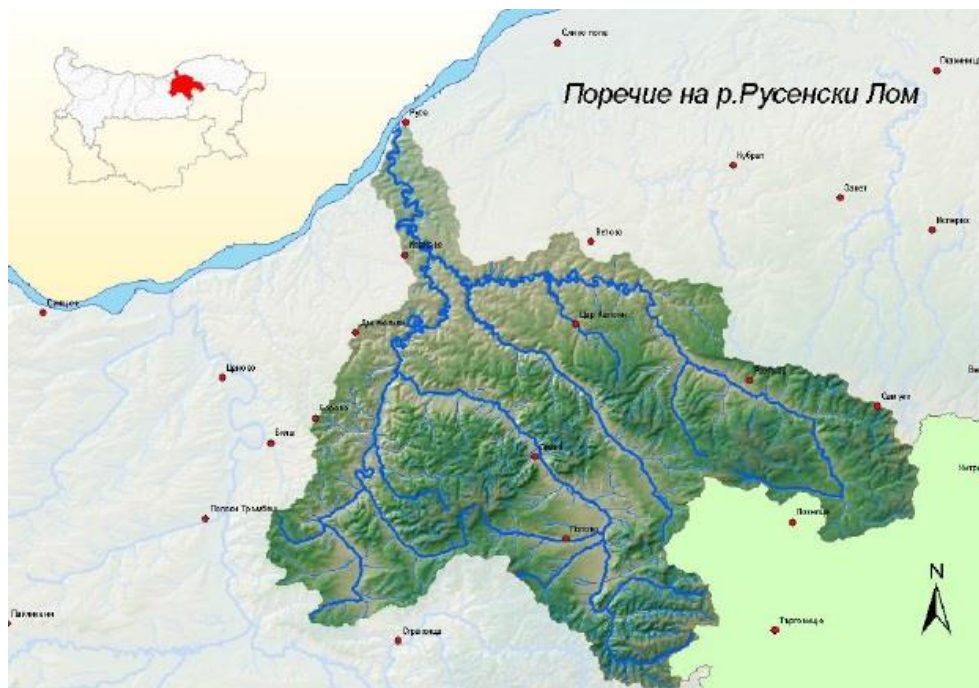
1.10.2 *Хидрохимия*

Съгласно категоризацията на повърхностните водни обекти, попадащи на територията на РИОСВ – Русе, проектната категория на преобладаващата част от водните обекти в района на защитената местност е II категория и водите могат да се използват за водопой на животни, културни нужди и в рибовъдство, но не са пригодни за питейно-битово водоснабдяване и водопотребление в хранително-вкусовата индустрия без предварително пречистване.

Със заповед на Министъра на околната среда и водите от 2003 г., всички водни обекти във водосбора на река Дунав, както и река Дунав са обявени за чувствителни зони, т.е. отвеждането на отпадни води в тях, без необходимото пречистване, може да доведе до трайни неблагоприятни последствия за тяхното качество.

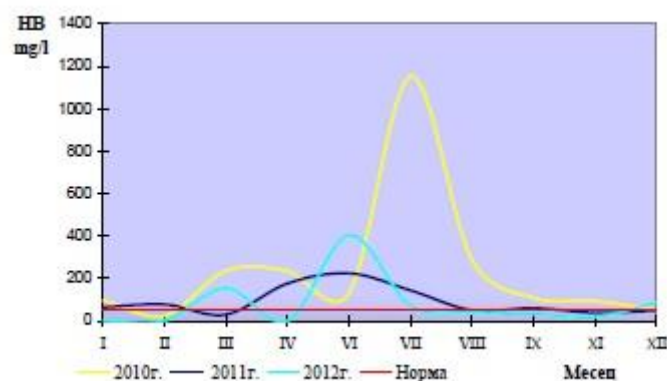
Следващите **Фигури 1.10.2-2, 1.10.2-3 и 1.10.2-4** показват измерените стойности на показателите: неразтворени вещества, биохимична потребност от кислород и общ азот на р. Русенски Лом, при кв. Басарбово, тъй като р. Русенски Лом се образува от сливането на р. Бели Лом с р. Черни Лом. За условно начало на р. Русенски Лом е приет Бели Лом – **Фигура 1.10.2-1**.

Фигура 1.10.2-1 Поречие на р. Русенски Лом

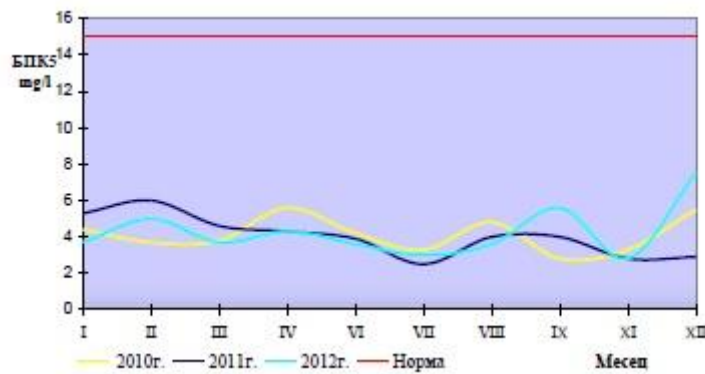
Използвани са данни от Доклад за състоянието на околната среда от 2012 и 2013 г. на РИОСВ-Русе.

Фигура 1.10.2-2 Измерени стойности на показател неразтворени вещества на р.
Русенски Лом, при кв. Басарбово

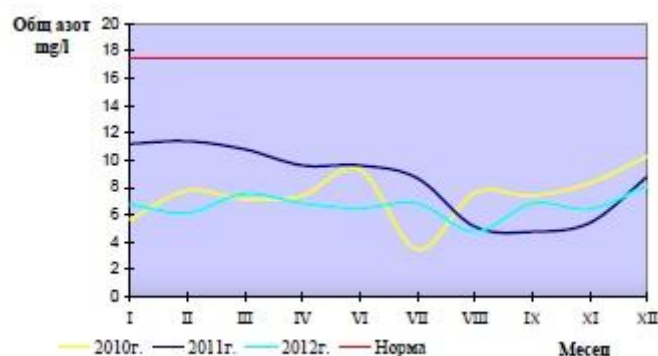
От **Фигура 1.10.2-2** се вижда, че измереното съдържание на неразтворени вещества през 2012 г. превишава нормата от месец февруари до месец декември, като през летните месеци превишението е най-голямо. През 2013 г. не е констатирано превишение.

Фигура 1.10.2-3 Измерени стойности на показател биологична потребност от кислород на 5-тия ден (БПК₅) в пункта на р. Русенски Лом, при кв. Басарбово

Измерените стойности на показател биологична потребност от кислород на 5-тия ден в пункта са в норма. По данни от Регионалния Доклад за състоянието на околната среда през 2013 г. на РИОСВ-Русе се наблюдават превишени стойности за добро екологично състояние по отношение на БПК₅, mg/l при пункт р. Бели Лом при с. Писанец.

Фигура 1.10.2- 4 Измерени стойности на показател общ азот в пункта на р. Русенски Лом, при кв. Басарбово

Измерените стойности на показател общ азот в пункта също са в норма през 2012 г., както се вижда от **Фигура 1.10.2-4**. Във всички наблюдавани пунктове за мониторинг от р. Бели Лом през 2013 г. се наблюдават превишени стойности за добро екологично състояние по отношение на общ азот.

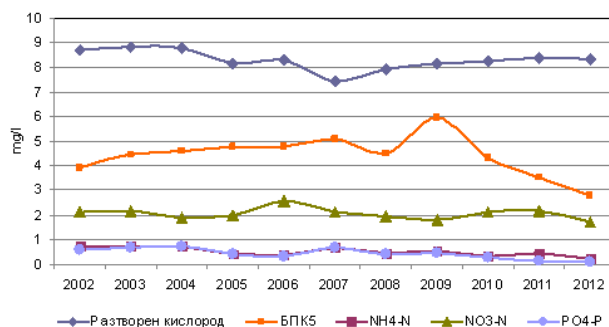
По отношение на амониев азот $N-NH_4$, mg/l през 2013 г. се наблюдават превишени стойности за добро екологично състояние при пункт р. Бели Лом след вливане на Мали Лом след с. Нисово.

Констатирани са и превишени стойности за добро екологично състояние на показател нитратен азот – N-NO_3 , mg/l (съдържание на нитрати над 5 mg/l) при с. Писанец и над яз. Бели Лом.

В химичния състав на водите трайно присъстват и органични вещества, поради системното заустване на отпадъчни битово-фекални води, отпадъчни води и отпадъчни продукти от животновъдството.

На следващата **Фигура 1.10.2-5** е показано изменението на концентрацията на основните физико-химични индикатори, на територията на Дунавски район за басейново управление, под чието управление попадат и водите от ЗМ.

Фигура 1.10.2-5 Изменение на концентрацията на основните физико-химични показатели на територията на Дунавски район за басейново управление

Наблюдава се запазване на доброто качеството на водите по основните физико-химични показатели (индикатори).

В **Таблица 1.10.2-1** са изложени основните показатели на водите на р. Бели Лом в период на маловодие и пълноводие през 2001 г., mg/dm^{-3} .

Таблица 1.10.2-1 Състояние на водите на р. Бели Лом в период на пълноводие и маловодие през 2001 г., mgdm^{-3}

Показател	р. Бели Лом	ПДК за II проектна категория
Маловодие		
рН	7,89	6,0-8,5
Разтворен O_2	7,4	4
Перманганатна окисляемост	14,7	30
БПК ₅	18,1	15

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	р. Бели Лом	ПДК за II проектна категория
Неразтворени вещества	82	50
N – NH₄⁺	4,12	2,0
N – NO₃⁻	8,46	10
Cl⁻	48,63	300
SO₄²⁻	80,17	300
Температура °C	19,4	
Пълноводие		
pH	8,06	6,0-8,5
Разтворен O₂	9,14	4
Перманганатна окисляемост	12,91	30
БПК₅	14,21	15
Неразтворени вещества	103	50
N – NH₄⁺	2,86	2,0
N – NO₃⁻	11,61	10
Cl⁻	32,18	300
SO₄²⁻	117,83	300
Температура °C	9,8	

От Таблица 1.10.2-1 се вижда, че при маловодие водите на р. Бели Лом превишават пределно допустимите концентрации за втора проектна категория по показатели: **Разтворен O₂** – с около 1,9 пъти; **БПК₅** – с 1,2 пъти; **Неразтворени вещества** – с 1,6 пъти и **N – NH₄⁺** – с около 2 пъти над ПДК.

По време на пълноводие превишенията над пределно допустимата концентрация за втора проектна категория са от: **Разтворен O₂** – с 2,3 пъти; **Неразтворени вещества** – почти два пъти и **N – NO₃⁻** – с около 1,2 пъти над ПДК.

1.10.3 Хидробиология

Единственият значим воден обект, близко разположен до територията на ЗМ и непосредствено граничещ с нея, е река Бели Лом (не подлежи на оценка). Качеството на водите на реката се наблюдава на 8 мониторингови пункта, като във всички тях се отчитат високи концентрации на азотни и фосфорни съединения. Спрямо 2012 г. се отчита повишаване на кислородното съдържание на водата, но въпреки това то е ниско

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

(средно 7.4%), особено в лятно-есенните месеци с по-високи температури (средно 19.4 0C) при рН 7.89, което намалява възможността за разграждане на замърсяващи вещества от водосборната област. Поради голямата температурна амплитуда, микроорганизмовият свят се приспособява по-трудно и това допълнително забавя разлагащата способност на водата.

Според изследваният биологичен елемент макрозообентос (дънни микроорганизми) за последните години на мониторинговите пунктове е умерено и се наблюдава известно подобрение. Откриват се развити съобщества от макробезгръбначни с преобладаване на видове типични за затинено дъно – молюски и олигохети.

Поради ниската скорост на движение на течащите води наличието на меандри, отсъствието на прагове, баражи и бързеи, естествената самопречиствателна способност на водите на река Бели Лом е много ниска и се движи в границите от 10 до 40 % и е оценена на втора проектна категория.

Оценката на качеството на водите, според биологичните елементи за качество е направена съгласно Заповед № 591/26.07.2012 г. на Министъра на околната среда и водите, с която са утвърдени методиките за хидробиологичен мониторинг и Наредба № Н-4/14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води (Приложение № 6 към чл. 12, ал. 4), в която се намират класификационните системи за оценка според отделните биологични елементи за качество (макрозообентос, макрофити, фитобентос, фитопланктон и риби).

Таблица 1.10.3-1 Оценка качеството на водите на р. Бели Лом според биологичните елементи за качество

Пункт	БЕК	Състояние
р. Бели Лом – след гр. Разград	макрозообентос и фитобентос	лошо
р. Бели Лом – над яз. Бели Лом	макрозообентос	умерено

1.11 ПОЧВИ

1.11.1 Разпространение и характеристика на почвите

1.11.1.1 Определение, генезис и разпространение на основните типове и видове почви в района на обекта.

В района на защитена местност Ломия се срещат сиви горски почви и алувиално-делувиални почви.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Генезисът на сивите горски почви е свързан с проявлението на фактори на почвообразуване като карбонатни почвообразуващи скали – варовици и лъос, лесостепна растителност с участие и на дървесна, полегати и равни терени, както и скално-урвести и континентален климат. Основни елементарни почвообразователни процеси са вътрепочвено глинообразуване и лесивиране.

Алувиално-делувиалните почви се срещат в близост до десния бряг на река Бели Лом. Образувани са върху наноси със смесен произход – речни и склонови.

Дефинирането на сивите горски почви и алувиално-делувиалните почви е на базата на националната класификация от 1980 г. Прилагането на по-съвременни класификации – базовата в страната от 1992г., чрез която е извършено съпоставяне и корелация на националната класификация с легендата на почвената карта на света ФАО-ЮНЕСКО (1988), както и тази на WRB (2006 г.) изискват определяне на диагностични хоризонти, диагностични свойства и материали с помощта на лабораторни анализи по възприети еталонни методи (ISO стандарти) в ситнозем определен като размер на частиците $< 2\mu\text{m}$ (FAO, 2006), което представлява подробна и продължителна научна разработка.

1.11.1.2 Главни почвени типове и подтипове в ЗМ и характеристика на почвените качества. Характеристика на почвените различия в района.

Сред **сивите горски почви** преобладават **тъмно сиви горски почви нееродирани и слабо еродирани**. Развити са върху лъос. Те са мощни почви, в които повърхностният хоризонт е около 28 cm. Почвата в него е тъмно сива, тежко песъчливо глинеста, плътна, с троховидно-зърнеста структура и слаба порьозност. Не шупва под влияние на солна киселина. Под него е разположен преходен *AB* хоризонт с мощност около 22 cm, също тъмно сив, тежко песъчливо-глинест, по-слабо плътен от *A* хоризонт, безкарбонатен. Илувиалният хоризонт заема мощност на дълбочина 50 cm – 100 cm. Оцветен е в кафяви тонове, по механичен състав е тежко песъчливо-глинест, уплътнен, с буцеста структура. Хоризонт *C* се разграничава с ясен преход, поради светлият му цвят в жълтеникави нюанси, шупва от солна киселина.

Количеството на глината в повърхностния хоризонт е 45 %, а в илувиалния, поради протичащите елементарни почвообразователни процеси нараства до 49 %. Реакцията на почвения разтвор е слабо кисела в повърхностния хоризонт и нараства в дълбочина 100 cm до средно алкална, което е в съответствие с присъствието на 17% карбонати. Почвите са бедни на хумус – максималното количество е едва 1.5%, като на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

него съответства и слаба запасеност с общ азот. Съдържанието на общ фосфор е високо (0.185%). При бонитиране се оценяват като мощни, богати и сухи. Лесорастителният им ефект е висок и се проявява чрез растежа на насажденията – преобладават високобонитетните.

В северната част от територията на ЗМ Ломия се срещат и *светло сиви горски* почви, развити върху варовици. Образувани са върху стръмни терени, чийто наклони достигат 38°. Те са маломощни, глинести, което ги прави много плътни. Характеризират се с висока каменистост. Малката мощност на профила ограничава общия запас на влага и хранителни вещества, поради което при бонитиране се оценяват като сухи и бедни, което ги поставя в групата на нископлодородните почви.

Профилът на *алувиално - делувиялните почви* е изграден от пластове. На повърхността им е формиран хумусно-аккумулятивен хоризонт със светъл цвят, с мощност 28-30 cm. Общата мощност на профила достига 150 cm. По механичен състав почвите са средно песъкливо-глинести, с добре оформена троховидно-зърнеста структура. Количеството на физичната глина в повърхностния пласт е 38 %, а в този под него – 35 %. Реакцията на почвения разтвор е в алкалния спектър в цялата мощност на почвата – pH 7.20 – 7.60. Карбонати се откриват също в целия почвен профил. Почвите са слабо хумусни (2.2 %), запасеността с общ азот е ниска (0.138 %, а с общ фосфор много добра (0.708 %). Голямата мощност на почвения профил е предпоставка за висок запас на активна влага и хранителни вещества.

1.11.2 Почвени процеси

1.11.2.1 Главни фактори за развитие на почвените процеси и спецификата в обектите на изследване. Тенденции в изменението на почвените процеси, особено в последното десетилетие, а също и заключенията и тенденциите при замърсяване на почвите.

На територията на защитена местност „Ломия“ не се наблюдава активна съвременна плоскостна ерозия.

Област Русе е една от най-засегнатите в страната от ветрова ерозия - 59 % от територията (Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на регионалния план за развитие на Северен централен район” на Министерство на регионалното развитие и благоустройството, 2009 г.). На територията на защитената местност няма условия за проява на дефлация, тъй като почвената повърхност е заета постоянно от растителна покривка.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Оценка за замърсяването на почвите може да се направи на базата на данните от пунктовете за мониторинг на почвите в областите Русе и Разград. При извършените анализи от РИОСВ - Русе през 2010 г. не е регистрирано съдържание на тежки метали над пределно допустимите норми, засоляване и вкисляване.

1.11.2.2 Да се посочат и опишат местата с установени ерозионни процеси, както и причините за нововъзникнали (след 2000 г.) ерозионни процеси /вид, степен/.

На територията на защитената местност не са изградени такива.

1.11.2.3 Да се посочат и опишат, ако има такива, съществуващи противоерозионни съоръжения и тяхното състояние.

На територията на ЗМ няма съществуващи противоерозионни съоръжения.

В **Приложение 1.0-1** е дадена Карта на почвите в ЗМ, като е ползвана класификационната система на почвените ордери и субсистеми на ФАО (**Карта № 5**).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

За биологичната характеристика са използвани актуалните данни от проучванията в процеса на разработване на Плана за управление, както и съществуващи резултати от минали проучвания, списъци и данни, като основа за сравнителен анализ и оценки.

1.12 ЕКОСИСТЕМИ И БИОТОПИ (ПРИРОДНИ МЕСТООБИТАНИЯ)

1.12.1 Обща характеристика на биотопите на видово и екосистемно равнище

При разработването на ПУ на защитена местност „Ломия“ се възприема следното съдържание на понятията „екосистема“ и „биотоп“ - екосистема е съвкупността от съобщества на различни групи организми (растения, животни и гъби) развиващи се на относително еднородна територия, взаимодействащи помежду си и с абиотичната среда, при което се осъществява определен поток на енергия и кръговрат на веществата. Екосистемата се разглежда и като „динамичен комплекс от растителни, животински и микроорганизмови съобщества и тяхната нежива околна среда, които си взаимодействат като функционална единица със специфични взаимосвързани процеси и специфичен общ облик“ (ЗБР) .

Понятието „биотоп“ се възприема като идентично на понятието „местообитание“. Биотопът (местообитанието) е пространствено и функционално място (екологична ниша) в екосистемата, което заемат (обитават) популации на видове и съобщества на различни групи организми, т.е. биотопът представлява тяхното местообитание. Природно местообитание е „естествени или близки до естествените сухоземни или акваториални области, характеризиращи се с характерни географски, абиотични и биотични особености, придаващи им специфичен облик“ (ЗБР). Местообитание на вид е районът, определен от специфични абиотични и биотични фактори, в който този вид се намира постоянно или временно в някой от етапите на своя жизнен цикъл.

При възприетото съдържание на понятията „екосистема“ и „биотоп (местообитание)“, диференциацията на територията на ЗМ „Ломия“ по типове екосистеми е направено в съответствие със съществуващите закономерности в разпределение на растителността и свързаните с хидротермичния и хранителен режим на местообитанията групи растения, животни и гъби. Като диагностични признаци на екосистемите от различни равнища са възприети определените синтаксони по физиономичен, доминантен и флористичен подход за класификация на растителността. От физиономичния подход за класификация се използват синтаксоните *клас формации* и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

група формации. От доминантния подход се използват синтаксоните *група асоциации* и *асоциация*. От флористичния подход за класификация се използват синтаксоните, които са свързани с природните местообитания включени в Приложение 1 на ЗБР.

За биотопи (местообитания) на популациите на видовете и съобществата на различни групи организми са възприети естествените природни местообитания от Приложение 1 на ЗБР и вторично преобразуваните местообитания в антропогенно формираните производни екосистеми.

1.12.1.1 Класификация на съвременните екосистеми

В зависимост от произхода и насоките на сукцесионните изменения обособените групи екосистеми се разделят на две групи: коренни и производни.

Коренни горски екосистеми

В горските екосистеми, които заемат територии с преобладаващо участие на дървесна растителност се разграничават следните типове:

Горски екосистеми с преобладаване на цер (*Quercus cerris*)

Съвременните първични горски екосистеми с преобладаване на цер (*Quercus cerris*) имат най-често двуетажна или триетажна вертикална структура. Те заемат площ около 71.0 ha. В едификаторния етаж на растителните съобщества участието на цера (*Quercus cerris*) е над 60%. Като субедификатори в различни количествени съотношения участват обикновен горун (*Quercus dalechampii*), полски клен (*Acer campestre*), планински ясен (*Fraxinus excelsior*) и мъждрян (*Fraxinus ornus*). В обособения втори етаж обикновено доминира келяв габър (*Carpinus orientalis*), като в отделни екосистеми значително е участието и на мъждрян (*Fraxinus ornus*). В третия храстово-тревен етаж в отделни екосистеми участва и подраст на цер (*Quercus cerris*). Горските екосистеми с преобладаване на цер (*Quercus cerris*) в ЗМ най-често са свързани с местообитание 9110 Евро-сибирски степни гори с *Quercus spp.*, формирано на сиви горски почви с карбонатни основни скали.

Смесени благуново-церови екосистеми

В едификаторния етаж на тези екосистеми преобладава черът (*Quercus cerris*), като в някои съобщества склопеността е много ниска (0.3-0.4). Преобладаваща част от насажденията са издънкови, като във формирания втори етаж доминира келяв габър (*Carpinus orientalis*) или е образуван подраст от чер (*Quercus cerris*). В изредени насаждения, дървостоя в първият етаж е с естествен произход. Този тип горски

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

екосистеми са формирани на тъмно-сиви горски почви и са свързани природно местообитание 91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори.

Смесени широколистни дъбово-габъррови екосистеми

В едификаторния етаж на смесените дъбово-габъррови екосистеми в различни количествени съотношения участват обикновен габър (*Carpinus betulus*), цер (*Quercus cerris*), полски клен (*Acer campestre*), полски бряст (*Ulmus minor*) и др. Във формирания втори етаж доминира келяв габър (*Carpinus orientalis*), а в третия етаж в различни количествени съотношения участват обикновен габър (*Carpinus betulus*), полски клен (*Acer campestre*), мъждрян (*Fraxinus ornus*) и цер (*Quercus cerris*). Този тип горски екосистеми са представени фрагментарно в ЗМ и са свързани с местообитание 91G0 Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*, формирано на сиви горски почви върху варовикови основни скали.

Смесени широколистни полиедификаторни екосистеми

В тези екосистеми учстват изредени двуетажни горски съобщества с доминиране на сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), обикновен габър (*Carpinus betulus*), цер (*Quercus cerris*) и полски клен (*Acer campestre*). Насажденията са с издънков произход и склопеност 0.3. Във втория етаж доминира келяв габър (*Carpinus orientalis*). Формирани са на черноземни почви с варовикова скална основа.

Келявгабъррови екосистеми

В екосистемите с основен едификатор келяв габър (*Carpinus orientalis*) единично участие имат и видовете мъждрян (*Fraxinus ornus*), цер (*Quercus cerris*), сребролистна липа (*Tilia tomentosa*) и полски клен (*Acer campestre*). Насажденията най-често са едноетажни, като в храстовите синузии значително е участието на обикновен глог (*Crataegus monogyna*) и дрян (*Cornus mas*). Почвите са сиви горски, формирани на варовикови основни скали. Съвременните горски екосистеми с преобладаване на келяв габър (*Carpinus orientalis*) се определят като сукцесионен стадий на деградирани дъбови гори. В едификаторния етаж на отделни съобщества паралелно с келявия габър (*Carpinus orientalis*) значително участие имат цер (*Quercus cerris*), благун (*Quercus frainetto*) и мъждрян (*Fraxinus ornus*).

Горски екосистеми с преобладаване на върби (*Salix*) и тополи (*Populus*)

Формирани са фрагментарно по поречието на р. Бели Лом и на отделни участъци в изоставения рибарник. В обособените микрогрупировки преобладават бяла върба (*Salix alba*), ракита (*Salix purpurea*), а бялата топола (*Populus alba*) и черната топола

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

(*Populus nigra*) са с по-малко обилие. Съобществата с преобладание на върба са свързани с местообитание : 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*.

Производни горски екосистеми

Горски екосистеми с преобладаване на бял салкъм (*Robinia pseudoaccia*)

Формирани са след създаване на горски култури на тъмно-сива горска почва на варовикова или лъсочова скална основа. Преобладаваща част от насажденията имат издънков произход, като при протеклите сукцесии в състава на растителните съобщества са включени подвижни и вторични видове. Горските екосистеми с преобладаване на бял салкъм заемат площ около 25 ha.

Горски екосистеми с преобладаване на гледичия (*Gleditsia triacanthos*)

Формирани са след създаване на горски култури на тъмно-сива горска почва на варовикова скална основа. Преобладаваща част от насажденията имат издънков произход, като при протеклите сукцесии в състава на растителните съобщества са включени подвижни и вторични видове. Горските екосистеми с преобладаване на гледичия заемат площ около 15.5 ha.

Горски екосистеми с преобладаване на хибридни тополи

Заемат малка площ около 1.5 ha. Формирани са на черноземни почви с лъсочова скална основа. В някои от тополовите култури има формиран издънков подлес с участие на габър (*Carpinus betulus*), цер (*Quercus cerris*), клен (*Acer campestre*) и планински ясен (*Fraxinus excelsior*).

Производни тревни екосистеми

Хигрофитни и хидрофитни тревни екосистеми

Формирани са на територията на изоставения рибарник и по поречието на р. Бели Лом. В зависимост от степента на овлажнение са образувани различни типове растителни съобщества. На преовлаженените местообитания доминират широколистни папур (*Typha latifolia*), тръстика (*Phragmites australis*), обикновена блатница (*Eleocharis palustris*) и др..

Мезофитни тревни екосистеми

По поречието на р. Бели Лом на влажни местообитания са формирани мезофитни съобщества от ливаден тип, които са свързани с местообитание 6510 Низинни сенокосни ливади. Растителните съобщества са полидоминантни, като при протеклите вторични

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

сукцесии са навлезли храстови и дървесни видове.

Ксеромезофитни тревни екосистеми

На по-отделчени от поречието на р. Бели Лом територии, на относително сухи местообитания, са формирани множество сериални съобщества, които са свързани с пасищен тип растителност. Подобно на ливадните екосистеми и в пасищните се наблюдават вторични сукцесии свързани с навлизане на храстови и дървесни видове.

1.12.1.2 Обща класификация на биотопите на застрашените, редките, реликтните и ендемичните видове висши растения и гръбначни животни)

В съответствие с възприетото съдържание на понятията „биотоп“ и „местообитание“ на видове, общата класификация на биотопите на установените консервационно значими видове висши растения и гръбначни животни, се свързва с разработената обща класификация на екосистемите в ЗТ установените взаимовръзки с природните местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР.

Възприета е следната класификация на биотопите на застрашени, редки, реликтни и ендемични видове **висши растения**:

- Биотопи на Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*
 - Биотопи на Низинни сенокосни ливади от клас *Molinio-Arrhenatheretea*
 - Биотопи на Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*
 - Биотопи на Евро-сибирски степни гори с *Quercus spp.*
 - Биотопи на Балкано-Панонски церово-горунови гори – подтип А
- Континентални смесени дъбови гори
- Биотопи на Мизийски гори от сребролистна липа
 - Биотопи на пасищни съобщества от клас *Festuco-Brometea*

Като типове местообитания за **гръбначните животни**, територията на ЗМ се категоризира по следния начин:

- открити терени и покрайнини на гори – заемат малка площ от територията, но имат висок потенциал за видово разнообразие както за земноводни и влечуги, така и за останалата сухоземна гръбначна фауна;
- водни течения – заемат малка площ от територията, но имат висок потенциал за видово разнообразие на безгръбначни животни и на земноводни и влечуги;
- гори – заемат по-голямата част от територията на ЗТ, но имат много нисък

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

потенциал за видово разнообразие както за земноводни и влечуги, така и за останалата сухоземна гръбначна фауна.

1.12.1.3 Картиране и определяне на природозащитно състояние на Природни местообитания и видове

При изпълнение на проекта „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза 1“ в ЗЗ BG 0000608 Ломовите, на територията на ЗМ „Ломия“ са определени 7 типа природни местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР. (Приложение 1.0-1, Карта № 7).

При съчетаване по класификациите на EUNIS, PAL. CLAS. и ДХ 92/43 ЕЕС, местообитанията се отнасят към следните типове:

Гори от сребролистна липа (*Tilia tomentosa*)

Eunis: G1.7C41 Гори от сребролистна липа

Pal.class.: 41. 8411 Мизийски гори от *Tilia tomentosa*

ЗБР, 92/43 ЕЕС: 91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа

Лесостепни гори с цер (*Quercus cerris*)

Eunis: G1.7A1 Евро-сибирски степни (*Quercus*) гори

Pal.class.: 41.7A Евро-Сибирски степни дъбови гори

ЗБР, 92/43 ЕЕС: 91I0* Евро-сибирски степни гори с *Quercus spp.*

Мизийски смесени термофилни гори

EUNIS: G1.768 Мизийско-Дунавски термофилни дъбови гори

Pal.class.: 41.768 Мизийско-Дунавски термофилни дъбови гори

ЗБР, 92/43 ЕЕС: 91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори

Равнинни мезофилни дъбови и габърови гори

EUNIS: G1. A1.C31 Мизийски мезофилни дъбово-габърови гори

Pal.class.: 41.2C31 Мизийски мезофилни дъбово-габърови гори

ЗБР, 92/43 ЕЕС: 91G0* Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*

Смесени гори на сипеи, на стръмни склонове и планински клисури

EUNIS: G1. A4 Ravine and slope woodland Гори на дефилета и склонове

Pal.class.: 41.4 Смесени гори по дефилетата и техните склонове

ЗБР, 92/43 ЕЕС: 9180* Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и

стръмни склонове

Крайречни върбово-тополови гори

EUNIS: G1. 1112 Източно Европейски тополово-върбови гори

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Pal.class.: 44.132 Източно-Европейски тополово-върбови гори

ЗБР, 92/43 ЕЕС: 91Е0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*

Низинни сенокосни ливади

EUNIS: E2.252 Мизийско-Тракийски сенокосни ливади

Pal.class.: 38.252 Мизийско-Тракийски мезофилни сенокосни ливади

ЗБР, 92/43 ЕЕС: 6510 Низинни сенокосни ливади

Площта на установените местообитания е представена в **табл. № 1.12.1-1**. Най-голяма е площта на местообитание *91М0 Балкано-Панонски церово-горунови гори*, следвано от местообитание *6510 Низинни сенокосни ливади*. Останалите местообитания заемат малки площи с фрагментарно разпространение.

Таблица №1.12.1-1 Площ на природните местообитания в защитена местност „Ломия“

Тип местообитание	Площ, ha
<i>6510 Низинни сенокосни ливади</i>	20.99
<i>91Е0* Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) - подтип Salicion albae</i>	8.63
<i>91Г0* Панонски гори с Quercus petraea и Carpinus betulus</i>	4.22
<i>91И0* Евро-сибирски степни гори с Quercus spp.</i>	0.58
<i>91М0 Балкано-Панонски церово-горунови гори</i>	95.14
<i>91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа</i>	0.53

При проведените през 2014 г. проучвания се потвърдиха резултатите за местообитания *91Е0* Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) - подтип Salicion albae*, *6510 Низинни сенокосни ливади* и *91Г0* Панонски гори с Quercus petraea и Carpinus betulus*. Не е потвърдено наличие на местообитание *9180* Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове*. На базата на резултатите от проведеното лесоустройство са променени площите на местообитание *91М0 Балкано-Панонски церово-горунови гори* и *91И0* Евро-сибирски степни гори с Quercus spp.* (**Приложение 1.0-1, Карта № 6**).

При проведените проучвания през 2014 г е анализиран природозащитния статут на определените природни местообитания включени в приложение 1 на ЗБР. В

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица № 1.12.1-2 е показана категорията на застрашеност, съгласно Червената книга на Р България.

Таблица № 1.12.1-2 Природозащитен статут на типовете природни местообитания в ЗМ „Ломия“

Тип местообитание	Природозащитен статут	Категория по Черв. книга на РБ, том 3
91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа	ЗБР, БК, ДХ	Застрашено (EN)
91I0* Евро-сибирски степни гори с <i>Quercus spp.</i>	ЗБР, БК, ДХ	Застрашено (EN)
91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори	ЗБР, БК, ДХ	Застрашено (EN)
91G0* Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i>	ЗБР, БК, ДХ	Потенциално застрашено (NT)
91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) - подтип <i>Salicion albae</i>	ЗБР, БК, ДХ	Застрашено (EN)
6510 Низинни сенокосни ливади	ЗБР, БК, ДХ	Застрашено (EN)

Липсват данни за растителни видове, които са били обект на картиране по проекта „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I” и за целеви видове безгръбначни животни, земноводни, влечуги и птици.

От целевите видове бозайници са картирани единствено прилепи.

1.12.1.4 Обзор на минали проучвания на видове и екосистеми в ЗТ

ЗМ „Ломия” не е била обект на изследване и в микологичната литература липсват данни за макромикети. Липсват и проучвания за лихенизираните гъби. Данни за флората на ЗМ се съдържат в работите на Ковачев (1900, 1903), Стефанов (1943) и Бондев (1991). По-съвременна е работата на Stoyanov (2005), в която се проучва флористичното разнообразие на водосборния басейн на река Русенски Лом. Единственото изчерпателно изследване на флората на резервата и ЗМ е проведено от Василев (2002). По-късно резултатите са публикувани в списание Phytologia Balcanica (Bancheva & Vassilev 2006).

Bancheva & Vassilev (2006) са установили находищата на 5 консервационно значими видове висши растения – Жълт равнец (*Achillea clypeolata*) Sm., Обикновено кокиче (*Galanthus nivalis*) L., Химнатоглосум (*Himanthoglossum hircinum*) (L.) Spreng.,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Ръбестостъблен воден морач (*Oenanthe angulosa*) Griseb., Мека медуница (*Pulmonaria mollis*) Wolf. ex Horn.

Екосистемите и местообитанията на територията на ЗМ са били обект на проучване при обявяване на ЗЗ BG 0000608 Ломовете, при изпълнението на проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза 1“ (2011-2012 г) и при разработване на ПУ на ЗЗ Ломовете (2013). Обща информация за растителността на ЗМ се съдържа в монографията на Бондев (1991) „Растителността на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“.

Изследвания за безгръбначните животни на територията на ЗМ „Ломия“ няма. Единствено в работите на Абаджиев и Бешков (2007) и Атанасов (1972) са представени оскъдни сведения за безгръбначната фауна на Разградски регион.

В специализираната ихтиологична литература данни за проведени проучвания на р. Бели Лом, граничеща със ЗМ „Ломия“ са представени в работата на Карапеткова и Унджиян (1988) и доклада на Михов и Коев (2010). По литературни данни са установени 13 вида риби.

Публикации относно видовия състав на земноводните и влечугите за района на ЗМ липсват. Единствено в работите на Унджиян (2000), Бешков и Нанев(2002), Stojanov, и др. (2011) и Naumov и Stanchev <http://www.herpetology.hit.bg/> се откриват оскъдни сведения за херпетологичната фауна на ПП Русенски Лом.

Като цяло, граничните територии на ПП „Русенски Лом“, Р „Бели Лом“ и ЗМ „Ломия“ са с много сходни екологични условия и представляват един комплекс и Орнитологично важно място „Ломовете“ с площ 4320 ha (Унджиян и Митев, 1997), за което се посочват 152 вида птици, от които 89 вида са с европейско природозащитно значение (SPEC). Shurulinkov & Nikolov (2005) посочват гнездящи 133 вида в басейна на р. Русенски Лом. Унджиян и др. (2007) установява 149 вида птици за ЗЗ „Ломовете“, от които 59 вида са с Европейско природозащитно значение (SPEC).

БДЗП (2011 г.) изследва миграцията на птиците в района на с. Писанец, като установяват общо 31 408 мигриращи птици, от които 626 са реесци се 32 щъркели и 626 грабливи птици. Унджиян (2011) публикува данни за разпространението на гръбначните животни (в т.ч. и птици) по долината на Ломовете, като прави преглед на публикации и данни за разпространението на 205 вида птици – гнездящи, мигриращи и зимуващи. Янков (2007) посочва 89 вида птици като сигурно гнездящи за територия от 100 km² в UTM квадрата MJ43, където попада и ЗМ „Ломия“ .

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Всички сравнения и анализи за брой на видове птици са направени по Ivanov et al. (2009).

В специализираната литература данни за проведени проучвания на бозайници в територията на ЗМ са представени в работата на Унджиян (2011). Целенасочено изследване по отношение на бозайниците не е провеждано. Авторът описва три вида: горски сънливец (*Dryomys nitedula*), черен плъх (*Rattus rattus*) и полска мишка (*Apodemus agrarius*) за територията на ЗМ. Два вида сънливци: обикновен сънливец (*Myoxus glis* или *Glis glis*) и лешников сънливец (*Muscardinus avellanarius*) (при с. Ветово) и обикновена катерица (*Sciurus vulgaris*) (при с. Кривня) са регистрирани в непосредствена близост до ЗМ.

За черен пор (*Mustela putorius*), невестулка (*Mustela nivalis*) и дива котка (*Felis silvestris*) източник е Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове/оценка на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата страна – I фаза" Договор № 2597/22.07.2013 г.

Конкретни изследвания на прилепната фауна в ЗМ „Ломия“ липсват.

Според Унджиян (2011), Venda et al. (2003), Иванова (2005) и Бешков (1993) в пещера Божкова дупка, намираща се на около 3,5 km източно от границите на ЗМ, през годините са регистрирани следните видове прилепи: средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersii*) и дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*).

1.12.1.5 Оценка на съвременното състояние на екосистемите

Анализът на съвременното състояние на екосистемите, свързано с техния състав, структура и устойчивост, дава основание да се направят следните обобщени оценки:

1. Съвременното състояние на коренните горски екосистеми с доминиране на цер (*Quercus cerris*), горун (*Quercus robur*), габър (*Carpinus betulus*) и липа (*Tilia tomentosa*), които са свързани с природни местообитания 91I0, 91M0 и 91G0 се оценява като задоволително. Преобладаваща част от насажденията имат издънков произход и до включване на територията като буферна зона на резерват „Бели Лом“ те са стопанисвани нискостъблено. Сега са включени в стопански клас за превръщане във високостъблени гори със семенен произход. Средната възраст на издънковите гори е около 60-65 години, а бонитетът на насажденията варира от 3 до 5. В приземния храстово-тревен

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

етаж има формиран семенен подраст с пълнота до 0.5, което е предпоставка при протичащите сукцесии да се формират по-устойчиви горски екосистеми.

В северната част на ЗМ на площ около 24 ha, има съобщества с преобладаване на цер (*Quercus cerris*), които са със семенен произход, като средната възраст на насажденията е 120 г., пълнота на дървостоя е 0.3-0.4, а бонитет на насажденията е 5. Съвременното състояние на насажденията по лесовъдски критерии е оценено като лошо, но наличието на подраст с пълнота до 0.5 е предпоставка да се прогнозира възможна позитивна насока в развитието на екосистемите.

2. Съвременното състояние на горски екосистеми с преобладаване на върба се оценява като задоволително. Основание за тази оценка е фрагментарното разпространение по поречието на р. Бели Лом и на отделни участъци в изоставения рибарник. Съобществата с преобладание на върба са свързани с местообитание 91E0 Алувиални гори - подтип *Salicion albae*.

3. Съвременното състояние на екосистемите с преобладаване на келяв габър (*Carpinus orientalis*) се оценява като задоволително. Независимо от ниския бонитет на дървостоя и дадената лоша оценка на насажденията, при съществуващите екстремни хидротермични условия на местообитанията след протеклите сукцесии, съществуват предпоставки за опазване на специфично биоразнообразие. Съвременните горски екосистеми с преобладаване на келяв габър (*Carpinus orientalis*) се определят като сукцесионен стадий на деградирани дъбови гори.

4. Съвременното състояние на производните горски екосистеми формирани след създаване на горски култури от бял салкъм (*Robinia pseudoacacia*), гледичия (*Gleditsia triacanthos*) и хибридни тополи се оценява като задоволително. Преобладаваща част от насажденията имат издънков произход, като при протеклите сукцесии в състава на растителните съобщества са включени подвижни и вторични видове.

5. Съвременното състояние на производните тревни екосистеми предполага различни насоки на протичащите сукцесии, които са свързани с режима на овлажнение и антропогенното въздействие върху тях. При хидрофитните тревни съобщества определящ фактор е състоянието на водните запаси. При хигрофитните и мезофитни съобщества от ливаден тип, паралелно с режима на овлажнение, от съществено значение е начина на стопанисване. Без сенокосен режим на стопанисване се наблюдават деградационни процеси в местообитание 6510 *Низинни сенокосни ливади*, свързани със захрастяване. Подобни процеси на захрастяване и развитие на дървесна растителност

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

се наблюдават и при пасищните тревни екосистеми, които през последните 30 години не са използвани за паша.

1.12.1.6 Мерки /препоръки за опазване/ възстановяване на природозащитно състояние на природните местообитания и видовете.

За опазването и възстановяването на природозащитното състояние на природните местообитания се дават следните препоръки:

- подобряване на организацията по охраната на ЗМ „Ломия“, с оглед предотвратяване на незаконни сечи и др. неблагоприятни антропогенни въздействия.
- провеждане на мониторинг на приоритетните природни местообитания с цел установяване причините и насоките на протичащите вторични сукцесии.
- ограничаване на разпространението на инвазивните видове, които променят състава и структурата на естествените съобщества.
- възстановяване на традиционното ползване на ливадите и предотвратяване на протичащите процеси на захрастяване.

По отношение на фауната, като мерки/препоръки за опазване могат да бъдат посочени:

- назначаване на охрана с цел предотвратяване на браконьерство, събиране на защитени пеперуди и бръмбари от колекционери.
- ограничаване на достъпа до ЗМ по съществуващите сега добре използвани от браконieri пътища.
- редовно почистване на битовите отпадъци.
- ограничаване употребата на пестициди в близките до защитената местност агроценози.

1.12.1.7 Таблица „Природни местообитания“.

Таблицата е представена в Приложение 1.12-7.

1.12.1.8 Да се съставят следните слоеве в ГИС на ЗМ (в подходящ формат и мащаб)

- на защитени видове от Приложение № 3 на ЗБР, извън тези от Приложение № 2 на ЗБР.

Няма установени защитени видове от Приложение № 3 на ЗБР, извън тези от Приложение № 2 на ЗБР безгръбначни животни, земноводни и влечуги. От бозайниците при полевите изследвания в южната част на ЗМ е установен лешников сънливек (*Muscardinus avellanarius*), вид от Прил. 3 на ЗБР.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- *на природни местообитания от Приложение №1 на ЗБР (след получаване на резултатите/ продуктите по проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I”);*

Картата е представена в Приложение 1.01-1 (Карта № 7).

- *на видове животни и растения от Приложение № 2 на ЗБР (след получаване на резултатите) продуктите по проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I”).*

Няма картирани целеви животински видове от Приложение № 2 на ЗБР по проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I”.

1.13 РАСТИТЕЛНОСТ

1.13.1 Класификация на растителността

1.13.1.1 Синтаксони при различни подходи за класификация на растителността

При проведеното проучване на растителността през 2014 г. са приложени три различни подхода за класификация (физиономичен, доминантен и флористичен), в резултат на което са обособени различен брой синтаксони.

Системата от синтаксономични категории при **физиономичния** подход за класификация, включва: тип растителност, клас формации и група формации. Основните диагностични признаци на синтаксоните от различни равнища са структура на съобществата, жизнена форма на преобладаващите видове и условията на местообитанията. Основна синтаксономична категория при този подход е *клас формации*.

При физиономичен подход за класификация, в съвременната растителност на ЗМ „Ломия“ се разграничават фрагменти от следните физиономични категории:

Дървесен тип горска растителност - *Lignosa*

Клас формации Листопадни гори *Aestilignosa*

Група формации Лятнозелени мезофитни широколистни гори

Група формации Лятнозелени ксерофитни широколистни гори

Храстов тип растителност – *Fruticeta*

Клас Листопадни храстови формации Aestifruticeta

Група формации Лятнозелени широколистни храсталаци в умерените ширини

Тревен тип растителност *Herbosa*

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Клас Формации *Pratoherbosa* – тревисти лятнозелени мезофитни и хигрофитни фитоценози

Група формации мезофитни тревни фитоценози

Група формации блатни и мочурни фитоценози

Клас формации *Aestiduriherbosa* - Тревисти лятнозелени ксерофитни фитоценози

Група формации ксерофитни тревисти фитоценози

При доминантен подход на класификация в съвременната горска растителност наЗМ се разграничават две синтаксономични категории: *група растителни асоциации и асоциация*. Основни диагностични признаци на равнище група растителни асоциации са преобладаващите видове в едификаторния етаж; на равнище растителна асоциация като диагностични признаци се използват доминантни видове в едификаторните етажи.

При така възприетата система от синтаксономични категории на равнище *група асоциации* са обособени следните синтаксони:

Коренна горска растителност

Група асоциации с преобладаване на цер (*Quercus cerris*)

Асоц. *Quercetum cerridis herbosum*

Асоц. *Quercus cerris*+ *Quercus frainetto herbosum*

Асоц. *Quercus cerris*+*Acer campestre*+*Quercus dalechampii*+*Fraxinus excelsior herbosum*

Асоц. *Quercus cerris*-*Carpinus orientalis*+*Fraxinus ornus herbosum*

Асоц. *Quercus cerris*- *Carpinus orientalis herbosum*

Асоц. *Quercus cerris*+*Acer campestre*+*Fraxinus ornus*-*Carpinus orientalis*+*Fraxinus ornus herbosum*

Асоц. *Quercus cerris*+*Acer campestre*-*Carpinus orientalis herbosum*

Асоц. *Quercus cerris*+*Robinia pseudoacacia herbosum*

Асоц. *Quercus cerris*+*Acer campestre*- *Carpinus orientalis herbosum*

Група асоциации с преобладаване на обикновен габър (*Carpinus betulus*) и сребролистналипа (*Tilia tomentosa*)

Асоц. *Carpinus betulus*+*Quercus cerris*+*Acer campestre*+*Ulmus minor*-*Carpinus orientalis*+*Fraxinus ornus herbosum*

Асоц. *Tilia tomentosa*+*Carpinus betulus*+*Quercus cerris*+*Fraxinus excelsior*+*Acer campestre*-*Carpinus orientalis herbosum*

Група асоциации с преобладаване на келяв габър (*Carpinus orientalis*)

Асоц. *Carpinetum orientalis herbosum*

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Асоц. *Carpinus orientalis*+*Fraxinus ornus herbosum*

Асоц. *Carpinus orientalis*+*Fraxinus ornus*+*Quercus cerris* + *Quercus frainetto herbosum*

Асоц. *Carpinus orientalis*+ *Quercus cerris*+*Quercus frainetto herbosum*

Асоц. *Carpinus orientalis*+ *Quercus cerris*+*Ulmus minor herbosum*

Вторична и производна горска растителност

Асоц. *Robinetum herbosum*

Асоц. *Robinia pseudoacacia*+*Carpinus betulus herbosum*

Асоц. *Populus hybrida*-*Carpinus betulus*+*Fraxinus excelsior*+*Quercus cerris*+*Acer campestre herbosum*

Асоц. *Gleditsetum herbosum*

При флористичния метод за класификация е възприета системата от синтаксономични категории свързани с природните местообитания включени в Приложение 1 на ЗБР. При така възприетия подход растителни съобщества в ЗМ са включени в следната иерархична синтаксономични система:

Клас *Lemnetea* O.Bol. et Mascl. 1955

Разред *Lemnetalia minoris* Tx. ex O. Bol. Et Mascl. 1955

Съюз *Lemniom minoris* Tx. ex O. Bol. Et Mascl. 1955

Клас *Phragmito-Magnocaricetea* Klika in Klika et Novak 1941

Разред *Phragmitetalia* Koch 1926

Съюз *Phragmition communis* Koch 1926

Съобщества от *Typha latifolia*

Клас *Molinio-Arrhenatheretea* Tuxen 1937

Разред *Molinetalia* Koch 1926

Съюз *Veronico longifoliae-Lysimachion vulgaris* (Passarge 1977) Balatova-Tulaskova 1981

Съобщества от *Festuca pratensis*, *Poa sylvicola*, *Alopecurus pratensis*, *Lolium perenne*

Клас *Festuco-Brometea* Br.-Bl. et Tx. ex Soo 1947

Разред *Festucetalia valesiaca* Br.-Bl. et Tx. ex Br.-Bl. 1949

Съюз *Festucion valesiaca* Klika 1931

Клас *Salicetea purpurea* Moor 1958

Разред *Salicetalia purpurea* Moor 1958

Съюз *Salicion albae* Soo 1930

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Клас *Querc-Fagetea* Br.-Blanq. Et Vlieger 1937

Разред *Fagetalia sylvaticae* Pawl. et al. 1928

Съюз *Tilio-Acerion* Klika 1955

Клас *Querc-Fagetea* Br.-Blanq. Et Vlieger 1937

Разред *Fagetalia sylvaticae* Pawl. et al. 1928

Съюз *Carpinion betuli* Issler 1931

Съобщество *Carpinus betulus* + *Quercus* spp – 91G0

Клас *Quercetea pubescentis* (Oberd. 1948) Doing Kraft 1955

Разред *Quercetalia pubescenti-petraea* Klika 1933

Съюз *Aceri tatarici* - *Quercion Zolyomi* 1957

Асоциация *Tilietum tomentosae*

Клас *Quercetea pubescentis* (Oberd. 1948) Doing Kraft 1955

Разред *Quercetalia pubescenti-petraea* Klika 1933

Съюз *Carpinion orientalis* Horvat 1958

Клас *Quercetea pubescentis* (Oberd. 1948) Doing Kraft 1955

Разред *Quercetalia pubescenti-petraea* Klika 1933

Съюз *Quercion confertae* Horvat 1949

Асоциация *Quercetum ceridis* – 91I0

Клас *Quercetea pubescentis* (Oberd. 1948) Doing Kraft 1955

Разред *Quercetalia pubescenti-petraea* Klika 1933

Съюз *Quercion confertae* Horvat 1949

Асоциация *Quercetum frainetto-cerridis* Rudski 1955 – 91M0

Клас *Rhamno-Prunetea Rivas* Goday et Borja ex Tx. 1962

Разред *Prunetalia spinosae* Tx. 1952

Съюз *Pruno-tenellae-Syringion* Jovan. 1979

За отразяване на съществуващите взаимовръзки между природните местообитания и растителността, при съставяне на легендата на картата на растителността са възприети класификационните единици на синтаксономично равнище асоциация при доминантен подход за класификация, съюз и клас от флористичния метод за класификация и комплекси при неясно очертани граници. В Таблица № 1.13.1-1 е дадено площното разпределение на картираните типове растителни съобщества и комплекси.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица № 1.13.1-1 Площ на картираните синтаксони и комплекси

Синтаксони и комплекси	Площ, ha
1-Асоц. <i>Quercetum cerridis</i> <i>Горски съобщества с преобладаване на цер</i>	106.89
2- Асоц. <i>Quercus-Carpinetum betuli</i> <i>Дъбово-габъррови съобщества</i>	4.22
3- Асоц. <i>Carpino betuli-Tiletum tomentosae</i> <i>Габъррово-липови съобщества</i>	4.67
4. Асоц. <i>Carpinetum orientalis</i> <i>Келявгабъррови съобщества</i>	14.25
5- Горски култури от бял салкъм, гледичия и хибридна топола	44.45
6 – Клас <i>Festuco-Brometea</i> <i>Ксеромезофитни пасищни съобщества</i>	50.66
7 – Комплекси от <i>Molinio-Arrhenatheretea</i> и <i>Salicion albae</i> <i>Мезофитни ливадни и крайречни върбови съобщества</i>	33.80
8 – Комплекси от <i>Phragmito-Magnocaricetea</i> и <i>Lemnetea</i> <i>Хигрофитни съобщества с преобладаване на тръстика, папур и водна леца</i>	5.46

1.13.1.2 Карта на растителността на ЗМ и прилежащата ѝ територия.

Картата е представена в **Приложение 1.0-1 (Карта № 6)**.

В легендата на картата на растителността в ЗМ са представени следните картируеми полигони:

- 1-Асоц.*Quercetum cerridis*
- 2- Асоц. *Quercus-Carpinetum betuli*
- 3- Асоц. *Carpino betuli-Tiletum tomentosae*
- 4 - Асоц. *Carpinetum orientalis*
- 5- Горски култури (салкъм, гледичия, топола)
- 6 – Клас *Festuco-Brometea*
- 7 – Комплекси от *Molinio-Arrhenatheretea* и *Salicion albae*
- 8 – Комплекси от *Phragmito-Magnocaricetea* и *Lemnetea*

1.13.2 Характеристика на горскодървесна растителност

1.13.2.1 Анализ на наличната към момента информация и исторически преглед за управлението и ползването на горите в ЗМ и предходни управленски действия

Направен е хронологичен преглед на историята и досегашните устройства от обявяването на ЗМ, като буферна зона (**Приложение № 1.13-1**). Представени са данни за

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

съществуващите карти и схеми. Направен е преглед на проведените горско стопански мероприятия и др.. (**Приложение № 1.13-1**).

1.13.2.2 Събиране и обработка на данни

Събирането и обработката на данни е направено в цялата територия на ЗМ.

В **Приложение 1.0-1** е представена карта (**Карта № 2**), съдържаща границите на всички територии, представляващи гори по смисъла на Закона за горите, независимо от това дали са отбелязани в кадастралната карта или КВС; незалесените горски площи, отразени в КВС като „горски територии“ и неотразени досега в горските карти (актуалното състояние на територията).

1.13.2.3 Теренни проучвания

При теренните проучвания са определени типовете горски местообитания и тяхното състояние.

1.14 ФЛОРА

1.14.1 Нисши растения и гъби

1.14.1.1 Мъхообразни

Теренни проучвания

Проучването е направено през лятото на 2014 год. Използван е трасектен метод, като с него се покрива максимално разнообразието от микроместообитания. Номенклатурата на листнатите мъхове следва Hill & al. (2006), а на чернодробните – Ros & al. (2007).

Съставяне на списъци по литературни източници за допълване данните на флористичния състав

Мъховата флора не е била обект на целенасочено систематично проучване. Не съществуват публикувани и хербарни данни за мъховете на територията на ЗМ.

Отрицателно действащи фактори (вкл. и териториално, ако е необходимо) и препоръки за опазване на флористичните видове

Заплахи от антропогенен произход са малки количества битови отпадъци, наблюдавани в околностите на хижата.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки и причините за това

Няма видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки.

Установени пропуски в познанията

Мъховата флора на ЗМ вероятно е по-богата. Предполага се, че може да се

намерят ефемерни видове, вкл. и такива с консервационно значение, чиято вегетация е през периода март-април, както и октомври-ноември.

Обобщена информация за: богатство на таксоните, общ брой на видовете, общ брой и разпределение на видовете с природозащитен статус

В резултат на проучването е установен относително беден видов състав на мъховете (**Приложение 1.14-1**). Намерени са 23 вида и една разновидност, от които 2 вида са чернодробни (*Marchantiophyta*) и 21 вида са листнати (*Bryophyta*) мъхове.

Чернодробните мъхове принадлежат към 13 семейства. Листнати мъхове са 11 семейства и 2 семейства са чернодробните. С най-много видове са семействата *Bryaceae* (5) и *Brachytheciaceae* (4).

На територията на ЗМ се среща един вид с консервационно значение, включен в Червения списък на мъховете в България с категорията Почти застрашен - NT (Natcheva & al. 2006).

ЗМ „Ломия“ се характеризира с ограничен брой местообитания за мъховете, които са в добро състояние.

1.14.1.2 Лихенизирани гъби (лишеи)

Теренни проучвания

Събраните материали включват представители на няколко екологически групи лихенизирани гъби: епилити (по скали и камъни), епифлеодни (по кори на дървета) и епигейни лишеи (по повърхността на почвата и сред мъхове).

Определянето на лишеите е извършено в лабораторни условия, поради необходимостта от работа с микроскопски прерези, оцветяване на талусите и др. по стандартна методика (Попниколов, Железова 1964; Nash III 1996, 2008; Wirth et al. 2013 и др.). Класификационната система, по която е изготвен списъкът на видовете (**Приложение 1.14-2**) следва основно Wirth et al. 2013. В приложението е даден и списък на установените сладководни водорасли и техния природозащитен статус.

Съставяне на списъци по литературни източници за допълване данните на флористичния състав

Няма литературни източници за допълване на знанията за лихенизирани гъби.

Отрицателно действащи фактори (вкл. и териториално, ако е необходимо) и препоръки за опазване на флористичните видове

Няма констатирани заплахи.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки и причините за

това

Няма видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки.

Установени пропуски в познанията

Лишеите на ЗМ са слабо проучени. Вероятно след задълбочено проучване може да се установят и представители с консервационна значимост.

Обобщена информация за: богатство на таксоните, общ брой на видовете, общ брой и разпределение

Установените на територията на ЗМ лихенизирани гъби са от **два класа** – на торбестите гъби, Ascomycetes, и на изкуствения клас на митоспоричните гъби с неизвестен полов процес, условно записани като “Imperfect Lichenized fungi” по класификацията в Nash III (1996, 2008). Общо са определени представители на **5 семейства, 6 рода и 8 вида**.

Сред тях няма представители с известна консервационна значимост.

1.14.1.3 Макромицети

Теренни проучвания

При проучването на макромицети в ЗМ е приложен трансектният метод, който е един от най-широко използваните методи за теренни проучвания при изследваната група. Определянето на гъбите е извършено с подходящи за целта монографски разработки, сред които Breitenbach & Kränzlin (1984, 1986, 1991, 1995), Kränzlin (2005), Hansen & Knudsen (1992, 1997), Knudsen & Vesterholt (2008), Bas et al. (1988, 1990, 1995, 1999), Noordeloos et al. (2001, 2005). Названията на гъбите следват Denchev & Assyov (2010), а консервационната значимост е проверявана по Червения списък на гъбите в България (Gyosheva et al., 2006).

Установените до момента макромицети са 17 вида, които се отнасят към 14 рода и 13 семейства. Пълен списък на видовете, както и информация за тяхната систематична принадлежност са представени в приложение 1.

Прави впечатление, че в защитената местност е установен по-малък брой видове, в сравнение със съседната територия на резерват “Бели Лом”. Това е предварително очаквано и се дължи на различията в местообитанията в двете територии, тъй като храстовите и тревните съобщества са по-бедни на макромицети, отколкото горските ценози. Същевременно, налице са редица общи представители за двете територии, което е очаквано, поради наличието на връзка между тях.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Сред установените видове изпъкват дърворазрушаващите представители. Това не е необичайно при провеждане на първоначално обследване на разнообразието на макромицетите в дадена територия, което е предопределено от някои особености на тази екологична група гъби. По-голямата част от дърворазрушаващите гъби имат по-трайни, често многогодишни плодни тела, които могат да бъдат намерени и през неблагоприятни за гъбите сезони. Също така, субстратът върху който се развиват, като цяло задържа сравнително по-голямо количество влага, което е предпоставка за поява на плодни тела на гъбите. Преобладаващата част от регистрираните дърворазрушаващи гъби са сапротрофи, т.е. развиващи се върху мъртва дървесина и респ. имащи голяма роля за нейното разграждане и възвръщането на съответните съставки в кръговрата на веществата. До момента не са установени паразитни дърворазрушаващи видове гъби, потенциално опасни за съобществата в защитената местност.

Интересен в стопанско отношение е обикновеният пачи крак (*Cantharellus cibarius*), който е ценена гъба, търгувана успешно у нас и в чужбина. Статутът на защитена територия не предполага възможности за ползване, но популацията в защитените територии е със значение и потенциал за опазване на генетичния ресурс на вида в района.

До момента в защитена местност “Ломия” не са установени консервационно значими видове макромицети.

Съставяне на списъци по литературни източници за допълване данните на флористичния състав

Няма литературни източници за допълване на знанията за макромицетите

Отрицателно действащи заплахи върху макромицетите

Основна заплаха за територията са инвазивните видове растения (бял салкъм (*Robinia pseudoacacia*), аморфа (*Amorpha fruticosa*) и айлант (*Ailanthus altissima*)), които са разпространени в границите на обекта. И трите вида са с много висок инвазивен потенциал и влиянието им върху съобществата и ландшафта в ЗМ може да бъде пагубно.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки и причините за това

Няма видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки. Възможно е за в бъдеще да се установят и представители с консервационна значимост.

Установени пропуски в подданията

Макромицетите в ЗМ са слабо проучени.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Обобщена информация за: богатство на таксоните, общ брой на видовете, общ брой

Установените до момента макромицети са 17 вида, които се отнасят към 14 рода и 13 семейства. Пълен списък на видовете, както и информация за тяхната систематична принадлежност са представени в **Приложение 1.14-3**.

1.14.2 Висши растения

Теренни проучвания

Теренните проучвания са проведени през месец юли 2014 г. Приложеният трансектен метод в максимална степен обхваща територията на ЗМ. Определянето на висшите растения (без мъховете) е по Делипавлов & Чешмеджиев (2003), но също така отделни справки са правени и по Кожухаров (ред.) (1992) и томовете на Флора на България I-X (Йорданов 1963-1979, Велчев 1982, 1989, Кожухаров 1995).

Данните за флората са обобщени в общ списък, в който е включена, както публикуваната информация до момента, така и тази получена при терените изследвания. В последствие са направени справки със следните литературни източници за определяне статуса на видовете, както следва:

- флористичните елементи са по Асьов & Петрова (2006);
- жизните форми следват Raunkiaer (1934), като са използвани следните съкращения - хамефити (Ch), хемикриптофити (H), терофити (T), геофити (G), хидрофити (Hy), фанерофити (P) и паразити (Pa);
- при определянето на консервационния статус на видовете са направени справки с Petrova (2006), Petrova & Vladimirov (2009, 2010), Приложение 3 и 4 на Закона за биологичното разнообразие (2007), Червената книга на България (Пеев 2012), CITES (Secretariat 2010), Directive 92/43 EEC (1992) и Бернската конвенция (1979).

Консервационно значимите видове висши растения – състояние и характеристики.

На територията на защитената местност видовете с консервационна значимост са 6 (**Приложение 2**). Два вида (жълт равнец (*Achillea clypeolata*), триниелистна самогриска (*Scabiosa triniifolia*)) са балкански ендемити (Petrova & Vladimirov 2010). Четири вида са включени в приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие (2007) – бодлива многоредна папрат (*Polystichum aculeatum*), кръглоглав челядник (*Echinops sphaerocephalus*), лечебна зайча сянка (*Asparagus officinalis*) и бодлив залист (*Ruscus aculeatus*).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Състояние на популациите на консервационните видове

Жълт равнец (*Achillea clypeolata*) – видът участва в състава на тревните скални съобщества по поречието на река Бели Лом. Ареалът на популацията е дезюнктен и силно фрагментиран от храстовата и горска растителност, която се развива по скалните склонове. Видът е установен с едно находище (**Приложение 1.0-1**). Популацията е представена от 15 индивида. Вероятно има по-широко разпространение в откритите тревни съобщества по поречието на реката, но поради липсата на достъпност до тях, не е възможно да бъдат проучени. Застрашаващ фактор за популацията на вида е настъплението на храстовата и тревната растителност. Потенциално видът е „уязвим“ от изчезване.

Триниелистна самогриска (*Scabiosa triniifolia* Friv.) – видът е локално разпространен по поречието на територията на защитената местност с две популации. Едната популация е разпространена във вътрешността на територията на защитената местност, като влиза в състава на храстово- тревно съобщество. Установени са 6 индивида. Потенциално видът е „уязвим“ от изчезване поради настъплението на храстовата и горската растителност.

Втората популация е установена по поречието на река Бели Лом и влиза в състава на откритите скални тревни съобщества. Почвите са плитки, сухи, силно ерозирали. Установени са 7 индивида. Вероятно видът има по-широко разпространение по скалните полянки по поречието на реката, но поради трудната достъпност до тях не е възможно да бъдат проучени. Потенциално видът е „уязвим“ от изчезване поради настъплението на храстовата и горската растителност по склоновете на реката.

Територията на защитената местност е потенциално място за разпространението на различни видове орхидеи. Поради късния период на изследване и преминаването на вегетационния цикъл на развитие на голяма част от тях, не са установени.

Бодлива многоредна папрат (*Polystichum aculeatum* (L.) Roth) – видът е локално разпространен по каменливите излази в горските съобщества. Популацията е представена от 4 индивида.

Кръглоглав челядник (*Echinops sphaerocephalus* L.) – видът е разпространен в тревните и храстово-тревните съобщества по поречието на река Бели Лом. Установени са 3 индивида.

Лечебна зайча сянка (*Asparagus officinalis* L.) – има локално разпространение с едно находище в горските ценози. Популацията е представена от 2 индивида.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

На територията на ЗМ са установени 24 реликтни вида. Това са *Typha latifolia*, *T. angustifolia*, *Phragmites australis*, *Populus nigra*, *P. alba*, *Salix alba*, *S. purpurea*, *S. fragilis*, *Alnus glutinosa*, *Betula pendula*, *Carpinus betulus*, *C. orientalis*, *Coryllus avellana*, *Quercus cerris*, *Q. daleschampii*, *Ulmus minor*, *Acer campestre*, *A. pseudoplatanus*, *A. tataricum*, *Cotinus coggygria*, *Hedera helix*, *Fraxinus ornus*, *F. excelsior*, *Clematis vitalba*.

Списъци по литературни източници за допълване данните на флористичния състав

Липсват литературни данни свързани с проучване на флората на защитената местност.

Отрицателно действащи фактори (вкл. и териториално, ако е необходимо) и препоръки за опазване на флористичните видове

Територията е слабо антропогенно повлияна. Заплахите, които оказват отрицателно влияние върху флората, както и върху популациите на лечебните растения и консервационно значимите видове са:

Навлизането на инвазивни видове в естествената флора. Установено е разпространението на 4 инвазивни вида – аморфа (*Amorpha fruticosa*), бял салкъм (*Robinia pseudoacacia*), канадска коница (*Conyza canadensis*) и ясенолистен явор (*Acer negundo*). Събрани са данни за географските координати и състоянието на популациите им. Тази заплаха е с висока степен на влияние.

Аморфа (*Amorpha fruticosa* L.) – По-големи площи заема по северната граница с Р „Бели Лом“, където формира храстов етаж заедно с глог (*Crataegus monogyna*), трънка (*Prunus spinosa*) и шипка (*Rosa canina*). Проективното му покритие е средно 25-50 %, но на места достига и 100 %. Тази ивица е с ширина около 200 m и дължина 400 m. В тези участъци аморфата, като силен конкурент измества видовете на естествената флора и променя видовия състав.

Канадска коница (*Conyza canadensis* (L.) Cronq.) – видът е локално разпространен в граничаната зона с Р „Бели Лом“. Популацията на вида е представена от 30 индивида и не е заплаха за естествената екотонна растителност в граничната зона.

Ясенолистен явор (*Acer negundo* L.) – видът е установен локално по поречието на река Бели Лом. Популацията е представена с няколко десетки индивида. **(Приложение 1.0-1 (Карта № 13)).**

Потенциална заплаха за част от популациите на консервационно значимите видове и на някои лечебни растения, които влизат в състава на тревните съобщества е

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

процесът на охрастяване. Малкото останали тревни комплекси, които в миналото са били използвани като сенокосни ливади, овощни градини или пасища, поради преустановяването на човешката дейност при последвалите сукцесионни процеси са се превърнали в храстово-тревни и горски съобщества. **Тази заплаха е с висока степен на влияние. (Приложение 1.0-1 (Карта № 15)).**

Територията на ЗМ е преобладаващо заета от горска растителност, като тревни или храстово-тревни съобщества се срещат по поречието на река Бели Лом. Поради същественото различие в екологичните условия между тези екосистеми, се наблюдава и различен видов състав. Запазването на храстовите и тревните съобщества в границата на резерватната тритория е важно, за да се поддържа съществуващото видово разнообразие и защото в тези местообитания се срещат някои видове, които са консервационно значими и/или са лечебни растения.

В миналото, вероятно преди повече от 15-20 години, по поречието на река Бели Лом, тревните съобщества са били използвани за паша или сенокосно. В момента поради сукцесионните процеси голяма част от тях са охраставели с *Rosa sp.*, глог (*Crataegus monogyna*), трънка (*Prunus spinosa*). Част от тези територии, преобладаващо по заравнени или слабо наклонени терени са доминирани от нарязанolistна лугачка (*Dipsacus laciniatus*). Сенокосно са били използвани някои тревни съобщества, с ограничено разпространение по речните тераси на река Бели Лом.

Замърсяването с битови отпадъци в района на изоставената хижа в съседство на ЗМ. **Тази заплаха е с ниска степен на влияние.**

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки и причините за това

Видовете, които трябва да са обект на специални мерки са:

- **консервационно значимите видове.** За тези видове е необходимо да се продължат изследванията върху популациите им в периода на действие на настоящия план.

- **инвазивните видове.** Необходимо е да се премахнат находищата на тези видове. Да се прилага и последващ мониторинг за повторното им появяване през следващите 5 години. При появата им отново, да се предприемат мерки за унищожаването им.

Установени пропуски в познанията

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Преди теренните проучвания при изготвянето на настоящия план, данните за консервационно значимите видове висши растения са откъслечни и недостатъчни. Реално данни за популационната структура на тези видове липсват.

Обобщена информация за: богатство на таксоните, общ брой на видовете, общ брой и разпределение на видовете с природозащитен статус

Флората на защитената местност е представена от 449 вида висши растения (без мъховете), които се отнасят към 255 рода и 74 семейства. Пълен списък на видовете, както и информация за техния статус е представена в **Приложение 1.14.4-1**.

Най-богатите на родове семейства са: *Asteraceae* (33), *Poaceae* (26), *Lamiaceae* (23), *Brassicaceae* (14), *Rosaceae* (14), *Fabaceae* (14), *Apiaceae* (13), *Caryophyllaceae* (10), *Boraginaceae* (7), *Scrophulariaceae* (7) и *Ranunculaceae* (6).

Най-богатите на видове семейства са: *Asteraceae* (49), *Lamiaceae* (43), *Poaceae* (43), *Fabaceae* (39), *Rosaceae* (22), *Brassicaceae* (17), *Apiaceae* (18), *Brassicaceae* (17), *Scrophulariaceae* (16), *Ranunculaceae* (14), *Caryophyllaceae* (13), *Boraginaceae* (11), *Rubiaceae* (11) и *Cyperaceae* (11). Разпределението на семействата по брой видове е близко до това с флора на страната. Специфична особеност е по-добрата представеност на семейство *Lamiaceae*, което е на 9-то място по видово богатство във флората на страната. Това е свързано с географското положение на територията, която се намира на границата между Източно Медитеранския и Понтийския центрове, като видовете на това семейство са добре приспособени към ксеротермните условия в района. Варовиковата скална основа допълнително създава подходящи условия за тези видове. Родовете с най-голям брой видове са: *Carex* (9), *Vicia* (9), *Ranunculus* (8), *Geranium* (8), *Viola* (7), *Galium* (7), *Trifolium* (6), *Stachys* (6), *Festuca* (5), *Quercus* (5), *Lathyrus* (5), *Poa* (5), *Euphorbia* (5), *Verbascum* (5) и *Veronica* (5).

При анализа на флорните елементи преобладаваща е групата на Евро-азиатските елементи (83 вида), следвана от Евро-медитеранските (67) и субмедитеранските (59). Добрата представеност на видовете, чието разпространение е свързано с медитеранския басейн се определя от ксеротермните екологични условия в района, които благоприятстват разпространението на ксерофитни и ксеро-мезофитни видове.

По отношение на жизнения цикъл на видовете, хемикриптофитите (Н, 260 вида) са групата с най-висока представеност, което е подобно за флорите на останалите райони в страната попадащи в границите на Умерено континенталната климатична област. Тази група видове са много добре приспособени, за преживяване на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

продължителните периоди на застудяване и засушаване. Терофитите (Т) са втората група със 110 вида, следвани от фанерофитите (Р, 42 вида) и хамефитите (Ch, 19 вида).

1.14.3 Лечебни растения

1.14.3.1 Теренни проучвания и описание на естествените находища на лечебните растения, което включва: местоположение; площ, условия на местообитанията; количество и състояние на ресурсите.

При проучването на флората и разнообразието на лечебните растения в границите на ЗМ е приложен трансектният метод. Теренните проучвания са проведени през месец юли 2014 год. По време на теренните проучвания са анализирани и заплахите оказващи отрицателно въздействие върху флората и популациите на видовете.

Определянето на лечебните растения е по Делипавлов & Чешмеджиев (2003), но също така отделни справки са правени и по Кожухаров (ред.) (1992) и томовете на Флора на България I-X (Йорданов 1963-1979, Велчев 1982, 1989, Кожухаров 1995).

Данните за лечебните растения за обобщени в общ списък представен в **Приложение 1.14.4-2**, които е изготвен съобразно приложение 1 на Закона за лечебните растения (2000, 2006).

Обща характеристика

Във флората на защитената местност са установени 202 вида лечебни растения, които попадат в приложение 1 на Закона за лечебните растения (2000, 2006), което представлява почти 45 % от всички установени видове.

При теренните проучвания са картирани популациите на девет вида лечебни растения – бодлив залист (*Ruscus aculeatus*) L., миризлив кукуряк (*Helleborus odoratus*) Waldest. & Kit., змийско мляко (*Chelidonium majus*) L., аспарагус (*Asparagus officinalis*) L., лазаркия (*Galium odoratum*) (L.) Scop., лечебен ранилист (*Stachys officinalis*) (L.) Trevis., лютив тлъстига (*Sedum acre*) L., кисел трън (*Berberis vulgaris*) L., страшниче (*Asplenium trichomanes*) L. Установените им находища на разпространението са представени като карта в **Приложение 1.0-1 (Карта № 12)**. Пълен списък на видовете лечебни растения е представен в **Приложение 1.14.4-2**.

Събрана е информация за състоянието на популациите, потенциалните заплахы и разпространението на 13 вида лечебни растения. Част от тях, като бодлив залист (*Ruscus aculeatus*), миризлив кукуряк (*Helleborus odoratus*), шестил (*Acer platanoides*), бръшлян (*Hedera helix*), благун (*Quercus frainetto*), мъждрян (*Fraxinus ornus*) са широко разпространени на територията на ЗМ.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Характеристика на находищата на някои лечебни растения

Бодлив залист /самодивски чемшир (*Ruscus aculeatus* L.) – видът е широко разпространен в горските съобщества в границите на защитената местност. Популацията е представена от стотици индивиди и реално няма потенциални заплахи, които биха довели до промяна на благоприятното ѝ състояние. Популацията е стабилна.

Миризлив кукуряк (*Helleborus odorus* Waldst. & Kit.) – видът е широко разпространен на цялата територия на защитената местност. Популацията е представена от стотици индивиди и е стабилна. Няма установени отрицателни фактори, които потенциално биха довели до промяна на това състояние. Популацията е стабилна.

Шестил (*Acer platanoides* L.) – видът е разпространен на територията на защитената местност, като участва във формирането на храстовия подлес в горските съобщества. По-широко разпространение има по поречието на река Бели Лом, както и в естествените понижения на релефа. **Популацията е представена от десетки индивиди и е в добро състояние и е стабилна.**

Бръшлян (*Hedera helix* L.) – участва в състава на горските и храстовите съобщества и е стелеща лиана по земната повърхност, както и по храстовите и горските видове. **Популацията е стабилна, в добро състояние и е представена от хиляди индивиди.**

Благун (*Quercus frainetto* Ten.) – видът е разпространен в дъбовите съобщества, заедно с цер (*Quercus cerris*), глог (*Crataegus monogyna*), шипка (*Rosa canina*), смрадлика (*Cotinus coggygia*) и др. **Популацията на вида е представена от хиляди екземпляри и е стабилна.**

Жълт кантарион (*Hypericum perforatum* L.) – има локално разпространение в тревните и храстово-тревните комплекси по поречието на река Бели Лом, както и в покрайнините на гората. **Популацията е представена от стотици екземпляри, стабилна е и няма стопанска значимост.**

Мъждрян (*Fraxinus ornus* L.) – видът е широко разпространен по поречието на река Бели Лом и влиза в състава на храстовите и горските съобщества доминирани от цер (*Quercus cerris*), келяв габър (*Carpinus orientalis*), люляк (*Syringa vulgaris*), трънка (*Prunus spinosa*), глог (*Crataegus monogyna*) и др. Популацията е представена от хиляди индивиди и е стабилна. **Няма неблагоприятни фактори застрашаващи благоприятния ѝ статус.**

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Миризливо еньовче (*Galium odoratum* (L.) Scop.) – видът е локално разпространен в дъбовите гори. Популацията му е представена от няколко десетки индивида.

Лечебен ранилист (*Stachys officinalis* (L.) Trevis.) – популацията му е представена от няколко единични индивида по поречието на река Бели Лом. Участва в състава на тревните и храстово-тревните съобщества.

Лютива тлъстига (*Sedum acre* L.) – видът е локално разпространен по откритите и камениливи излъзи по поречието на река Бели Лом. Популацията му е представена от няколко десетки индивида.

Обикновен кисел трън (*Berberis vulgaris* L.) – видът е установен по поречието на река Бели Лом, като са установени 2 индивида. Участва в състава на храстовите съобщества формира от *Rosa* sp., глог (*Crataegus monogyna*), трънка (*Prunus spinosa*).

Страшниче (*Asplenium trichomanes* L.) – видът е локално разпространен по скалните излъзи под склопа на гората. Популацията му е представена от няколко десетки индивида.

1.14.3.2 Лечебни растения, поставени под ограничителен режим на ползване.

На територията на ЗМ са установени пет вида, които са със специален режим на ползване и опазване съгласно заповед №РД – 83/3.02.2014 на министъра на околната среда и водите. Това са миризливо еньовче (*Galium odoratum*), лечебен ранилист (*Stachys officinalis*) (*Betonica officinalis*), лютива тлъстига (*Sedum acre*), обикновен кисел трън (*Berberis vulgaris*), страшниче (*Asplenium trichomanes*). Информация за разпространението им, състоянието на техните популации и потенциалните заплахи е представена в **точка 1.14.3.1.**

От видовете, които са консервационно значими, лечебно растение е жълт равнец (*Achillea clypeolata*), аспарагус (*Asparagus officinalis*), кръгоглав челядник (*Echinops sphaerocephalus*) и бодлив залист (*Ruscus aculeatus*). Подробна информация за вида е представена в **точка 1.14.2.1.**

1.14.3.3 Да се картират находищата на лечебни растения, за които ще се предприемат специални мерки за опазването им.

Като цяло, застрашени са всички видове, които се срещат в открити тревни съобщества и са в процес на охростяване. Картирани са находищата на *Achillea clypeolata* (Приложение 1.0-1.).

1.14.3.4 Карта на разпространението на лечебните растения.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Картата е представена в Приложение 1.0-1 (Карта № 12).

1.14.3.5 Обобщена информация за резултатите от проучванията.

- **Списък на установените лечебни растения по семейства в ЗМ**

Във флората на защитената местност са установени 202 вида лечебни растения, които попадат в приложение 1 на Закона за лечебните растения (2000, 2006), което представлява почти 45 % от всички установени видове. Картирани са и популациите на девет вида лечебни растения – бодлив залист (*Ruscus aculeatus*) L., миризлив кукуряк (*Helleborus odoratus*) Waldst. & Kit., змийско мляко (*Chelidonium majus*) L., аспарагус (*Asparagus officinalis*) L., лазаркия (*Galium odoratum*) (L.) Scop., лечебен ранилист (*Stachys officinalis*) (L.) Trevis., лютива тлъстига (*Sedum acre*) L., обикновен кисел трън (*Berberis vulgaris*) L., страшниче (*Asplenium trichomanes*) L. Общ списък на видовете лечебни растения, с оценка на таксономичната им принадлежност към съответните семейства е даден в Приложение 1.14.4-2.

- **Списък на консервационно значимите видове с висока степен на антропогенен риск – разположени край пътища, в места на ползване на ресурси, в места на интензивна паша, в места на прогресивна ерозия.**

Консервационно значими видове са двата балкански ендемита (жълт равнец (*Achillea clypeoalata*), самогризка (*Scabiosa triniifolia*) и 4 вида са включени в приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие (2007) – бодлива многогоредна папрат (*Polystichum aculeatum*), кръглоглав челядник (*Echinops sphaerocephalus*), аспарагус (*Asparagus officinalis*), бодлив залист (*Ruscus aculeatus*). Подробна информация за находищата и популациите им е предоставено в точка 1.14.2.1.

1.15 ФАУНА

В защитена местност "Ломия" са установени около 485 животински вида, от които 355 вида безгръбначни животни, 13 вида риби, 4 вида земноводни и 8 вида влечуги, 61 вида гнездящи птици, 44 вида бозайници, от които 16 вида прилепи.

От безгръбначните и гръбначни животни като балкански ендемити са установени 3 вида.

Национално консервационно значими видове на територията на ЗМ се обобщават като: Защитени по смисъла на ЗБР: безгръбначни животни 3 вида и 83 гръбначни (17.1 % от фауната обитаваща ЗМ). В ЧК на България са вписани 28 вида гръбначни животни (5.8 %).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма "Околна среда 2007-2013 г."

С европейска значимост защитени по Директива 92/43 попадат 3 вида безгръбначни животни (0.68 % от фауната обитаваща ЗМ), от гръбначните животни попадат 32 вида (6.6 %) и 15 вида (3 % от фауната обитаваща ЗМ) вида и по Директива 2009/147 за защита на дивите птици.

Защитени по смисъла на Бернската конвенция са 2 вида безгръбначни животни (0.4 % от фауната обитаваща ЗМ), от гръбначните животни попадат 99 вида (20.2 %).

Със световна значимост има по IUCN 2 вида безгръбначни животни (0.4 % от фауната обитаваща ЗМ), от гръбначните животни попадат 18 вида (3.7 %).

С цел максимално аргументирано и обективно определяне на животинските видовете обект на специални мерки е въведен показател “Консервационна тежест” (КТ). КТ на всеки един вид е сумарен показател, формиран от обединените бални оценки за степен на застрашеност на европейско и национално ниво и принадлежност на даден вид към съответни нормативни документи, като е използвана матрица показана на таблица в **Приложение 1.15-3.**

1.15.1 Безгръбначни животни

Теренни проучвания и инвентаризация

Теренни изследвания на територията на ЗМ “Ломия” за безгръбначни животни са проведени в периода 10-13.07. и 07-08.08. 2014 г.

Информация за видовия състав е събирана чрез следните стандартни методи: Трансектно обхождане и отчитане на безгръбначните посредством ръчен сбор, залагане на почвени капани за улавяне на епигеобионти.

Установени са 355 вида разпределени както следва: охлюви - *Mollusca* (*Gastropoda*) - 20 вида; паяци - *Araneae* - 122 вида; водни кончета - *Odonata* - 3 вида; скакалци - *Orthoptera* - 3 вида; бръмбари - *Coleoptera* - 52 вида и пеперуди (предимно нощни) - *Lepidoptera* - 155 вида. Видовете от изброените групи са предимно ливадни обитатели, с тясна привързаност към слънчеви и крайречни местообитания, с изключение на нощните пеперуди.

Съставяне на списъци по литературни източници за допълване на данните.

Публикувани литературни източници за безгръбначната фауна за ЗМ “Ломия” липсват. В работите на Абаджиев и Бешков (2007) и Атанасов (1972) се дават оскъдни сведения за безгръбначните на Разградски регион.

Отрицателно действащи фактори

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Браконьерска сеч в рамките на защитена местност “Ломия” и унищожаване на стари дървета, които са естествена среда за живот на много безгръбначни животни.

- Употреба на пестициди в близост до ЗМ в агроценозите и замърсяването по този начин на почвените води, среда на живот на някои от стадията на развитие на безгръбначните животни.

- Браконьерското събиране на защитени пеперуди и бръмбари от колекционери.

- Разхвърляне на битови отпадъци (торбички и пластмасови и стъклени бутилки), които може да се явяват капани за много безгръбначни животни.

Препоръки за опазване

- Назначаване на въоръжена охрана с цел предотвратяване на браконьерската сеч и събиране на защитени пеперуди и бръмбари от колекционери.

- Редовно почистване на битовите отпадъци от човешка дейност.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки

С най-голяма Консервационна тежест са видовете бръмбар рогач (*Lucanus cervus*) (КТ=3), голям сечко (*Cerambyx cerdo*) (КТ=4) и лицена (*Lycaena dispar*) (КТ=4) (**Приложение 1.15.1-1**). За първите 2 вида опазването на стари широколистни гори е от особена важност за съществуването им. За вида лицена (*Lycaena dispar*) е важно да се защитят крайречните влажни местообитания.

Таксономичен списък е представен в **Приложение 1.15-2**.

1.15.2 Риб

Теренни проучвания и инвентаризация

Теренни проучвания при рибите не са провеждани, тъй като р. Бели Лом не попада, а само граничи със ЗМ “Ломия” и не подлежи на оценка.

Списъци по литературни източници за допълване данните

Данни за ихтиофауната на река Бели Лом са представили Михов и Коев (2006). Авторите представят видовия състав за р. Бели Лом до с. Писанец след село Кривня.

Установени са 13 вида риби.

1. Черна мряна (*Barbus petenyi*)
2. Сребриста каракуда (*Carassius gibelio*)
3. Голям щипок (*Cobitis elongatoides*)
4. Струмски щипок (*Cobitis strumicae*)
5. Бял амур (*Ctenopharingodon idella*)
6. Шаран (*Cyprinus carpio*)

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

7. Кротушка (*Gobio gobio*)
8. Слънчева риба (*Lepomis gibbosus*)
9. Речен кефал (*Leuciscus cephalus*)
10. Речно попче (*Neogobius fluviatilis*)
11. Псеудоразбора (*Pseudorasbora parva*)
12. Горчивка (*Rhodeus amarus*)
13. Сом (*Silurus glanis*)

Отрицателно действащи фактори препоръки за опазване.

естествени

- Река Бели Лом не предлага възможности за размножаване на повечето видове риби. Дъното почти навсякъде е глина, бреговете са изключително стръмни – поради геоложката основа реката се вдълбава много бързо и прави почти отвесни брегове, което лишава рибите от естествени места за размножаване.

- Липса на естествени укрития

- Много бедна хранителна база

- Ниската скорост на движение на течащите води, наличието на меандри, отсъствието на прагове, баражи и бързеи е причина естествената самопречиствателна способност на водите на река Бели Лом да е много ниска и се движи в границите от 10 до 40 %.

антропогенни

- Тежки замърсявания през годините е било причина за почти пълното обезрибяване на р. Бели Лом.

- Многобройни миграционни бариери (бентове), създадени от собствениците на рибовъдни стопанства

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки

Няма видове, които да изискват специални мерки за защита.

Таксономичен списък е представен в **Приложение 1.15-2.**

1.15.3 Земноводни и влечуги.

Теренни проучвания и инвентаризация

По време на проведените през месец юли 2014 год. полеви изследвания са установени 12 вида земноводни (4) и влечуги (8). Наблюдавани са или назовани чрез анкети на местни хора. Видът горска дългокрака жаба (*Rana dalmatina*) е установена в земните формалинови капани. От анкети бяха съобщени видовете пепелянка (*Vipera*

ammodytes montandoni), смок стрелец (*Coluber/Dolichophis*) *caspius*, шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*) и европейската блатна костенурка (*Emys orbicularis*). На Таблицата в **Приложение 1.15.3-1.** са показани всички способности и методи за установяване на земноводните и влечугите на територията на ЗМ „Ломия“.

Списъци по литературни източници за допълване на данните

Няма литературни данни за херпетофауната на защитена местност “Ломия” освен няколко работи, които могат да се ползват за справка - Унджиян (2011) и (Боев, Пчеларов 1982).

Видове за допълване на данните:

Пепелянка (*Vipera ammodytes montandoni*)

Смок стрелец (*Coluber (Dolichophis) caspius*)

Смок мишкар (*Zamenis longissimus*)

Медянка (*Coronella austriaca*)

Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*)

Дъждовник (*Salamandra salamandra*)

Отрицателно действащи фактори

- Браконьерска сеч

- Употреба на пестициди в близост до ЗМ в агроценозите, като по този начин се замърсяват подпочвените води и това оказва негативно влияние особено при земноводните.

- Браконьерско събиране на костенурки и избиване на влечуги от местното население

- Разхвърляне на битови отпадъци (торбички и пластмасови и стъклени бутилки), които може да се явяват капани за много дребни земноводни и влечуги.

Препоръки за опазване

- Назначаване на въоръжена охрана с цел предотвратяване на браконьерската сеч и лов.

- Редовно почистване на битовите отпадъци от човешка дейност

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки

Консервационен статус на земноводните и влечугите (Amphibia & Reptilia) в ЗМ „Ломия“ е представен на таблицата в **Приложение 1.15.3.-2.**

С най-висока “Консервационна тежест” са шипоопашатата костенурка (*Testudo hermanni*) - (КТ=8) и европейската блатна костенурка (*Emys orbicularis*) - (КТ=5).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Видовете са категоризирани по IUCN като “уязвим” и “почти застрашен” и трябва да бъдат предвидени специални мерки за опазването им.

Таксономичен списък е представен в **Приложение 1.15-2.**

1.15.4 Птици

Теренните орнитологични проучвания в защитената местност “Ломия” са извършени през месец юли 2014 г. Използвани са трансектен метод и точков метод за определяне на видовия състав на дневните грабливи птици. Установено е, че гнездовата орнитофауна в ЗМ е относително богата - от 26 вида гнездящи вида, характерни за горски екосистеми. Тези видове са „вероятно” и „сигурно гнездещи” за района на защитената местност. Регистрирани са и други 36 вида в непосредствена близост до границите на защитената местност и резервата (**Приложение 1.15.4-1**). Тези видове са „възможно” гнездещи за територията на защитената местност. Трудно могат да бъдат установени и посочени конкретните места за гнездене, тъй като при повечето видове съществува ротация на използваните гнездови хралупи и камери.

Списъци по литературни източници за допълване данните за птиците.

При наличните теренни проучвания само от размножителния период може да се приеме, че орнитофауната на ЗМ „Ломия“ е съставена от 61 гнездящи вида (данните от теренните проучвания, от UTM квадрати MJ43 и от 24 други преминаващи, зимуващи и случайни вида (данни от различни автори), или общо 85 вида птици.

По-важните данни и числености от публикацията на различните автори и от Атласа на гнездящите птици в България (Янков, 2007) за района на ЗМ „Ломия” са представени в Таблица на **Приложение 1.15.4-2.**

Отрицателно действащи фактори

Антропогенни

- Ликвидиране на рибарниците при с. Кривня, разположени малко по-надолу по течението на река Бели Лом.
- Намаляване на хранителната база на дневните грабливи птици.
- Използването на инсектициди и пестициди, което се отразява негативно върху популациите на насекомоядните птици.

В Таблицата, представена в **Приложение 1.15.4-3.** е представен консервационния статус на гнездящите видове: - защитени по ЗБР - 49 вида, Директива 2009/147 - 15 вида, ЧК 7 вида и по международни конвенции: Бернска – 56, Бонска – 15, както и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

видове от Европейско природозащитно значение SPEC – (общо това са 31 вида), от които определен статус (ETS) е посочен за 60 вида.

Относно таксономичния състав - преобладаващата част от гнездящите видове (35) са от разред Passeriformes, (5) от разред Piciformes (4) от разред Columbiformes. Останалите 17 вида принадлежат към други 8 разряда.

Видовете, за които трябва да се вземат специални мерки са определени по матрицата показана в таблицата на **Приложение 1.15-3**. Резултатите са в таблицата на **Приложение 1.15.4-4**.

С най-голяма консервационна тежест са 2 вида черен щъркел (*Ciconia nigra*) и малък креслив орел (*Aquila pomarina*), чиито гнездови популации в района на Лудогорието и Добруджа са силно намалели в сравнение с миналото.

Орнитофауната на ЗМ “Ломия” е съставена от общо 85 вида птици. От тях 61 вида са гнездящи (21 гнездящо-прелетни и 40 постоянни).

За изчезнали от ЗМ може да се смятат червеният ангъч (*Tadorna ferruginea*), големият горски водобегач (*Tringa ochropus*), гълъбът хралупар (*Columba oenas*). Като нови гнездящи видове установихме зеленоножка (*Gallinula chloropus*), алпийски бързолет (*Tachymarptis melba*), обикновен пчелояд (*Merops apiaster*), испанско врабче (*Passer hispaniolensis*). През 80-те години на миналия век се появили нови гнездящи видове – белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), червенокръста лястовица (*Cecropis daurica*) и черноглава овесарка (*Emberiza melanoccephala*).

Зоогеографската характеристика на гнездовата орнитофауна на ЗМ „Ломия“ е извършена по Voous (1960), по който е определен зоогеографският произход на гнездящите видове птици в него. Резултатите са представени в Таблица на **Приложение 1.15.4-5**.

Таксономичен списък е представен в **Приложение 1.15-2**.

1.15.5 Бозайници

Теренни проучвания

В рамките на теренните изследвания, осъществени през м. юли и август 2014 г. са установени общо 44 вида бозайници, от които 16 вида прилепи.

В таблицата на **Приложение 1.15.5-1** са представени източниците на информация за установяване на видовото разнообразие на бозайниците на територията на ЗМ. Присъствието на видове се потвърждава главно с прилагането на косвени методи

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

(следи, звуци и др.). Представени са методите и способите на проучване и анализ на бозайниците, включително и тези, обект на лов.

Литературни източници за допълване на данните за бозайната фауна от района на ЗМ “Ломия” са изключително оскъдни. Унджиян (2011) дава информация за следните видове бозайници: полска мишка (*Apodemus agrarius*), черен плъх (*Rattus rattus*), малка водна земеровка (*Neomys anomalus*).

Горски сънливец (*Dryomys nitedula*), обикновен сънливец (*Myoxus/Glis glis*) и обикновена катерица (*Sciurus vulgaris*), черен пор (*Mustela putorius*), невестулка (*Mustela nivalis*) и дива котка (*Felis silvestris*) са установени по проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата страна – I фаза".

Отрицателно действащи фактори за бозайната фауна са различни форми на антропогенно въздействие, които могат да нанесат сериозни поражения върху типичните за този район местообитания на животински видове:

- браконьерство
- човешко присъствие
- незаконна сеч,
- палене на огън,
- изграждане с места за отдих (беседки) на системата от екопътеки крие реална опасност от замърсяване с битови отпадъци и пожари.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки

За територията на ЗМ “Ломия”с най-голяма “Консервационна тежест” (КТ) (Приложение 1.15.5-2) са следните видове бозайници:

Европейски вълк (*Canis lupus*), включен в ЧК на България в категория „уязвим“, ЗБР (Прил. II и IV), Дир. 92/43 (Прил. II и IV), Прил. II на Бернската конвенция. (КТ = 14).

Видра (*Lutra lutra*), включена в ЧК на България в категория „застрашен“, ЗБР (Прил. II и IV), Дир. 92/43 (Прил. II и IV), Прил. II на Бернската конвенция. (КТ = 5).

Дива котка (*Felis silvestris*)- Включена в ЧК на България в категория „застрашен“, ЗБР (Прил. III), Дир. 92/43 (Прил. IV), Прил. II на Бернската конвенция. (КТ = 5).

Лешников сънливец (*Muscardinus avellanarius*) - включен в ЧК на България в категория „почти застрашен“, ЗБР (Прил. III), Прил. III на Бернската конвенция (КТ = 2).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Проучване на връзката на Р „Бели Лом”, ЗМ „Ломия” и съседните територии, вкл. миграционни коридори по отношение на бозайниците.

“Ломовете” представляват комплекс от защитени територии и природни забележителности с различен природозащитен статус и режим на посещение. Те са ситуирани близо и около каньоновидните долини на р. Русенски Лом и нейните притоци Бели Лом, Черни Лом и Мали Лом. При местността "Смесите" - реките Черни и Бели Лом се сливат и дават началото на река Русенски Лом. Разстоянията между отделните защитени територии и природни забележителности са много малки - от 2-3 до 5-6 километра, а някои преминават от една в друга.

Ландшафтът с неговите елементи въз основа на своята линейна и непрекъсната структура имат свързваща функция и са значими за миграцията, географското разпространение и генетичен обмен при биологичните видове и популации. Свързваща роля играят: реки и техните брегове; естествени преовлажнени ливади и други влажни зони; заливни речни тераси и крайречна растителност; пещери, скални венци, стени и други естествени територии; полски синори, ливади и пасища; гори, разположени до 500 м надморска височина.

Река Русенски Лом осигурява екокоридор (свързаност на местообитанията) за биоразнообразието с ширина около 10 km в най-засегнатите от селското стопанство равнинни райони. Водните течения и прилежащите им крайречни гори, влажни ливади, естествени и полуестествени тревни съобщества, попадащи в този обхват са от голямо значение за съхраняване биоразнообразието в района. Освен това той осигурява и т.н. “*Stepping stones*” - определени места, влияещи върху разпространението на видовете и осигуряващи възможности за изграждане на биокоридори за разселването им, особено важно за разселване на лалугера и добруджанския хомяк.

Относно опазване / поддържане на популациите на бозайниците на територията на ЗМ “Ломия” за периода 2001-2010 г. не може да бъде даден удовлетворителен отговор, поради липса на каквито и да било мониторингови изследвания и/или данни за видовия състав и популационна численост.

На територията на ЗМ “Ломия” видове от Прил. II на ЗБР са два вида: европейски вълк (*Canis lupus*) и видра (*Lutra lutra*). Разпространението и тяхната численост е установено по косвени данни (Приложение 1.15.5 -1).

Европейски вълк (*Canis lupus*) - ЗМ „Ломия“ предлага гори и открити площи, подходящи за хранителната база на вълка. Разнообразните условия предлагат

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

качествени потенциални местообитания за обитание на вида заедно с биокоридорите за придвижване. Информация от анкети, доклад по проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I”, както и характера на териториите и размера на потенциалните местообитания е в съседство на ЗМ е такъв, че със сигурност една семейна двойка използва ЗМ като хранителна територия.

Последната е крайно недостатъчна и не предполага наличие дори на една семейна група. Условия достатъчни за съществуването на една глутница (зимна глутница от 4 до 6 индивида) се предоставят от терените на ЗМ заедно с тази на резерват ”Бели Лом”, и площи в ЗЗ „Ломовете“ и извън мрежата Натура 2000 зоната.

Видра (*Lutra lutra*) - Естественят характер на коритото на р. Бели Лом е достатъчно благоприятен, а местообитанията в ЗМ са с близък до 100 % благоприятен природозащитен статус. Коририрани и увредени участъци от бреговата дължина на реката в ЗМ, които биха оказали някакво негативно въздействие върху вида практически не съществуват. По информация от анкети, както и доклад по проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I”, може да се направи заключението, че поречието на р. Бели Лом в участъците си, които граничат със ЗМ предоставят достатъчно пространство за съществуване на постоянна популация на вида. Антропогенният натиск е слаб и не оказва съществено въздействие за съществуването на вида.

Разпространението и плътността на популациите на бозайниците, извън Приложение № 3 на ЗБР

Оценката за дива свиня, чакал и лисица е на база на информация за пролетна таксация за периода 2009 - 2012 г. от две Държавни горски стопанства (ДГС), в които се ловува относително по-интензивно: ДГС Разград - землището на гр. Цар Калоян и ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около с. Кривня и с. Сеново и едно Държавно ловно стопанство ДЛС Дунав (гр. Русе) - землищата на с. Ветово и с. Сваленик (**Приложение 1. 15.5 -3).**

Дива свиня (*Sus scrofa*) - Разпространена е повсеместно с неравномерна гъстота. Числеността на дивата свиня е ниска. Установена е силна миграция при този ловен вид, която е резултат от присъствие на хора в горите.

Пролетният запас на вида на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Русе през 2012 г. е 621 индивида, което е с 30.5 % (432 бр.) повече спрямо пролетния запас през 2009 г.

Данни за пролетния запас на дивата свиня за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най-близо до ЗМ "Ломия" възлиза средно на 8 индивида.

Чакал (*Canis aureus*) - според данните от таксацията на вида на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе за 2012 г. неговата численост възлиза на 572 индивида. По данни за проведеното пролетно преброяване за 2009 г. на територията на горните стопанства неговата обща численост е била 569 индивида. Тези данни показват стабилизиране на числеността на популацията.

Данни за пролетния запас на чакала за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най-близо до ЗМ "Ломия" възлиза средно на 21 индивида.

Лисица (*Vulpes vulpes*) — обитава повсеместно територията на ЗМ с тенденция към намаление. Според данните от таксацията на вида на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе за 2012 нейната численост възлиза на 464 индивида. За сравнение през 2009 г. е била 685 индивида, т.е налице е спад на числеността 32,3 %.

Данни за пролетния запас на лисицата за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най-близо до ЗМ "Ломия" възлиза средно на 18 индивида.

Мониторинг или проучвания на целеви видове бозайници, проведени от ИБЕИ (Института по зоология), БАН, неправителствени организации и др., на територията на ЗМ "Ломия" не са извършвани.

Част от бозайната фауна с ловностопанско значение е била винаги обект на ежегодна оценка от Държавните ловни стопанства. Провежданите пролетни таксации на дивеча на благороден елен, вълк, чакал, дива котка и др. е един вид мониторинг, данните от които се публикуват ежегодно. Те са и оценка на числеността и динамика на популациите от съответните отговорни органи за регулиране на лова в страната (НУГ, ДАГ, ИАГ).

ОП "Околна среда 2007 - 2013 г." Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове/оценка на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата страна – I фаза" дава последна и най-актуална информация свързана с теренни проучвания на разпространение и численост на целеви видове бозайници.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма "Околна среда 2007-2013 г."

Таксономичен списък е представен в **Приложение 1.15-2.**

Прилепи

Теренните проучвания и събирането на информация е направено през месеците юли и август 2014 год. В таблицата на **Приложение 1.15.5-1.** са представени източниците на информация и прилаганите методи за установяване на видовото разнообразие на територията на ЗМ и района. Характерно за прилепната фауна е, че присъствието на видове се потвърждава предимно с прилагането на косвен метод – записване на ехолокационни звуци с ултразвуков детектор и разчитането им.

Видово разнообразие

На територията на ЗМ и района са установени 16 вида прилепи или 48.5 % от общо 33 вида, населяващи страната.

От общо 16 вида, 3 вида принадлежат към семейство *Rhinolophidae* и 13 към сем. *Vespertilionidae* (**Приложение 1.15-2.**). За установените пещерни видове тези райони предоставят хранителна база и временни убежища.

Подковоносите голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*) и южен подковонос (*Rhinolophus euryale*) са типични пещерни обитатели.

Нощниците от род *Myotis* са представени с висока численост, но поради близостта на формата и параметрите на ехолокационните им звуци, не всички могат да бъдат определени до вид.

Остроух нощник (*Myotis blythii*) и дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*) - Целогодишно обитават подземни убежища – пещери и минни галерии.

Трицветен нощник (*Myotis emarginatus*) - среден по размер прилеп, сравнително рядко установяван на територията на България предимно в карстови райони.

Дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersii*) - често срещан целеви пещерен вид, изключително привързан към карстови области.

Полунощният прилеп (*Eptesicus serotinus*) е характерен за скалисти терени, но често се размножава и в постройките.

Ръждив вечерник (*Nyctalus noctula*) - горски вид, като предпочита широколистни гори. Често се заселва в хралупи на дървета и по-рядко в сгради.

Кафяво прилепче (*Pipistrellus pipistrellus*), натузиево прилепче (*Pipistrellus nathusii*), савиево прилепче (*Hypsugo (Pipistrellus) savii*) - често срещани нецелеви

видове, които са основно синантропни и/или дендрофилни видове и обитават широколистните горски масиви.

Средиземноморско прилепче (*Pipistrellus kuhlii*) - обитава предимно скалисти терени. В миналото се е считало, че се среща само в Южна България, но съвременните изследвания потвърждават, че е повсеместен вид.

Прилепната фауна все още не е напълно проучена на територията на ЗМ „Ломия“.

Терени и пещери в съседство, важни за опазване на прилепи

Установените 16, от общо 33 вида прилепи за България (над 48 %), включват представители и на двете биологични групи по отношение на тяхното размножаване, т.е. видове обитатели на пещерите и видове обитатели на старите гори с хралупати дървета, каквито на територията на ЗМ и в съседство липсват. Поради това и богатството на дендрофилни видове не е особено голямо.

Поречието на река Бели Лом в района граничи с много скални ниши, дупки, цепнатини, понори и пещери. Важни за опазването на прилепи в района са 2 пещери.

Пещера Божкова дупка се намира източно от с. Кривня и е на разстояние около 3,5 km от границите на ЗМ „Ломия“. Там са регистрирани 4 целеви вида прилепи - голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*) и южен подковонос (*Rhinolophus euryale*) - (проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза Г“).

Пещера без име се намира западно от с. Кривня в полигон 204150 и е на разстояние около 1 km източно от границите на ЗМ „Ломия“. Там са установени също 4 целеви вида прилепи - голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), остроух нощник (*Myotis blythii*) и трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), (проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза Г“).

Литературни източници за допълване на данните

Конкретни изследвания на прилепната фауна в ЗМ „Ломия“ липсват.

Според Унджиян (2011), Benda et al. (2003), Иванова (2005) и Бешков (1993) в Пещера Божкова дупка, намираща се на около 3,5 km източно от границите на ЗМ, през годините са регистрирани следните видове прилепи: средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), дългопръст нощник (*Myotis*

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

caraccinii), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersii*), воден нощник (*Myotis daubentonii*) и дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*).

Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване

Прилепите имат огромна роля в естествената регулация числеността на нощните насекоми, много от които са вредители по горските насаждения и селскостопанските култури. Отрицателно действащи фактори за дендрофилните видове е отстраняването на стари дървета с хралупи. За всички останали видове прилепи, най-съществена заплаха е унищожаване на хранителните биотопи. При теренните проучвания не са забелязани подобни въздействия.

Видове обект на специални мерки

Поради ниския си размножителен потенциал, високото им място в хранителните вериги и колониалния си начин на живот, прилепите са много силно уязвима група бозайници. По редица причини, числеността им в много от известните в миналото колонии намалява, разрушени или са станали непригодни редица техни убежища, влошени са качествата на местообитанията и е редуцирана хранителната им база.

Това отрежда на прилепите висок консервационен статус според националното природозащитно законодателство и международни конвенции. **(Приложение 1.15.5-4).**

С най-голяма “Консервационна тежест” (КТ=5) за територията на ЗМ и района са 7 вида прилепи - малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), остроух нощник (*Myotis blythii*), дългокрил/пещерен дългокрил (*Miniopterus schreibersii*), дългопръст нощник (*Myotis caraccinii*) и трицветен нощник (*Myotis emarginatus*).

За района на ЗМ “Ломия” не са необходими специални мерки за опазване на прилепната фауна.

Таксономичен списък е представен в **Приложение 1.15-2.**

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

КУЛТУРНА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.16 ПОЛЗВАНЕ НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ

1.16.1. Население и демографска характеристика (вкл. трудова заетост и образователна структура) на община Ветово, област Русе и на община Цар Калоян, област Разград.

1.16.1.1. Брой население, възрастова и образователна структура и демографски процеси.

Населението на община Ветово към 31.12.2013 г. е 12 009 души. Общата площ на общината е 352 515 dka. Гъстотата на населението е 34,7 души на km². Към 01.02. 2011 г.

Населението на община Цар Калоян е 6 192 души. В **Таблица 1.16.1-6** е представено разпределението на населението в Община Цар Калоян по населено място и възраст.

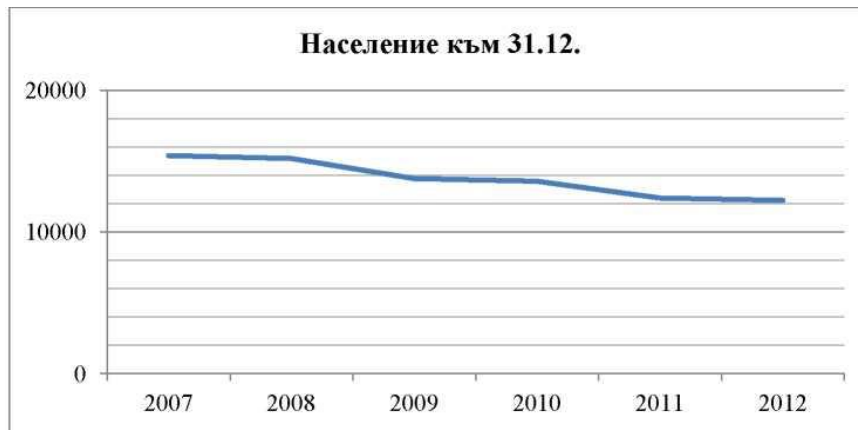
Тенденцията към намаляване на населението в периода 2007-2012 г. е валидна за всички общини на територията на област Русе. Основните причини за тази тенденция са отрицателният естествен прираст на населението и миграционните процеси с цел осигуряване на работа и постигане на по-добри икономически перспективи.

Демографската ситуация в община Ветово е резултат от действието на фактори и влияния, които от една страна са характерни за Република България, а от друга специфични за територията на общината и обусловени от нейното демографско, културно-историческо и социално-икономическо развитие. Съществено влияние оказват раждаемостта и смъртността, брачност, разводите, миграцията, полово-възрастова, етническа, религиозна и образователна структура на населението. Те влияят на формирането на човешките ресурси в общината, както в количествено, така и в качествено отношение.

По брой на населението, общината е на трето място сред останалите общини в област Русе.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Източник: Териториално статистическо бюро – гр. Русе

Фигура 1.16.1-1 Брой на населението в Община Ветово за периода 2007 - 2012 г.

Тенденциите за намаляване на населението в национален мащаб са явно изразени и засягат и община Ветово. По предоставените данни и от **Фигура 1.16.1-1** става ясно, че за периода 2007 – 2012 г., населението на общината намалява, което се дължи на редица социални, икономически и други фактори.

Структура на населението по пол и местоживееене в градовете или селата:

Около 75 % от населението на община Ветово се съсредоточава в градовете - 9025 души и около 25 % живеят в селата - 2 984 души. Като цяло и в градовете, и в селата на общината преобладаващо е присъствието на жените, в сравнение с това на мъжете.

Населението в община Ветово, следва една и съща тенденция през последните години, относно местоживееене в селата или градовете, а именно увеличаване на процента население, живеещо в града и съответно намаляване на населението, живеещо в селата. Това е една обща тенденция за цялата страна - тъй като града предлага повече възможности за прехрана и по-добър стандарт на живот от селата.

Таблица 1.16.1-1 Население към 31.12.2013 г. в област Русе по общини, местоживееене и пол

Области	Общо			В градовете			В селата		
Общини	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Русе	229 784	112 130	117 654	177 475	86 387	91 088	52 309	25 743	26 566
Борово	5 798	2 825	2 973	1 954	970	984	3 844	1 855	1 989
Бяла	12 863	6 365	6 498	8 093	3 990	4 103	4 770	2 375	2 395
Ветово	12 009	5 958	6 051	9 025	4 508	4 517	2 984	1 450	1 534
Две могили	8 897	4 412	4 485	4 078	2 025	2 053	4 819	2 387	2 432

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Области	Общо			В градовете			В селата		
Общини	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Иваново	9 042	4 460	4 582	-	-	-	9 042	4 460	4 582
Русе	165 184	80 223	84 961	151398	73 443	77 955	13 786	6 780	7 006
Сливо поле	10 437	5 103	5 334	2 927	1 451	1 476	7 510	3 652	3 858
Ценово	5 554	2 784	2 770	-	-	-	5 554	2 784	2 770

Източник: Национален статистически институт

През 2007 г. населението е било 15 367 души. До края на 2013 г. нивата са достигнали до 12 009 души, което е почти с 20 % по-малко.

В **Таблица 1.16.1-2** са представени данни за населението на област Разград според място и пол.

Таблица 1.16.1-2 Население към 31.12.2013 г. по населено място и пол, Област Разград

Област/Градове	Население към 31.12.2013 г.		
	Общо	Мъже	Жени
Разград	56 977	27 288	29 689
Завет	2 955	1 477	1 478
Исперих	8 602	4 186	4 416
Кубрат	7 046	3 372	3 674
Лозница	2 192	1 079	1 113
Разград	32 568	15 396	17 172
Цар Калоян	3 614	1 778	1 836

В Община Цар Калоян броят на жените е по-голям от броя на мъжете. Общината се нарежда на трето място по най-слабо заселена община от Област Разград.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.16.1-3 Население към 31.12.2013 г. в област Разград, по общини, местоживее и пол

Общини	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Разград	120 594	59 036	61 558	56 977	27 288	29 689	63 617	31 748	31 869
Завет	10 201	5 091	5 110	2 955	1 477	1 478	7 246	3 614	3 632
Исперих	21 777	10 813	10 964	8 602	4 186	4 416	13 175	6 627	6 548
Кубрат	17 494	8 540	8 954	7 046	3 372	3 674	10 448	5 168	5 280
Лозница	9 013	4 508	4 505	2 192	1 079	1 113	6 821	3 429	3 392
Разград	49 424	23 728	25 696	32 568	15 396	17 172	16 856	8 332	8 524
Самуил	6 779	3 446	3 333	-	-	-	6 779	3 446	3 333
Цар Калоян	5 906	2 910	2 996	3 614	1 778	1 836	2 292	1 132	1 160

Към 2012 г. гъстотата на населението е 34 д/км², докато средната стойност за област Русе е 82 д/км². Слабонаселената територия на общината е показател за протичащи неблагоприятни демографски процеси.

Таблица 1.16.1-4 Население по общини, гъстота към 31.12.2013 г. в област Русе

Област/ Община	Население на общината	Площ, км ²	Гъстота, д/км ²
Област Русе	229784	2803	82.0
Борово	5798	252.2	23.0
Бяла	12863	352	36.5
Ветово	12 009	353	34.0
Две могили	8897	342.3	26.0
Иваново	9042	490.8	18.4
Русе	165184	570.6	289.5
Сливо поле	10437	276.8	37.7
Ценово	5554	258.2	21.5

Източник: Национален статистически институт

В сравнение със средното на страната (65,3 д/км² към 2013 г.), община Ветово е слабо населена – 34,0 д/км² като с това се нарежда на 4-то място в област Русе.

Възрастова структура на населението

В Таблица 1.16.1-5 е представено разпределението на населението в община Ветово по населено място и възраст.

Наблюдава се следната тенденция в развитието на възрастовата структура на населението, съобразно местоживееето – в града или в селата:

- населението в града във възрастовия порядък 0-4 год. До 60-64 год. Се увеличава, като от порядъкът 65-69 год. До 85+ год. Намалява рязко;
- населението в селата започва от 110 души от възрастовия порядък 0-4 год. и всеки следващ порядък се увеличава, показвайки устойчива тенденция на трайно застаряване на населението в селата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Таблица 1.16.1-5 Население в община Ветово по населено място и възраст, към 2011 г.

Населено място	Под трудоспособна възраст				В трудоспособна възраст										Над трудоспособна възраст				
	Общо	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
ВЕТОВО	12450	565	556	593	717	667	785	774	832	891	857	885	926	1020	842	567	516	316	141
гр. ВЕТОВО	4417	242	252	245	278	279	286	267	319	342	310	287	290	326	249	169	163	88	25
гр. ГЛОДЖЕВО	3467	148	137	133	204	214	237	260	253	266	278	287	251	245	209	141	110	60	34
гр. СЕНОВО	1428	65	58	69	90	59	82	75	92	93	93	91	108	133	118	70	56	56	20
с. КРИВНЯ	570	16	13	32	20	25	27	24	27	37	34	37	38	56	54	36	56	29	9
с. ПИСАНЕЦ	397	3	8	13	5	8	12	14	13	12	14	25	30	58	44	48	48	21	21
с. СМирненски	2171	91	88	101	120	82	141	134	128	141	128	158	209	202	168	103	83	62	32

Източник: Национален статистически институт

Таблица 1.16.1-6 Население в община Цар Калоян по населено място и възраст, към 2011 г.

Населено място	Под трудоспособна възраст				В трудоспособна възраст										Над трудоспособна възраст				
	Общо	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
гр. ЦАР КАЛОЯН	3779	145	166	170	213	230	224	264	291	266	250	288	274	318	282	164	135	65	34
с. ЕЗЕРЧЕ	2008	94	73	112	135	97	142	137	164	153	114	144	151	142	130	80	81	34	25
с. КОСТАНДЕНЕЦ	405	4	6	2	11	3	6	6	10	23	23	14	22	52	47	61	65	34	16

Източник: Национален статистически институт

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Фигура 1.16.1-2 Възрастова структура по населени места, община Ветово, 2013 г.

Структура на населението под, във и над трудоспособна възраст – общо и по местоживееене

Тенденцията на застаряване на населението води до промени в неговата основна възрастова структура – разпределението на населението под, във и над трудоспособна възраст.

Основната част от населението е в трудоспособна възраст – 60 % (за 2012 г.) от общото население на община Ветово, като разпределено по пол – 65,7 % от мъжете са в трудоспособна възраст, а 54,3 % е процента от жените в трудоспособна възраст.

Таблица 1.16.1-7 Структура на населението под, във, над- трудоспособна възраст, община Ветово

Гула	2007,	2008, %	2009, %	2010, %	2011, %	2012, %
Население под трудоспособна възраст	15.7	15.4	15.7	15.6	14.9	14.7
Население в трудоспособна възраст	61.2	61.6	62.1	61.8	59.8	60.0
Население над трудоспособна възраст	23.1	23.0	22.3	22.6	25.3	25.3

Източник: Териториално статистическо бюро – гр. Русе

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Възрастовата структура на населението в община Ветово е благоприятна от гледна точка на формирането на трудовите ресурси. При въвеждането на мерки за заетост на населението, условията за местно социално-икономическо развитие на Община Ветово в близките години биха се подобрили.

Лицата под 15-годишна възраст в област Разград са 17 307 души или 13,8 % от населението на областта. Населението във възрастовата група 15-64 години е 85 879 (68,6 %), а на 65 и повече години са 22 004 души (17,6 %).

Няма съществени различия между възрастовата структура на населението по общини в област Разград. С най-неблагоприятна възрастова структура е населението на община Кубрат, където 20,9 % от населението е над 64 години, следвана от община Цар Калоян (20,2 %).

Фигура 1.16.1-3 Структура на населението по възраст и общини, област Разград, 2011

Раждаемост, смъртност, естествен прираст и механичен прираст

Разликата между раждаемостта и смъртността представлява естественият прираст на населението, който се определя в промили – в община Ветово се наблюдава трайна тенденция на отрицателен естествен прираст през последните години, с леки повишения.

Таблица 1.16.1-7 Коефициенти на раждаемост и смъртност, община Ветово

Показатели	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Коеф. на раждаемост	-6.4	-5.6	-4.6	-5.1	-4.8	-8.1
Коеф. на смъртност	16.6	14.5	15	14.7	15.5	17.3

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.16.1-8 Коефициенти на раждаемост и смъртност, област Разград, 2013 г.,
(‰)

Показатели	Общо	Град	Село
Коеф. на раждаемост	8,2	7,5	8,9
Коеф. на смъртност	15,2	16,0	14,4

В област Разград се наблюдава отрицателен естествен прираст за 2013 г. По-висока е раждаемостта в селата, а в градовете коефициентът на смъртност е по-висок.

Съществено влияние върху броя и структурата на населението оказва и механичният прираст, който запазва отрицателните си стойности, но с тенденция към покачване. Той е формиран като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от общината. Механичният прираст на община Ветово през 2011 година се е повишил.

Таблица 1.16.1-9 Механичен прираст, община Ветово

Показатели	Мерна единица	2010	2011	2012
Механичен прираст – общо	Брой	-104	-22	-72
мъже	Брой	-44	0	-19
жени	Брой	-60	-22	-53

Източник: Национален статистически институт

Таблица 1.16.1-10 Механично движение на населението през 2013 г. по общини и пол,
област Разград

Община	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	всичко	мъже	жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Завет	112	45	67	179	82	97	-67	-37	-30
Исперих	237	97	140	419	180	239	-182	-83	-99
Кубрат	288	132	156	403	167	236	-115	-35	-80
Лозница	115	45	70	165	75	90	-50	-30	-20
Разград	666	290	376	905	377	528	-239	-87	-152
Самуил	91	41	50	136	50	86	-45	-9	-36
Цар Калоян	56	20	36	83	38	45	-27	-18	-9

Механичният прираст за община Цар Калоян има отрицателна стойност за 2013 г., като тази стойност е по-висока при мъжете – разликата е двойна спрямо жените

Етническа структура на населението

Според преброяването на населението през 2011 година от всички жители на Община Ветово, 91,4 % са отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Най-многобройната етническа общност в община Ветово е турската – 53,4 %. Българският етнос е вторият по численост в общината – 27,8 % или 3145 души са се определили като българи към 02.2011 г. Третата по численост етническа група на територията на общината е ромската – 15,4 % или 1744 души и 338 души (3,0%) се определят като принадлежащи към друга етническа група.

Таблица 1.16.1-11 *Етническа структура на населението към 02.2011 г., община Ветово*

Община	Лица, отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност	Етническа група				Не се самоопределят
		българска	турска	ромска	друга	
Ветово	11 323	3145	6044	1744	338	52
	100 %	27,8 %	53,4 %	15,4 %	3,0 %	0,5 %

В област Разград българската етническа принадлежност не е най-многобройната. Към нея са се самоопределили 49 229 или 43,0 % от лицата, отговорили на доброволния въпрос.

Турската етническа принадлежност е най-многобройната в областта. Към 1.02.2011 г. – 57 261 или 50 % от всички лица, доброволно декларирали етническата си принадлежност, са се самоопределили като част от нея.

Ромският етнос е третият по численост в областта. Към 1.02.2011 г. той наброява 5 719 души с относителен дял от 5,0 %.

Лицата, които не се самоопределят са 1 564 или 1,4 % от отговорилите.

Таблица 1.16.1-12 *Етническа структура на населението към 02.2011 г., община Цар Калоян*

Община	Лица, отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност	Етническа група				Не се самоопределят
		българска	турска	ромска	друга	
Цар Калоян	5 991	1 652	4 302	6	13	18

Образователна структура на населението

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.16.1-13 Население на 7 и повече навършени години по етническа принадлежност и степен на завършено образование, община Цар Калоян

Етническа група	Общо	Степен на завършено образование				Никога не посещавали училище	Дете
		Висше	Средно	Основно	Начално и незавършено начално		
Българска	1603	220	624	540	212	7	-
Турска	4042	124	1081	1914	853	59	11
Ромска	5	-	-	-	3	-	-
Друга	13	6	7	-	-	-	-
Не се самоопределят	12	-	-	-	6	-	-

В община Цар Калоян най-голям е броят на хората с основно образование, следвани от жителите със средно образование. Хората, които никога не са посещавали училище са 66.

Таблица 1.16.1-14 Население на 7 и повече навършени години по етническа принадлежност и степен на завършено образование, община Ветово

Етническа група	Общо	Степен на завършено образование				Незавършено образование	Никога не посещавали училище	Дете
		Висше	Средно	Основно	Начално			
Българска	3044	285	1287	1016	337	102	16	-
Турска	5699	239	1800	2473	771	308	105	3
Ромска	1547	4	78	554	578	240	86	7
Друга	327	29	114	129	-	-	3	-
Не се самоопределят	33	4	4	7	-	-	-	-

В община Ветово броят на висшистите е 561, от които 285 са от българска етническа принадлежност. Хората, които никога не са посещавали училище са 210.

Икономическа активност на населението

Таблица 1.16.1-15 Население на 15-64 години по етническа принадлежност и икономическа активност, община Цар Калоян, 2011 г.

Етническа група	Общо	Икономически активни			Икономически неактивни
		Общо	Заети	Безработни	
Българска	912	584	443	141	328
Турска	3028	1945	1394	551	1143
Ромска	5	5	5	-	-
Друга	13	-	-	-	-
Не се самоопределят	6	-	-	-	-

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1.16.1.2. Кратка характеристика на структурата и тенденциите на трудовата заетост за селищата в района на ЗМ и двете общини.

Структура на населението под, във и над трудоспособна възраст – общо и по местоживееене

В Таблица 1.16.1-16 е представена икономическата активност на населението на Община Ветово по класове на дейност за 2011 г.

Таблица 1.16.1-16 Заети лица на 15-64 навършени години по класове икономически дейности, местоживееене и пол, община Ветово, 2011 г.

Класове икономическа дейност	Общо			В градовете			В селата		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Селско, горско и рибно стопанство	331	256	75	205	150	55	126	106	20
Добивна промишленост	127	113	14	105	92	13	22	-	-
Преработваща промишленост	951	403	548	711	344	367	240	59	181
Производство и разпределение на ел. и топлинна енергия и газообразни горива	6	6	-	5	5	-	-	-	-
Доставяне на води: канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	31	-	-	19	-	-	12	-	-
Строителство	193	185	8	166	160	6	27	-	-
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	336	151	185	260	116	144	76	35	41
Транспорт, складиране и пощи	240	214	26	190	169	21	50	45	5
Хотелиерство и ресторантьорство	56	19	37	44	14	30	12	5	7
Създаване и разпространение на информация, творчески продукти; далекосъобщения	21	14	7	12	8	4	9	6	3

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Класове икономическа дейност	Общо			В градовете			В селата		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Финансови и застрахователни дейности	17	6	11	16	6	-	-	-	-
Операции с недвижими имоти	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Професионални дейности и научни изследвания	9	5	4	8	5	3	-	-	-
Административни и спомагателни дейности	107	92	15	95	82	13	12	-	-
Държавно управление	361	138	223	288	96	192	73	42	31
Образование	223	37	186	181	34	147	42	3	39
Хуманно здравеопазване и социална работа	51	15	36	42	13	29	9	-	-
Култура, спорт и развлечения	18	10	8	14	9	5	4	-	-
Други дейности	29	12	17	23	10	13	6	-	-
Дейности на домакинства като работодатели	5	-	-	5	-	-	-	-	-
Дейности на екстериториални организации и служби	4	4	-	-	-	-	3	3	-
Непосочена	7	4	3	6	4	-	-	-	-

Безработицата в община Цар Калоян е 27, 3 % и е най-висока за област Разград. Към 2011г. по данни на НСИ общият брой на икономически активните лица (15-64 навършени години) е 2 629, от които заети са 1911 души. Заетите мъже са 1028 души, а броят на заетите жени е значително по-нисък – 883. Броят на безработните икономически активни лица е 718, от които 452 са мъже, а броят на безработните жени е почти двойно по-нисък – 266.

На следващата **Фигура 1.16.1-4** е представена графика на коефициентът на заетост и безработица и относителен дял на икономически неактивните лица по общини от областта, откъдето може да се види на кое място се нарежда община Цар Калоян.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Фигура 1.16.1-4 Коефициент на заетост и безработица и относителен дял на икономически неактивните лица по общини от област Разград

Община Цар Калоян се развива предимно като селскостопански район. Над 26 % от приходите от продажби са от аграрния сектор и около 23,9 % от индустриалния. Водещи сектори са: хранително-вкусовия, обувния, шивашкия и приборостроенето. Общината попада към общините с ниска степен на индустриално развитие. Икономиката е предимно от селскостопанското производство, търговията и услугите на малкото на брой предприятия.

1.16.1.3. Основни дейности на населението, ангажирано в туристическото обслужване, земеделие, риболов, лов, животновъдство, културно-исторически паметници, народни занаяти и традиционни производства, и др.

Основните дейности на населението в общини Ветово и Цар Калоян, ангажирано в туристическото обслужване са съсредоточени върху развитие на еко-туризъм.

В миналото основен поминък на местното население е било скотовъдството, но то бива изместено от земеделието. Традиционни селскостопански производства са: отглеждането и добиването на зърнени храни, тютюн, слънчоглед, трайни насаждения и други. Характерни за района са лозарството и овощарството – основно се отглеждат ябълки, круши и сливи. Народни занаяти от този край са художествените занаяти, тъкачеството, дърводелство, коларо-железарство, сладкарство и др.

Информация по т. 1.16.1.3. е представена и в **Таблица 1.16.1-16.**

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1.16.2. Селищна мрежа

Община Ветово е разположена в Североизточна България, на 40 km от гр. Русе и 35 km от гр. Разград. Граничи с общините Русе, Цар Калоян, Иваново, Кубрат, Разград. Територията на община Ветово обхваща част от Дунавската хълмиста равнина. Заема Западната част от Лудогорието и западните склонове на Разградските височини. Надморската височина на общината варира от 134 до 300 m. Заема площ от 352,5 km². Населените места са:

- гр. Ветово – общински център - 803,57 ha
- гр. Сеново - 441,99 ha
- гр. Глождево – 70,8 ha
- с. Смирненски – 422,2 ha
- с. Кривня - 35,67 ha
- с. Писанец - 110,3 ha

Общината принадлежи към област Русе, която има редица предимства като туристически и транспортен център. Административният център на областта – град Русе е разположен на северната българска граница. Намира се на най-голямата транспортна магистрала в Европа – река Дунав и е на кръстопът на други важни транспортни коридори. Дунав мост е мащабна комуникационно-транспортна, железопътна и шосейна връзка със съседна Румъния и оттам с Европа и Азия. В близост до Русе е разположено летище Щръклево, което въпреки, че в момента не функционира, е приспособено за редовни вътрешни и международни карго и пътнически полети.

Община Цар Калоян е разположена в Североизточна България и заема част от област Разград. Община Цар Калоян граничи с шест общини – Разград, Ветово, Иваново, Две могили, Опака и Попово. Състои се от три населени места, от които един град – Цар Калоян и две села – Езерче и Костанденец. Административен център е град Цар Калоян. През административния център на общината преминава първокласният път Русе-Варна, който е най-пряката стратегическа връзка между р. Дунав и Черно море и съответно отстои на 27 km от гр. Разград и на 35 km от гр. Русе. Община Цар Калоян заема площ от 233,3 km² (в т.ч. обработваемата земя 141 687 dka), което представлява 8,84 % от територията на област Разград. Надморската височина е 150-300 m. Град Цар Калоян е разположен върху равнинен терен с елементи на малки котловини, които са отворени на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

север. Населението е около 5 % от населението на областта. Гъстотата на населението е 27,1 жит./ km².

Селищната мрежа може да се характеризира като сравнително добре балансирана и равномерно развита. В съответствие с общоевропейската политика за развитие на селските райони, подходящо би било да се насърчава предоставянето на услуги от селскостопански характер и разкритието на малки и средни предприятия, свързани със селскостопанско производство.

В прилежащите територии на ЗМ урбанизираните територии (населени места и селищни образувания) са три на брой, от които градовете са два – Цар Калоян и Ветово и едно село – Кривня.

Селищната мрежа се характеризира с равномерно разпределение на селищата в община Цар Калоян и неравномерност в община Ветово. Средната селищна гъстота на община Цар Калоян е 4,6 н.м./ 100 km², а на община Ветово – 4,0 н.м./ 100 km², което е под средното за страната – 4,8 н.м./ 100 km².

Архитектурно-художественото оформление на селищата се характеризира със средна степен на благоустроеност и недобре поддържана техническа инфраструктура. Градоустройствените и кадастралните планове на населените места са от периода 1959-1990 г. Те са остарели и неактуални. Създаването на нов кадастър и нови планове за регулация и застрояване е неотложна необходимост.

Необходими са актуални планови решения, приведени в съответствие с новите изисквания на ЗУТ и съвременни технически постижения. Селският тип жилище се нуждае от осъвременяване: построяване на санитарните възли в самите къщи, организиране на животновъдството в крайселищните зони, оформяне и благоустрояване на дворните места, поддържане на архитектурен облик на фасадите, подобряване и осъвременяване на селищния център, благоустрояване на всички улици и селищни пространства, третиране на битовите отпадъци и др.

1.16.3. Техническа инфраструктура, застроени площи и сгради

Община Ветово се обслужва от I клас път – I -2 /Е-70/ Русе-Варна; II клас път – III – 2001 – Писанец-Ветово-Глоджево-Кубрат; III – 2003 – Осенец-Дряновец-Сеново-Глоджево; III – 2302 – Семерджиево-Ветово-Сеново-Разград и Общински IV-класна пътна мрежа.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Състоянието на III и IV-класната пътна мрежа е лошо. Ежегодното финансиране за ремонта ѝ е крайно недостатъчно. Настилките са изронени, отводнителните канавки и водостоци почти не функционират. Носещата способност на някои участъци от пътищата е недостатъчна. Изкърпването на настилката и запълването на появилите се дупки не дава желанния ефект. Необходимо е да се извърши преасфалтиране и подновяване на определени участъци, възстановяване на канавки и водостоци. В **Таблица 1.16.3-1** по-долу са дадени основните дължини на пътищата от IV-класната пътна мрежа (**приложение № 1.16.3-1**).

Таблица 1.16.3-1 Основни дължини на пътищата от IV-класната пътна мрежа

№	Път № от km.... до km ... участък от km.... до km ...	Обща дължина
1	Път № IV – 20231 – Ветово – Смирненски – Тетово от km 41+100 – 48+800	7.700
2	Път № IV – 20231 – Церовец – Писанец от km 21+100 – 23+600	2.600
3	Път № IV – 49033 – Сеново – Кривня от km 13+400 – 16+900	3.500
4	Път № IV – 49037 – Кривня – сп. Кривня от km 0+000 – 3+700	3.700
5	Път № -IV- 23006 – Семерджиево – Бъзън – Русе от km 10+200 – 14+300	4.100
6	Път № IV – 20015 – Ветово – Цар Калоян от km 5+200 – 10+500	2.300
7	Път № -IV – 20011 /Русе – Разград/ - Писанец от km 0+00 – 2+800	2.800
ВСИЧКО ЗА ОБЩИНАТА		26.700

В **Таблица 1.16.3-2** са представени данни за улиците в населените места от общината.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.16.3-2 Улици от населените места в общината

№	Населено място	Дължина на улични платна, %	За ремонт, %	Вид настилка		
				Трошено- каменна настилка, %	Асфалт, %	Черни пътища, %
1.	ВЕТОВО	63,5	83	19	76	5
2.	ГЛОДЖЕВО	48,3	85	6	90	4
3.	КРИВНЯ	11,5	87	10	85	5
4.	ПИСАНЕЦ	11,9	77	8	90	2
5.	СЕНОВО	35,1	87	3	95	2
6.	СМИРНЕНСКИ	23,7	85	25	60	15
ОБЩО:		211,4				

Както се вижда от таблицата не всички улици в населените места са асфалтирани. Тротоарите са изградени частично. Улиците са в лошо състояние, изронени от преминаване на селскостопанска техника.

На територията на общината е развит автомобилният и жп транспорт.

Община Ветово има развит собствен транспорт от фирми: ЕТ “Чолак”, ЕТ ”Уонда”, ЕТ “Туран - Юксел Мехмедов”, ”Ветово Груптранс” ООД, “Геокомерс“ ООД, ЕТ “ Мерай транс, ЕТ “ Кеми - Кямил Чобанов “.

През област Разград не преминават магистрали. Относителният дял на първокласните пътища спрямо Републиканска пътна мрежа на територията на областта е 11,2% - път I-2 „Русе - Разград - Шумен” чийто участък от km 37+300 до km 93+500 е на територията на областта. Делът на пътищата втори клас е 32,3% - път II-23 „Русе - Кубрат - Исперих - Дулово” от km 31+761 до km 94+200, път II-49 „Търговище - Разград - Кубрат - Тутракан” от km 9+800 до km 89+000 и път II-51 „Дралфа - Чудомир - Лозница” от km 75+000 до km 99+466. Пътищата трети клас представляват 56.5 % от пътната мрежа на областта.

Път I-2 „Русе - Разград - Шумен - Варна”, преминаващ през територията на област Разград, е основно направление от републиканската пътна мрежа за областта. Чрез връзката си с магистрала „Хемус” той свързва част от Североизточен район, включително гр. Варна с Дунав мост и пристанището в гр. Русе. Пътят се характеризира с голяма интензивност на движението, особено през летния сезон, когато по същия преминава основният поток от румънски туристи към Черноморието. В участъка от гр. Разград до гр. Русе пътят поема и част от товарния поток между Република Турция (при ГКПП Лесово) и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Румъния при гр. Русе, което прави направлението още по-натоварено. Преобладаващата част от пътя е в добро състояние, но пропускателната способност на отделни участъци е затруднена от все по-нарастващия трафик на автомобили. В проекта на Дунавската стратегия на ЕС, която обхваща области и региони в поречието на реката се предвижда гл. път I-2 „Русе - Варна“ да се реконструира в четирилентов.

Път II-23 „Русе - Кубрат - Завет - Исперих - Дулово“ пресича Разградска област в посока „запад - изток“, като свързва областите Русе, Разград и Силистра. Той осигурява най-прекия и едновременно с това най-удобен достъп на цялата северна част на Област Разград и в частност общините Кубрат, Завет и Исперих с гр. Русе и Дунав мост. Участъкът от гр. Исперих до гр. Дулово представлява единствената връзка на всички пътнико и товаро- потоци на Област Разград с гр. Силистра, съответно с ферибота, осъществяващ връзка с Румъния, което го прави от особено значение за двете области. 72,4 % от дължината на пътя, преминаващ през Област Разград е в добро състояние - това се дължи на изпълнената рехабилитация през периода 2005 – 2008 г.

Като цяло пътищата „трети клас“ са в най-незадоволително състояние – 45 % от настилките са в лошо състояние. Поради по-ниската им степен на значимост в сравнение с първокласната и второкласната пътна мрежа, средствата, отделяни за ремонт на третокласни пътища, са по-малко.

Територии за транспорт и инфраструктура в община Цар Калоян представляват 488 dka или 0,3 % спрямо общата площ.

Община Цар Калоян е разположена на територията, която се пресича от важна транспортна артерия Е-70 – първокласният път Русе – Варна. Този път е в добро състояние и се поддържа целогодишно.

Състоянието на пътната мрежа в общината не е добро. В най-тежко състояние са вътрешноселищните пътища.

Първокласни пътища: Е-70 Русе – Разград 17 km.

Четвъртокласни пътища: Цар Калоян - Ветово 8,2 km; Цар Калоян – Костанденец 7,6 km.

В рамките на общината няма пътища от други категории.

Таблица 1.16.3-3 Класове пътища на територията на община Цар Калоян по обхват, дължина и вид настилка

Клас	Обхват	Дължина (km)	Вид настилка
I	Русе	17	Асфалт
IV - 200015	Цар Калоян	8,2	Асфалт
IV – 49023	Разклон Езерче	2	Асфалт
IV - 200012	Цар Калоян-Костанденец	7,6	Асфалт
IV - 20237	Костанденец - Севелик	7	Асфалт
IV	Костанденец – Захари Стояново	3	Асфалт
Общо IV клас		65,80	

Обслужването на гражданите в общината се извършва от преминаващи автобуси по линията Разград – Русе. Отделно има постоянни линии от областния център към селищата Езерче и Цар Калоян.

Цар Калоян се обслужва от преминаващи автобуси по следните направления: Русе – Разград; Русе – Варна; Търговище, Ямбол, Омуртаг, Шумен и гр. Разград – Русе. Няма жп транспорт.

Железопътна мрежа

През Област Разград преминава железопътната линия Русе - Варна. Тя отстои на 5 km северно от Разград, в непосредствена близост до северната индустриална зона на града. Линията обслужва не само националните, но и международните потоци и е вторият съставен елемент на регионалния транспортен коридор Русе - Варна. Железопътната линия осъществява връзката между река Дунав и Черно море на българска територия. Линията е електрифицирана, но не е удвоена и обслужва областта посредством 3 гари (Просторно, Разград и Самуил) и 2 спирки. Железопътното отклонение от гара Самуил за Силистра обслужва общините Исперих и Самуил, така че три от седемте общински центрове се обслужват от железопътен транспорт.

Общата дължина на жп линията в областта е 92 km, което представлява около 2,22 % от цялата железопътна мрежа на страната. Двойни линии са 7 km, което е едва 0,72 % от удвоените линии за цялата страна и електрифицирани 49 km - 1,73 % от електрифицираните линии в страната.

На територията на община Цар Калоян няма железопътна гара. Най-близката жп гара е в гр. Ветово, на 8 km от гр. Цар Калоян.

На територията на област Разград няма летище и въздушен транспорт.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

До ЗМ може да се стигне по два подхода: отклонение от път Е70 Русе - Разград - вляво по черен път през град Цар Калоян за Разград. Вторият подход за резервата е от с. Кривня, до което може да се стигне пак по път Е70 - Цар Калоян - Разград, където след с. Осенец вляво има отклонение за село Дряновец и град Сеново.

И двата подхода не са по изцяло асфалтирани пътища и последните участъци до границата на резервата са по черни пътища.

В границите на ЗМ има една сграда – хижа „Кривня“ с прилежащи към нея беседки, чешма и др. Хижата е частна собственост.

Към момента, хижа „Кривня“ не е действаща. Хижата е електрифицирана. Отоплява се локално. Няма интернет и стационарен телефон.

Съгласно становище на БДУВДР № 4752/25.09.2014 г., на територията на резерват „Бели Лом“ и защитена местност „Ломия“ няма регистрирани водоизточници, термални извори и каптажи за подземни води.

На територията на резерват „Бели Лом“ и защитена местност „Ломия“ няма речни водохващания за питейно-битово водоснабдяване от повърхностни водни обекти.

В БДУВДР е в ход процедура по издаване на разрешително за водовземане от р. Бели Лом с цел аквакултури и свързаните с тях дейности за хранване с вода от р. Бели Лом на рибарник с три клетки в поземлен имот № 130051, местност „Ливади“ в землището на с. Кривня, община Ветово. Мястото на водовземане, рибарника и мястото на връщане на водата от рибарника в р. Бели Лом попадат на територията на защитена местност „Ломия“. За инвестиционното предложение има издадено Решение № 23-ПР/2012 г. на МОСВ „да не се извършва ОВОС“ при спазване на определени условия:

Координатите са следните:

- Място на водовземане от р. Бели Лом

N – 43°39'10,7 '' – E 26°17'35,0''

- Мястото на отвеждане (заустване) на водите от рибарника в р. Бели Лом отливна шахта:

N – 43°39'15,1 '' – E 26°17'35,2''

Параметрите на водовземане се предвижда да бъдат следните: до 8,4 l/s и 200 000 m³/год. Съобщението по чл. 62а от Закона за водите за откриване на процедура за издаване на разрешително е изпратено на Община Ветово на 05.09.2014 г. и е публикувано на интернет-сайта на БДУВДР.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

На територията на резерват „Бели Лом“ и защитена местност „Ломия“ не попадат санитарно-охранителни зони, определени по реда на Наредба № 3 от 16 октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Водоснабдяване и канализация

“ВиК”- Русе водоснабдява 7 населени места с общо население 16 606 жители. Към водоснабдителните системи има изградени 21 бр. водоизточници, в това число тръбни кладенци 12 бр., шахтови кладенци 5 бр., каптажи 2 бр., и дренажи 2 бр. Водоснабдителната система е изградена от 10 бр. помпени станции, 11 бр. напорни резервоара, 8 бр. черпателни резервоара, 1 бр. НКР. Подаваната вода е 100 % помпажна.

Дължината на водопроводната мрежа 214 343 m, от които 231 381 m - вътрешна.

От всичките 231 km вътрешна водопроводна мрежа на населените места, 80 % е с изтекъл амортизационен срок, а над 75 % от мрежата е изградена от азбестоциментови тръби. Наред с многобройните аварии по старите водопроводни участъци много често аварират и сравнително нови улични водопроводи, поради ниско качество на вложените материали. Средногодишно по водопроводната мрежа се отстраняват 290 до 300 бр. аварии, от които с най-голям дял са на етернитови тръби - 62 %.

За измерване на подадената вода от ПС и пред населените места на всички обекти са монтирани водомери и разходомери. На всички водопроводни отклонения на потребителите, консумацията се измерва по изправни тарирани и пломбирани водомери.

На територията на община Ветово е изградена хидромелиоративна мрежа от водопроводи и помпени станции - за напояване.

Действителното състояние към този момент: каналите са затлачени с почва и растителност от всякакъв вид (храсти, дървета, трева), а каменната облицовка на много от тях е нарушена. Помпените станции, разположени по трасето на каналите, са изоставени, порутени.

На територията на област Разград са учредени три Асоциации по „В и К”. Една е с участие на държавата и общините Разград, Цар Калоян, Лозница и общините Попово и Опака от област Търговище. Втората е между държавата и общините Исперих, Завет и Самуил. Първата е с обхват на обособената територия на „Водоснабдяване - Дунав”

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ЕООД, Разград, втората - на обособената територия на „Водоснабдяване и канализация“ ООД, Исперих. Третата Асоциация В и К Кубрат е 100 % общинска собственост и с обхват на обособената територия на В и К „Меден кладенец“ ЕООД, Кубрат.

Съгласно регламентацията на Закона за водите, Държавата, представлявана от Областния управител на област Разград, в първата Асоциация получава 35 %, а общините разпределят останалите 65 %, съобразно броя на населението, както следва: Разград - 31,28 %, Попово - 19,24 %, Лозница - 5,79 %, Цар Калоян - 4,55 % и Опака - 4,14 %. Във втората Асоциация разпределението е следното: Държавата, представлявана от областния управител на област Разград получава 35 %, община Исперих - 35,90 %, община Завет - 17,51 % и община Самуил - 11,59 %.

Водоснабдяването на населените места в общините Разград, Лозница и Цар Калоян се осъществява основно от водоснабдителна система „Дунав“ и от местни водоизточници. Населението, ползващо услугата водоснабдяване на територията на трите общини е 99,6 %. Потреблението на вода е 90 l/ж.д. Водопроводната мрежа в населените места, обслужвани от „Водоснабдяване-Дунав“ ЕООД, Разград, е напълно изградена, но амортизирана.

Основен проблем е остарялата водопроводна мрежа, което определя високия процент загуби на вода по нея – 72 %. Над 70 % от мрежата е изградена преди 1970 г. По-голямата част от нея, особено уличните водопроводи, са от етернитови тръби, които са физически и морално остарели.

Енергийни мрежи и системи (Приложение № 1.16.3-2)

Енергийната инфраструктура на територията на община Ветово е добре развита и има капацитетни възможности да поеме големи натоварвания, което би стимулирало бъдещи мощности за икономическо развитие и трансгранично сътрудничество.

Техническото състояние на използваните съоръжения е добро. Електроразпределителната мрежа се нуждае от доизграждане и реконструкция.

Електроразпределителната мрежа е в задоволително състояние. Над 50 % от електропотреблението е за лични нужди, като в абсолютна стойност намалява.

Снабдяването на община Ветово - Фирма “ Каолин “ с газ се осъществява от “Булгаргаз” ЕАД - София, с райони в гр. Вълчи дол.

Електроснабдяването на област Разград се осъществява посредством „Е. ОН България Мрежи“ АД, посредством 617 собствени и 457 общински и фирмени трафопоста,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

3 собствени и 4 подстанции на НЕК ЕАД. Техническото състояние на електроразпределителните мрежи и съоръжения е добро.

На територията на област Разград газоснабдяването се осъществява от „Овергаз Север“ ЕАД. Компанията притежава лицензи за разпределение и обществено снабдяване с природен газ за всички общини на територията на областта.

Комуникационни мрежи

Всички селища на територията на общините Ветово и Цар Калоян са телефонизирани и радиофицирани. Далекосъобщителната мрежа обслужва населените места чрез изградени селищни телефонни мрежи от конвенционален тип и автоматични телефонни централи.

Достъп до интернет.

Освен традиционните телефонни връзки, общините Ветово и Цар Калоян имат достъп до интернет, но предимно по комутируеми линии, където качеството и скоростта не отговарят на съвременните изисквания.

Мобилни услуги

Развитието на съвременните телекомуникации е насочено към разширяване на честотната лента и на обхвата на предоставяните услуги, към все по-пълна конвергенция на съществуващите мрежи и услуги, към използването на технологии, задоволяващи потребностите по обем, качество и ефективно изграждане и управление на мрежите от операторите.

На територията на общините Ветово и Цар Калоян са изградени клетки на мобилните оператори, покритие има за 100 % от жителите на общините.

1.16.4. Селско стопанство

1.16.4.1. Описание на земеделските земи в прилежащата територия по вид на площите, заети с обработваеми земеделски земи, горска растителност, естествени ливади и пасища

Земеделските земи, по смисъла на Закона за собствеността и ползването на земеделски земи /ЗСПЗЗ/ са тези, които са предназначени за земеделско производство и не се намират в границите на населени места, не са включени в горските територии; не са застроени със сгради на: промишлени или други стопански предприятия, почивни и/или здравни заведения, религиозни общности или други обществени организации, нито представляват дворове или складови помещения към такива сгради; не са заети от открити

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

мини и кариери, от енергийни, напоителни, транспортни или други съоръжения за общо ползване, нито представляват прилежащи части към такива съоръжения.

В този смисъл след влизане в сила на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи /ЗСПЗЗ/ през 1992 г. на Община Ветово са възстановени 2716,347dka земеделски земи и 4350,155dka пасища и мери.

В обработваемите площи са включени ниви, лозя, овощни градини, изоставени и ерозирали ниви и др. територии.

Горските територии на Община Ветово са 45 938,524 dka. Разпределението им по населени места е показано в **Таблица 1.16.4-1.**

Таблица 1.16.4-1 *Разпределение на горските територии по населени места*

№	Населени места	Общо
Площ, dka		
1.	гр. Ветово	4682, 137
2.	гр. Глоджево	17 238, 195
3.	с. Кривня	6595, 861
4.	с. Писанец	5985, 413
5.	гр. Сеново	10232, 551
6.	с. Смирненски	1204, 367
Общо: 45938, 524		

Стопанският потенциал на община Ветово в периода 2008-2012 г. нараства убедително, като произведената продукция бележи ръст от 32 %.

Предобладаващият дял от обработваемите земеделски земи се заема от зърнените и маслодайните култури. По данни на ОС „Земеделие“ за 2014 г. лидерското място в растениевъдните площи се споделя между пшеницата (74 500 dka) и слънчогледа (57 810 dka), като размерът на общите декари със слънчоглед бележи ръст от 27 % през 2014 г. спрямо 2007 г. Царевичата е трета по заета площ култура, която за 2014 г. възлиза на 17 790 dka, бележейки ръст от 14 % спрямо 2007 г.

Таблица 1.16.4 -2 *Обработваема площ по отглеждани култури, община Ветово*

Обработваема площ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Пшеница	79430	76000	78100	69100	70000	67850	78240	74500
Царевича	15600	17600	12200	15600	14400	18014	16330	17790
Слънчоглед	45620	60700	60900	48500	44300	73110	63300	57810
Ечемик	19440	21200	22100	22500	20100	18520	14300	13800

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Общата площ на обработваемата земя е 221 601 dka, което представлява близо 63 % от общата територия на общината (352 515 dka).

Таблица 1.16.4 -3 Обработваема земеделска земя, община Ветово

Показатели по НТП	Площ (dka)
Ниви	185166
Трайни насаждения	3820
Естествени ливади, мери и пасища	16409
Гори	85888
Всичко земеделска земя	221601

Общата територия на землището на община Цар Калоян е 161 196 dka и се разпределя както следва:

Земеделски територии - 113 899 dka или 70,6 % спрямо общата площ.

Горски територии - 40 713 dka или 25,2 % спрямо общата площ.

Населени места и други урбанизирани територии - 5 410 dka или 3,3 % спрямо общата площ.

Водни течения и водни площи 686 dka или 0,4 % спрямо общата площ.

Територии за добив на полезни изкопаеми и депа за отпадъци 234 - dka или 0,1 % спрямо общата площ.

На **Фигура 1.16.4-1** е представено разпределението на ИЗП по култури за община Цар Калоян.

Фигура 1.16.4-1 Разпределение на ИЗП по култури – община Цар Калоян

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Пшеницата в община Цар Калоян заема 37 % от ИЗП и 63 % от зърнено-житните култури, царевичата на зърно – 11 % от ИЗП и 19 % от зърнено-житните. Лещата заема 49 % от площта на зърнено-бобовите култури. Слънчогледът е 64 % от площите на техническите култури и 20 % от ИЗП, а рапицата – 25 % от техническите и 8 % от ИЗП, 3 % от площите на страната, които са заети с тютюн, са разпределени в 939 земеделски стопанства от област Разград.

1.16.4.2. Други селскостопански дейности практикувани в прилежащите територии.

За разлика от растениевъдството, през последните години животновъдството в Община Ветово претърпява раздробяване на животновъдните стопанства, рязко намаляване броя на животните, затруднено ветеринарно обслужване, липса на пазари с ясна и прогнозна ценова политика и механизми за взаимноизгодно договаряне на цените, което води до ниска изкупна цена на продукцията, а оттук се намалява нейното качество и конкурентноспособност.

Стимулирайки развитието на животновъдството, се създават предпоставки за повишаването на добива на оборска тор, която от своя страна е в полза на количеството и качеството на растениевъдната продукция, т.е. двата отрасли в общината могат да играят самоподдържаща функция един за друг.

Таблица 1.16.4.2-1 Вид и среден брой отглеждани животни, община Ветово

Вид животни	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Коне	200	210	215	190	250	250	250
Говеда	980	1020	1020	1100	1605	1646	1664
Овце	2900	3100	3400	3000	3500	7234	7964
Кози	390	350	350	300	360	400	758
Свине	300	300	300	300	365	591	607
Кучета	380	380	380	380	380	400	400
Птици	9500	10000	10000	11000	10000	10000	11000
Пчелни семейства	2750	3200	3200	6000	6000	5300	5500

Както се вижда от **Таблица 1.16.4.2-1**, животновъдството е с ограничен обхват на развитие - доминират птиците (11 000 бр.), следвани от овце (7964 бр.), като техният брой се е увеличил 2,7 пъти спрямо 2007 г., говеда (1664 бр.), кози (758 бр.) и свине (607 бр.).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Пчеларството също е традиционен подотрасъл на животновъдството с потенциал за развитие на територията на община Ветово. Динамиката в броя на пчелните семейства не следва категоричен възход. Въпреки това той трябва да се насочва, тъй като може да бъде алтернативен източник на доходи.

В границите на резерват „Бели Лом“ няма територии, със сегашно ползване „зеделски земи“. По вид, територията е изцяло – „горско стопанство“.

1.16.4.3. Да се нанесе в картата на горските насаждения в подходящ мащаб сегашното ползване на зеделските земи по вид на площите

Картата е представена в **Приложение № 1.0-1 (Карта № 2)**.

1.16.5. Горско стопанство

1.16.5.1 Информация за състоянието на горите

Въз основа на теренните проучвания в **Приложение № 1.13-1** е представена подробна информация за състоянието на горите, вкл.:

- оценка на естественото възобновяване;

Естественото семенно възобновяване на цера, благуна и зимния дъб в района общо взето протича добре, но не може да се разчита само на него при възпроизвеждане на сечнозрелите насаждения, особено в издънковите стопански класове.

Начинът на възобновяване на сечнозрелите насаждения по естествен или изкуствен път е определен конкретно за всяко насаждение с оглед на типологичната му принадлежност, особеностите на дървесните видове от целевия бъдещ състав, проведените в миналото лесовъдски мероприятия и резултатите от тях.

За осигуряване в пълен размер на естественото семенно възобновяване на сечнозрелите насаждения е необходимо да се осигурят следните мероприятия:

- във възобновителните участъци да се забрани временно пашата до появата и укрепването на достатъчно подраст;
- през семеносните години да се извършва предвиденото върху 10,3 ha разрохкване на почвата под склона на сечнозрелите насаждения;
- осветителната фаза на постепенната сеч да се извършва своевременно, след като наличния подраст укрепне достатъчно, но да не се допуска и неговото прерастване. При възможност сечта да се извършва през зимния сезон;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Важно условие за естественото възобновяване на насажденията е поддържането на оптимален склоп при извършването на сечите с предварително естествено възобновяване, своевременно осветление на подраста и почистването на насажденията от отпадъци.

- санитарно състояние на горите- болести, снеговали, ветровали, суховършия и предвиждани/прилагани мерки;

За лесопатологично обследване и оценка на здравословното състояние на дърветата и насажденията е ползвана Наредба № 12 от 16.12.2011 г., (ДВ. бр. 2/2012 г.) за защита на горските територии от вредители, болести и други повреди и приложение № 7 на Наредба № 6 от 5.02.2004 г. за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловностопанските райони в Република България.

За всяко насаждение са описани вида, степента и процента на констатираните повреди. Приложен е списък на насажденията, засегнати от болести и вредители.

При теренните проучвания са констатирани повреди по насажденията и културите, причинени от биотични и абиотични фактори, които се представят по подотдели, засегнатите гори и видовете повреди.

Таблица № 1.16.5-1 *Разпределение на залесената площ по видове насаждения и степени на повреда защитена местност „Ломия“*

Видове насаждения	Степени на повреда					Средна степен	
	Неповредени	I	II	III	Общо		
Цер	107,0	0,0	0,0	0,0	107,0	-	-
в.т.ч. Насаждения Чисти	42,1	0,0	0,0	0,0	42,1	-	-
в.т.ч. Насажд.Смес.Широкол.	64,9	0,0	0,0	0,0	64,9	-	-
Акация	25,3	0,0	0,0	0,0	25,3	-	-
в.т.ч. Насаждения Чисти	22,2	0,0	0,0	0,0	22,2	-	-
в.т.ч. Насажд.Смес.Широкол.	1,2	0,0	0,0	0,0	1,2	-	-
в.т.ч. Култури Чисти	1,9	0,0	0,0	0,0	1,9	-	-
Келяв габър	25,2	0,0	0,0	0,0	25,2	-	-
в.т.ч. Насаждения Чисти	12,7	0,0	0,0	0,0	12,7	-	-
в.т.ч. Насажд.Смес.Широкол.	12,5	0,0	0,0	0,0	12,5	-	-
Гледичия	15,5	0,0	0,0	0,0	15,5	-	-
в.т.ч. Насаждения Чисти	15,5	0,0	0,0	0,0	15,5	-	-
тп I-214	3,1	0,0	0,0	0,0	3,1	-	-
в.т.ч. Култури Чисти	3,1	0,0	0,0	0,0	3,1	-	-
без преобладание	8,9	0,0	0,0	0,0	8,9	-	-
в.т.ч. Насажд.Смес.Широкол.	8,9	0,0	0,0	0,0	8,9	-	-
Всичко	185,0	0,0	0,0	0,0	185,0	-	-
в.т.ч. Насаждения Чисти	92,5	0,0	0,0	0,0	92,5	-	-
в.т.ч. Насажд.Смес.Широкол.	87,5	0,0	0,0	0,0	87,5	-	-
в.т.ч. Култури Чисти	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0	-	-

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Няма отразени повреди за цялата площ на защитена местност „Ломия“. Здравословното състояние на насажденията и културите е добро.

- наличие и участие на неместни дървесни видове;

Не се наблюдава наличие и участие на неместни дървесни видове в голяма степен.

- наличие на девствени и вековни гори, стари и хралупати дървета;

На територията на ЗМ няма девствени и вековни гори. Има единични стари, хралупати дървета.

- горски пожари, гасене, възстановяване, противопожарни мероприятия;

Няма данни за избухнали пожари на територията на ЗМ през последните десет години.

- други;

В същото приложение са представени и диаграми, които илюстрират ползването.

1.16.5.2 Осъществени мерки по опазване и охрана на горскодървесната растителност

В Приложение № 1.13-1 е представена информация за осъществените мерки по опазване и охрана на горскодървесната растителност през миналите периоди.

1.16.6. Лов, риболов, събиране на природни продукти.

Територията на общините Ветово и Цар Калоян и в частност ЗМ “Ломия” от биологична гледна точка се характеризира с голямо разнообразие на лечебни растения. Това се обуславя от биогеографското разположение и климатичните особености на района. Една част от наличните билкови ресурси се използват за лични нужди от местното население. За някои от населените места от двете общини билкосъбирането е един от основните поминъци и основен източник на доходи.

Най-голямо разпространение намират представителите на сем. *Asteraceae*, *Lamiaceae*, *Fabaceae*, *Rosaceae*, *Ranunculaceae* и др. Преобладават лечебни растения, характерни за равнинни и хълмисти райони, крайречни местообитания.

На територията виреят много тревисти лечебни растения като бял равнец (*Achillea millefolium*), вълча ябълка (*Aristolochia clematitis*), обикновен пелин (*Artemisia absinthium*) и др.

На територията на североизточна България се намират националните запаси от: бабини зъби (*Tribulus terrestris*), зимзелен (*Vinca major*), седефче (*Ruta graveolens*), мъхнат лопен (*Verbascum phlomoides*), горски слез (*Malva sylvestris*) и блян (*Hyoscyamus* sp.).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

По информация от регистрите на РИОСВ-Русе към 2013 г. функционират 135 билкозаготвителни пункта, от които 32 в Област Русе, 62 бр. в Област Разград и 41 на територията на област Силистра. Справката от годишните отчети показва, че предмет на стопанска дейност са обикновена коприва (*Urtica dioica*) – корени, листа; липа (*Tilia sp.*) – цвят, листа; бъз (*Sambucus sp.*) – цвят, плод; глухарче (*Taraxacum sp.*), мащерка (*Thymus sp.*), шипка (*Rosa canina*) – плод и някои др.

Собствениците на пунктовете разполагат с позволителни, издадени от съответните общини и горски стопанства, количествата на билките не превишават тези, записани в общинските документи. Водена е надлежно документацията за изкупените, реализирани и обработени лечебни растения.

Към 2013 г. в пунктовете се събират сезонните билки мащерка (*Thymus sp.*), липа (*Tilia sp.*) - цвят и коприва (*Urtica dioica*) - листа и корени, не са установени количества гъби или горски плодове.

Констатира се много слаб интерес към видовете лечебни растения, поставени под специален режим на опазване и ползване.

Няма налична статистическа информация за събиране на природни продукти/лечебни растения в границата на ЗМ “Ломия”.

Най – голям интерес на територията на ЗМ “Ломия” представлява липата (*Tilia sp.*) но за събраните през годините количества няма информация. При проведените теренни посещения са установени следи от събирането на цветовете.

Районите, които в момента се използват за лов в близост до защитена местност “Ломия” са разпределени на териториите на две Държавни горски стопанства, в които се ловува относително интензивно. Това са ДГС Разград - землището на гр. Цар Калоян и ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново и едно Държавно ловно стопанство ДЛС Дунав (гр. Русе) - землищата на с. Ветово и с. Сваленик. Риболов е разрешен по цялото протежение на река Бели Лом. Няма необходимост от забрана за риболов на участъци или на определени видове риба, разрешени за спортен риболов.

Не са установени документирани нарушения на забраните, няма съставени актове за браконьерство на територията на ЗМ. При теренните посещения са установени следи от браконьерски набези и незаконни сечи.

Броят и динамиката на популациите на дивеча по видове е анализиран за периода 2009 -2012 г. Данните са представени на фигури в Приложение 1.16.6.1-1.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Обща тенденция за всички ловни видове бозайници е относителна стабилност по отношение на пролетните запасите с лека тенденция към повишение на числеността. За 2012 г. най-многочислен е дивият заек вариращ от 4975 в ДГС Сеслав до 6365 ДЛС Дунав, следван от сърната която се движи в много широки граници - от 170 индивида установени за ДГС Сеслав до около средно 417 индивида за ДЛС Дунав и ДГС Разград.

Относително многобройни, но стабилни са популациите на чакала и лисицата на територията на двете горски и едното ловно стопанства.

Числеността на вълка не може да се прогнозира. За 2012 г. той е бил установен само на територията на ДЛС Дунав (4 индивида).

На територията на ЗМ “Ломия” не са известни **заболявания, епизоотии, нежелани кръстоски** и др.

Не са известни практики в района, свързани с отглеждане или развъждане на неместни видове дивеч с цел интродукция в природата.

Не е известно риборазвъждане и/или зарибяване на реки с неместни видове риба.

От проведените пролетни таксации на дивеча и неговото ползване през 2009 г. се установява, че отстрелът е значително по-малък в сравнение с пролетните запаси. Данните са представени в таблица (**Приложение 1.17.6-1**).

Ползването на основните ловни видове бозайници в района около ЗМ за 2013 г. е представено в таблица (**Приложение 1.17.6-2**).

От данните за пролетния запас на ловните видове в непосредствена близост до ЗМ “Ломия” на териториите на с. Кривня и с. Сеново (ДГС Сеслав) за 2013 г. може да се направи извода: - див заек практически не се ползва; ползването на лисицата и чакала почти достига запасите. При останалите ловни видове - благороден елен, сърна и дива свиня ползването е практически е на половина от броя установен при пролетните таксации.

По-важни представители **обект на лов**, които обитават постоянно или временно обитават района на защитена местност “Ломия”, както и тяхната численост и динамика са представени на таблици и фигури в **Приложение 1.16.6.1-1, Приложение 1.17.6- 1 и Приложение 1.17.6- 2**.

Ловни видове бозайници, които имат пряко или косвено значение за ловното стопанство в района са:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Благороден елен (*Cervus elaphus*) - на територията на ЗМ не е установен. Числеността на благородния елен в последните години може да се счита за стабилизирана. Числеността му през пролетта на 2012 г. на територията на ДЛС Кубрат, Разград и Русе е била 290 индивида. За сравнение през 2009 г. е била 251 индивида, т.е. налице е увеличение с 13,5 %.

Данни за пролетния запас на благороден елен за 2013 г. за ДЛС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най- близо до ЗМ ”Ломия” възлиза средно на 9 индивида.

Сърна (*Carpeolus carpeolus*) - на територията на ЗМ е разпространена повсеместно с неравномерна гъстота. Положителна тенденция е относително повишаване на нейната численост.

Числеността на сърната през пролетта на 2012 г. на територията на ДЛС Кубрат, Разград и Русе е била 1004 индивида. За сравнение през 2009 г. е била 882 индивида, т.е. налице е увеличение с 12,2%.

Данни за пролетния запас на сърната за 2013 г. за ДЛС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най- близо до ЗМ ”Ломия” възлиза средно на 18 индивида.

Дива свиня (*Sus scrofa*) - Разпространена е повсеместно с неравномерна гъстота. Числеността на дивата свиня е ниска. Наблюдава се силна миграция при този ловен вид, която е резултат от присъствие на хора в горите.

Пролетният запас на вида на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе през 2012 г. е индивида 621, което е с 30.5% (432 бр.) повече спрямо пролетния запас през 2009 г.

Данни за пролетния запас на дивата свиня за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по-малък ловен район, но най- близо до ЗМ ”Ломия” възлиза средно на 8 индивида.

Вълк (*Canis lupus*) - обитава повсеместно територията на резервата и защитената местност. Според данните от таксацията на територията на ДГС Кубрат, Разград и ДЛС Русе за 2012 г. неговата численост възлиза на едва 4 индивида, докато през 2009 г. тя е била общо 28 броя. През последните 5 години не са убивани вълци в зоната. През 2006 г. е убит един екземпляр. В зоната се ловува интензивно и потенциална заплаха за семейните групи съществува, но към момента няма сигурни данни за това.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

По данни за пролетния запас на вълка за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - не е регистриран вълк.

Лисица (*Vulpes vulpes*) - обитава повсеместно територията на ЗМ с тенденция към намаление. Според данните от таксацията на вида на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе за 2012 нейната численост възлиза на 464 индивида. За сравнение през 2009 г. е била 685 индивида, т.е. налице е спад на числеността 32,3%.

Данни за пролетния запас на лисицата за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най- близо до ЗМ „Ломия“ възлиза средно на 18 индивида.

Див заек (*Lepus europaeus*) - обитава предимно по-големи открити площи в разкъсаните горски масиви и окрайнината на гората. Повсеместно разпространение с незначителна гъстота, но през последните 1-2 години числеността макар и малко се повишава. Според таксацията за 2012 г. неговата численост на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе числеността му е неустановена поради липса на пълни данни, докато през 2009 г. неговата численост възлиза на 15250 броя.

Данни за пролетния запас на дивия заек за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най- близо до ЗМ „Ломия“ възлиза средно на 245 индивида.

Чакал (*Canis aureus*) - според данните от таксацията на вида на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе за 2012 г. неговата численост възлиза на 572 индивида. По данни за проведеното пролетно преброяване за 2009 г. на територията на горните стопанства неговата обща численост е била 569 индивида. Тези данни показват стабилизиране на числеността на популацията.

Данни за пролетния запас на чакала за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най- близо до ЗМ „Ломия“ възлиза средно на 21 индивида.

Липсват данни за **заболявания, епизоотии, нежелани кръстоски** и др. на територията на защитената местност.

ТП ДЛС „Дунав“ се намира в Североизточна България, като заема северната част на Русенска област с граници на север – р. Дунав, на изток ГС „Тутракан“ и ДЛС „Сеслав“, на юг ГС „Разград“, на запад ГС „Бяла“. Обхваща териториите на общините Русе, Иваново, Сливо Поле и част от община Ветово.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Ловната площ възлиза на 5 627 ha, разделена на четири ловностопански района. Ловува се благороден елен (*Cervus elaphus*), сърна (*Carpeolus carpeolus*), дива свиня (*Sus scrofa*), фазан (*Phasianus colchicus*) и яребица (*Perdix perdix*).

Възможен е трофеен отстрел: благороден елен (*Cervus elaphus*) /тегло на трофея 10-14 kg/, сърна (*Carpeolus carpeolus*) /400- 600 g/, дива свиня (*Sus scrofa*) /дължина на глигите до 24 cm/. На територията на стопанството са добити най-големите за страната трофеи от благороден елен през последните три години.

Своите гости ДЛС „Дунав“ посреща в ловните си домове „Батаклията“, „О-в Батин“ и ловна хижа „Николово“.

ТП ДЛС „Сеслав“ – гр. Кубрат е разположено в Североизточна България, на територията на Разградска и Русенска област. Образувано е от сливането на бившите горски стопанства „Кубрат“ и „Исперих“ и ловно стопанство „Сеслав“.

ДЛС „Сеслав“ е създадено през 1948 г. През годините е претърпяло няколко преобразувания. През 1963 г. на територията на стопанството е създадена първата фазанария за фермено производство на монголски фазан (*Phasianus colchicus mongolicus*). На базата на съществуващата фазанария през 1973 г. е създадено дребнодивечово ловно стопанство „Сеслав“. По-късно стопанството претърпява няколко преобразувания и разширяване на територията си. В този си вид съществува до 1990 г., когато се обединява с горско стопанство „Кубрат“ като запазва и разширява ловностопанската дейност. От началото на осемдесетте години на миналия век стопанството започва да организира международен ловен туризъм, а по-късно и организиран ловен туризъм.

Площта на държавните ловностопански райони е 8 754 ha, обособени в четири ловностопански района: „Остър меч“, „Чатал Кулак“, „Кара козу“ и „Побит камък“. Те са разположени върху равнинно-хълмист терен. Преобладават широколистните гори, обособени в два големи комплекса.

Успешно се ловува благороден елен (*Cervus elaphus*), дива свиня (*Sus scrofa*), сърна (*Carpeolus carpeolus*), фазан (*Phasianus colchicus*), заек (*Lepus europaeus*), вълк (*Canis lupus*), лисица (*Vulpes vulpes*) и чакал (*Canis aureus*).

Стопанството предлага отлични условия за групов лов на фазани с неограничен отстрел, чрез търсене с куче и групов лов на дива свиня (*Sus scrofa*).

Най-големият трофей от благороден елен (*Cervus elaphus*), добит в района на стопанството, е с тегло 13,6 kg и оценка по СІС 238 t, от сърндак – 539 g и оценка по СІС 148 t, от глиган – 32 cm.

На територията на стопанството функционира единствената в страната фазанария за производство на монголски (*Phasianus colchicus mongolicus*) и корейски фазан (*Phasianus colchicus torquatus*) с капацитет за производство на 30 000 еднодневни фазанчета на сезон.

За посрещане и настаняване на клиентите-ловци, стопанството разполага с две ловни бази – категория „ловен дом“.

В района на дейност на „Ловно-рибарско дружество Филип Тотю“ – гр. Русе се включват 39 съседно принадлежащи ловностопански района с обща площ 143 813.2 ha. От административна гледна точка района на дейност на сдружението изцяло обхваща територията на община Иваново и по-голямата част от общини Русе, Сливо поле и Ветово. Територията на сдружението е в границите на РДГ Русе и изцяло в района на дейност на ДЛС Дунав - Русе и частично на ДЛС Сеслав – Кубрат

Съгласно таксацията на дивеча през пролетта на 2013 г. в Таблица 1.16.6-1 са представени данни за видовете от териториалния обхват на РДГ-Русе.

Таблица 1.16.6-1 Пролетно таксиране на дивеча в РДГ-Русе

РДГ	Вид дивеч												
	Едър дивеч									Дребен дивеч			
	Бл. елен	Ел. лопатар	Сърна	Дива свиня	Дива коза	Глухар	Муфлон	Тиб. як	Зубър	Заек	Фазан	Яребица	Кеклик
Русе	2234	295	1671	1260	-	-	52	-	31	2171	694	293	-

Относно благородния елен (*Cervus elaphus*) тенденцията спрямо предходните години е за увеличаване на запасите. Запасът като цяло е под допустимия за страната. Половото съотношение на този вид дивеч в държавните ловностопански райони е 1:1,5 в полза на женските екземпляри. Необходимо е да се предприеме правилно и целесъобразно стопанисване на този вид, а именно привеждане на популацията към нормална или близка до нея възрастова структура и полово съотношение.

Увеличаването на запаса на елен лопатар (*Dama dama*) се дължи на включената численост от елен лопатар на ДЛС „Воден Ири-Хисар“. Половото съотношение на този вид дивеч в държавните ловни стопанства е 1:1,4 в полза на женските екземпляри.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Според съобщение на Басейнова Дирекция за управление на водите с център Плевен от 23.05.2014 г., съгласно чл. 62а, ал. 1 от Закона за водите в гр. Сеново има рибарник (1 рибовъден басейн) в поземлен имот № 063001, местност „Ливадите“, средната дълбочина е 130 см, общата залята площ е 15, 600 dка, а завирният обем -19 500 m³ (при максимално напълване). Местността около с. Писанец разполага с богати на улов гори, многобройни езера и рибарници, предлагащи отлични условия за лов и риболов. Тук има водоем, който е зарибен с различни видове риба.

Сравнителна характеристика между 2012 и 2013 г. за района на РДГ-Русе показва, че през 2012г. са съставени 1 111 бр. АУАН (Акт за установяване на административно нарушение), през 2013 г. тази бройка е намалена до 878. Запазва се същата тенденция на намаляване броя на актовете за първото тримесечие на 2014 г., спрямо 2013 г. като това е показател, който сочи, че нарушенията са по-малко. От актовете от 2012 г.:1064 са по Закона за горите, 43 бр. са по Закона за лова и опазване на дивеча, 2 бр. по Закона за рибарството и аквакултурите и 2 бр. по други закони.

За периода от 01.01.2012 г. до 31.12.2012 г. за района на дейност на РДГ - Русе са отнети: Едра строителна дървесина - 60 пл.м³; Средна строителна дървесина - 24 пл. м³; Дребна строителна дървесина - 10 пл.м³; Дърва за горене - 1044 пр. м³; Фасонирана дървесина /греди/ - 1 пл. м³; Недървесни горски продукти- 40 kg; Дивечово месо и риба - 183 kg; МПС- 26 бр.; Каруци - 88 бр.; Моторни триони - 24 бр.; Брадви - 8 бр.; Незаконно притежавано оръжие - 2 бр.; Законно притежавано оръжие - 8 бр.; Боеприпаси - 239 бр.; Въдици - 2 бр.; Инструменти - 14 бр.; Други- 48 бр.

За цялата 2013 г. в териториалния обхват на РДГ - Русе са съставени - 878 бр. АУАН, в т.ч: По Закона за горите - 850 бр.; По ЗЛОД - 24 бр.; По ЗЛР- 3 бр.; По други закони - 1 бр.

За ДГТ са съставени - 832 бр.; За ОГТ - 30 бр.; За гори на физически и юридически лица - 16 бр.

За периода от 01.01.2013 г. до 31.12.2013 г. за района на дейност на РДГ са отнети: Едра строителна дървесина - 6 пл. м³; Средна строителна дървесина - 13 пл. м³; Дребна строителна дървесина - 22 пл. м³; Дърва за горене - 859 пр. м³; Недървесни горски продукти - 2580 kg; МПС - 14 бр.; Каруци- 64 бр.; Моторни триони - 20 бр.; Брадви- 2 бр.; Боеприпаси - 11 бр.; Инструменти - 23 бр.; Други - 32 бр. Съставените през 2013 г. с 233 бр. по-малко актове за административни нарушения в

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

сравнение със същия период на 2012 г. се дължат на осъществената по-добра превенция на нарушенията от страна на РДГ.

В района на резервата и ЗМ „Ломия“ не е установено неправилно прилагане на лесоустройствени проекти.

Официално документирани нерегламентирани сечи и нарушения при прилагането на ГСП не са установени от съответните ДГС/ДЛС. При провеждането на теренните проучвания, свързани с изготвянето на плана за управление, са установени следни от браконьерство и нерегламентирани сечи.

1.16.7. Туризм, рекреация, спорт, услуги

1.16.7.1. Регионални и Общински стратегии, програми и планове за развитие на туризма.

Развитието на туризма в община Ветово и региона е един от приоритетите, заложен в Общинския план за развитие 2006-2015 г.

Цел № 4.2 от Общинския план за развитие на община Ветово е *Разработване на туристически маршрути, развитие на културно-исторически, селски, екотуризъм и селскостопански туризъм*. Постигането на тази цел се оповава на съхранение на историческото наследство за бъдещите поколения, опазване на биологичното разнообразие в защитените обекти, стимулиране развитието на селскостопанския туризъм и стимулиране развитието на селски туризъм.

В Областната стратегия за развитие на област Русе за периода 2005-2015 г. като Мярка № 5 е заложено: *Ефективно използване на река Дунав като ресурс за развитие на круизен туризъм, водни спортове, рибовъдство и риболов*.

В Областна стратегия за развитие на област Русе за периода 2014-2020 г. Приоритет 1.2 към Стратегическа Цел 1 е: *Опазване и развитие потенциала на природните дадености и културно-историческото наследство в областта за насърчаване и укрепване на туристическия сектор в нея*.

Съгласно *Програма за развитие на туризма* на община Цар Калоян от ноември, 2013 г. основните стратегически цели за развитие на туризма са:

- Подобряване инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината;
- Ремонт и текуща поддръжка на местните пътища, свързващи туристическите забележителности на общината с транспортните центрове;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Поддръжка и реставрация на паметниците на културата и другите обекти на историческото ни наследство;
- Изграждане на информационен център за маркетинг, реклама и обслужване на туристите с цел повишаване на интереса и подобряване информираността за съществуващия туристически потенциал на общината;
- Изготвяне на проекти за финансиране от програмите за развитие на селските райони с оглед на изграждане на туристически обекти, туристически пътеки и други;
- Улесняване достъпа до културно-историческите обекти и природни забележителности, както и благоустрояването на прилежащите им райони.
- Разумно използване на природната среда при създаване на условия за отдых и развлечение на жителите и гостите на общината, съчетано с опазване на околната среда и съхраняване на биоразнообразието.
- Насърчаване развитието на малкия и среден бизнес и разкриване на нови работни места в сферата на туризма.

- Създаване на общ туристически продукт в партньорство с други общини.

1.16.7.2. Списък на туристически маршрути

Защитена местност „Ломия“ е бившата буферна зона на резерват „Бели Лом“. На територията на резервата са маркирани две пешеходни пътеки за посетители, по които е разрешено преминаването на хора. Те са регламентирани със Заповед № РД – 377/29.03.2005 г. на Министъра на околната среда и водите:

- м. “Исток чешма” - хижа „Кривня”, пътеката е маркирана и съвпада с посоката изток-запад;
- м. “Исток чешма” - м. „Кривненски път”, пътеката е маркирана и съвпада приблизително с посоката север - юг.

Двете пътеки за посетители се съединяват почти в средата на резервата. Втората пътека е удобна за посетителите от страната на град Цар Калоян, а първата - за тези от страната на с. Кривня.

Пътеките са почистени от саморасла растителност, обезпаразитени са и са обособени четири места за отдых. Поставени са кошчета за отпадъци, дървени маси и пейки. Обособени са два навеса по двете пътеки - местността „Исток чешма” - хижа „Кривня” и местността „Исток чешма” - местността „Кривненски път”.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Туристопотокът към ЗМ не е голям и е основно през летния сезон, с опознавателна цел. Няма достоверни статистически данни, свързани с брой посетители, насочени към резервата. Използват се обявените със заповед на министъра на околната среда и водите пътеки за посетители.

Карта на туристическата инфраструктура с наличните обекти за подслон и маршрутите нанесени като линейни и площни обекти е представена в **Приложение 1.0-1 (Карта № 1)**.

Проведените анкетни проучвания с жители на близките населени места показват, че туризмът не е фактор за местната икономика.

Част от жителите изразяват мнение, че е добре за региона да се развива природосъобразен туризъм с основа защитените територии.

В близост до ЗМ “Ломия” няма обекти, които предлагат основни или допълнителни туристически услуги. Най – близките места за настаняване на туристи са в гр. Разград и гр. Русе. Липсата на места за настаняване в близост до ЗМ “Ломия” е съществена пречка пред развитието на туризъм в района.

Няма установено негативно влияние на туризма върху околната среда и биоразнообразието в ЗМ “Ломия”.

Като част от заданието за изработване на ПУ е включено разработване на методика за мониторинг на въздействието на туристопотока върху околната среда и биоразнообразието на ЗМ.

Предвид незначителното туристическо натоварване на територията на ЗМ “Ломия” към момента на изготвяне на плана не е необходимо провеждането на такъв мониторинг. Към момента предлагаме мониторинг на туристопотока. Ако се установи туристическо натоварване от над 10 човека средно дневно за периода Юли – Август следва да се прилага и мониторинг на въздействието на туризма върху околната среда и биоразнообразието в ЗМ “Ломия”.

Методика за мониторинг на туристопотока.

Методологията за мониторинг на влиянието на туризма върху ЗМ “Ломия” е разработена въз основа на препоръките на IUCN за мониторинг на туризма в защитени територии.

Мониторингът е основен компонент на всеки процес на планиране или управление, защото без мониторинг, управляващият орган не знае нищо за напредъка при

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

изпълнението на целите, които са определени или са си поставили. Мониторингът е систематично и периодично измерване на ключови показатели за екологични и социални условия.

Има два основни аспекта на мониторинга на туризма в защитените територии:

1 Мониторинг на въздействията от туристите: Посетителите на защитени територии имат екологични и социални въздействия. Чрез периодични измервания на определени показатели се събират данни за въздействието на посетителите, които трябва да бъдат анализирани и оценени и на тяхна база да се вземат управленски решения.

2. Качество на предлаганата услуга: Процесът на планиране също така определя и вида на преживяването, която защитената зона има за цел да осигури на посетителите. Мониторинг на качеството на услугите, следователно, включва събирането, анализа и оценката на информация за удовлетворяване на нуждите на посетителите.

Индикаторите, които се отчитат при мониторинга следва да покриват следните направления:

- Въздействие върху околната среда - за ЗТ и околните територии, както физически, така и екологични (чрез количествени методи);
- Въздействие върху възприятията и удовлетвореността - за посетители (качествени методи);
- Икономически въздействия - върху общностите и защитени територии (количествени методи);
- Социо-културни въздействия - на общности (качествени методи);
- Управленски или инфраструктурни въздействия - за защитените територии и околните територии.

Въз основа на посочените основни приоритети на мониторинг, предлагаме мониторинг по следните показатели:

Мониторинг на птиците.

Целта на мониторинга на птиците е да се установи степента на безпокойство при увеличаване на туристопотока.

Данни се събират от следните източници: наблюдения на любители – орнитолози; охрана на резерват “Бели Лом”; местни природозащитници; доброволци; използване на данни от предвидени в ПУ проекти за мониторинг на биологичното разнообразие.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Индикатори: плътност на популациите; видово разнообразие; брой гнездящи птици от приоритетни за опазване видове.

Мониторинг на състоянието на растителността.

Целта на мониторинга на състоянието на растителността е да се установи степента на пряко увреждане на растителни видове при увеличаване на туристопотока.

Данни се събират от следните източници: наблюдения на природолюбители; охрана на резерват “Бели Лом”; местни природозащитници; доброволци; използване на данни от предвидени в ПУ проекти за мониторинг на биологичното разнообразие.

Индикатори: брой установени нарушенията за събиране на лечебни растения, цветя и други природни продукти; установени преки щети за дървесните видове; качествена оценка по отношение на влошаване на състоянието на популациите на видове.

Социално-икономически проучвания.

Целта е да се определи приносът на туризма към социално – икономическото развитие на района и удовлетвореността на туристите.

Данни се събират чрез анкетни методи и количествени методи, които отчитат заетите в туризма; брой нощувки в района; развитие на ресторантьорството и предлагането на други туристически услуги.

Индикатори: брой туристически нощувки в района; установяване на удовлетвореността на местното население от развитието на туризма чрез анкети; заетост на населението в услуги свързани с туризма; развитие на туристически услуги; брой инициативи (бизнес и доброволчески) свързани с туризма; удовлетвореност на туристите (чрез провеждане на анкети).

Оценка на замърсяването с битови отпадъци

Целта е да се определи замърсяването от развитието на туризма в района и предприемането на мерки от страна на РИОСВ-Русе.

Събират се количествени данни - при почистването на териториите и визуална оценка на замърсяването на територията. Източници на информация: природолюбители; местни природозащитници; доброволци; посещения в резервата на представители на РИОСВ-Русе.

Индикатори: количество извозени битови отпадъци; количество събрани битови отпадъци при провеждане на акции по почистване; визуална оценка на замърсяването.

1.16.8. По-значими дейности и занаяти в района.

В границите на ЗМ не се извършват промишлени и селскостопански дейности. Разрешено е извеждането на различни видове сечи, съгласно утвърдения ГСП.

1.16.9. Информираност на обществеността за ЗМ и отношението към нея

В процеса на изготвяне на плана за управление, в с. Кривня и гр. Цар Калоян бяха проведени анкети с местни жители в района на резервата. Целта беше да се установи отношението им по отношение на ЗМ и тяхната информираност за нея.

Отговорите показват, че повечето от анкетираните местни жители знаят, че на територията на общини Ветово и Цар Калоян има защитена територия, но част от тях не са наясно с нейната категория и статут, както и ограниченията, която тя налага.

Голяма част от анкетираните местни жители са посещавали резервата и ЗМ и знаят, че тя е бившата буферна зона на резервата.

В процеса на изготвяне на ПУ бе поискана информация от МОСВ, РИОСВ-Русе, кметство с. Кривня, община Цар Калоян и др. институции и организации относно издавани публикации, пътеводители, книги и др. материали за ЗМ, които са известни до сега, вкл. къде и кой ги е разпространявал.

Съгласно получената информация, събрана във връзка с изготвянето на ПУ и направеното проучване, подобни материали не са издавани и не ни бяха предоставени.

Не са правени образователни програми, свързани с резервата и популяризирането му. Както и мероприятия и инициативи и програми за еко образование, свързани с него. Няма местна НПО, която има отношение към резервата. В рамките на проект № DIR - 5113325-6-96 “Дейности по устойчиво управление на поддържан резерват “Сребърна” и резерват “Бели Лом”, одобрен за финансиране по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.”, финансиран от Европейския съюз чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013” по приоритетна ос 3 „Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие” са предвидени и се изпълняват дейности популяризиращи резервата.

Не са известни издавани пътеводители и книги за резервата.

Местната общественост и власти проявяват интерес към участие в управленските дейности. Начините на участие, които те определят като подходящи, са свързани с охраната на резервата и защитената местност.

Заявеният интерес от местната общественост е взет предвид при изготвянето на плана и в планираните дейности са предвидени такива проекти и програми, които в

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

максимална степен да включат в прилагането му местната общественост и местните власти.

В Приложение № 1.16-9 е представен природозащитен календар.

1.16.10. Превенция и борба с пожарите

Няма налична информация за инициирани пожари в ЗМ “Ломия” през последните 10 години.

Изготвен е противопожарен план в случаи на природни стихии и антропогенно причинени екологични катастрофи, които засягат ЗМ и нейния водосбор, вкл. р. Бели Лом., като неразделна част от Плана за управление (Приложение № 1.16-6).

Класифицирана е степента на пожарна опасност на горите и безлесната зона.

Съставена е карта на противопожарни мероприятия (Приложение № 1.0-1 (Карта №11)).

1.16.11. Научноизследователски дейности

По време на изготвянето на ПУ на ЗМ Ломия, в периода май-октомври 2014 г., са проведени научно-изследователски дейности, както на територията на ЗМ, така и на територията на резервата и прилежащите територии. Изследванията са проведени от екип от над 35 високо квалифицирани експерти в съответните области (Приложение 0.2-1).

В Приложение 1.6-2 е представен списък на научните разработки, свързани с територията на резервата и защитената местност.

1.16.12. Регионални планове и стратегически документи с отношение към управлението на ЗМ “Ломия”.

Информация за регионални планове и стратегически документи с отношение към управление на ЗМ Ломия, е представена в точка 1.6.

1.17. НАСТОЯЩО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ

1.17.1. Население и демографска характеристика

Подробна информация за население и демографска характеристика е представена в точка 1.16-1 от ПУ.

1.17.2. Селищна мрежа на прилежащите територии

Подробна информация за селищната мрежа на прилежащите територии е представена в точка 1.16.2 от ПУ.

Границите, разположението, собствеността, административната и фондова принадлежност на защитената местност е представена в Част 1 от ПУ.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Горскостопанските дейности и функциите на горите в защитената местност са представени в **Приложение 1.13-1**.

Ловно и рибноустройствените дейности в защитената местност, туристическата дейност и рекреационните ресурси в защитената местност, както и елементите на инфраструктурата (пътища, строителство, водоснабдителни съоръжения и др.) в защитената местност са описани в **точка 1.16** от ПУ.

Карта с нанесени наличната пътна мрежа, вкл. връзките ѝ с Р и ЗМ; селищната мрежа около защитената територия, с включени населените места и обекти и техния статут и др. е дадена в **Приложение 1.0-1 (Карта № 1)**.

1.17.3. Техническа инфраструктура, застроени площи и сгради

Подробна информация за техническата инфраструктура и нейното състояние, застроени площи и сгради е дадена в **точка 1.16-3**.

1.17.4. Селско стопанство

Подробна информация относно растениевъдството и животновъдството, налични и засети култури по видове и по площи е представена в **т. 1.16.4 от Плана**.

1.17.5. Горско стопанство

Подробна информация за горското стопанство е дадена в **точка 1.16.5** от ПУ и **приложение 1.13-1**.

1.17.6. Лов и риболов, събиране на природни продукти

Подробна информация за лов и риболов и събиране на природни продукти е представена в **точка 1.16.6** от ПУ и **Приложения 1.17.6-1 и 1.17.6-2**.

Не са известни практики в района, свързани с отглеждане или развъждане на неместни видове дивеч с цел интродукция в природата.

Не е известно риборазвъждане и/или зарибяване на реки с неместни видове риба.

От проведените пролетни таксации на дивеча и неговото ползване през 2009 г. се установява, че отстрелът е значително по-малък в сравнение с пролетните запаси. Данните са представени в таблица (**Приложение 1.17.6-1**).

Ползването на основните ловни видове бозайници в района около резервата и ЗМ за 2013 г. е представено в таблица **Приложение 1.17.6-2.**

От данните за пролетния запас на ловните видове в непосредствена близост до ЗМ “Ломия” на териториите на с. Кривня и с. Сеново (ДГС Сеслав) за 2013 г. може да се направи извода: - див заек практически не се ползва; ползването на лисицата и чакала

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

почти достига запасите. При останалите ловни видове - благороден елен, сърна и дива свиня ползването е практически е на половина от броя установен при пролетните таксации.

По-важни представители **обект на лов**, които обитават постоянно или временно обитават района на защитена местност „Ломия“ и резерват „Бели Лом“, както и тяхната численост и динамика са представени на таблици и фигури в **Приложение 1.16.6.1-1, Приложение 1.17.6- 1 и Приложение 1.17.6- 2**.

Ловни видове бозайници, които имат пряко или косвено значение за ловното стопанство в района са:

➤ **Благороден елен (*Cervus elaphus*)** - на територията на резервата и ЗМ не е установен. Числеността на благородния елен в последните години може да се счита за стабилизирана. Числеността му през пролетта на 2012 г. на територията на ДГС Кубрат, Разград и ДЛС Русе е била 290 индивида. За сравнение през 2009 г. е била 251 индивида, т.е налице е увеличение с 13,5 %. Данни за пролетния запас на благороден елен за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най-близо до резерват „Бели Лом“ и ЗМ „Ломия“ възлиза средно на 9 индивида.

➤ **Сърна (*Carpeolus carpeolus*)** - на територията на резервата и ЗМ е разпространена повсеместно с неравномерна гъстота. Положителна тенденция е относително повишаване на нейната численост. Числеността на сърната през пролетта на 2012 г. на територията на ДГС Кубрат, Разград и ДЛС Русе е била 1004 индивида. За сравнение през 2009 г. е била 882 индивида, т.е налице е увеличение с 12,2 %. Данни за пролетния запас на сърната за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най-близо до резерват „Бели Лом“ и ЗМ „Ломия“ възлиза средно на 18 индивида.

➤ **Дива свиня (*Sus scrofa*)** - Разпространена е повсеместно с неравномерна гъстота. Числеността на дивата свиня е ниска. Наблюдава се силна миграция при този ловен вид, която е резултат от присъствие на хора в горите. Пролетният запас на вида на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе през 2012 г. е индивида 621, което е с 30.5% (432 бр.) повече спрямо пролетния запас през 2009 г. Данни за пролетния запас на дивата свиня за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с.

Сеново - относително по-малък ловен район, но най-близо до резерват „Бели Лом“ и ЗМ „Ломия“ възлиза средно на 8 индивида.

➤ **Вълк (*Canis lupus*)**- обитава повсеместно територията на резервата и защитената местност. Според данните от таксацията на територията на ДГС Кубрат, Разград и ДЛС Русе за 2012 г. неговата численост възлиза на едва 4 индивида, докато през 2009 г. тя е била общо 28 броя. През последните 5 години не са убивани вълци в зоната. През 2006 г. е убит един екземпляр. В зоната се ловува интензивно и потенциална заплаха за семейните групи съществува, но към момента няма сигурни данни за това. По данни за пролетния запас на вълка за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - не е регистриран вълк.

➤ **Лисица (*Vulpes vulpes*)** - обитава повсеместно територията на резервата и ЗМ с тенденция към намаление. Според данните от таксацията на вида на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе за 2012 нейната численост възлиза на 464 индивида. За сравнение през 2009 г. е била 685 индивида, т.е. налице е спад на числеността 32,3 %. Данни за пролетния запас на лисицата за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най-близо до резерват „Бели Лом“и ЗМ „Ломия“ възлиза средно на 18 индивида.

➤ **Див заек (*Lepus europaeus*)**- обитава предимно по-големи открити площи в разкъсаните горски масиви и крайнината на гората. Повсеместно разпространение с незначителна гъстота, но през последните 1-2 години числеността макар и малко се повишава. Според таксацията за 2012 г. неговата численост на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе числеността му е неустановена поради липса на пълни данни, докато през 2009 г. неговата численост възлиза на 15250 броя. Данни за пролетния запас на дивия заек за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително по- малък ловен район, но най-близо до резерват „Бели Лом“ и ЗМ „Ломия“ възлиза средно на 245 индивида.

➤ **Чакал (*Canis aureus*)**- според данните от таксацията на вида на териториите на сдруженията от Кубрат, Разград и Русе за 2012 г. неговата численост възлиза на 572 индивида. По данни за проведеното пролетно преброяване за 2009 г. на територията на горните стопанства неговата обща численост е била 569 индивида. Тези данни показват стабилизиране на числеността на популацията. Данни за пролетния запас на чакала за 2013 г. за ДГС Сеслав (гр. Кубрат) - землищата около, с. Кривня и с. Сеново - относително

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

по- малък ловен район, но най-близо до резерват „Бели Лом“ и ЗМ „Ломия“ възлиза средно на 21 индивида.

Липсват данни за **заболявания, епизоотии, нежелани кръстоски** и др. на територията на защитената местност.

1.17.7 Туризъм, рекреация, спорт и услуги

Информация за туризъм, рекреация, спорт и услуги е представена в **точка 1.16.7** от ПУ.

1.17.8 Промисленост

На територията на ЗМ не се извършват промишлени дейности, както и такива, които водят до замърсяване на въздуха, водите и почвите в района.

Позволено е извеждането на сечи, съгласно утвърдените ГСП.

1.17.9 Регионални планове и стратегически документи за прилежащите на ЗМ територии

Информация за регионални планове и стратегически документи за прилежащите на ЗМ територии, е представена в **точка 1.6** от ПУ.

1.18 КУЛТУРНО – ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

1.18.1. Културно-исторически и археологически ресурси в района на ЗМ „Ломия“ и се отразят отчетите от проведени в района археологически експедиции, ако има такива.

Проучванията, извършени от експедиция на БАН през 1975-1976 г. показват, че в границите на Община Ветово е съществувал живот от най-дълбока древност. От археологична гледна точка са проучени скалните манастири по поречието р. Бели Лом до вливането ѝ в р. Черни Лом.

Списък със значимите археологически обекти и архитектурни паметници и исторически места в прилежащите на ЗМ територии:

- Крепостта „Синград“ – намира се в околностите на с. Кривня (на около 5 km в северозападна посока). Стените от крепостта са сравнително добре запазени;
- Скални манастири – намират се в района на с. Кривня, местностите „Срещу чекърца“ – с църква и пет килии, „Чеснова карана“ – в подножието на манастира;
- Крепостта „Калето“, където е имало антично селище от IV век, също и светилище на Херос;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Ивановският скален манастир, който е разположен по поречието на р. Русенски Лом, на няколко километра от с. Иваново и на 18 km южно от град Русе.
- Крепостта „Сиври карана“ – намира се около гр. Сеново. Представлява голям скален масив с 21 скални килии, църква, която е оформена с ниши, отвори прозорци и рисунки, пръснати по цялата скала. Предполага се, че е имало манастир от Второто Българско царство.
- Многобройни могили в района на гр. Глоджево – в западна посока от града има 60 броя могили с Тракийски произход, които са разположени в гората. Те са добре запазени, не са извършвани разкопки.
- Палеолитно находище „Черна пещера“ – в гр. Ветово;
- Тракийско антично и средновековно селище в местността „Кадийца“ на десния бряг на р. Лом. Представлява късно антично средновековно селище от Втората Българска държава, на 4 km от града има скална църква;
- Скални килии в с. Писанец – намират се на около 3 km югоизточно в скален масив на север от Малко градище;
- Скална килия в „Хайдушката пещера“ – намира се на 3 600 m югозападно от селото на левия бряг на р. Бели Лом;
- Скални килии в „Камберска чука“ – на левия бряг на р. Бели Лом;
- Паметник на загиналите във войните и паметник на миньора – в гр. Ветово;
- Паметник на загиналите в Първата Световна война и Балканската война – в с. Кривня;
- Паметник на загиналите във войните – в с. Писанец;
- Паметник на Тома Робев и Никола Симеонов – в с. Бъзън;
- Скален манастир „Църквата“ /“Черквата“/ - намира се на скален масив, разположен в горната част на стръмен скат край левия бряг на р. Бели Лом. По изсечени стъпки се стига до скален подмол и чрез него през тесен проход се стига до манастира, килия и църква;
- Скален манастир „Калугерица“ е разположен на десния бряг на р. Бели Лом в местността Каругерица, източно от моста, по който минава пътят от Цар Калоян до Ветово. Този манастир представлява голям манастирски комплекс, състоящ се от църква и над 25 килии и ниши с различна големина - от 0,3 m до 17 m височина на голям скален

масив. По стените на манастира са открити старобългарски кирилски надписи, издълбани в стените;

- Скален манастир „Торлашкият манастир“ – северно от гр. Цар Калоян по просторно възвишение се отива към долината на р. Бели Лом. Източно от пътя за град Ветово се намира Калугерският рид и от него започва горист дол, наречен Манастирският боаз. Левият бряг на неговото устие при р. Бели Лом представлява остър скален нос, ориентиран на изток. На неговата южна стена се намира Торлашкият манастир, който е изсечен в скалата. Състои се от едноделна църква и килия. Открити са средновековни български надписи и средновековна керамика от Първата и Втората Българска държава;

1.18.2. Да се актуализира информацията като се опишат запазените местни традиционни и създадените и практикувани съвременни празници - фестивали, събори и др. в населените места от района около ЗМ.

Културната дейност в района се оповава на развитие на художествената самодейност от младите хора, потенциални носители на традицията и надежда за нейното съхранение. Дейността на самодейните колективи намира признание както в национални изяви, така и в международни. Те са носители на много отличия от национални и фолклорни събори: „Златна гадулка“, „Листопад на спомените“ – гр. Варна; „Божурите“ – гр. Кубрат; „Фестивал за единство“ – гр. Хасково; „Искри от миналото“ – гр. Апилци и „Орфееви празници“ – гр. Смолян.

Групите за турски и татарски фолклор от гр. Ветово, гр. Глоджево и с. Бъзън притежават награди от участията си в Република Турция и Република Румъния.

В Приложение 1.18-1 е представен културен календар на общините Ветово и Цар Калоян за 2014 г.

В района се провежда Симпозиум за съвременно изкуство „Ломея“, организиран от Дирекция на природен парк „Русенски Лом“ под мотото „Нишките, земята листата“.

Станал вече традиционен, форумът се провежда вече дванадесети пореден път на територията на ПП Русенски Лом, като предоставя възможност за изява на талантиливи съвременни художници от различни държави.

В границите на ЗМ „Ломия“ няма регистрирани обекти на културно-историческото наследство.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

1.19 ЛАНДШАФТ

1.19.1. Структура на ландшафта.

Съгласно регионалното ландшафтно райониране на България ландшафтите в ЗМ „Ломия“, се отнасят към Русенско-Ломовски ландшафтен район на Южнодобруджанска подобласт в Севернобългарска зонална област на Дунавската равнина (Петров, 1997).

Според типологичното ландшафтно райониране на България обектът попада в следната ландшафтна структура:

Клас Равнинни ландшафти

Тип Ландшафти на умереноконтиненталните степни, ливадно-степни и лесостепни равнини

Подтип Ландшафти на лесостепните равнини

Група ландшафти на лесостепните равнини на лъсови скали с висока степен на земеделско усвояване

Тип Ландшафти на умереноконтиненталните гористи плата и възвишения в равнините

Подтип Ландшафти на гористите хълмове

Група ландшафти на гористите хълмове върху лъсови скали със средна степен на земеделско усвояване

Група ландшафти на гористите хълмове върху варовикови скали

В съответствие с посочената класификация в резервата и прилежащите територии се разграничават следните видове ландшафти:

- **Горски ландшафти**

Хоризонталната и вертикална структура е изградена от плътни масиви на широколистни дървесни видове. Горските ландшафти се характеризират с висока устойчивост и добри възможности за саморегулиране и възстановяване.

- **Пасищни ландшафти**

Представени са от относително малки площи, в които има участие на съществуваща в миналото ливадно-степна растителност. По-голямата част от тях в момента е заета от изоставени земеделски ниви и антропогенни територии.

- **Аквални и крайречни ландшафти**

Представени от изоставения рибарник и поречието на р. Бели лом с разположените покрай нея върбови и ливадни съобщества.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1.19.2. Естетически качества

За оценка на естетическите качества, в зависимост от визуалното възприемане и въздействие са взети предвид различното разположение и обхват на ландшафтите, особеностите на отделните компоненти и тяхното възприемане, промяната в цветовете през сезоните. С най-висока оценка са горски ландшафти, в които преобладава сребролистната липа, комбинации от сенокосни ливади и алувиални гори, реката и крайбрежните части.

Характерът на територията на ЗМ, малките по размер и разпръснати видове ландшафти, не предлагат места с особени естетически качества. Не съществуват фактори и процеси, които водят до негативни нарушения в структурата на ландшафта. Не съществуват обекти и съоръжения, нарушаващи (загрозяващи) ландшафта. Не се установяват случаи на изменение на ландшафта, вследствие на проведени мероприятия в горите или извършено строителство.

Не се налагат мерки по управление на ландшафта, насочени към намаляване на въздействието на антропогенните ландшафти върху посетителите, тъй като такива не съществуват.

Картана ландшафтите е представена в **приложение 1.0-1 (Карта № 14)**.

1.20 СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Състоянието на климата и атмосферния въздух е разгледано в **точка 1.8** от ПУ. Състоянието на водите е разгледано в **точка 1.10** от ПУ. Състоянието на почвите е разгледано в **точка 1.11** от ПУ.

Качеството на атмосферния въздух в района на ЗМ е добро. Няма установени превишения на НДЕ по отношение на КАВ в района.

Състоянието на повърхностните и подземните води е добро. Няма установени превишения на ПДК.

На територията няма регистрирани значими замърсявания с битови и строителни отпадъци, както и нерегламентирани сметища.

В резултат на направеното описание и анализ на компонентите на околната среда, е направено заключението, че общото състояние на основните компоненти на околната среда е добро и не съществуват значими нарушения и замърсявания.

Няма значими източници на замърсяване в района, които да повлияят върху качеството на околната среда в района.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ПЪРВА ОЦЕНКА

1.21 ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА

Съгласно Наредбата за разработване на ПУ на ЗТ, Екологичната оценка е направена по възприети общоевропейски критерии (уязвимост, рядкост, естественост, типичност, размери, биологично разнообразие, стабилност и нестабилност). Взето е предвид, че за запазването на защитената местност "Ломия" **положителна роля** имат следните забранителни дейности, формулирани в Заповедта за обявяване най-напред за буферната зона и по-късно, при и нейното прекатегоризиране като защитена местност, както и други фактори:

В буферната зона се забраняват:

- а/ строителство на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа;
- б/ разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността;
- в/ лагеруване и палене на огън извън определените места;
- г/ ловуване;
- д/ залесяване с неприсъщи за района дървесни видове;

Отрицателни фактори са:

- Навлизане на инвазивни видове и захрастяване
- Пътеките и местата, където има присъствие на повече хора
- Оценката на територията по посочените критерии е в:

степени - „ниска“, „средна“, „висока“

значение – „национално“, „европейско“ и „световно“

1.21.1 Уязвимост

В ЗМ уязвими са откритите местообитания, където в резултат на ограниченото човешко присъствие и липса на паша, се засилват сукцесионните процеси и настъпва силно захрастяване. В **Приложение № 1.0-1** е представена карта на уязвимостта на природните местообитания в ЗМ (**Карта № 16**).

В Защитената местност с консервационна значимост са представени два вида - (жълт равнец (*Achillea clypeolata*), триниелистна самогризка (*Scabiosa triniifolia*)), които са балкански ендемити. Те са с висока степен на уязвимост. Останалите представители на флората и популациите на растителни видове и лечебните растения в преобладаващата си част са слабо уязвими от антропогенни и естествени процеси и въздействия (пожари и др).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Изключение са районите, в които са концентрирани популациите на инвазивните видове, както и храстово - тревните съобщества.

Уязвимостта за отделните групи представители на фауната по отношение на природни и антропогенни въздействия е от ниска до средна. Основание дават практикуваните браконьерски лов и сеч, като най-уязвими са местата с пряко човешко присъствие, които могат да предизвикат безпокойство на фауната, особено през размножителния период и ловния сезон. Като отрицателно действащи фактори могат да се посочат: замърсяване с битови отпадъци; събиране на консервационно значими видове за колекции; охрастяване на тревни съобщества; разпространение на инвазивни видове; браконьерски лов и сечи.

Приложими мерки за преодоляване на заплахите или намаляване на тяхното въздействие по фактори са, както следва:

Фактор	Мерки за преодоляване
Замърсяване с битови отпадъци	Периодично почистване
Събиране на консервационно значими видове за колекции	Засилване на контрола и охраната
Охрастяване на тревни съобщества	Мониторинг и периодично прочистване на храстовата растителност
Разпространени на инвазивни видове	Мониторинг на инвазивните видове и унищожаването им
Браконьерски лов и сечи	Засилване на контрола и охраната

Не се налагат спешни мерки за премахване или намаляване на факторите на въздействие.

Уязвимост по групи видове

Група	Степен	Причини
Лихенизиран гъби (Лишеи),	Ниска	Групата като цяло е слабо уязвима от антропогенни влияния и естествени процеси (пожари) и др.
Макромицети	Ниска	Групата като цяло е слабо уязвима от антропогенни влияния и естествени процеси (пожари и др). Изключение представляват участъците, в които са регистрирани

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		дървесни инвазивни видове.
Мъхообразни	Средна	Групата е със средна степен на уязвимост. Изключение са места където има опасност от въздействие с инвазивни дървесни и храстови видове.
Висши растения	Висока	На територията на ЗМ има два балкански ендемита (жълт равнец (<i>Achillea clypeolata</i>), триниелистна самогриска (<i>Scabiosa triniifolia</i>)), които са с висока степен на уязвимост. Също така 4 вида са включени в приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие (2007) – бодлива многоредна папрат (<i>Polystichum aculeatum</i>), кръглоглав челядник (<i>Echinops sphaerocephalus</i>), аспарагус (<i>Asparagus officinalis</i>), бодлив залист (<i>Ruscus aculeatus</i>). Техните популации са с ниска степен на уязвимост.
Лечебни растения	Средна	От всички лечебни растения на територията на ЗМ, пет са видовете с ограничителен режим на ползване - миризливо еньовче (<i>Galium odoratum</i>), лечебен ранилист (<i>Stachys officinalis</i>) (<i>Betonica officinalis</i>), лютив тлъстига (<i>Sedum acre</i>), обикновен кисел трън (<i>Berberis vulgaris</i>), страшниче (<i>Asplenium trichomanes</i>). Популациите на тези видове са с ограничено разпространение и малочислени. Уязвимостта е свързана с присъствие на инвазивни видове, сукцесионни процеси и обрастване на откритите пространства.
Безгръбначни животни	Ниска	От общо 355 вида безгръбначни животни, уязвими са 3 вида – бръмбар рогач (<i>Lucanus cervus</i>), голям сечко (<i>Cerambyx cerdo</i>) и лицена (<i>Lycaena dispar</i>) (Дир. 92/43). Уязвими са и 3 вида, от които - 2 баклански ендемита (<i>Bulgarica varnensis</i> и <i>Callobius claustrarius balcanicus</i>) и <i>Helix lucorum</i> - ресурсен вид (ЗБР, Прил. 4). Уязвими от браконьерска сеч на стари дъбови гори.
Земноводни и	Средна	Уязвими са 4 вида земноводни: горска дългокрака жаба

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
влечуги		<p>(<i>Rana dalmatina</i>) - Дир. 92/43(IV), Bern.(II), голяма водна жаба (<i>Pelophylax ridibundus</i>) - ЗБР (IV), 92/43 (V), Bern.(III), дървесна жаба (<i>Hyla arborea</i>) - ЗБР (III), 92/43 (IV), Bern.(II), дъждовник (<i>Salamandra salamandra</i>) - ЗБР (III), Bern. (III) и 7 вида влечуги: слепок (<i>Anguis fragilis</i>) - ЗБР (III), Bern. (III); зелен гущер (<i>Lacerta viridis</i>) - ЗБР (III), 92/43 (IV), Bern.(II); пепелянка (<i>Vipera ammodytes meridionalis</i>) - ЗБР (III), 92/43 (IV), Bern.(II); смок стрелец (<i>Coluber (Dolichophis) caspius</i>) - ЗБР (III), 92/43 (IV), Bern.(II); смок мишкар (<i>Zamenis longissima</i>) - ЗБР (III), 92/43 (IV), Bern.(II); медянка (<i>Coronella austriaca</i>) -ЗБР (III), 92/43 (IV), Bern.(II); шипоопашата костенурка (<i>Testudo hermanni</i>) - ЗБР (II, III), 92/43 (II, IV), Bern.(II), ЧК категория EN, IUCN (VU); европейска блатна костенурка (<i>Emys orbicularis</i>) -ЗБР (II, III), 92/43 (II, IV), Bern.(II), IUCN (NT).</p> <p>Най-уязвими са местата с човешко присъствие, свързани с браконьерска сеч, колекционерство, замърсяване с битаови отпадъци и замърсяване с пестициди и изкуствени торове.</p>
Птици	Ниска	<p>От гнездящите 61 вида птици най-уязвими са 6 вида: черен щъркел (<i>Ciconia nigra</i>), малък креслив орел (<i>Aquila pomarina</i>), малък орел (<i>Hieraaetus pennatus</i>), ливаден дърдавец (<i>Crex crex</i>), бухал (<i>Bubo bubo</i>). Седем вида са включени в ЧК на България.</p> <p>ЗМ е относително лесно достъпна, но орнитофауната е малко обезпокоявана и е с богат видов състав. Уязвимостта е ниска. Браконьерски лов обикновено се практикува извън размножителния период на птиците от 15 Август до 31 Януари. Най уязвими са местата с пряко човешко присъствие през размножителния период.</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
Бозайници	Средна	От общо 28 вида бозайници, (без прилепи), 7 вида са включени в ЧК на България - 2 вида - европейски вълк (<i>Canis lupus</i>) и видра (<i>Lutra lutra</i>)- категория VU; 1 вид дива котка (<i>Felis silvestris</i>) - EN; 4 вида са в категория NT - горски сънливец (<i>Dryomys nitedula</i>), лешников сънливец (<i>Muscardinus avellanarius</i>), катерица (<i>Sciurus vulgaris</i>), заек (<i>Lepus capensis</i>). По IUCN е 1 вид видра (<i>Lutra lutra</i>) е в категория NT. Най-уязвими са местата с пряко човешко присъствие, които могат да предизвикат безпокойство, особено през размножителния период и ловния сезон.
Прилепи	Ниска	От общо 16 вида прилепи, 13 вида са включени в ЧК на България, като нито един от тях не е в категориите “застрашен” или “рисков”. В категория “уязвим” са включени 4 вида - южен подковонос (<i>Rhinolophus euryale</i>), дългокрил прилеп (<i>Miniopterus schreibersii</i>), дългопръст нощник (<i>Myotis capaccinii</i>) и трицветен нощник (<i>Myotis emarginatus</i>). В категория “почти застрашен” са включени 2 вида - голям подковонос (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>) и остроух нощник (<i>Myotis blythii</i>). Всички останали са в категория “слабо засегнати”. По IUCN са дългопръст нощник (<i>Myotis capaccinii</i>) в категория VU, южен подковонос (<i>Rhinolophus euryale</i>) и дългокрил прилеп (<i>Miniopterus schreibersii</i>) в категория NT.
Местообитания	Средна	От 6 типа природни местообитания, 3 са приоритетни: <i>6510 Низинни сенокосни ливади</i> <i>91E0* Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) - подтип Salicion albae</i> <i>91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори</i>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		<p>91I0* Евро-сибирски степни гори с <i>Quercus spp</i></p> <p>91G0* Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i></p> <p>91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа</p> <p>Потенциално застрашено е местообитание 91G0, а другите 5 са застрашени.</p> <p>Основните заплахи са свързани с промени в климата, пожари, сукцесионни процеси и антропогенни въздействия.</p> <p>Пряко зависими от сезонните промени във водния отток са местообитанията 65I0 и 91E0.</p> <p>Не се налагат специални мерки за премахване на факторите на въздействие, свързани с климатичните промени и естествено протичащите сукцесионни изменения.</p> <p>За преодоляване на заплахите свързани с пожари и незаконни сечи, е необходимо да се предвидят допълнителни мерки по охраната на защитената местност и съседно разположения резерват „Бели Лом“.</p>

1.21.2 Рядкост

Съгласно международните документи, рядкостта на застрашените растения, животни и типовете природни местообитания се смята като елемент на заплахата. В ЗМ има 2 балкански ендемични видове растения. По отношение на безгръбначни животни – установени са: 1 рядък вид и 2 балкански ендемита, от земноводните- 1 рядък вид, вкл. В ЗБР, в ЧК категория EN, IUCN и CITES, от бозайници 1 балкански ендемит. На територията на ЗМ има 3 приоритетни местообитания, включени в ЧК на България. На територията на ЗТ липсват геоморфоложки и климатични особености. В Приложение № 1.0-1 е представена карта на рядкостта на природните местообитания в ЗМ (карта № 17).

Група	Степен	Причини
Лихенизиран гъби (Лишен)	Ниска	Няма консервационно значими видове.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Група	Степен	Причини
Макромицети	Ниска	Няма консервационно значими видове.
Мъхообразни	Ниска	Няма редки, реликтни и ендемични видове.
Висши растения	Ниска	<p>На територията на ЗМ са установени 6 консервационно значими вида. Два вида са балкански ендемити (жълт равнец (<i>Achillea clypeolata</i>), триниелистна самогриска (<i>Scabiosa triniifolia</i>)). Четири вида са включени в приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие (2007) – бодлива многоредна папрат (<i>Polystichum aculeatum</i>), ккръглоглав челядник (<i>Echinops sphaerocephalus</i>), аспарагус (<i>Asparagus officinalis</i>), бодлив залист (<i>Ruscus aculeatus</i>).</p> <p>В световен и европейски мащаб те са с ниска степен на рядкост, тъй като не са установени популации на консервационни видове с европейска и световна значимост.</p> <p>В национален мащаб - средна степен на рядкост, тъй като са установени 6 консервационно значими вида.</p> <p>Няма установени негативни тенденции в числеността на видовете. Възможно е в средносрочен план числеността на някои консервационни видове и лечебни растения, които участват в състава на тревните съобщества, да бъде негативно повлияна в резултат от процеса на охростяване.</p>
Лечебни растения	Ниска	Широко разпространени видове на територията на страната.
Безгръбначни животни	Ниска	<p>Редки видове 1 – голям сечко (<i>Cerambyx cerdo</i>)</p> <p>Ендемити 2 вида балкански ендемити - <i>Bulgarica varnensis</i> и <i>Callobius claustrarius balcanicus</i>. Няма установени негативни тенденции в числеността на видовете.</p>
Земноводни и влечуги	Ниска	<p>Редки видове 1 - шипоопашата костенурка (<i>Testudo hermanni</i>) - ЗБР (II, III), 92/43 (II, IV), Bern.. (II), ЧК категория EN, IUCN (VU), CITES (II). Няма установени</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		негативни тенденции.
Птици	Ниска	Относително редки за България са черният щъркел (<i>Ciconia nigra</i>), малкият креслив орел (<i>Aquila pomarina</i>), малкият орел (<i>Hieraaetus pennatus</i>), бухалът (<i>Bubo bubo</i>). Няма установени негативни тенденции в числеността на видовете.
Бозайници	Средна	Няма редки видове бозайници. 1 вид - невестулка (<i>Mustela nivalis</i>) е балкански ендемит. Няма установени негативни тенденции в числеността на видовете.
Прилепи	Ниска	Няма редки и ендемитни видове.
Екосистеми и биотопи	Средна	На територията са описани 4 производни горски и 3 производни тревни екосистеми, които са широко разпространение. Биотопите са свързани с 3 приоритетни местообитания, които са със средна степен на разпространение. 91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) - подтип <i>Salicion albae</i> 91I0* Евро-сибирски степни гори с <i>Quercus</i> spp. 91G0* Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i> Няма установени негативни тенденции.

1.21.3 Естественост

Преобладават производни екосистеми от издънкови широколистни съобщества със средна степен на естественост. Ландшафтите също са със средна степен на естественост. Установените видове Лихенизиращи гъби (Лишеи), Макромицети, Мъхообразни, Висши растения, Лечебни растения имат естествен произход. Съществува опасност от навлизане на инвазивни дървесни и храстови видове.

По отношение на херпетофауната степента на естественост е максимална. Няма основания да се очаква навлизане на чужди/инвазивни видове земноводни и влечуги.

Дендрофилните видове птици в ЗМ са със висока степен на естественост.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Всички видове Бозайници (и прилепи) на територията на ЗМ се отличават с висока степен на естественост, въпреки, че в района на ЗМ “Ломия” има ловни полета и хранилки за животни, обект на лов.

В Приложение № 1.0-1 е представена карта на естествеността на природните местообитания в ЗМ (Карта № 18).

Група	Степен	Причини/ Основания
Екосистеми	Средна	Преобладават производни екосистеми от издънкови насаждения. Въздействието на прилежащите територии върху екосистемите не води до коренна промяна на екосистемите.
Ландшафти	Средна	Преобладават ландшафти с производни и вторични широколистни горски съобщества, също така и производни и вторични съобщества в аграрните ландшафти, които са значително повлияни от антропогенна дейност или липса на такава (при сенокосните ливади и пасищата), което води до нежелани сукцесии. При увеличаване на присъствието на инвазивни видове и храсти в отделни участъци на низинните сенокосни ливади и пасищата над 25 %, да се предприемат мерки за тяхното отстраняване и ограничаване на разпространението им.
Лихенизирани гъби (Лишеи), Макромицети, Мъхообразни, Висши растения, Лечебни растения	Висока	Преобладават групите с естествен произход.
Фауна		Всички представители на фауната се характеризират

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини/ Основания
	Висока	с относително висока степен на екологична пластичност. Няма интродуцирани, инвазивни, чужди и реликтни видове обитаващи ЗМ. Всички са естествени обитатели на мезофитните гори на Палеарктика. ЗМ играе основна роля за ограничаване и спиране на дейности, които влошават стойността на резерватната територия.

1.21.4 Типичност

Видовият състав от флората и фауната е типичен за съществуващите горски и ливадни екосистеми и не са повлияни продължително време от антропогенни въздействия. Типичните местообитания имат значение за опазване на биоразнообразието в ЗМ и не са повлияни продължително време от антропогенни въздействия.

Група	Оценка	Причина
Лишеи Мъхове Макромицети	Висока	Видовият състав е типичен за този тип микроместообитания.
Висши растения	Висока	Видовият състав е типичен за този тип горски и пасищни екосистеми.
Лечебни растения	Висока	Видовият състав е типичен за този тип местообитания.
Фауна	Висока	Всички установени видове са типични обитатели за съществуващите биотопи. Видовият състав на птиците е типичен за равнинни широколистни гори, които са с най-голямо участие в резервата и ЗМ. ЗМ спомага ефективно за дългосрочното съхраняване на природните местообитания и типичните за него животински видове и тяхното естествено разпространение и оцеляване.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Оценка	Причина
Природни местообитания	Средна	Местообитанията са типични за съществуващите екологичните условия в района. Заедно с Р „Бели Лом“, ЗМ „Ломия“ има съществено значение за опазването на характерни за 33 Ломовите природни местообитания.

1.21.5 Размери

Установените 6 типа природни местообитания показват достатъчност на размера на територията за запазване на биологичното разнообразие и за постигане на устойчиво управление. Във връзка с това не се налагат промени в границите на двете територии.

Група	Оценка	Причина
Лихенизирани гъби	Оптимална	Територията на ЗМ оптимална.
Макромицети	Оптимална	Територията на ЗМ е оптимална.
Мъхообразни	Оптимална	Площта на ЗМ е достатъчна.
Висши растения	Оптимална	Територията е оптимална за този тип растителност.
Лечебни растения	Оптимална	Територията на ЗМ е оптимална.
Фауна	Оптимална	Няма данни за отрицателно влияние на размерите на ЗМ върху фауната. Те са достатъчни за поддържане на размножителния потенциал на характерните за този район видове.
Природни местообитания	Оптимална	Установените 6 типа природни местообитания показват достатъчност на размерите за запазване на биологичното разнообразие и за постигане на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Оценка	Причина
		устойчиво управление на територията. Във връзка с това не се налагат промени в границите на двете територии.

1.21.6 Биологично разнообразие.

Установени са 6 типа природни местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР и в Червената книга на България. Три от тях са приоритетни. Значително е разнообразието на растителни съобщества, обединени в различен набор от синтаксони при различните подходи за класификация на растителността

От висшите растения, най-богати семейства на родове са: *Asteraceae* (33), *Poaceae* (26), *Lamiaceae* (23), *Brassicaceae* (14), *Rosaceae* (14), *Fabaceae* (14), *Apiaceae* (13), *Caryophyllaceae* (10), *Boraginaceae* (7), *Scrophulariaceae* (7) и *Ranunculaceae* (6).

Най-богати семейства на видове са: *Asteraceae* (49), *Lamiaceae* (43), *Poaceae* (43), *Fabaceae* (39), *Rosaceae* (22), *Brassicaceae* (17), *Apiaceae* (18), *Brassicaceae* (17), *Scrophulariaceae* (16), *Ranunculaceae* (14), *Caryophyllaceae* (13), *Boraginaceae* (11), *Rubiaceae* (11) и *Cyperaceae* (11). Разпределението на семействата по броя видове в ЗМ е близко до това в нашата флора. Родовете с най-голям брой видове са: *Carex* (9), *Vicia* (9), *Ranunculus* (8), *Geranium* (8), *Viola* (7), *Galium* (7), *Trifolium* (6), *Stachys* (6), *Festuca* (5), *Quercus* (5), *Lathyrus* (5), *Poa* (5), *Euphorbia* (5), *Verbascum* (5) и *Veronica* (5).

Биологичното разнообразие на защитена местност “Ломия” по отношение на фауната е относително богато. Най-общо, животинските видове наброяват 485 таксона от които 130 вида гръбначни животни и 355 вида безгръбначни животни.

От общо 409 вида птици в страната, разделени в 22 разряда, на територията на ЗМ “Ломия” се срещат 85 вида птици (от които 61 гнездящи) или над 20 % от всички видове в страната. Съотношение на гнездящите видове, които са типични за ЗМ е съответно 61 вида спрямо 240 или 25 %. Приоритетни видове за опазване са дневните грабливи птици, както и 7 вида от ЧК на България и 15 вида от Дир. 2009/147 за опазване на дивите птици. Тяхното гнездене на територията на ЗМ го определя с национално и европейско значение. За относително малката площ на ЗМ и прилежащият район, тези гнездящи видове птици показват относително голямо видово разнообразие.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

От общо 70 вида бозайници в страната на територията на ЗМ „Ломия“ се срещат 44 вида, или 62.8 %.

Приоритетни за опазване са 4 вида безгръбначни животни: голям сечко (*Cerambyx cerdo*), бръмбар рогащ (*Lucanus cervus*), *Bulgarica varnensis* и *Callobius claustrarius balcanicus*. От всички установени сухоземни безгръбначни няма такива включени в ЗБР (Прил. II, III и IV) и Дир. 92/43 (Прил. II и V).

От влечугите приоритетен за опазване вид е шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*) и европейска блатна костенурка (*Emys orbicularis*). Десет вида от херпетофауната са в Дир. 92/43 (Прил. II); 11 са в ЗБР (Прил. II); 12 попадат под защита от Бернската конвенция (Прил. II и III).

В ЗМ и прилежащият район са установени 85 вида птици, 49 от които са защитени по ЗБР и 15 вида са включени в Дир. 2009/147 (Прил. I и II).

Приоритетни за опазване са 2 вида бозайници защитени по ЗБР (Прил. II) и Дир. 92/43 (Прил. II), 16 вида прилепи -защитени по ЗБР (Прил. II) и Дир. 92/43 (Прил. II).

По отношение на фауната в ЗМ „Ломия“ нарушаване на местообитания на видове предизвикват браконьерските сечи. Тези въздействия могат да се класифицират като „лесно възстановими“ поради факта, че гората е относително млада.

Група	Оценка	Причини
Природни местообитания	Висока	<p>На относително малката площ на ЗМ са установени 6 типа природни местообитания включени в Приложение 1 на ЗБР, като 3 са приоритетни. Всички местообитания са включени в Червената книга на България.</p> <p>При екологосъобразно стопанисване на горските екосистеми, издънковите насаждения, които се характеризират с относително по-малка дълговечност, могат сравнително лесно да се превърнат в по-устойчиви семенни гори.</p> <p>При запазване на режима на овлажнение и възстановяване на сенокосния режим към категорията на лесно възстановимите местообитания може да се</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Група	Оценка	Причини
		отнесат и низинните сенокосни ливади.
Лихенизирани гъби Макромицети Мъхове	Средна	Характера на горските и тревни екосистеми предопределя малък брой видове, представители на Лихенизирани гъби, Макромицети и Мъхове.
Висши растения	Средна	Защитената местност има значение за опазване на 6 консервационно значими вида висши растения.
Лечебни растения	Висока	Броят на лечебните растения е значителен (почти 45 %) от всички видове във флората на ЗМ.
Наличие и брой растителни съобщества	Средна	По физиономичния подход са класифицирани 10 растителните съобщества, 19 – по доминантния и 32 – по флористичния.
Безгръбначни животни	Ниска	На територията на ЗМ са установени 355 вида (1.3 %., 1 рядък, 2 балкански ендемита. 3 вида защитени по Дир. 92/43 (Прил. II, III и IV).
Земноводни и влечуги	Средна	От 61 вида земноводни и влечуги разделени в 4 разряда, на територията на ЗМ се срещат 12 вида (19.6 %). От тях 10 вида са в Дир. 92/43 (II); 11 по ЗБР (II); 12 Берн. конв. (II и III); 1 вид в ЧК на България, 2 вида по IUCN.
Птици	Средна	За относително малката площ на ЗМ установените общо 85 вида показват относително голямо видово разнообразие. От тях по ЗБР са 49 вида, от Прил. I и II на Дир. 2009/147 - 15 вида, по Бернската конвенция - 56 и по Бонската - 15 вида. Приоритетни видове са дневните грабливи птици, както и 7 вида от Червената книга на България. Тяхното гнездене на територията на ЗМ го определя с национално и европейско значение.
Бозайници	Средна	От общо около 70 вида, разделени в 6 разряда, на територията на ЗМ се срещат 28 вида бозайници (без прилепи) от 6 разряда и 14 семейства или 40 % от

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Оценка	Причини
		всички видове в страната. От тях само 2 вида Бозайници са в ЗБР (Прил. II), Дир. 92/43 (Прил. II), 14 вида в Бернската конвенция (Прил. II, III).

1.21.7 Стабилност и нестабилност.

Група	Оценка	Причина
Лихенизирани гъби	Висока	Стабилното състояние на микрообитанията, сравнително стабилния водно - въздушен режим правят тази група стабилна.
Макромицети	Висока	Стабилното състояние на микрообитанията, сравнително стабилния водно - въздушен режим, забранителния режим за събиране, сечи и голямото количество паднала дървесина, правят тази група стабилна.
Мъхове	Висока	Състояние на микрообитанията правят групата на мъховете стабилна.
Висши растения	Средна	Средна степен на естественост при наличие на инвазивни видове и липса на фактори на въздействие от антропогенен тип.
Лечебни растения	Средна	Като част от висшата флора и забранителния режим ги прави стабилни но с опасност от инвазивни видове и охрастяване.
Фауна	Висока	Стабилно състояние на популациите на отделните животински видове, липсата на агресивни фактори от антропогенен тип, осигурява високо природозащитно състояние на местообитанията.
Птици	Средна	Стабилно е състоянието на дендрофилните видове птици - седем вида кълвачи и голямо разнообразие от пойните птици. Някои видове водолюбиви птици като черен щъркел, зеленоножка, голям горски водобегач зависят от наличието на крайречни водоеми в

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Оценка	Причина
		граничния район.
Горски екосистеми	Средна	Преобладават прозводни горски екосистеми със средна степен на стабилност. Показателите свързани със структурата и функциите на растителните съобщества показват добро природозащитно състояние на тази група природните местообитания.
Тревни екосистеми	Средна	Относително по-нестабилно е състоянието на производните тревните екосистеми, които заемат значителни площи в ЗМ. Техните местообитания ще бъдат с по-голяма чувствителност към климатичните промени и очакваното засушаване и свързаната с него ксерофитизация.

Не са установени приоритетни местообитания и типове растителни съобщества, които са в нестабилно състояние. В **Приложение № 1.0-1** е представена карта на установени стабилни/нестабилни природни местообитания в ЗМ (**Карта № 19**).

Не са установени популации на видове, които се намират в нестабилно състояние. Популациите на безгръбначни животни, земноводни, влечуги, птици и бозайници се намират в стабилно състояние. Независимо от това, се предлагат следните **мерки** за премахване или намаляване на въздействието на фактори, които водят до нестабилност на местообитания или популации на видове:

Премахването на установените находища на инвазивните видове и последващ мониторинг за период от 5 години. При повторно им появяване отново да бъдат премахвани.

Подходящо е периодично изрязване на храстите в на местата в тревните съобщества, където покритието им е по-високо от 25 %. По този начин ще се запази съществуващото флористично богатство. Подходящо е съчетаване и на периодична паша.

Ограничаване процесът на охрастяване, който е потенциална заплаха за част от популациите на консервационно значимите видове и на някои лечебни растения, които влизат в състава на тревните съобщества. Тревните видове на откритите местообитания са слаби конкурентни в храстовите и горските ценози и при продължаване на процеса на охрастяване са заплашени от изчезване.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Ограничаване на браконьерството ще е от полза за увеличаване на числеността на ловно-стопанските видове. Трудно възстановим е египетски лешояд (*Neophron percnopterus*)

Премахването на незаконните сметища на територията на защитената местност.

1.22 СОЦИАЛНА И ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА

1.22.1. Урбанизирана среда

1.22.1.1. Оценка на рекреационната дейност.

Показател	Оценка	Препоръки
Обобщена оценка на потенциала и условията в ЗМ за развитие и упражняване на образователни, туристически и рекреационни дейности.	Високата природна стойност на резерват „Бели Лом“ и местоположението на защитена местност „Ломия“ създават комплекс, подходящ за развитие и упражняване на образователни и научни дейности, а на ЗМ и туристически и рекреационни дейности. Към момента този ресурс не се оползотворява ефективно.	Да се положат усилия за популяризиране на ценностите на резервата и защитената местност. На резерват „Бели Лом“ като място за посещения с научна и образователна цел, а на ЗМ „Ломия“ като място за туризъм, рекреация и опознаване на българската природа.

1.22.1.2. Оценка на дейностите по ползване на ресурсите

Показател	Оценка	Препоръки
Оценка на необходимостта от провеждане на санитарни дейности в горите, ако са установени проблеми.	Няма установени проблеми по отношение на санитарното състояние на горите.	Да се спазват действащите ГСП.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Показател	Оценка	Препоръки
Оценка на състоянието и необходимостта от мерки в насаждения от нетипични и чуждоземни дървесни видове, ако са установени такива.	В рамките на ЗМ са установени нетипични видове (напр. аморфа). Всички дейности, които се извършват в ЗМ са в съответствие с планираното в ГСП.	В ЗМ да се провеждат мероприятия, които да ограничат развитието на нетипични и чуждоземни видове.
Оценка на дейностите по ползване на ресурсите.	В границите на ЗМ ползването на природни ресурси е ограничено. В района на ЗМ се наблюдава устойчиво използване на природните ресурси.	Да се положат усилия за запазване на тенденциите за природосъобразно използване на горите, дивеча и другите природни продукти.
Оценка за степента на екологосъобразно ползване на земеделските земи в ЗМ и прилежащите територии.	В прилежащите територии на ЗМ се отглеждат житни култури, царевица и слънчоглед по стандартни методи.	Не са необходими препоръки.

1.22.1.3. Оценка на техническата инфраструктура

Показател	Оценка	Препоръки
Оценка на степента на обезпеченост, състоянието и необходимостта от развитие на противоерозионни и противопожарни съоръжения.	По данни от таксацията са установени ерозионни процеси на територията на ЗМ „Ломия“ върху 13,8 ha-четвърта степен, площна ерозия в нискостъблените гори. Състоянието на земите и почвите по отношение на	Предвиждане на подходящо залесяване върху ерозираните терени.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Показател	Оценка	Препоръки
	ерозията в ЗМ „Ломия“ може да се класифицира като добро.	

1.22.1.4. Културно-историческо наследство

Показател	Оценка	Препоръки
Обобщена оценка за съхранението на местни обичаи и занаяти и практикуваните съвременни празници в населените места край ЗМ и необходимостта от подкрепа в това отношение.	В района на ЗМ няма установени паметници на културата и/или туристически обекти. ЗМ няма отношение към съхранението на местните обичаи и занаяти. Територията на ЗМ не се използва за събирания, чествания и изпълнение на местни традиции и обичаи.	Няма препоръки.

1.22.1.5. Оценка на санитарно-хигиенните условия

Показател	Оценка	Препоръки
Обобщена оценка за канализация и пречистване на отпадъчните води.	Няма изградена канализационна система и ПСОВ в границите на ЗМ.	При реконструкция и въвеждане в експлоатация на съществуващата хижа да се изгради ЛПСОВ за пречистване на отпадъчните води. Пречистените отпадъчни води да се заустват извън границите на ЗМ и по течението след ЗМ.
Обобщена оценка за третиране	В границите на ЗМ има	Да се прецизира системата

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Показател	Оценка	Препоръки
на отпадъците.	поставени контейнери/кошчета за отпадъци, които се извозват ритмично.	за събиране и извозване на отпадъци. При повишаване на туристопотока към ЗМ да се вземат необходимите мерки за управление на битовите отпадъци.
Обобщена оценка за санитарно-хигиенните условия в обектите за обслужване на посетителите	Няма действащи обекти за обслужване на посетители. Има изградени беседки, които предлагат добри условия за почивка.	Няма препоръки.
Обобщена оценка за определяне и опазване на санитарно-охранителните зони за водоизточниците за питейно битови нужди.	Няма установени СОЗ.	Няма препоръки.
Оценка на замърсяването на почвите – битово, промишлено и др., като се използват данните от мониторинга на почвите от Регионалните лаборатории на ИОАС, включваща анализ за качеството на почвите по почвени типове и оценка за нивата на замърсяване.	Почвите в границите на ЗМ са в добро състояние, няма превишения на ПДК и МДК.	Няма препоръки.

1.22.2. Социално-икономически условия

Показател	Оценка	Препоръки
Обобщена оценка на възможностите и	Съществуват природни дадености,	Разработване на стратегия/план за развитие

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
условията в защитената местност за развитие и упражняване на рекреация и природосъобразен туризъм. Оценка на съответствието между възможностите на защитената местност (т.е. поеман капацитет, при който промяната в околната среда е в границата на допустимост) - като цяло и на отделните техни части и посетителите с различни интереси.	благоприятстващи практикуването на активен туризъм. Липсва необходимата инфраструктура и условия за развитие на активен, природосъобразен туризъм. Съществуват проблеми с достъпа до ЗМ. Липса на хотели и места за нощувка в района. Най-близко разположените такива са на над 30 km от ЗМ. Липсва капацитет на местно ниво за развитие на туристически услуги.	на туризма в района. Районът се характеризира с природни забележителности и ценни територии, които биха представлявали интерес за туристи.
Оценка на необходимостта от мерки за ограничаване/ развитие на отделните видове туризъм и рекреационни дейности в защитената местност, като цяло и в отделните техни части.	Към момента в ЗМ няма условия за практикуване на туризъм.	Създаване на условия за практикуване на природосъобразен, опознавателен туризъм в ЗМ.
Оценка на степента на обезпеченост и необходимостта от развитие на посетителската инфраструктура – за рекреация и за	ЗМ, заедно с ресурса, който предлага и резерват Бели лом” дават възможност за развитие на природосъобразен и опознавателен туризъм. Към момента има	Необходимо е усъвършенстване и разширяване на посетителската инфраструктура, така че да позволява пълно оползотворяване на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
природосъобразен туризъм.	изградени беседки за почивка.	ресурса на ЗМ.
Да се оценят мерките, предприети за осигуряване безопасността и информираността на посетителите и необходимостта от нови.	Не съществуват предприети мерки за осигуряване на безопасност поради липса на необходимост от такива	Поставяне на информационни табели на подходящи места.

1.22.2.1. Оценка на ползването на природни ресурси от територията на ЗМ в исторически план и в наши дни, като се проучат наличните възможности.

Показател	Оценка	Препоръки
Анализ и оценка на ресурсите в миналото и през последните 10 години. Възможности за бъдещо ползване.	Природните ресурси не се използват ефективно в границите на ЗМ. Захрастяването на откритите площи води до намаляване на ресурса на ЗМ по отношение на лечебни растения. Управление на горите се извършва съгласно утвърден ГСП. Няма официални статистически данни за наличието и ползването на природни ресурси в ЗМ „Ломия”. Характеристика на природните ресурси е	Поддържане на откритите площи. Недопускане развитието на ивnazивни видове. Регламентиране на събирането на липов цвят. Осъществяване на контрол по събирането му през съответния сезон, тъй като са констатирани изсичания на клони от липови дървета.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
	направена в т. 1.16.6. Основният природен ресурс, който може да бъде използван в ЗМ „Ломия“ е липата.	

1.22.2.2. Оценка на възможностите за пашата в ЗМ и прилежащите територии

Показател	Оценка	Препоръки
Анализ и оценка на гъстотата/ плътността на домашните животни на паша в защитена местност „Ломия“ и степента на достигане на природозащитното състояние на местообитанията.	Многократно са намалели отглежданите в района домашни животни (овце и крави). Това намаляване е довело до захрастяване на съществуващите в ЗМ пасища. Към момента този ресурс на ЗМ не се използва в мащаби, които биха довели до негативен ефект на природозащитното състояние.	Въвеждане на норми за пасищно натоварване, при необходимост.
Оценка на ползванията от горите през последните 20 г.	Ползването от горите на територията на ЗМ е в съответствие с режима на буферната зона и в следствие – на ЗМ. Планираните дейности в лесоустройствените проекти са в съответствие със статута на ЗТ.	Стриктно спазване на ГСП.
Оценка на състоянието и	Установено е наличие на	Да се предприемат мерки за

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
необходимостта от подходящи дейности за управление на горските култури и насажденията от неместни видове. Да се направи оценка на техните възобновителни способности.	инвазивни видове. Възстановяването на горите е добро. Подробна оценка е направена в част горско стопанство.	борба с инвазивните видове в ЗМ.

1.22.3. Собственост

1.22.3.1. Оценка на интересите на собствениците и ползвателите на горските и земеделските територии при различните форми на собственост

Показател	Оценка	Препоръки
Оценка на интересите на собствениците и ползвателите на горските и земеделските територии при различните форми на собственост.	Независимо от големия брой частни собственици и ползватели на земя, техните интереси са насочени в една посока - как да получат повече от собствената си или наета земя и да реализират техните инвестиционни предложения (напр. Реконструкция на съществуващата хижа, изграждане на рибарници и т.н.).	Повишаване осведомеността на по-големите собственици на земи и ползватели в защитената територия по отношение на ползите и възможностите, предоставяни от природосъобразното земеделие, животновъдство и др. дейности.

1.22.3.2. Оценка на възможностите за привличане на частните собственици за изпълнение на целите и задачите на Плана.

Показател	Оценка	Препоръки
Възможности за привличане на частните	Към момента частни собственици не участват в	Включване на частни собственици при изпълнение на дейностите по

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
собственици за изпълнение на целите и задачите на Плана.	изпълнението на дейности по управление на ЗМ.	управление на ЗМ, вкл. при нейната охрана, почистване на териториите, провеждане на мониторинг, провеждане на кампании за популяризиране на ЗМ и резервата. Насърчаване на екологосъобразното използване на ресурсите в ЗМ от местното население.

1.22.4. Управление

Показател	Оценка	Препоръки
Степен на кадрова и материално-техническа осигуреност на РИОСВ - Русе и на регионалните структури на ИАГ (ДЛС/ДГС) и необходимостта от развитие.	РИОСВ-Русе разполага с добра материално-техническа обезпеченост. Експертният капацитет по отношение на управлението на ЗМ „Ломия“ е изцяло от служители на РИОСВ – Русе. Има добра комуникация и сътрудничество между РИОСВ и Общините Ветово и Цар Калоян, РДГ Русе, ДЛС „Дунав“ – Русе, ДЛС „Сеслав“ – Кубрат, ПП „Русенски Лом“ и т.н.	Необходимо е да се подобри взаимодействието между ДГС и РИОСВ-Русе по отношение на охраната на резервата и ЗМ. Осигуряване на гаранции, че оборудването се поддържа и съхранява правилно и че персоналът е съответно обучен да го използва ефективно. Разработване на устойчив модел за управлението и финансирането на защитената територия, така че прилагането на Плана за управление да бъде гарантирано през следващите 10 години. Повишаване квалификацията на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

План за управление на защитена местност „Ломия“

Показател	Оценка	Препоръки
		<p>персонала чрез обучения и обмяна на опит.</p> <p>Препоръчаната охрана и видеонаблюдение за резерват „Бели Лом“ ще спомогне за предотвратяването на нерегламентирани дейности и на територията на ЗМ „Ломия“.</p> <p>Необходимо е да се подобри взаимодействието между РИОСВ-Русе, ДГС, ДЛС, ПП „Русенски лом“, общините и кметствата в района по отношение на: предотвратяване на нерегламентирани дейности в рамките на ЗМ; провеждане на образователни мероприятия; предприемането на противопожарни мерки и действия.</p>
Оценка на установените връзки и взаимодействие на РИОСВ-Русе с регионалните структури на ИАГ (ДЛС/ДГС), общини, полиция, пожарна и др., и с	Налице са добре установени връзки и взаимодействия.	<p>Създаване на устойчива във времето схема на взаимодействие.</p> <p>Организиране на регулярни срещи между страните за планиране на общи</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Показател	Оценка	Препоръки
неправителствени организации и необходимостта от разширяването им.		действия по управление на ЗМ „Ломия“. Насърчаване на доброволчески инициативи, вкл. “зелени училища”.
Оценка на други органи или НПО, които изпълняват функции по: мониторинг на фактори на околната среда; обезпечаване сигурността и здравето на посетителите; борба с пожарите и други дейности (извън тези на РИОСВ и ДЛС/ДГС) на територията на ЗМ.	Не са установени дейности от други органи или НПО, свързани със ЗМ.	Създаване на устойчива във времето схема на взаимодействие. Изграждане на мрежа от партньорства между всички заинтересовани страни в прилежащите територии. Повишаване на обществената ангажираност и доброволчеството при превенцията и борбата с горските пожари и незаконни действия в ЗМ. Създаване на връзки с природозащитните НПО на национално и международно ниво
Интегриране на конзервационните цели в горскостопанските практики и природосъобразно управление на горите в ЗМ и в околните горски територии.	Не са установени такива практики.	Създаване на условия за опазване и възстановяване на компонентите на биоразнообразието и ландшафтите

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
Смекчаване на последиците от измененията на климата и редуциране на природните рискове до допустимите нива. Ефективен лесопатологичен мониторинг.		Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми. Навременни лесовъдски и лесозащитни дейности и прилагане на безвредни лесозащитни средства.

1.22.5. Формиране на основните и на специфичните проблеми на територията

Основните и специфични проблеми на територията са представени в Таблицата по-долу.

Основни и специфични проблеми	Фактори и причини за възникване на проблемите
Уязвимост на видове вследствие на естествени процеси и/или антропогенна дейност.	Естествени процеси – захрастяване на откритите площи. Антропогенни дейности: Браконьерство и нерегламентирани сечи, което се дължи на: Близост до населени места. Лесен достъп в границите на ЗМ, вкл. с автомобил. Липса на охрана.
Ползване на ресурси, вкл. селско стопанство.	Няма традиции и обучен човешки ресурс сред местните хора за развитие на екоземеделие; Липса на компенсации на собствениците при наложени ограничения.
Туризъм.	Липса на туристическа инфраструктура и реклама;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Основни и специфични проблеми	Фактори и причини за възникване на проблемите
	Недостатъчно развита система от партньорства между заинтересованите страни в прилежащите територии.
Инфраструктура.	Няма добре развита инфраструктура. Наличие на изоставени рибарници.
Развитие на прилежащите територии.	Прилежащите територии са земеделски земи, които се обработват изцяло. Потенциалните проблеми са използваните земеделски практики.

1.23. ПОТЕНЦИАЛНА СТОЙНОСТ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

Оценка	Основание
Биологично разнообразие <i>Защитена местност „Ломия“ е територия със средна стойност на биологично разнообразие, отнесено към територията на България.</i>	На територията на защитената местност, съществуват 6 типа природни местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР, от които 2 са с благоприятно природозащитно състояние. Два растителни вида - жълт равнец (<i>Achillea clypeolata</i>), триниелистна самогриска (<i>Scabiosa triniifolia</i>) са балкански ендемити. При безгръбначните животни потенциалът на защитената територия не е много висок. Установени са 1 <i>рядък</i> , 2 <i>ендемични вида</i> ; От целевите видове (Дир. 92/43/) са установени 3 вида.
Източник на важни екологични услуги за хората, местните общности и обществото като цяло – Средна оценка.	Екосистемните услуги, които ЗМ „Ломия“ има потенциал да предостави, са свързани с провеждането на туристически и образователни дейности, използването на природни продукти, паша и други.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Оценка	Основание
	Към момента потенциалът на ЗМ „Ломия“ по отношение на предоставяне на екосистемни услуги за хората и обществото остава неизползван..
Феномен в ландшафтно и геоморфологично отношение – Висока оценка.	<p>Уникалните повърхни форми представляват най-голямата атрактивност в защитената местност и я квалифицират като несравним защитен природен обект в нашата страна. Най-ярко изразената земеповърхна форма в речното корито е обширната заливна тераса, в сред която лъкатушат бавните и извивливи водни течения на р. Бели Лом.</p> <p>С най-висока оценка са горски ландшафти, в които преобладава сребролистната липа, комбинации от сенокосни ливади и алувиални гори, реката и крайбрежните части.</p> <p>Характерът на територията на ЗМ, малките по размер и разпръснати видове ландшафти, не предлагат места с особени естетически качества. Не съществуват обекти и съоръжения, нарушаващи (загрозяващи) ландшафта.</p>
Място на обекта в Екологичната мрежа на страната.	<p>Защитена местност „Ломия“ е включена в екологичната мрежа Натура 2000 - 33 по Директивата 92/43/ЕЕС „Ломовете“ (код BG 0000608) – за опазване на природните местообитания както и 33 по Директива 2009/147/ЕЕС „Ломовете“ код (BG0002025) за опазване на дивите птици.</p> <p>По двете Директиви общо са включени:</p> <p>12 вида земноводни и влечуги, 2 вида бозайници по Дир. 92/43 на ЕС по местообитанията, 15 вида</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Оценка	Основание
	птици по Дир. 2009/147 на ЕС за опазване на дивите птици.
Територия за съхранение на природни местообитания и видове с европейско и световно консервационно значение – Висока оценка.	<p>На територията на ЗМ се срещат жълт равнец (<i>Achillea clypeolata</i>) и триниелистна самогриска (<i>Scabiosa triniifolia</i>), които са балкански ендемита.</p> <p>От фауната - видове със световна защита и значение: балкански ендемити са 3 вида. Световно защитени: 4 вида бозайници – по IUCN, 3 вида бозайници – по CITES. Видове с европейска защита и значение 56 вида птици, 12 вида земноводни и влечуги, 56 вида птици и 14 вида бозайници по Бернска конвенция; 4 вида земноводни и влечуги и 31 вида бозайници - по Дир 92/43, 15 вида - по Директива 2009/147 на ЕС за опазване на дивите птици и 1 вид птица и 16 вида прилепи по Бонска конвенция.</p>
Обект за образователни и научно-изследователски дейности – Средна оценка.	<p>Направления, подходящи за провеждане на научно-изследователски дейности:</p> <p>Проучване на слабо изучените растителни и животински видове.</p> <p>Комплексен мониторинг на екосистемите и биотопите.</p> <p>Проучване на насоките на протичащите сукцесии в горските и тревни местообитания.</p> <p>Популационни изследвания на бозайници извън прил. III на Дир.92/43 (дива дивиня (<i>Sus scrofa</i>), чакал (<i>Canis aureus</i>), лисица (<i>Vulpes vulpes</i>).</p> <p>Направления, подходящи за провеждане на образователни програми:</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Оценка	Основание
	<p>Опознаване и защита на редки и застрашени видове в района на защитена местност.</p> <p>Опознаване на основните типове растителни съобщества и свързаните с тях природни местообитания.</p> <p>Запознаване с правилата на поведение в защитена местност.</p> <p>Повишаване информираността и познанието на местните хора за ценността и значимостта на природния комплекс.</p>
<i>Територия с допустими от гледна точка на основното ѝ предназначение възможности за рекреация, опазване на човешкото здраве и за развитие на природосъобразен туризъм – Висока оценка.</i>	ЗМ „Ломия“ има дадености да се превърне в подходящ обект за природосъобразен туризъм и рекреация.
<i>Историческо и културно значение –Средна оценка</i>	На територията няма обекти на културно и историческото наследство. Интерес представляват самобитният характер и култура на местното население.
<i>Ресурси – обобщаваща оценка</i>	ЗМ „Ломия“ представлява ценен ресурс от гледна точка на съществуващото биологично и ландшафтно разнообразие и възможността за практикуване на природен и опознавателен туризъм. Предвид и реализираните от РИОСВ-Русе проекти за изграждане на посетителска инфраструктура, се създава чудесна възможност за оползотворяване на този природен ресурс и насърчаване на туристическите дейности в района.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Ч А С Т 2: ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ

2.1. ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ

Определянето на дългосрочните цели и ограничения е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

2.1.1. Определяне на главните цели

Главна цел 1: Опазване на естественото състояние и целостта на природните местообитания и местообитания на растителни и животински видове.

Второстепенни цели и подцели:

- Съхраняване на приоритетни за опазване природни местообитания и видове.
- Опазване на съществуващото фитоценотично разнообразие на растителността и благоприятното природозащитно състояние на природните местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР.
- Опазване естествения характер на екосистемите в защитената местност.
- Запазване естественото състояние на горските местообитания.
- Намеса в развитието на екосистемите при доказана нежелана промяна, свързана с присъствие на инвазивни видове.
- Изследователска дейност за установяване на насоките на протичащи сукцесии и поддържане на естествения характер на горските екосистеми.
- Ненамеса в горските екосистеми с изключение на потушаване на пожари, санитарни мероприятия в горите, увредени вследствие на природни бедствия и каламитети в случаите, регламентирани в ЗЗТ, и недопускане навлизането на инвазивни видове.
- Подобряване състоянието на сенокосните ливади.
- Мониторинг на природните местообитания.

Главна цел 2: Опазване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове.

Второстепенни цели и подцели:

- Запазване на естествените местообитания на популациите на двата балкански ендемитни растителни вида.
- Запазване на естествените местообитания на популациите на световно защитени животински видове бозайници, птици, земноводни и влечуги – по IUCN, по

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

CITES, по Бернска конвенция, по Дир 92/43 и Дир. 2009/147 на ЕС и прилепи по Бонска конвенция.

- Предотвратяване на безпокойството, браконьерството и нерагментираната сеч.
- Опазване биоразнообразието на генетично, популационно, видово, екосистемно и хабитатно ниво.
- Запазване и поддържане природозащитното състояние на популациите и находищата на видовете и особено на консервационно значимите такива.
- Ограничаване и премахване на неместна флора и фауна.
- Мониторинг на състоянието на популациите на уязвимите видове.

Главна цел 3: Опазване и съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.

Второстепенни цели и подцели:

- Опазване на характерните горски и пасищни ландшафти.
- Недопускане на техническа инфраструктура в границите на ЗМ, с единствено изключение на такава, която допринася за неговото опазване и управление.
- Съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.

Главна цел 4: Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности, туризъм и институционално развитие.

Второстепенни цели и подцели:

- Осигуряване развитието на природосъобразен туризъм в съответствие със значимостта и предназначението на ЗМ, чрез създаване на оптимални условия за естетична наслада, духовно обогатяване и досег с дивата природа.
- Управление на посетителите в ЗМ, осигуряващо приемливо антропогенно въздействие върху защитената територия.
- Предоставяне на възможности за научни изследвания, образователна дейност и екологичен мониторинг.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Организиране на комплексен мониторинг.
- Повишаване екологичната култура на местното население и посетителите;
- Подобряване и поддържане обществената информираност за възможностите, значимостта и ценността на ЗМ.
- Усъвършенстване на управлението.
- Постигане на дълготрайна подкрепа на местните общности за реализиране на целите на управлението.
- Развиване възможностите за привличане и работа с доброволци, особено такива от селищата в близост до ЗМ.
- Постигане на дълготрайна подкрепа на ключови партньори за целите на консервацията и устойчивото развитие на територията.

2.2. ОГРАНИЧЕНИЯ

Постигането на посочените главни, второстепенни цели и подцели зависи от множество фактори на средата (от естествен или антропогенен произход), които както могат да стимулират тяхното осъществяване, така и да ограничат постигането им.

Ограниченията и заплахите за постигане на главните и второстепенни цели, съответстват на направените констатации и оценки. Оценката е направена като се използват един или свободно съчетание на подходящи критерии.

По-долу са представени основните фактори (тенденции), които потенциално биха могли да окажат влияние на изпълнението на целите, идентифицирани в процеса на изготвяне на настоящия план за управление.

2.2.1. Тенденции от естествен характер

Промени в климата, почвите, хидроложкия режим

Глобалното затопляне е трайна тенденция, водеща до промяна на климата в световен мащаб и съответно локалните условия на средата. Води и до промяна в климатичните и почвените условия, хидроложкия режим и другите абиотични компоненти на средата. При трайно проявление може да настъпи промяна във видовия състав, намаляване и дори изчезване на консервационно значими видове и хабитати. Явлението има негативно въздействие върху горското стопанство, развитието на екологичния туризъм и други фактори за развитие на територията. По този начин се ограничава постигането на основните цели, свързани с опазването на консервационно значимите видове и местообитания.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна цел 1	Опазване на естественото състояние и целостта на природните местообитания и местообитания на растителни и животински видове.	Високо	Хабитати	Потенциално
Главна цел 2	Опазване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове.	Високо	Видове	Потенциално
Главна цел 3	Опазване и съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.	Високо	Видове Хабитати	Потенциално
Главна цел 4	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности, туризъм и институционално развитие.	Средно	Видове Хабитати Хора	Потенциално

Природни бедствия

При проведените теренни изследвания, вкл. и от набраните литературни данни, няма установени щети, причинени от природни бедствия.

Природните бедствия, които могат да окажат влияние върху биологичното разнообразие и да доведат до неизпълнение на целите на защитената местност са

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ветровали, ветроломи, снеговали, снеголоми, смерч и други.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна цел 1	Опазване на естественото състояние и целостта на природните местообитания и местообитания на растителни и животински видове.	Средно	Хабитати	Потенциално
Главна цел 2	Опазване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове.	Средно	Видове	Потенциално
Главна цел 3	Опазване и съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.	Ниско	Видове Хабитати	Потенциално
Главна цел 4	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности, туризъм и институционално развитие.	Средно	Видове Хабитати Хора	Потенциално

Няма данни и установени на терен следи от природни бедствия, настъпили в периода 2000 – 2014 година на територията на ЗМ „Ломия“.

Природна уязвимост - сукцесии, конкуренция между видове, генетична деградация, изолация и малочисленост на популации, ниска репродуктивност и тясна специализация на видовете

Природната уязвимост на основните консервационно значими видове и хабитати в

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

защитената местност изисква повече усилия и по-комплексни мерки за тяхното опазване. Тясната специализация към местообитания и хранителна база, слабата репродуктивност и късният матуритет на част от приоритетните видове, междувидовата конкуренция, изолация, каламитетите, конкуренцията за хранителна база, промяна в протичането на естествените сукцесии, като цяло затруднява тяхното опазване. Явява се ограничител за постигане на основните консервационни цели.

По същия начин уязвимостта на приоритетни видове хабитати и различни групи - гъбна, водораслова, мъхова флора и на голяма част от безгръбначната фауна и земноводните, са тясно свързани с микроклимата в защитената местност и ще изисква значително повече усилия за тяхното опазване, свързани с допълнителни мерки.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна цел 1	Опазване на естественото състояние и целостта на природните местообитания и местообитания на растителни и животински видове.	Ниско	Хабитати	Локално
Главна цел 2	Опазване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове.	Средно	Видове	Потенциално Локално
Главна цел 3	Опазване и съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на	Ниско	Видове Хабитати	Потенциално

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
	ландшафта.			
Главна цел 4	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности, туризъм и институционално развитие.	Ниско	Видове Хабитати Хора	Потенциално

Оценка на възможността за овладяване на неблагоприятните естествени тенденции.

Няма установени неблагоприятни последствия по отношение на изпълнението на целите на ЗМ „Ломия“ следствие от неблагоприятни тенденции от естествен характер. Няма установени следи и данни за увреждане на местообитания, видове и ландшафти от природни бедствия, климатични промени, сукцесии и други.

Предвижданите сценарии за климатични промени в световен мащаб биха довели и до локална промяна на климатичните условия в разгледания район. Изменението на климата ще повлияе почвите, селскостопанство, горското стопанство, биоразнообразието и т.н.

Основните потенциални промени във факторите на почвообразуване, пряко произтичащи от климатичните промени, ще бъдат свързани с ускоряване на процесите на хумификация на органичните остатъци и повишаване на потенциалната евапотранспирация, следствие промените в температурния и водно-въздушния режим на почвата.

В условията на климатични промени се очаква повишено изпарение и транспирация на растителността при очакваните по-високи температури, което ще задълбочи водния дефицит през топлия период, освен ако увеличаване на валежните количества не компенсира разликите.

За почвата в резултат на климатичните промени се очертава повишена уязвимост към почвена деградация под формата на ерозия – водна и ветрова, уплътняване, засоляване, киселяване, загуба на биоразнообразие и намаляване на съдържанието на почвеното органично вещество.

Като последици от климатичните промени ще се увеличават и природните рискове

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

– пожари, бури, наводнения, суши. Те ще окажат влияние и върху времевата и пространствена динамика, честотата и последиците от каламитетите. Очаква се поява и на нови патогени.

За Умереноконтиненталния район, към който се отнася и България, като ключов климатичен фактор на въздействие се определя липсата на летни валежи и последващи суши, който е и един от основните лимитиращи фактори за растежа и продуктивността на горите.

Повишаването на температурите и намаляване на количеството на валежите прави горите уязвими на нападения от болести и вредители. Очаква се увеличаване на каламитетите от типограф (*Ips typographus*), гъботворка (*Limantria dispar*) и др. Намаляването на летните валежи и стресът от суша прави дърветата уязвими към гъбни нападения по корените – напр. *Armillaria spp.* Високи температури и суша благоприятстват развитието на *Heterobasidion spp.* Увеличава се и рискът от пожари.

Климатичните промени имат и ще имат за в бъдеще значимо въздействие върху биологичното разнообразие. Очаква се съвременните нива на въздействие да се окажат умерени в сравнение с прогнозираните промени. Очакват се директни и индиректни въздействия, като директните въздействия се изразяват в:

- Промени във фенологията;
- Промени в разпределението на видовото обилие;
- Промени във видовия състав на съобществата;
- Промени в процесите, протичащи в екосистемите.

Като особено чувствителни към глобалното затопляне и неговите последици се определят: видове, чието разпространение е ограничено от физически прегради; видове с ограничен ареал (локални ендемити); видове с ограничена способност за разпространение; видове с висока чувствителност към екстремни климатични явления; видове, тясно специализирани към определени условия на средата; видове, еволюирали в тясна връзка с други видове; видове, които нямат гъвкави физиологични реакции към климатичните промени.

Предвид видовото разнообразие в ЗМ „Ломия“ тя може да бъде класифицирана като зона с нисък риск на уязвимост.

2.2.2. Тенденции от антропогенен характер

Пожари

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Горските пожари са едни от основните причини, които могат да доведат до значителни загуби на биологично разнообразие.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна цел 1	Опазване на естественото състояние и целостта на природните местообитания и местообитания на растителни и животински видове.	Средно	Хабитати	Потенциално
Главна цел 2	Опазване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове.	Средно	Видове	Потенциално
Главна цел 3	Опазване и съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.	Ниско	Видове Хабитати	Потенциално
Главна цел 4	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности, туризъм и институционално развитие.	Средно	Видове Хабитати Хора	Потенциално

Прекомерно ползване на ресурси, браконьерство и неправилни технологии при ползване на ресурси

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Прекомерното използване на ресурсите в ЗМ може да доведе до негативни последици за биологичното разнообразие. Особено силен ефект има браконьерството и събирането на природни продукти. Няма издадени наказателни постановления от РИОСВ-Русе и ДГС/ДЛС в района за браконьерство или нерегламентирано събиране на природни продукти. На терен са установени следи от изведени браконьерски сечи.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна цел 1	Опазване на естественото състояние и целостта на природните местообитания и местообитания на растителни и животински видове.	Високо	Хабитати	Локално
Главна цел 2	Опазване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове.	Високо	Видове	Локално
Главна цел 3	Опазване и съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.	Високо	Видове Хабитати	Потенциално Локално
Главна цел 4	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности, туризъм и институционално развитие.	Средно	Видове Хабитати Хора	Потенциално

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Ерозия, нарушаване на ландшафта

В защитената местност няма условия за развитие на ерозия, нарушения на ландшафта и установени увредени местообитания.

Въздействието е само потенциално, ниско, засягащо местообитанията.

Чужди и инвазивни видове

Тези видове имат неблагоприятно въздействие както върху флората, като цяло, така и върху лечебните растения в частност. Те водят до промяна във видовия състав на естествените храстови, горски и тревни съобщества и локалната флора. В районите, където инвазивните видове, са с високо обилие и покритие, находищата на лечебните растения са с по-ниска численост, защото видовете са по-слаби конкуренти. Типичен пример за това са локалитетите на аморфата и акацията, където те са доминиращи видове в храстовия и/или дървесния етаж.

Обрастване с инвазивни видове (*Robinia pseudoacacia*, *Ailanthus altissima* и *Amorpha fruticosa*) се наблюдава в периферията на резерват „Бели Лом“ и на територията на ЗМ „Ломия“.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна цел 1	Опазване на естественото състояние и целостта на природните местообитания и местообитания на растителни и животински видове.	Високо	Хабитати	Локално
Главна цел 2	Опазване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове.	Високо	Видове	Локално
Главна цел 3	Опазване и съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абиотични	Високо	Видове Хабитати	Потенциално Локално

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

	компоненти на защитената местност, вкл. запазване естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.			
Главна цел 4	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности, туризъм и институционално развитие.	Средно	Видове Хабитати Хора	Потенциално

Замърсяване

Замърсяването с битови отпадъци е с ограничено разпространение на територията на ЗМ, преди всичко край пътеките и горските пътища.

Няма данни за шумово замърсяване.

В близост до ЗМ няма условия за генериране на емисии, битови отпадъци и шум, които биха повлияли негативно върху целите на опазване. Няма тенденция от замърсяване с отпадъци или генериране на шум, която да доведе до негативно влияние върху резервата.

Въздействието е само потенциално, ниско, засягащо видовете.

Иманярство

Няма данни за иманярство в границите на ЗМ.

Въздействието е потенциално, ниско, засягащо видовете.

Предвиждания на регионални и местни планове и програми

Предвижданията на регионални и местни планове и програми, свързани с увеличаване на антропогенния натиск, могат да доведат до намаляване на екологичната стойност на района и да доведат до загуба на биологично разнообразие. В конкретния случай, в близост няма ОУП или ПУП, които биха довели до негативно влияние върху предмета и целите на ЗМ.

По отношение на предвижданията на регионални и местни планове и програми въздействието е потенциално, ниско, засягащо видовете и местообитанията.

Ниво на знанията и опита на местно ниво

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Недостатъчното ниво на знания и опит много често е в основата на разрушителното отношение спрямо природата, което от своя страна води до намаляване на популациите на видове и местообитания, унищожаване на животни и растения от приоритетни и други видове. Ограничението въздейства върху постигането както на консервационните цели, така и на целите на устойчивото развитие.

Въздействието е високо, потенциално по отношение на видове и хабитати.

Инфраструктура

Няма установени негативни тенденции.

Административни, финансови и др.

Няма установени негативни тенденции.

Туристическо натоварване

Няма установени негативни тенденции.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ВТОРА ОЦЕНКА

2.3. ЕФЕКТ НА ОГРАНИЧЕНИЯТА ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЦЕЛИ

Въздействието на ограниченията, които имат естествен характер, може да доведе до промяна на местообитанията, загуба на видовото разнообразие - на индивидуално ниво (намаляване числеността); на групово ниво - намаляване на броя на популациите; на видово ниво - до евентуално изчезване (за защитената местност) на даден вид. При трайно проявление е възможна промяна в екосистемното и ландшафтно разнообразие.

Въздействието на антропогенните ограничения, като пряко унищожаване на видове, може да доведе до нарушаване на естествената стабилност на структурите на популациите от едри и дребни бозайници в дългосрочен план, и за поддържане на цялостния баланс в екосистемата. Липсата на достатъчно познания върху разпространението, числеността и динамиката на популациите на видовете, не дават възможност за провеждане на мониторинг върху тяхното състояние и вземане на адекватни мерки за тяхното опазване. Недостатъчната екологична култура често е в основата на отрицателното поведение в природата, а това води до унищожаване на растения и животни.

Предложените мерки за преодоляване на ограниченията е възможно да бъдат приложени в рамките на наличните човешки и финансови ресурси.

Някои от мерките ще бъдат включени и в проектите, които са предложени в т. 4 от настоящия план. В т. 4 е направена и икономическа оценка, вкл. срок и средства, необходими за реализация на предложените мерки.

Не се очакват икономически, социални и екологични последствия при премахване на част или на всички ограничаващи фактори.

В таблицата по-долу е дадена оценка на въздействието на ограниченията/тенденциите върху целите. Въздействията са оценени по значимост, обхват и честота. Представени са и мерки за справяне с неблагоприятните тенденции.

Оценката на ограниченията е направена по следната скала:

Значимост	Незначително	Средно	Значително
Обхват	Потенциално	Локално	Повсеместно
Честота	Рядко	Периодично	Постоянно

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

В плана за управление, предвидените за реализация проекти са степенувани по приоритетност, в съответствие с направената оценка на ограниченията в таблицата по-долу. При степенуването на проектите по приоритет е взета предвид направената тук оценка и те са степенувани по важност за предприемане на мерки по срокове и бюджет.

С по-висок приоритет са проекти, които биха довели до ограничаване на въздействието на ограничения, които биха имали по-значимо негативно въздействие върху защитената местност.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Главна цел 1: Опазване на естественото състояние и целостта на природните местообитания и растителни и животински видове.	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим.	Средно	Потенциално	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия.	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на аварийни планове.
	Природна уязвимост - сукцесии, конкуренция между видове, генетична деградация, изолация и малочисленост на популации, ниска репродуктивност и тясна специализация на видовете.	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Пожари.	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на противопожарни планове.
	Прекомерно ползване на ресурси, браконьерство и неправилни технологии при ползване на ресурси.	Значително	Локално	Постоянно	Засилен контрол.
	Ерозия, нарушаване на ландшафта.	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Чужди и инвазивни видове.	Значително	Повсеместно	Периодично	Премахване на находищата на тези видове на територията на ЗМ. Да се прилага и последващ мониторинг за повторното им появяване. При появата им отново, да се предприемат мерки за унищожаването им.
	Замърсяване.	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Иманярство.	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми.	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП. Мониторинг на туристопотока в района на ЗМ.
	Ниво на знанията и опита на местно ниво.	Незначително	Локално	Рядко	Провеждане на образователни кампании и мероприятия.
	Инфраструктура.	Незначително	Локално	Рядко	Недопускане изграждането на инфраструктура, освен такава, която спомага за изпълнението на целите.
	Административни, финансови и др.	Незначително	Локално	Рядко	Постоянно повишаване на квалификацията на експертите, имащи отношение към управлението на ЗМ.
	Туристическо натоварване.	Незначително	Локално	Рядко	Спазване на условията за преминаване през ЗМ.
Главна цел 2: Опазване естествения характер ненарушеност популации видове.	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим.	Средно	Потенциално	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия.	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на аварийни планове.
	Природна уязвимост - сукцесии, конкуренция между видове, генетична деградация, изолация и малочисленост на популации, ниска репродуктивност и тясна специализация на видовете.	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Пожари.	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на противопожарни планове.
	Прекомерно ползване на ресурси, браконьерство и неправилни технологии при ползване на	Значително	Локално	Постоянно	Засилен контрол.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	ресурси.				
	Ерозия, нарушаване на ландшафта.	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Чужди и инвазивни видове.	Значително	Повсеместно	Периодично	Премахване на находищата на тези видове на територията на ЗМ. Да се прилага и последващ мониторинг за повторното им появяване. При появата им отново, да се предприемат мерки за унищожаването им.
	Замърсяване.	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Иманярство.	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми.	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП. Мониторинг на туристопотока.
	Ниво на знанията и опита на местно ниво.	Незначително	Локално	Рядко	Провеждане на образователни кампании и мероприятия.
	Инфраструктура.	Незначително	Локално	Рядко	Недопускане изграждането на инфраструктура, освен такава, която спомага за изпълнението на целите.
	Административни, финансови и др.	Незначително	Локално	Рядко	Постоянно повишаване на квалификацията на експертите, имащи отношение към управлението на ЗМ.
Главна цел 3: Опазване и	Туристическо натоварване.	Незначително	Локално	Рядко	Спазване на условията за преминаване през ЗМ.
	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим.	Средно	Потенциално	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия.	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на аварийни планове.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
съхраняване на естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на другите абнотични компоненти на защитената местност, запазване на естественото състояние на представителните, типични и уникални елементи на ландшафта.	Природна уязвимост - сукцесии, конкуренция между видове, генетична деградация, изолация и малочисленост на популации, ниска репродуктивност и тясна специализация на видовете.	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Пожари.	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на противопожарни планове. Засилен контрол.
	Прекомерно ползване на ресурси, браконьерство и неправилни технологии при ползване на ресурси.	Значително	Локално	Постоянно	Засилен контрол.
	Ерозия, нарушаване на ландшафта.	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Чужди и инвазивни видове.	Значително	Повсеместно	Периодично	Премахване на находищата на тези видове на територията на ЗМ. Да се прилага и последващ мониторинг за повторното им появяване. При появата им отново, да се предприемат мерки за унищожаването им.
	Замърсяване.	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Иманярство.	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми.	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП. Мониторинг на туристопотока.
	Ниво на знанията и опита на местно ниво.	Незначително	Локално	Рядко	Провеждане на образователни кампании и мероприятия.
	Инфраструктура.	Незначително	Локално	Рядко	Недопускане изграждането на инфраструктура, освен такава, която

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					спомага за изпълнението на целите.
	Административни, финансови и др.	Незначително	Локално	Рядко	Постоянно повишаване на квалификацията на експертите, имащи отношение към управлението на ЗМ.
	Туристическо натоварване.	Незначително	Локално	Рядко	Спазване на условията за преминаване през ЗМ.
Главна цел 4: Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности, туризъм и институционално развитие.	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим.	Средно	Потенциално	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия.	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на аварийни планове.
	Природна уязвимост - сукцесии, конкуренция между видове, генетична деградация, изолация и малочисленост на популации, ниска репродуктивност и тясна специализация на видовете.	-	-	-	-
	Пожари.	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на противопожарни планове.
	Прекомерно ползване на ресурси, браконьерство и неправилни технологии при ползване на ресурси.	-	-	-	-
	Ерозия, нарушаване на ландшафта.	-	-	-	-
	Чужди и инвазивни видове.	-	-	-	-
	Замърсяване.	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Иманярство.	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми.	-	-	-	-

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	Ниво на знанията и опита на местно ниво.	Средно	Локално	Потенциално	Провеждане на образователни кампании и мероприятия.
	Инфраструктура.	Средно	Локално	Рядко	Недопускане изграждането на инфраструктура, освен такава, която спомага за изпълнението на целите.
	Административни, финансови и др.	Високо	Локално	Потенциално	Постоянно повишаване на квалификацията на експертите, имащи отношение към управлението на ЗМ.
	Туристическо натоварване.	Незначително	Локално	Рядко	Спазване на условията за преминаване през ЗМ. Опазване на мониторингови пунктове, туристическа инфраструктура и други.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

2.4. ПОТЕНЦИАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ

2.4.1. Възможности на ЗМ за реализиране и ползване на ресурса по отношение на:

Оценка на възможностите	Основание
Опазване естествеността на природните екосистеми и съставляващите ги елементи в защитената територия. Средна оценка.	В ЗМ съществува риск за откритите местообитания, където в резултат на ограниченото човешко присъствие и липса на паша, се засилват сукцесионните процеси и настъпва силно захрастяване. Установени са популации на инвазивните видове.
Опазване на биологичното разнообразие на: видове и подвидове (вкл. на популационно и генетично ниво) в тяхното целево природозащитно състояние; растителни и животински съобщества и групировки; природни и полуприродни местообитания и такива на природозащитно значими видове. Средна оценка.	Преобладават производни екосистеми от издънкови насаждения. Въздействието на прилежащите територии върху екосистемите не води до коренна промяна на екосистемите. Установените видове Лихенизирани гъби (Лишеи), Макромицети, Мъхообразни, Висши растения, Лечебни растения имат естествен произход. Съществува опасност от навлизане на инвазивни дървесни и храстови видове. Всички представители на фауната се характеризират с относително висока степен на екологична пластичност. Няма интродуцирани, инвазивни, чужди и реликтни видове животни, обитаващи ЗМ. Всички са естествени обитатели на мезофитните гори на Палеарктика.
Съхраняване естественото състояние, целостта, единството и качествата на ландшафта и на неговите абиотични компоненти. Средна оценка.	Преобладават ландшафти с производни и вторични широколистни горски съобщества, също така и производни и вторични съобщества в аграрните ландшафти, които са значително повлияни от антропогенна дейност или липса на такава (при сенокосните ливади и пасищата), което води до нежелани сукцесии.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма "Околна среда 2007-2013 г."

2.4.2. Оценка на потенциала и допустимостта от природозащитна точка на реализирането на допълнителните функции на защитената местност:

Оценка на възможностите	Основание
Опазване, поддържане или възстановяване на природните ресурси. Средна оценка.	В ЗМ съществува риск за откритите местообитания, където в резултат на ограниченото човешко присъствие и липса на паша, се засилват сукцесионните процеси и настъпва силно захрастяване. Установени са популации на инвазивните видове.
Екологично ползване на биологични ресурси – паша, осигуряване на дървесина за местното население и други. Средна оценка.	На територията на ЗМ „Ломия“ не са идентифицирани видове и находища на природни ресурси, които имат икономическа стойност или са предмет на интензивно събиране.
Опазване, поддържане или възстановяване на природните ресурси. Средна оценка.	
Осигуряване развитието на природосъобразен туризъм в съответствие със значимостта и предназначението на ЗМ Средна оценка.	Най-високата потенциална стойност на територията се изразява в това, че е изключително подходяща за съчетано управление на природен обект със защитен статус и развитие на устойчив и щадящ околната среда туризъм (културно-исторически, опознавателен, екологичен и др.). Основният потенциал на територията като източник на средства, трябва да се търси в устойчивите и природосъобразни форми на туризма. По-ефективното ползване на съществуващите туристически ресурси може да осигури повишаване на икономическите ползи за местното население и
Създаване на оптимални условия за естетична наслада, рекреация - чрез релаксация, духовно обогатяване и досег с	

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Оценка на възможностите	Основание
дивата природа. Средна оценка.	ползвателите. Бъдещите подобрения в околната среда, предвидени в този План за управление, допълнително ще увеличат тази привлекателност.
Създаване на подходящи условия и възможности за осъществяването на образователни и научни дейности. Средна оценка.	Характерните за ЗМ природни дадености повишават потенциала на територията, не само като обект на природозащита, но и обект за образователни, интерпретативни и научно-изследователски дейности. Наблюдава се повишен интерес на местно, национално и международно ниво за подобни програми, било чрез формалната образователна система, неформално образование и обучение, или чрез свързаните ползи за подобряване на здравословното състояние.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ЧАСТ 3: НОРМИ, РЕЖИМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

Режимите и нормите за опазване и ползване на защитена местност „Ломия“ са определени, като са взети предвид изискванията на Закона за защитените територии, дългосрочните цели на управлението, ефекта от ограниченията, влияещи върху постигането на дългосрочните цели и потенциалните възможности на защитената територия.

Предложената рамка е направена на база:

- Уязвимостта и чувствителността на защитената територия;
- Влиянието на външни и вътрешни фактори и ограничения;
- Съществуващо управление и инфраструктура;
- Концепцията за разумно/устойчиво ползване;
- Физически характеристики, които са от полза за управлението и;
- Изискванията за мониторинг, в подкрепа на управлението.

Предложените режими и норми са определени на базата на нормативно определени изисквания и аналитичната информация и оценки, представени в Част 1. Тяхното налагане цели преодоляване или ограничаване на въздействието на заплахите, идентифицирани в Част 2, осигуряване на условия за контрол и взимане на управленски решения.

3.1. ЗОНИРАНЕ И ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ЗОНИТЕ

Местоположението, характерът на територията и биологичното разнообразие не налагат зонирание.

3.2. РЕЖИМИ И НОРМИ

**3.2.1 Общовалидни режими и норми за цялата територия на ЗМ „Ломия“,
въведени със Заповед №764 от 19.08.1987 г. за обявяване на ЗМ.**

В ЗМ „Ломия“ се забраняват:

- а/ строителство на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа;
- б/ разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността;
- в/ лагеруване и палене на огън извън определените места;
- г/ ловуване;
- д/ залесяване с неприсъщи за района дървесни видове;

В ЗМ „Ломия“ се разрешават:

- а/ извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение;
- б/ провеждане на ловностопански мероприятия;
- в/ паша на домашни животни /без кози/ в определените пасищни площи;
- г/ селскостопанска дейност, традиционно провеждана в района.

3.2.2 Общовалидни режими и норми за цялата територия на ЗМ „Ломия“, въведени с настоящия План за управление.

За цялата територия на ЗМ „Ломия“ се забранява:

- Изграждане на подпорни стени на имотни граници по-високи от 60 cm спрямо естествения терен;
- Паркиране извън обозначените за целта места;
- Движение на МПС в границите на ЗМ „Ломия“ извън определените за целта трасета;
- Надземно изграждане на проводни и технически мрежи;
- Внасяне на нехарактерни за района растителни и животински видове;
- Събиране на вкаменелости и минерали;
- Събиране на редки, ендемитни, реликтни и защитени видове, освен за научни цели;
- Бивакуване;
- Заустване на отпадъчни води.

За цялата територия на ЗМ „Ломия“ се въвеждат следните норми за пасищно натоварване:

- Овце: 5 dka за 1 бр.
- Говеда:
 - 10 dka за 1 възрастно животно (над 24 месеца)
 - 6 dka за 1 животно от 6 месеца до 24 месеца
 - 4 dka за 1 животно до 6 месеца
- Коня: 10 dka за 1 възрастно животно (над 6 м. възраст)
- Надвишаване на коефициента „брой ползватели“ от 10 души на един декар;

Забележка: Събирането на билки и лечебни растения да е в съответствие с Наредба 2/20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения.

ЧАСТ 4: ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ

4.1 ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ

На базата на направените характеристики и оценки, определените потенциални стойност и възможности за реализация на поставените цели, съответстващи на национални и международни документи, са определени приоритетни проекти и задачи за 10 годишния период на действие на Плана. Критериите, по които са определени проектите и задачите са:

- Опазване, поддържане или възстановяване на приоритетни местообитания и местообитания на видове.
- Опазване, поддържане или възстановяване на видове.
- Опазване, поддържане или възстановяване на ландшафти.
- Поддържане и възстановяване на горските и безлесни територии.
- Създаване на условия за природосъобразен туризъм, образование и рекреация.
- Опазване на компонентите на околната среда.
- Провеждане на научни изследвания.
- Мониторинг на абиотични и биотични компоненти като база за управленски мерки.

Избраните за прилагане критерии са в съответствие с национални и международни документи, планове, стратегии, политики, приоритети, критерии и изисквания; състоянието и оценката на отделните биотични и абиотични компоненти; екологичната и социално-икономическа оценка; приоритетите и нуждите на местните общности.

За постигането на главните и второстепенни цели, се определят следните приоритетни задачи:

- Създаване на форма на управление на ЗМ, упражняваща стриктен контрол за спазване на специфични правила и нормативи за устройство и застрояване на защитена местност „Ломия“;
- Определяне на превантивни мерки за безопасност и мониторинг на състоянието на природните местообитанията и местообитанията на видове;

- Ограничаване разпространението на инвазивни видове;
- Определяне на мерки за райони, които са засегнати от антропогенна дейност, оптимизиране развитието на туристическата инфраструктура;
- Развитие на възможностите за балансиран екотуризъм и образователни екологични дейности;
- Възможности за финансови постъпления;
- Изграждане на система от партньорство за устойчиви дейности между всички заинтересовани страни от територията на ЗМ;
- Създаване на система от програми за обучение на различни групи ползватели, посетители и квалификация на кадри (лица, отговорни за управлението на ЗМ).

Изпълнението на тези задачи ще създаде необходимите условия за реализиране на дългосрочните цели и оперативните задачи на плана за управление на защитена местност „Ломия“.

Въз основа на определените приоритети, посочени по-долу, проектите са степенувани в тристепенна скала от 1 до 3, като с най – висок приоритет е 1, а най – нисък 3. Целта е финансирането на дейностите да бъде съобразено с приоритета на съответния проект.

4.2 ПРОГРАМИ

Програмите са обвързани с определените дългосрочни и оперативни цели. Те дават насоки за проекти и дейности, които водят до преодоляване на заплахи и ограничения за постигане на управленските цели, определени в Част 2, и осигуряват развитие на защитената територия в съответствие с нейното предназначение.

С програмите се постигат целите на управлението. Групираны са в 4 направления. За всяка от програмите са посочени проекти, които могат да се изпълняват през целия период на действие на Плана за управление.

Програмите и проектите са групирани по цели, като за всеки включен в програмите проект са определени: наименование, обхват, очакван резултат, метод. Всички посочени данни са основа за изготвяне на подробни задания за проектите, след осигуряване на необходимото финансиране. При стартиране на даден проект се

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

определя и съответния експерт от управляващата институция, който участва в дългосрочните мониторингови програми и следи постигането на целите на проекта.

Тъй като ЗМ „Ломия“ е функционално свързана с резерват „Бели Лом“ разработените програми и проекти в максимална степен са обвързани с дейностите, предвидени за изпълнение в резервата.

За постигане на определените цели е предвидено изпълнението на следните програми с включени към тях проекти:

4.2.1 Програма „Опазване, поддържане и/или възстановяване на биоразнообразието и ландшафта“.

Програмата има за цел да обезпечи функционирането на ЗМ „Ломия“ като такава. Основните дейности, които са включени в нея са свързани с:

- Опазване и поддържане на природните местообитания.
- Опазване и поддържане на горските местообитания.
- Опазване и поддържане на видовете и техните местообитания.
- Опазване и възстановяване на ландшафта.
- Опазване на ключови компоненти на околната среда.

Проекти по програмата

- Проучване на сукцесиите на растителните съобщества и установяване на закономерности в естественото развитие на горските екосистеми.
- Поддържане на горските местообитания.
- Прилагане на мерки за борба с инвазивните видове.

4.2.2 Програма „Научни изследвания и комплексен мониторинг“.

Провеждането на научни изследвания и мониторинг има за цел да проследи процесите, които протичат в защитената територия и да допълва информационната база данни. Набраната информация ще послужи за вземане на управленски решения за предотвратяване на нарушения, унищожаване на видове, съобщества или местообитания.

Получените резултати могат да се използват като сравнителна стойност за оценка на естествеността на другите ландшафти и екосистеми в ЗМ. Обект на наблюдение и документиране са:

- Процесите на естествено развитие на екосистемите, местообитания и видове;
- Детайлизиране на информацията и мерки за опазване на флористичното разнообразие, ландшафтите, консервационно значимите видове и някои от компонентите на околната среда;
- Влияние на социално-икономическите процеси в района – стопанска дейност, туризъм и др.

Програмата е свързана със следните цели:

Опазване и възстановяване на приоритетни природни местообитания и видове с консервационна стойност.

Запазване естествеността на типичните елементи на ландшафта и растителните съобщества.

Проекти по програмата

- Мониторинг на растителни и животински видове.
- Мониторинг на приоритетните местообитания.
- Мониторинг на санитарното състояние на горските местообитания и на инвазивните видове.
- Мониторинг на туристопотока в района.

4.2.3 Програма „Развитие на туризъм“.

Популяризирането на защитената местност, дава шанс много хора да бъдат запознати с екологичната цялост и уязвимост на природата. Защитена местност „Ломия“ предлага добри възможности, така че управляващата институция в партньорство с общините, местните неправителствени организации и местните държавните структури, могат да развият устойчив туризъм.

Развитието на дейности и услуги за посетители изисква предлагане на интересна и достъпна информация за ЗМ и възможностите за прекарване на свободното време в и около нея. Това ще има благоприятен ефект и върху формирането на положително отношение към защитената територия у местните хора.

Програмата е свързана със следните цели:

- Стимулиране на развитието на екологично устойчив туризъм;
- Засилване на връзките с местната социална общност;

- Повишаване на екологичната култура и самосъзнание на туристите с цел опазване на околната среда;
- Определяне на нови форми на ползване на природните и туристически ресурси – възможности за развитие на спортен, приключенски и хоби туризъм.

Проекти по програмата

- Провеждане на кампания за популяризиране на ценностите на ЗМ.
- Оптимизиране на посетителската инфраструктура, включително преустройство, закриване и създаване на нова инфраструктура с оглед редуциране на фактора безпокойство на птиците в района.

4.2.4 Програма „Институционално развитие, Връзки с обществеността и образование“.

Създаване на специализиран персонал по отношение на ЗМ е основната гаранция за прилагане на плана за управление. Добра и ефективна работа, както и повишаването на квалификацията на персонала, имат изключително голямо значение за постигане на определените цели.

Програмата е свързана със следните цели:

- Цялостно изпълнение на Плана за управление;
- Спазване ангажиментите, поети от България, относно международните конвенции и споразумения;
- Прилагане на законодателството, касаещо управлението на ЗМ;
- Изграждане на широка обществена подкрепа за ЗМ;
- Провеждане на дългосрочна програма за екологичен мониторинг с достъп на обществеността до информацията;
- Системно провеждане на обучения за лицата, отговорни за управлението на ЗМ.

Проекти по програмата

- Развитие на партньорство на различни нива.
- Разработване на обучителни програми.
- Институционално развитие на РИОСВ и обучение на хората, управляващи територията на защитената местност.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

4.3 ПРОЕКТИ

4.3.1 Проект „Проучване на сукцесиите на растителните съобщества и установяване на закономерности в естественото развитие на горските екосистеми.” – Приоритет 2

Цел:

Набиране на информация относно процесите, които протичат в **горските съобщества**. Попълване на пропуските в познанията за процесите, които протичат в горските екосистеми и създаване на база от данни за биологичното разнообразие с цел, сравнителни анализи за състоянието на отделните компоненти елементи.

Обект на прилагане:

Горски местообитания.

Метод:

Трансектни и точкови методи; преки и косвени; картиране; Прилагане на утвърдените методики в НСМБР.

Очакван резултат:

Набиране на информация за протичане на сукцесиите в ЗМ и горските екосистеми, които да послужат за вземане на управленски решения. Създаване на база данни.

Срок за изпълнение:

2016 – 2017 г.

4.3.2 Проект „Поддържане на горските местообитания” – Приоритет 2

Цел:

Поддържане на горските местообитания в добро здравословно състояние и в оптимална структура.

Обект на прилагане:

Горски местообитания.

Метод:

Извеждане на научно-обосновани сечи, в съответствие с ГСП.

Очакван резултат:

Поддържане на горските екосистеми в добро състояние.

Срок за изпълнение:

2016 – 2025 г.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

**4.3.3 Проект „Прилагане на мерки за борба с инвазивните видове” –
Приоритет 1**

Цел:

Набиране на информация за инвазивните видове в района. Проследяване на тенденциите и изготвяне на стратегия/план за борба с тях. Прилагане на мерки за отстраняване на инвазивните видове, които не противоречат на ЗЗТ, и недопускане на тяхното последващо нахлуване.

Обект на прилагане:

Местообитания, растителни съобщества на цялата територия на ЗМ.

Метод:

Горскостопански мероприятия.

Очакван резултат:

Недопускане на инвазивни видове на територията на ЗМ

Срок за изпълнение:

2017– 2025 г.

**4.3.4 Проект „Мониторинг на растителни и животински видове“ –
Приоритет 2**

Цел:

Създаване на база данни и допълване на познанията за територията на ЗМ. Широкомащабен мониторинг за разширяване на установените растителни и животински видове.

Обект на прилагане:

Територията на ЗМ „Ломия”. Растителни и животински видове.

Като специфични видове, които трябва да бъдат мониторирани, трябва да се включат двата балкански ендемита – жълт равнец (*Achillea clypeolata*) и триниелистна самогриска (*Scabiosa triniifolia*).

Метод:

Използване на одобрени методики за мониторинг. Използване на трансектни и точкови методи за установяване на видовото разнообразие и плътност на популациите.

Очакван резултат:

Разширяване на познанията на видовото разнообразие. Основа за вземане на управленски решения.

Срок за изпълнение:

2016-2018 г.; 2023-2024 г.

4.3.5 Проект „Мониторинг на приоритетните местообитания“ – Приоритет

2

Цел:

Създаване на база данни и допълване на познанията за територията на защитената местност.

Обект на прилагане:

6510 Низинни сенокосни ливади

91E0 Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) - подтип Salicion albae*

91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори

91I0 Евро-сибирски степни гори с *Quercus spp**

91G0 Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus**

91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа

Метод:

Използване на одобрени методики за мониторинг и картиране.

Очакван резултат:

Допълване и прецизиране на изработените карти. Установяване на тенденции в изменението на природозащитното състояние на местообитанията, въз основа на което да се вземат съответни управленчески решения.

Срок за изпълнение:

2018 - 2020 г.

4.3.6 Проект „Мониторинг на санитарното състояние на горските местообитания и на инвазивните видове“ – Приоритет 1

Цел:

Установяване на здравословното състояние на горските насаждения и развитие на инвазивните видове.

Обект на прилагане:

Горските насаждения в ЗМ.

Метод:

Съгласно приета методика за оценка на здравословното състояние.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

За мониторинг на инвазивните видове се прилага площен и трансектен метод на проучване.

Очакван резултат:

Управленски решения.

Срок за изпълнение:

2016 г.

4.3.7 Проект „Мониторинг на туристопотока в района“ – Приоритет 3

Цел:

Установяване на натоварването в резервата.

Обект на прилагане:

Подходите към резерват „Бели Лом“ на територията на ЗМ „Ломия“.

Метод:

По възприети методи. Наблюдение и отчитане на преминали туристи чрез система за видеонаблюдение, провеждане на анкети и други.

Очакван резултат:

Създаване на режими и норми за намаляване на отрицателното антропогенно въздействие.

Срок за изпълнение:

2015 - 2016 г.

4.3.8 Проект „Провеждане на кампания за популяризиране на ценностите на ЗМ“ – Приоритет 1

Цел:

Организиране на информационно-образователни кампании за популяризиране на ЗМ „Ломия“ и резерват „Бели Лом“, както на местно, така и на регионално ниво. Издаване на брошури за защитената местност и разработване на разнообразни образователни пакети. Допълване на дейностите, включени в Плана за управление на резерват „Бели Лом“.

Обект на прилагане:

Различни възрастови групи на местно и регионално ниво.

Метод:

Лекции; Беседи; Презентации; Издаване на брошури и образователни материали.

Очакван резултат:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

По–висока екологична култура; Опазване на биоразнообразието в защитената местност; Привличане на туристи в района, практикуващи екологосъобразен туризъм.

Срок за изпълнение:

2017 – 2018 г.

4.3.9 Проект „Оптимизиране на посетителската инфраструктура, включително преустройство, закриване и създаване на нова инфраструктура с оглед редуциране на фактора безпокойство на птиците в района“ – Приоритет 1

Цел:

Оптимизиране на съществуващата и създаване на нова посетителска инфраструктура, която едновременно да доведе до подобряване на условията за опознавателен и екологичен туризъм в ЗМ и същевременно да доведе до намаляване на безпокойството на птиците в района.

Обект на прилагане:

ЗМ „Ломия“, съществуващата хижа. Цялата съществуваща и амортизирана инфраструктура. Поддържане на съществуващите пътеки за посетители.

Метод:

Стандартни строителни методи, щадящи околната среда.

Очакван резултат:

Изграждане на нова и реконструиране на съществуваща инфраструктура, която да доведе до намаляване на безпокойството на птиците.

Срок за изпълнение:

2017 – 2018 г.

4.3.10 Проект „Развитие на партньорство на различни нива“ – Приоритет 2

Цел:

Координация и сътрудничество при изготвяне и изпълнение на различни програми, свързани с развитието на екологичния и познавателен туризъм (извън резервата).

Обект на прилагане:

ЗМ „Ломия“.

Метод:

Провеждане на срещи, организиране на проекти, изработка на планове и други документи.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Очакван резултат:

Провеждане на различни мероприятия с цел популяризиране на ЗМ и резервата.

Срок за изпълнение:

2015 – 2025 г.

4.3.11 Проект „Разработване на обучителни програми“ – Приоритет 2

Цел:

Разработване на обучителни програми за посетители, ученици и деца в предучилищна възраст.

Обект на прилагане:

ЗМ „Ломия”.

Метод:

Издаване на нагледни материали и заснемане на филм.

Очакван резултат:

Популяризиране на ЗМ „Ломия”.

Срок за изпълнение:

2016 г.

4.3.12 Проект „Институционално развитие на РИОСВ и обучение на хората, управляващи територията на защитената местност“ – Приоритет 1

Цел:

Повишаване капацитета.

Обект на прилагане:

Служители на РИОСВ.

Метод:

Посещения на обучения, научни конференции, образователни курсове, курсове за повишаване на квалификацията и други.

Очакван резултат:

Подобряване на управлението на ЗМ и резервата.

Срок за изпълнение:

2015 - 2025 г.

4.4 ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ

Изброените оперативни дейности се отнасят до отговорностите на РИОСВ-Русе по изпълнение на предвидените в Плана за управление програми и проекти. Те се

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

изпълняват ежегодно в рамките на служебните задължения на служителите съгласно техните длъжностни характеристики.

При разработването на ежегодни планове за пожарна безопасност, предварително се събира информация от отговорните служители. Тя включва пожароопасни места, състояние на съществуващите и необходимост от оборудване на нови и др.

Ежегодно се организира обучение и инструктаж на служители и доброволци преди началото на пожароопасния сезон. Организират се съвместно с местните власти и се провеждат със съответните служби на Национална служба по противопожарна и аварийна безопасност, МВР, Гражданска защита и др.

Ежегодно се разработва график за конкретните задачи и дейности, за които са осигурени партньори и средства за изпълнение и отговарят на определените в Част 3 режими, норми и препоръки.

Прилагането на програмите за мониторинг се извършват от служители или се възлагат на външни изпълнители, в зависимост от техните компетенции, по предварително изготвени графици, съгласно Програмата за Комплексен мониторинг за опазване и поддържане на биоразнообразието.

За проекти, финансирани от външни донори и спонсори, след съгласуване по съответния ред, се определя експерт от РИОСВ, който следи тяхното изпълнение и резултатност. След приключване на всеки един проект или етап от него, той прави актуализация и на данните в ГИС. Създаването и поддържането на такава база данни може да се ползва от заинтересовани институции и от експерти, ангажирани с разширяване и доразвитие на информационната система.

Възможните допълнителни източници на финансиране са ОП „Околна среда“, Life+ и други. За постигане на желанния ефект (осигурено финансиране) е необходимо на базата на заложените проекти да се изработи качествено проектно предложение към съответната финансираща организация или фонд. За повишаване на ефективността на финансиране се определя експерт от РИОСВ-Русе, който приоритетно да се занимава с кандидатстване по проекти. Задължително условие е експертът да притежава необходимите знания и опит за подготовка на качествено проектно предложение.

Работата в партньорство с местните правителствени и неправителствени организации предлага повече опит, познания и идеи. Целта е приемане на общи

планове за действие и обмен на опит, разпространение на периодичен печатен и/или електронен бюлетин и др. Координира се от експерта за връзки с обществеността.

Основни партньори са общинските администрации, природозащитните екологични НПО, горските стопанства, представители на социален туризъм, регионалните органи на РСПБЗН, РДВР и РИОСВ.

4.5 РАБОТЕН ПЛАН

Работен план за 3 години за изпълнение на приоритетните проекти и задачи е представен в таблицата по-долу. Посочените срокове за изпълнение са препоръчителни. В **болд** за отбелязани проектите с висок приоритет, с **болд и италик** със среден приоритет.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Проекти и задачи	Срок за изпълнение	Работен план за три години			Етапи, предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
<i>Проучване на сукцесиите на растителните съобщества и установяване на закономерности в естественото развитие на горските екосистеми.</i>	2016 - 2017 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания.	Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на окончателен доклад.		Избор на обекти и приемане на методики за провеждане на теренните проучвания. Провеждане на теренни проучвания по направления. Изготвяне на междинен доклад.
<i>Поддържане на горските местообитания.</i>	2016 – 2025 г.	Провеждане на санитарни сечи.			Провеждане на санитарни сечи.
<i>Прилагане на мерки за борба с инвазивните видове.</i>	2017 – 2025 г.	Премахване на инвазивни видове.	Премахване на инвазивни видове.	Премахване на инвазивни видове.	Премахване на инвазивни видове.
<i>Мониторинг на растителни и животински видове.</i>	2016 – 2018 г.; 2023 – 2024 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания.	Провеждане на теренни проучвания.		Избор на обекти и приемане на методики за провеждане на теренните проучвания. Провеждане на теренни проучвания по направления. Изготвяне на междинен доклад.
<i>Мониторинг на приоритетните местообитания.</i>	2018 – 2020 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания.	Теренни проучвания. Изготвяне на отчет.	Теренни проучвания. Изготвяне на отчет.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на отчет.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Проекти и задачи	Срок за изпълнение	Работен план за три години			Етапи, предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
		Изготвяне на отчет.			
Мониторинг на санитарното състояние на горските местообитания и на инвазивните видове.	2016 г.	Провеждане на теренни проучвания.			Провеждане на теренни проучвания.
Мониторинг на туристопотока в района.	2015 – 2016 г.	Организация на работа. Провеждане на проучвания. Анализ на набраната информация.	Провеждане на проучвания.		Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания. Анализ на набраната информация. Изготвяне на отчет.
Провеждане на кампании за популяризиране на ценностите на ЗМ.	2017 – 2018 г.	Изготвяне на материали за Лекции; Беседи; Презентации. Издаване на брошури и образователни материали. Провеждане на лекции и провеждане на кампании.	Провеждане на кампании.		Изготвяне на материали за Лекции; Беседи; Презентации. Издаване на брошури и образователни материали. Провеждане на лекции и провеждане на кампании.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Проекти и задачи	Срок за изпълнение	Работен план за три години			Етапи, предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
Оптимизиране на посетителската инфраструктура, включително преустройство, закриване и създаване на нова инфраструктура с оглед редуциране на фактора безпокойство на птиците в района.	2017 – 2018 г.	Анализ на състоянието на съществуващата инфраструктура. Възлагане и изготвяне на проекти.	Строителни дейности.		Анализ на състоянието на съществуващата инфраструктура. Възлагане и изготвяне на проекти. Поддържане на съществуващите пътеки за преминаване на посетители.
<i>Развитие на партньорство на различни нива.</i>	2015 – 2025 г.	Изготвяне на списък с потенциални партньори. Изграждане на партньорство.	Координация и сътрудничество при изготвяне и изпълнение на различни програми, свързани с развитието на екологичния и познавателен туризъм.	Координация и сътрудничество при изготвяне и изпълнение на различни програми, свързани с развитието на екологичния и познавателен туризъм.	Изготвяне на списъци с потенциални партньори, осъществяване на контакти; изграждане на партньорска мрежа. Планиране на общи дейности.
<i>Разработване на обучителни програми.</i>	2016 г.	Разработване на пакет лекции и материали за обучение на различни възрастови групи.			Разработване на пакет лекции и материали за обучение на различни възрастови групи.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на защитена местност „Ломия“

Проекти и задачи	Срок за изпълнение	Работен план за три години			Етапи, предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
Институционално развитие на РИОСВ и обучение на хората, управляващи територията на защитената местност.	2015 – 2025 г.	Участие на отговорниците за управление на защитената местност в обучения, конференции и други.	Участие на отговорниците за управление на защитената местност в обучения, конференции и други.	Участие на отговорниците за управление на защитената местност в обучения, конференции и други.	Участие в поне едно обучение, научна конференция, свързана с управлението на ЗТ и опазване на биологичното разнообразие.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ЧАСТ 5: ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ

5.1. ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

Съгласно ЗЗТ (чл. 55, ал. 2) Планът за управление се актуализира на всеки 10 години. Процесът на изготвяне на актуализацията на Плана започва непосредствено след публичното обсъждане на втория четиригодишен период от действието на Плана. На базата на направения пълен преглед и ревизия се изготвя план за действие през останалите две години и задание за актуализация на Плана за управление. Самата актуализация приключва на десетата година от действието на първоначално приетия План.

На третата година от влизането в сила на Плана РИОСВ-Русе да възложи на независим изпълнител да направи преглед на изпълнението/напредъка по изпълнение на целите на плана. Да се направи оценка доколко планираните и осъществени проекти водят до ефективно постигане на целите на плана. При необходимост да се препоръчат/предприемат коригиращи мерки. Изборът на изпълнител на бъде по реда на ЗОП.

Предлагаме следната схема, по която да се извърши прегледа:

1. Възлагане на обществена поръчка/публична покана.
2. Изготвяне на независим доклад, съдържащ оценка и предложения за коригиращи мерки.
3. Като част от поръчката да се предвидят дейности по провеждане на консултации със заинтересована страни и провеждане на анкета с потенциални ползватели на ЗМ.
4. Изготвената оценка се представя на НСЗП.
5. Изготвяне на корекции по ПУ, ако е необходимо.

Задължително при прегледа трябва да се включат мерките, които са предвидени за борба с инвазивните видове и реконструкция и изграждане на инфраструктура.

Критериите, по които да бъде оценено изпълнението на целите са следните:

- Изпълнени проекти спрямо заложените за изпълнение.
- Ефективност при постигане на заложените цели.
- Степен на покриване на целите на плана чрез изпълнението на заложените проекти.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

В Приложение № 5.1-1 е представена схема, по която да се извърши оценката на изпълнението на дейностите и задачите, включени в плана за управление на ЗМ.

Въз основа на направената оценка и препоръки се прави предложение за промяна на ПУ при необходимост.

5.2. ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ

Да се определят задълженията на участниците в този преглед на различни нива.

В края на всяка година се извършва отчет за изпълнените задачи и проекти и тяхното значение за постигане на оперативните цели на Плана. Оценка на извършената работа и изразходваните средства и време по изпълнението на проектите се прави текущо през годината. Това позволява да се променят приоритетите при изпълнение на дейностите и да се пренасочат средства.

Оценката на изпълнението на проектите заляга в годишните отчети пред МОСВ и представлява база за съставянето на годишния план и бюджет за следващата година.

В годишния план се вземат предвид и писмено изразени законосъобразни становища и препоръки на всички партньори на РИОСВ и отделни заинтересовани физически и юридически лица. За тази цел е необходимо създаване на „Приемна” или „Пощенска кутия” към РИОСВ за изразяване на мнения и препоръки.

По отношение на състоянието на компонентите на околната среда, ежегодно да се представят доклади в РИОСВ за резултатите от мониторинговата дейност за всеки обект поотделно, в срок до месец март на следващата година, от оторизираната за това институция (организация) лице.

При констатирани отклонения от допустимите норми се предприемат мерки от РИОСВ за налагане на законовите санкции на виновната страна и спиране на дейности, довели до това замърсяване.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ПРИЛОЖЕНИЯ

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”